

Quadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singulos Quadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibus, Sacræ Scripturæ, Et Rerum notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Quæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Dominica Tertia, quæ dicitur de Abraham.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

Marc. 12. 7. Nostri erit hereditas. Vacui iam seculari potestate, Regem habentes Cæsarem, Pridi Pilato subiecti & Herodi. Eò magis *Mat. 23. 6.* Ecclesiastica anhelabant, amantes primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis & salutationes in foro. Et quòd Pontificatum ambirent, ex eo manifestum est, quòd non erat vnus perpetuus; sed eo alternatim fugebantur. Nam Caiphas erat Pontifex anni illius. Hæc est hereditas, quam sibi per Christum timebant eripi, dicentes: *Ecce totus mundus post eum abit.* *Ioan. 12. 19.* Pontifices Iudæorum, qui dicitis. Nos autem Moysi discipuli sumus. An hoc à Magistro vestro didicistis? *Ioan. 9. 28.* Socios adhibet suæ potestatis septuaginta viros, arguit Iosue ministrum, qui pro illo æmulans nolebat illorum duces in castris prophetare. *Num. 11. 16.* Quid æmularis pro me? *26.* Quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum suum? Vos autem vt sedere debeatis in cathedra Moysi, sederis in cathedra pestilentia. Et nos Christiani vbi sedemus? quid quærimus? pro quo laboramus? alienam hereditatem. Hinc bella, hinc lites. Qui impediunt ab acquisitione & retentione alienorum, quasi fructum petentes, cuius erat Dominus Paterfamilias; hos persequimini, hos interimitis, præ omnibus hominibus vos reputantes. Sed heu! inanis est labor vester: *Iac 4. 2.* *Concupiscit eum non habetis: occidistis* *Psal. 75. 6.* *Et zelatis, & non habetis. Aufertur à vobis* *48. 12.* *vineæ. Nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Et sepulchra eorum domus illorum* *Pro 21. 16.* *in æternum. Quin malos malè perdet.* Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas illud. Ne te rerum temporalium dulcedo decipiat, vt illas quam satis fit plus appetat, plus adipiscaris. Statis debuerat agricolis esse merces laboris eorum. Hac non contenti vineam ipsam totam concupiere, & vt illum possiderent, neci heredem tradiderunt.

16 Sed quid? *Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis.* Ita quod superest enomitur, ne forte satiatus euomas illud.

Iob 20. 12. Audi, audi quid scribitur in libro Iob de homine impio. *Cum dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum in-*

Iac 4. 2. *Concupiscit eum non habetis: occidistis* *Psal. 75. 6.* *Et zelatis, & non habetis. Aufertur à vobis* *48. 12.* *vineæ. Nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Et sepulchra eorum domus illorum* *Pro 21. 16.* *in æternum. Quin malos malè perdet.* Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas illud. Ne te rerum temporalium dulcedo decipiat, vt illas quam satis fit plus appetat, plus adipiscaris. Statis debuerat agricolis esse merces laboris eorum. Hac non contenti vineam ipsam totam concupiere, & vt illum possiderent, neci heredem tradiderunt.

trinsæ. Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Hæc verba quæso infixata sunt in cordibus vestris, sint dulcia secularia in ore eorum, qui diligunt mundum, & ea quæ in mundo sunt vertentur intrinsecus in fel aspidum. Quot malorum quantumque causa sunt diuitiæ istæ fallaces! Vnde est quòd mundus iste infernus factus est, nisi quia pecuniæ obediunt omnia? *Qui diuitias habet, eis abutitur ad mala per-* *petranda; ad pauperum oppressionem, ad vindi-* *ctam inimicorum ad concupiscentiam vol-* *uptatam, ad gradum ascensionem, vnde alios* *deurbare conatur. Panis suauior fit panis do-* *loris.* Cadet enim cum dominatus fuerit pauperum, & cum quod concupiscerit fuerit adeptus: quoniam diuitias quas deuorauit euomet, quòd si hæc euomere noluerit, de ventre illius extrahet illas Deus. O turbantem euomitionem, o violentam extractionem! *Et malos malè perdet.* Et quid proderit, si fueris velut canis reuersus ad vomitum tuum? Si quæ perdidideris, repetieris: num manu Dei omnipotentis resistere poteris, qui de ventre tuo denud extrahet illas? Audi sequentia: *Nec est satiatus venter eius. Et cum habuerit, qua concupierat, possidere non poterit.* Nunquid ergo non melius est fructum reddere, & labores manuum manducare, vt ex hac vinea denique transferamur in domum Patris nostri qui in caelis est. Quod nobis præstet ipse Rex in Regno Dei. Amen.

DOMINICA DE
ABRAHAM,
CONCIO PRIMA.

Si manseritis in sermone meo
verè discipuli mei eritis.

Ioan. 8. 31.

ARGUMENTVM.

Describitur contentio stultitia nostra cum
Sapientia Dei. Qui sint fructus huius
Sapientia, & quæ excellentia. Tractatur
hæc sic sapienter, diuine & vtiliter, vt nil melius.

SICVT

SICUT Divina bonitas bonum trahit ex malis nostris, dicente Ioseph fratribus suis: *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum*: Ita divina Sapiencia ex insipientia & contradictione nostra magis relucet. Est enim Sapiencia, vt fluuius. Vnde ait: *Ego Sapiencia effudi flumina, & fluius meus appropinquavit ad mare*, id est, abundauerunt aquae meae, quasi maris. Fluuius autem de montium sublimitate descendit. Est enim Sapiencia, quae de sursum est, & per immania saxa & etiam per horrenda praerupta cadens ac ruens fluit. Hi sunt, de quibus hodie Iudaeis Dominus dicit: *Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum*. Nec tamen impediunt, sed illam frangentes clariorem reddunt ac dulciorem ac puriorem. Propterea tam mirabilem Sapienciam hodie audimus a Christo, dum stultorum refellit inanes argutias, imò insanas responsiones Iudaeorum. Quam ideo diligenter audiamus.

Hac illo loquente, multi crediderunt in eum, ait Euangelista. Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei ex Iudaeis. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos*. Sermo igitur hodiernus & colloquium Domini coepit fieri in his, qui crediderunt in Iesum, vt in fide confirmarentur. *Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis*. Sed vel huius non permanserunt in sermone Dei, vel subintroierunt alij Iudaei, Christo se opponentes.

Vbi primum videmus, Contentionem stultitiae cum Sapiencia: Deinde fructu verbi Sapienciae. Circa primum Salomon ait: *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur*. Sic docens magnam esse, adhibendam cautelam in colloquio, quod cum stultis habetur, ne dum putamus illos siue arguere siue instruere, in eandem cum eis stultitiam deuoluamur. A qua stultitia si cauere possumus: bona est redargutio contra illos, ne sibi sapientes esse videantur. Dominus

itaque Iesus: in quem (cum esset ipsa Sapiencia) stultitiae nota cadere non potest, illos redarguit, vt nos instruamur: Illorum multis ramentibus in insipientia sua. In quos bene quadrant verba illa Salomonis: *Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata*. Argento sonoro solens verba oris assimilari. Quando igitur verba sunt indecora, merito argento sordido copantur, ex quibus propterea homo tanquam vas fictile decorè non induit, sed magis exaltat & in propatulo ponit stultitiam suam. Et tunc potissimum, quando tumens superbia loquitur homo simul malè corde pessimo. Certè Iudaei utrumque in suis contradictionibus pferunt. Nam quantus eorum tumor, qui se iactant filios tui Abraham tui Dei, & quod nemini seruiuerint vnquam. Quam pessimè verò cor, quandoquidè vt ait Christus quarebant illum interficere; & blasphemias illas temerè imò temulenter effutiunt: *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es, & demonium habes?* Sed hinc quàm viles ipsi & stulti apparuerunt, quando insipientia eorum manifesta extitit: dicente illis Domino? *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere*. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Et si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Ac demum Tulerunt ergo lapides vt iaceret in eum, Iesus autè abscondit se, & exiit de templo. At Iesu sapientia manifestè apparuit, vt merito dicat. *Si ego honorifico me ipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, què vos dicitis, quia Deus vester est, & non cognouistis eum. Ego autem noui eum*.

Rectè ergo de Sapiencia Sapiens decernit. Luci comparata inuenitur prior. Illi Sap 7.29. enim succedit nox. Sapienciam autem non vincit malitia. Lux quidem est Sapiencia imò ipse candor lucis aeternae, sed lux ista supercedit visibile hanc sensibilemq; lucè multis quidem modis, sed hoc potissimè, quod lux sensibilibus à tenebris superatur, nam illi succedit nox. Sapienciam autem non vincit malitia. Quid putas insipiens tu? quid loqueris; quid agitas? quid cogitas? si sint opera tenebrarum, à luce diuina

conuincuntur. *Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustum, scrutans corda & renes Deus.* Quid frustra conaris? quid in vanū laboras; Quid in caelum sudas & fatigaris? Inanis non secus est labor tuus, ac fuit eorum, qui turrim pertingentem vsq; ad cœlum ædificare meditabantur. Omnis conatus contra Sapienciam frustratorius.

Ex. 14. 7. est. Quid egit Pharaon persequens Israël? Principes Egypti ac Taneos consiliū in-

Is. 19. 11. si piens dederunt Pharaoni: post multa per-

Exo. 14. 25. pessa flagella ad vltimum dixerunt: *Fugiamus Israel: Dominus enim pugnat pro eis.* Sed ad vnam eleuationem virgæ submersi sunt omnes in aquis vehementibus, & ferrebantur in profundum. Quid egit Saul persequens Dauid? Dauid saluatus est, pergit Saul. Er quid agis tu mundi affeclat? Audi Salomonem: *Qui nitiur mendaciis, pascit ventos: idem autem ipse sequitur aues volantes.* Certe qui nitiur contra Sapienciam, contra veritatem, qui hominem vituit, mendaciis nitiur, nam omnia homo mendax. Omnia enim temporalia iis mentiuntur, qui cōfidunt in eis; hi pascunt ventos, quia vt ait de se Salomon laborant in ventum. Num tum regere potes ventos, huc illucque dirigere ad tuam ipsius voluntatem? num obediunt tibi venti? vt dicas illis, hucusq; venietis & non vltiā procedetis? Ventus ventus sunt temporalia quæ rētib; stringe manum & tene quod habes; o hebes, qui niteris mendaciis. Est d; tibi obediāt venti, & dicas huic, Vade & vadat, & alio veni & veniat. Quem fructū habebis in illis? num lac bibes, lana operieris, ac si esses pastor ouium, qui nunc est pastor ventorum? sequere sequere nunc aues volantes impennis, grauis, terrestis ac terrenus. Vola si potes, quando etiam frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Laboras ergo frustra & sine fructu. Hoc & Oleas figura venti demonstrauit: *Ventum seminabunt, & turbinem metent. Culmus stans non est in eo Germen non faciet farinā; quid & si fecerit, alieni comedent eam.* Quid est ventum seminare nisi in vanitatibus laborare? Quem verò faciunt lærum segetes istæ & fata ista? si laborat in spe fructus percipiendi, quam messem colliget? Tur-

binem metent, ventum venti seminatores metent, sed nō quecunq; turbinem turbantem nauēs, deglutientem, puluerem excitantem, parietes impellentem, ruinas minantem. *Tribulatio & angustia* (inquit Apostolus) *in omnem animam operātis malum.* Hic est fructus, quem mali Iudæi disputantes cum Domino consecuti sunt, Culmus stans non est in eo: ex vento lato non generatur culmus, non spica, non granum: ideò quod germinat, non facit farinā oportunam iis, a quibus laboratum est in cultura huius satiationis. Quod cupiunt non apprehendent, & si quidem videantur aliquid perfecisse, aliquid esse molitos, thesaurizasse thesauros in terra, alieni comedent hanc farinam. Quid infelix, infidelis, perfide Iudæ consecutus es, homicidium, secundum desideria Patris tui, qui fuit homicida ab initio, perpetrans contra Filium Dei? Quid meditaberis occidurus illum? occidamus eum; & nostra erit hæreditas. Hæc farinam fecit culmus tuus, sed alieni deuorauerunt eam. Sed venerunt Romani, & tulerunt locum & gentem, & in dispersionem gentiū iturus, dereliquisti terram tuam. O inanem laborem! o noxij sudores, vires debilitantes & bonum succum exhaurientes.

Sed tandem, vt hoc clarescat euidentius, bonum fructum examinemus Sapienciæ Dei. Meliorem enim est acquisitio eius negociatione argenti & auri primi, & purissimi fructus eius. Hunc distinguit Dominus, dicens: *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Amen amen dico vobis: si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.* Ergo fructus sapienciæ est discipulatus Christi, veritatis cognitio, libertas & vita. Quæ omnia Christus tribuit sermone suo, qui est sapiencia. Cum ergo sermo Domini origo sit tot tantorumque bonorum, hanc originem suam examinemus; de qua dixit ad eos, qui crediderunt in eum, Iudæos. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.* Manere itaque in sermone Domini horum bonorum origo est, quam ideò consideremus.

5. Isti in eo quod crediderant, erant in sermone Domini, capti in sermone eius. Sicut corpus est in terra, sic animus credens est in verbo; corpus idem sustentatur, quia nititur terræ stabili, quam fundavit Deus super stabilitatem suam, non super alienam firmitatem, & idem in æternum stat, & non inclinabitur in sæculum sæculi. Multo igitur magis *verbum Domini nostri manet in æternum*. Vnde Psalmus: *In æternum, Domine, verbum tuum permanet in celo: In generatione, & generationem veritas tua. Fundasti terram & permanet Verbum quidem, quod idem est quod est veritas, permanet in celo, quia* Psal. 12. 6. *verbo Domini cæli firmati sunt. Permanet in terra, quia eodem verbo reposita est* 1. Pet. 3. 7. *Si ergo firmitas cæli a verbo est, qui non super alienum fundamentum super edificati sunt: multo magis animus per fidem fundatur & stabilitur in verbo Domini: Cui soli innitur, à quo portantur omnia* Heb. 1. 3. *Non enim verbum alieno hæret fundamento, nec alterius indiget virtute, ut in se maneat, & cætera omnia portet. Qui ergo crediderant Iudæi, erant in sermone Domini. Et unusquisque est in eo, qui illi nititur. O qualem firmitatem! o qualem quietem haberes! si verbum Dei esset fultum tuum, fundamentum tuum, requies tuâ in sæculum sæculi. Sicut est in verbo Domini per fidem, sis per spem, sis per charitatem, ut in illo speres, ut id diligas* Gen. 7. 18. *omne, quod tibi præcipit diligendum. Firmior fuit arca Noë super vndas, quam terra sub vndis, quia verbo Dei arca nitentur. Idem terra innitentes, quia non crediderunt verbo Dei perierunt. In arca conclusi propter verbum Dei salvi facti sunt à fluctibus. Ne aspicias hoc, ne sit lignum vel tellus; sit arca vel terra; sit leue vel graue. Id tantum respice si id est verbum Dei. Quia calum & terra transibunt, verba autem Dei non transibunt.* Luc. 21. 33. *6. Nostre igitur partes sunt; ut maneamus in sermone Domini, ut non ab illo auellamur, ne de arca ista exeamus. Idem dixit: Si manseritis in sermone meo Saul fuit in verbo Dei, per quod vinctus est Rex dum obediens fuit, nam vera ad hæsi-*

verbi, vera obedientia est. Nam si etiã vinctus es & non secundum verbum, instabilis es recedens à Deo. Per inobedientiam autem relinquitur verbum Dei. Ideo Saul dictum est: *Melior est obedientiam, quam victima*. 1. Reg. 15. 22. Et propterea, quia non obediuit, abiectus est & proiectus a facie Dei, & non fuit stabile regnum eius: Dixit miser Ionathas filio suo: *Omni diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilierit tu, neq. regnum tuum*. 1. Reg. 20. Persecutione putabat stabiliri regnum suum; in qua erat inobediens voci Dei, qui illum abiecerat & elegerat David; & propterea regnum eius euauit, quoniam Deus exsulauit illud. David verò huc illuc fugiens, neq. pedibus valēs sistere, verè permansit: appetit à Saulo, à Deo semper protectus, ad regnum peruenit; in quo tanta stabilitate potitus est, ut diceret Deus: *Semel uauit in sancto meo, si David mentiar: semen eius in æternum manebit. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo; & sicut luna perfecta in æternum*. Cur ita? Saul fidit suis viribus suâque potestate: David nixus est verbo Dei. Quid lenius aëre & parte in primis illa superiori, quæ dicitur æther, quæ tenuissima à cælis proximis iugiter circumuoluitur? eam tamen obtinet firmitatem, ut nullo vnquam tempore deficiat vel imminuatur, sed vastam illam colorum vacuitatē implet perfectissimè. Et hoc illi datum est à verbo Dei, quando æthera firmabat sursum. Sic David vndique agitato, destitui aut minui non potuit; firmatus & fultus verbo Dei, quod portat omnia virtute suâ. Sic est quicunque verbo ac lege Dei nititur. Vnde is dicere potest: *nisi quod lectus meditatio mea, tunc forte perissem in humilitate mea. Perissem ex mea infirmitate, sed leuè firmitate subsisto*. Psal. 118. *At contra: Non saluatur Rex per multam virtutem, & Gigas non saluabitur in multitudine virtutis sue. Fallax equus ad salutem, in abundantia autem virtutis sue non saluabitur Rex Saul, qui quasi Gigas ab humero & sursum cæteris omnibus minebat, per multam suam virtutem nec saluari potuit nec stabiliri, ut non perde-* Psal. 32. 26. 1. Reg. 10. 23.

1 Reg. 31. 2. ret, & regnum & vitam, secumq; in ruinā
Psa. 118. 91. traxit filium, vt nec ipse nec regnum eius
 potuerit stabili, quod contra verbū Dei
 pugnet, cuius ordinatione perseuerat
 dies. Hi Iudæi qui crediderant per fi-
 dem, erant in verbo Dei. At non videtur
 quod in eo manserint, ex eo quod re-
 sponderunt primò. *Semen Abrahæ su-
 mus, & nemini seruiuimus unquam. Quo-
 modo ergò tu dicis: Liberi eritis?* Aliaq; hu-
 iusmodi, vt in colloquio patet, quod inter
 ipsos & Christum sequutum est: Et ideo
 fructu caruerunt, quem generat verbum
 Dei. Fructum istum notant verba Domi-
 ni. *Verè discipuli mei eritis, & cognoscetis
 veritatem, & veritas liberabit vos.*
 7. En triplex fructus. Primus est hic: *Di-
 scipuli mei eritis, Secundus: Et cognoscetis
 veritatem. Tertius: Et veritas liberabit vos.*
 Quoad primum: considera, quanta digni-
 tas sit discipulum esse Christi, & hoc verè.
Ioh. 9. 28. Gloriabantur Pharisei: *Nos Moysi discipu-
 li sumus.* Rationem gloriandi subdunt.
Nos scimus, quia Moysi loquutus est Deus.
 Ita enim suum discipulatum referunt in
 Deum, qui loquutus est Moysi, vt sit con-
 sequens illos Dei doctrinam accipere, qui
 Moysen audiunt. Sed non verè discipuli
 erant Moysi: *Nam si crederetis Moysi* (dice-
 bat aliquando Dominus) *crederetis forsitan
 & mihi, de me enim ille scripsit.* Ac pro-
 pterea neque Deo credebant. Vnde hic
 infra. *Et dicitis quia Deus vester est, & non
 cognouistis eum. Ego autem noui eum. Et
 si dixero, quia non noui eum, ero similis
 vobis mendax. Mendaces igitur erant,
 dum dicerent. Vnum Patrem habemus
 Deum, & Deus noster.* Non ergò verè di-
 scipuli. *At si manseritis in sermone meo,
 verè discipuli mei eritis.* Et si hoc, discipli-
 nam Domini accipietis. Nam qui me re-
 cipit, recipit eum qui me misit. Hæc igitur
 est huius discipulatus excellentia, quod
Arist. 1. sunt docti à Domino. Et Beatus est, quem
Rom. 3. 3. de lege sua docuerit Deus. Omnes natu-
Psa. 115. 11. ra nisi scientia Dei, illa videlicet quam
3. Esai. 3. 11. docet Deus, quia *solus Deus verax, omnis
 & 4. 36.* autem homo mendax.

8. Bene ergò subdit secundum fructum:

Et cognoscetis veritatem. Veritas enim om-
 nia vincit, omnis terra veritatem inuo-
 cat. Cæli & ipsam benedicit. Et hic quo-
 que non contemnendus est fructus. Quis
 est qui veritatem nolit apud se? Verus ho-
 mo esse vis nō falsus, veras diuitias ames,
 veros honores, veras voluptates & com-
 moda, nec nisi vera verba velis audire? In
 veritate totum bonum nostrum est, & ve-
 ra salus. Extra veritatem omne malum.

Tota enim pugna, omnifq; controuer-
 sia ad hos duos aduersarios reducitur,
 nempe veritatem & mendacium. Primum
 enim prælium, quod & fuit magnum, fa-
 ctum est in cælo, vbi Michaël & Angeli
 eius præliabantur cum dracone, draco
 pugnat & Angeli eius. Quis draco?
 Inuidiator, deceptor, aduersarius veritati,
 quia *in veritate nō stetit: Mendax enim Gen. 1.
 est, & pater mendacij.* Ergò Michaël ste-
 tit in veritate. Et qui misit eum, verax est
 & pater veritatis. Simulachrum prælij fa-
 ctum in cælo fuit illud, quod factum est in
 terra in loco voluntatis, vbi draco mulie-
 rem aggressus, illam decepti mentiens, &
 culpās Deum tanquam mendacem. Con-
 tra hunc Deus verax veritatem destina-
 uit, quæ vt mendacem deciperet, verè
 de terra orta est, atque ideo sub terreno
 velo cooperta atque abscondita. A qua
 mendax, qui desertus à veritate illam im-
 pugnat & ignorat, victus est. Omnis ergò
 pugna, siue in cælo facta, siue in ter-
 ra, est inter veritatem & mendacium. Et
 quoniam mendacio adherentes proiecti
 sunt de cælo & de loco voluptatis, per-
 spicuum est omne malum ex mendacio
 deriuare. Et propterea omne bonum ex
 veritate. An non ergò optimus fructus est
 veritas? Si ergò certamen est perpetuum
 iater mendacium & veritatem; videre in
 cuius exercitu sitis, nam extra vtrum-
 que impossibile est esse, dicente ipso
 Principe nostro. *Qui non est mecum, con-
 tra me est.* Si cognoscis veritatem, si ve-
 ritatem amas, si certas pro veritate, à
 Christo stas, qui dicit: *Ego sum veritas.*
 At de aduersarij veritatis audi, quid dicat:
*Quaritis me inter si ere, hominem, qui veri-
 tate vobis loquutus sum, quæ audiui à Deo.*
 Vide

Vide praelium. Si veritatem dico vobis, non traditis mihi. Qui ergo diligunt vanitatem, & quarunt mendacium, hi contra Christum pugnant. Heu! quam magnus exercitus Diaboli! Hi sunt, de quibus in Psalmo veritatis scriptum est: *Non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est Sepulchrum patens est guttur eorum, lingua suis doloſe agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, & viam pacis non cognouerunt. Quam paruus exercitus veritatis?*

Pſal. 5. 10.
Pſal. 13. 3.

Pſal. 11. 2. Defecit ſanctus, diminuta ſunt veritates à filio. Vana locuti ſunt unusquisque ad proximum ſuum. Labia doloſa in ore & corde loquuti ſunt. Signum militum Chriſti, eſt veritas: Signum ſequentium Diabolum, in quo veritas non eſt, mendacium eſt.

9 Nunc probet ſeipſum homo, conſideret vias ſuas, ſint examinata eloquia ſua. Cogitet quomodo, aut quid loquatur. Si loquitur veritatem in corde ſuo, ſi non agit dolum in lingua ſua, ſi veritatem facit, hic eſt diſcipulus Chriſti, hic miles Chriſti, hic vere Chriſti ſectator. Si hoc pacto cum Chriſto non eſt, illius aduerſarius eſt. O quot ſunt aduerſarii Chriſti! ô quot! quibus dici poteſt. *Vos ex Patre Diabolo eſtis?* qui pater eſt mendacii. Mendaces in ſtate- nis vt decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Nec ſuſtinent docentes veritatem, & odio habent corripientem in porta, inania meditantem, & nihil cum ratione agentes. Nã ratio non eſt, vbi veritas non eſt. Et hoc non eſt malum maximum? Et quid magis contra rationem quam ſibi ipſi malum inferre? Merito ergo hic dixit Dominus. *Si veritatem dico, quare nõ creditis mihi?* quam ratio eſt quamobrem non credatis? nec honor, nec utilitas, nec emolumentum, nec quidquam boni. *Quare ergo non creditis veritati?* omnis terra veritate inuocat. Vos de terra eſtis. *Quare ergo veritatem dicenti non creditis?* *Qui in veritate non ſteris,* ſeducendo occidit, & ideo homicida fuit ab initio. Mors mendacii fructus eſt. *Quare igitur veritati non creditis?* *Perdit Dominus omnes, qui loquuntur mendacium.* Totus exercitus mendacium & mendaciorum peribit: Contra ſeipſos

Pſal. 61. 10
Amos 5. 10

1. Eſdr. 3. 11

Pſal. 5. 7.

pugnant, gladius vnuiuscuſque verſus eſt contra ſeipſum, & adhuc mendacium queritis? veritati non obtemperatis? O verba! *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Nihil irrationabilius, nihil abſonum magis, nihil deterius, nihil culpabilius. O mundum infelicem, cuius princeps eſt homicida & mendax, *Vir sanguinum & doloſus, quem abominatur Dominus.* Vide ergo quam magnus fructus veritas ſit.

Pſal. 5. 7.

Sed iam ad tertium veniamus. *Et veritas liberabit vos.* Quam ſit magnus fructus libertas, totus mundus conſitetur, qui tamen veram libertatem non cognofcit, quæ in hoc eſt, quod ſerui ſumus iuſtitia, liberati à peccato, cuius peccati ſeruitus peſſima eſt, fons & plenitudo malorum omnium. Libertas autem illa vera, quæ bona omnia comprehendit, veritatis effectus eſt. *Et veritas* (inquit) *liberabit vos.* Ergo ſeruitus illa mala omnia comprehendens à mendacio eſt. *Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* Initium autem omnis peccati mendacium fuit, error fuit, deceptio fuit: hoc ſemen peccatorum omnium in peccata omnia deriuatur. Ideo vniuerſa peccata ex falſitate compoſita ſunt. Ignorantia quippè & obſcuritas intellectus, affectum inordinatum & peccantem voluntatè comitatur aut præcedit aut ſequitur. Ideo qui peccat, ſemen eſt Diaboli, qui pater eſt mendacii. At filii Diaboli ſerui ſunt. Nam ſoli filij Dei liberi ſunt. Vide mendacè Cainum, à quo generatio illa profecta eſt, quæ non erat inter filios Dei. *Vbi eſt Abel frater tuus?* dicit illi Gen. 4. 9. Deus, qui interrogat iuſtum & impiũ. *Qui reſpondit. Nefcio. Num cuſtos fratris mei ſum ego?* O qui Deo mentitus eſ! Num putas latere Deum quod feciſti, qui nouit corda hominum, & intuetur abyſſos? Deceptor ſeducens Euam matrem tuam, dicebat: *Eritis ſicut Dii ſcientes:* Pollicens illi diuinam ſcientiam. Nunc e contra te iam deceptum nõ ua illud arte. Nam te nefciũ facis dicens: *Nefcio.* Et dum te facis nefcium, nefcium facis & Deũ, cui mentiris: dum te nefcium facis, & quem blaſphemus quoque nefcientem exultimans ſceleris tui.

10

Gen. 4. 9.

Pſal. 10. 6.

Gen. 4. 9.

Act. 1. 24.

1. Cor. 13. 8.

Dan. 3. 35.

Gen. 3. 5.

tui. Sic Diabolus pugnat à dextris & à sinistris, vt timor nocturnus & dæmonium meridianum: modò scientiam ingerens modò nescientiam, & falso vtrumque; quia vbique mendax. Nam Cain mendaciter dicit. Nescio: & falso putat Deum nescire necem illatam fratri. Ita neque parentes eius facti sunt, sicut Dij scientes. Nec qui, Deus est, scit, quòd in quacunq; die comederint erunt sicut Dij, hoc enim esset scire falsum. Falsam ergò scientiam, & illis proponit & Deo imponit; sicut falsam nescientiam ipse Cain, & in se ponit & in Deo supponit. Et hoc operante in oculis mentis tuæ deceptore, qui operatus fuerat in oculis carnis matris tuæ, vt sic totum hominem insanum faceret ab ipso principio. Generatio itaq; Cain, qui mendacem ac mendacium secutus, a generatione Sanctorum qui erant filii Dei segregata, pertinet ad semen & ad filios Diabolus, qui in seruitutem generat. Ergò seruitus à mendacio est.

11. Propterea & isti à Deo indigent liberari, quia serui sunt mendacis & mendacii, quod vt re ostendant nescij, à mendacio contra veritatem exordiuntur disputationem suam, dicentes: *Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiimus vnquam.* In quo dupliciter mentiuntur. Primum mendacio occulto. Secundò, mendacio aperto, vt cuiuscunq; generis mendacium illis dominetur. Primum ergò dum dicunt: *Semen Abrahæ sumus*, nituntur mendacio. Nam quando dixit Dominus Abrahæ; In Isaac vocabitur tibi semen: de filiis, non carnis loquutus est sed repromissionis, qui sectatur vestigia fidei Abrahæ. Quod docuit Apostolus doctus à Domino dicente: *Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Sed hoc non facitis, (inquam) ergo non estis filii Abrahæ. Nam quod non faciatis, inde cõuincitur: *Quia quaritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis loquutus sum, At hoc Abraham nõ fecit.* Consequens igitur est, vt non sitis semen Abrahæ; sicut præteritis & asseritis, & per consequens mendacium loquuti estis. Quæ ratio ex hoc confirmatur, quia dum *me quaritis interficere*, illum imitamini, qui ab initio ho-

mocida fuit pugnans contra veritatem, & mendacio interimens hominem. Nam quarentes me interficere, veritatem agredimini. Non enim quemcunq; hominem *quaritis interficere, sed hominem, qui veritatem vobis loquutus sum.* Et quia *veritatem vobis loquutus sum*: vt apertos vos ostendatis aduersarios veritatis, & in me interficiendo illius interfectores, atq; ita imitatores mendacis & homicidæ. Si ergo se vocando semen Abrahæ mentiuntur, quamuis aliquo prætextu, tunc se idcirco magis seruos declarant, quo liberos demonstrare nituntur.

Mendacio deinde aperto idem faciunt, dum dicunt: *Nemini seruiimus vnquam.* Si enim tam de patribus suis loquuntur, quam de propriis personis intelligunt, apertum produnt mendacium, cum diuturnam captiuitatem in Chaldæa passi fuissent eorum patres; ipsique & vicini antecessores nati sint serui. Nam tempore nati Christi Herodes Idumæus regnabat in Iudæa, post quem regnauit Archelaus filius eius, post quem Romani regnum illud diuisum in quatuor partes, cuiuslibet Tetrarchiæ, aut Principem aut Procuratorem, siue Præfectum aut Prætozem designarunt, vt ex Luca patet, dum prædicationem Ioannis Baptistæ aggreditur scribere: *Procurante (inquit) Pontio Pilato Iudæam, Luc. 13. Tetrarcha autem Galilæa Herode &c.* Ergo nedum olim serui erant, sed ipso eodem tempore, quo se liberos esse præsumunt & profitentur, seruiiebant. Vnde & in passione Domini præfractè clamant: *Non habemus Regem nisi Cæsarem* Regem autem habere seruire est, vt populus confessus est, quando Roboam in locum patris Salomonis sufficiens erat in regnum. Seruiiebant itaque Romanis. Vnde & tributum reddebant Cæsari; qua in solutione se seruos profitebantur. Dicente Domino ad Petrum; quod si Reges gentium accipiunt tributa non a filiis, sed ab alienis, consequens est vt liberi sint filii. Ergo qui tributum soluere coguntur, alieni sunt, & non filii nec liberi: huiusmodi erant Iudæi. Non ergo liberi erant, sed serui. Apertum ergo dicunt mendacium, quo ex seruitute

uitute erga Romanos arguitur, eos esse seruos Diaboli, qui mendax est, & mendacii pater.

13 Ratione autem magis generali, Christus esse seruos illos conuincit. *Omnis* (inquit) *qui facit peccatum, seruus est peccati.* Hac aperta proposita propositione, illos peccatum facere, in hoc demonstrat, quod querebant illum occidere hominem innocentem, nempe qui veritatem loquebatur, quam audierat à Deo. Quod desideria patris eorum Diaboli vellent facere, nempe & mentiri & interficere, & quod veritati non crederent, sed iniquitati; Ex quibus conficitur, seruos illos esse, qui peccatum faciunt, cum faciens peccatum sit peccati seruus, qua in misera seruitute perdurabant, quia loquelam veritatis non accipiebant, quæ sola liberare potis est. Sic sic euenit & nobis. Nā vniuersalis est propositio, regula generalis. *Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati:* asserta à Domino efficaci modo. *Amen, amen dico vobis.* Quid mirum si Diabolus vocat Christus principem huius mundi, cum mundus totus in maligno positus sit? cū repleta sit terra iniquitate? cum peccent omnes? Iam quidem nos mundati sumus lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed *si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem. Et veritas liberabit vos.* Sed qui manentes sunt in sermone Domini? Quamnam gens reperitur custodiens veritatem?

Rom. 3. 23. *Omnnes peccauerunt. Omnes declinauerunt,*
 Psal. 13. 3. *simul inuiles facti sunt. Non est qui faciat*
 Mat. 7. 13. *bonum, non est vsque ad vnum. Lata porta est & via perditionis, & multi sunt, qui intrant per eam, & pauci saluantur.*
 Isai. 2. 2. *O infœlicem vitam! ô vilissimam seruitutem! Solue, solue vincula colli tui, captiua filia Syon; Excute iugum tam turpis seruitutis: qui peccat, seruus est peccati, seruus peccati seruus est Diaboli. Simul igitur omnes dirumpamus vincula eorū, proiciamus à nobis iugum ipsorum. Nolite nolite iugo seruitutis contineri.* Notam seruitutis Iudæi extergere conabatur verbis, vilem existimantes & indignam seruitutis conditionem. Et nos cur factis non id præstamus? cur liberè libertatem renun-

tiamus? Quid dico libertatem? Vitam ipsam spernimus, renuntiamus, perdimus, quæ sola reperitur in sermone Domini, de qua modo dicturi sumus.

SECUNDA PARS.

FRUCTUS, qui nunc vltimus recensetur 14
 verbi Dei atq; Sapientia, vita est. Vita (inquam) tam plena atq; perfecta, vt ne vel mortis gustus aut aspectus sentiat. Dicente Domino. *Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum seruaerit, mortem non videbit in æternum.* Quod referentes Iudæi dicunt. *Non gustabit mortem in æternum.* Qualis quantusque sit fructus iste, qui vita est, inde conuicitur, quod nobilissimum lignum plantatum in loco voluptatis, fuit lignum vitæ, & pœna omnis intentata homini, si Deo fuisset inobediens, mortis est nomine comprehensa. Sed dicamus. Viuere est esse viuentium. Quod enim illorum est, viuunt; & quod viuunt, est. Vitam si auferas ab eo, iam non est. Horum igitur primum bonum est vita; quæ si desit, nullum prorsus bonum habetur. Nā quod non habet esse, nihil habet; cum nihil ipsum sit. Vbi verò vita est, quæ bonorum omnium aliorum est fundamentum, cetera bona omnia possunt haberi, & summum ipsum bonum; quod est perfectissima vita. Et quoniam vita est primum bonum, reliqua superuenientia bona, vitam ipsam augent, vt quo plurium bonorum plena est, eò sit perfectior vita, & tunc perfectissima sit, quando est omnium bonorum aggregatione plena atq; perfecta. Id quod tunc est, quando perfectissimè seruamus sermonem Domini Iesu.

Prima quippè illa vita, quæ viuentes sumus, ex ore Altissimi produit primogenita, quando inspirauit in faciem creati hominis spiraculum vitæ, quam vt augetet atque perficeret, ipsius eiusdem Spiritus egredientis ex ore Altissimi alimonia perpetuè enutriuit & aluit. Quod verò Spiritus iste sit verbum Dei, habemus in Psalmo, vbi dicitur: *Verbo Domini caeli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum:* Flatu enim, qui spiritus dicitur, vox formatur

matur & verbum: ac propterea idem voluit per verbum & spiritum oris Psalmus intelligi. Ergo qui sermonem Domini seruauerit, vitam possidebit perfectam. Quæ autem perfecta est, immortalis est, nam posse mori defectus est vitæ. Quapropter Deus, qui viuunt in æternum, immortalis est. Huiusmodi vitam immortalem & æternam, soli habent verbum vitæ continentem, quod est Christi; cui dixit Petrus.

IOAN 6. 39. *Verba vita aeterna habes* O qui vitam istam habere non cupias? Desiderium omne rei cuiuscunque ex vita procedit. Desiderium enim motus est animi & viuientis: non potest autem moueri quod non est, neque aliunde quam ex esse motus rei atque adeo desiderium potest proficisci. At viuientium esse, vita est. Ergo ex vita desiderium emanat omne. Sapit autem res omnis ac motus naturam suæ originis: Ergo desideria nostra vniuersa, vt à vita procedunt, ita ad vitam tendunt, vt verè aliud nihil, aut saltem potius quam vitam nequaquam valeamus concupiscere, tantum abest, vt mortem quis possit desiderare.

26 Malum ergo est homini, qui in vita desideranda fallitur, vt non veram cupiat vitam, quæ nullum habeat fœdus cum morte, sed eam potius, quæ vitæ habet apparentiam, non vero substantiam. O malorum omnium plenissimum errorem. Reconsens Dominus fructus sui sermonis ita adorsus est. *Verè discipuli mei eritis; & postea subdit. Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* A quo autem liberabit? Profecto in primis à mendacio. Qui sic liberi sunt, non possunt in vita concupiscenda decipi. Qui ergo sermonem Domini seruauerit, & manserit in eo, veram iste diligit vitam, & dies videbit bonos, ac propterea *mortem non videbit in æternū*, nam qui mortem videt, non videt dies bonos, qui vera sunt vita. Si veritas Domini & verbum Domini idem sunt, dicente Domino Patri. Sermo tuus veritas est, sicut quando veritas liberat, veram confert libertatem, nam à veritate nisi verum nihil prodire non valet; Haud secus quos sermo Domini viuificat, verè viuificat, atque hac ratione veram tribuit vitam. Si (in-

quit) *vos Filius liberauerit verè liberi eritis*, ergo si & Filius vos viuificauerit, verè viuētis: ait enim: *Ego sum via, & veritas* **IOAN. 14.**
& vita. Veritas (inquam) & vita, quæ est vera vita. At Iudæi qui ex patre Diabolo errant, qui *in veritate non steterunt*, non nisi falsam libertatem falsamque vitæ proferebant. *Nemini* (inquit) *seruimus unquam.* *Quomodo ergo tu dicis: liberi eritis? Nunc cognouimus, quoniam damonium habes. Abraham mortuus est, & Propheta mortuus sunt: & tu dicis; Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum.* Loquebatur Christus de vera libertate, quæ sunt homines liberati à peccato; loquebatur de vita, quæ viuuntur in æternum; & ipsi de extrinseca, temporali; libertate & vita loquuntur, quæ flocci penditur à Veritate. Achab Rex erat immunis à temporali seruitute, sed de illo Scriptura dicit. *Non fuit alter talis: sicut Achab, qui venundatus est.* **25.** *vt faceret malum* Contra vero Paulus **do-1. Cor. 7. 22** cet. Seruus vocatus es? non tibi sit curæ. Nam *in Christo non est seruus, neg. liber, sed* **IOAN. 1. 12** *omnes quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Hæc potestas tam magna est, vt non sit potestas super terrâ, quæ comparetur ei. Reges gentium **do- Luc. 11. 17** minantur eorum, & potestatem exercent super eos, sed interim ipsi sunt sub potestate tenebrarum, & sub patre diabolo; & serui peccati. Cum serui (inquit Paulus) essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. De vita autè **Rom. 6. 11** Paulus loquens, de viduis ita scribit. *Quæ in delitiis est, viuens mortua est.* Et Ioannes. **1 Tim. 6. 1** *Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu, & vixerunt, & regnauerunt cum Christo. Ceteri mortuorum non vixerunt.* Si in omnibus bonis, quod verum est, appetimus; quid in duobus his bonis facere nos conuenit, quæ sunt super cætera bona vniuersa? Vera libertas, vera vita super omnia appetenda est, cauendumque est, ne in hunc labamur errorem, vt Iudæi.

Et quoniam vita primum locum tenet, **17** nam qui non est, neque liber, neque seruus esse potest. Propterea Deus in re ad vitam pertinente; docuit populum suum, vt diligenter distingueret inter mundum & immundum, in quorum discretionem & distinctionem

atione per figuram iudicium discernens & distinguens mirabiliter commendauit. **18.** Omne animal (inquit) quod in duas partes findit vngulam & ruminat, comedetis. De his autē quæ ruminant, & vngulam nō findunt comedere non debetis; nam immunda sunt: sus quoque quoniam diuidit vngulam, & non ruminat, immunda erit. Carnib⁹ eorū nō vescemini, nec cadauera tangentis. Ruminare non video quid sit aliud, quā meditari, cogitare, recogitare, benè perpendere, quæ ad vitam pertinent. Nam vngulā diuidere, satis apertè innuit distinctionem, qua probamus spiritus, si ex Deo sint, & quodcunq; nobis propositum bonum, si verè bonum sit, si vtile, si conueniens, si decens; & hæc distinctio & distantia maximè in victu obseruanda est, quo viuimus. Hoc lex hisce figuris prætendebat. Nam (vt ait Apostolus) lex spiritalis est, sed induēs ipse personam Iudæi adijcit. Ego autē carnalis sum. Sic Iudæi, qui secundum carnē dicunt: *Semen Abrahe sumus*; non esse autem secundum spiritum, à Domino demonstrantur, non distinguunt inter vitam & vitam, & inter libertatē & libertatem. Nam vbi de libertate Spiritus sermo est, qualibetate Christus nos liberauit, ibi libertatem carnis præferunt. Vbi de vita æterna sermo est, quam dat Christus ouibus suis pabulo verbi Dei, ipsi vitam mortalem præferunt.

19. Dificamus igitur nos distinguere. Quidquid comedis, quidquid in te recipis, quidquid cordi admoēs, rumina diligenter cuius conditionis sit, ne fortè inimicū admittas, reputans amicū, ne fortè p pane serpentem, pro pisce traicias scorpionem, ne fortè blanda pro veris, & è vestigio Christi putes Phantasma esse, ne futura bona quasi à longè stans, nec probè pspiciens exiltimes vmbra: Et breuiter ne veniat sup te maledictio illa: *Va vobis qui dicitis malum bonum, & bonum malū: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Ita vngulam findis. Neque tamen sufficit vngulam findere, si non addatur & ruminare. Distinxit Iosue quando Gabaonitis dixit cum Principibus populi. Ne fortè in terra, quæ nobis forte debetur habitetis,

& non possimus fœdus inire vobiscum. Quinam estis vos, & vnde venistis? Diuisit vngulam, distantiam considerauit inter habitatores terræ promissionis & alios externos, sed non ruminauit. Primo aspectu accepit eos, nō repetiit, non reuocauit, vt diu cogitaret, ac veluti ruminaret rursusq; manderet. Ideò deceptus est. Hi sunt, qui habent zelum Dei, sed non secundū scientiam. Hi sunt, qui viucentes sicut & gentes, quæ ignorant Deum, arbitrantur obsequium se præstare Deo, modo viuāt inter fideles Christi, modò stent in Ecclesia Domini, modò verbis cōfiteantur se nosse Deum, dum tamē factis negant; modò dicant: Domine, Domine, interim non curantes facere voluntatem Patris. O quot sunt huiusmodi! Verum & cognita veritate per distantia boni & mali, adhuc ruminandum est. *Recogitate eum* (inquit Paulus) *qui talē sustinuit aduersus semetipsum contradictionem.* Memento nouissimorum. *Eccl. 28.6.* dicit Sapiens. Et Salomon de forti muliere: *Gustauit, & vidit, quia bona est negotiatio eius.* Et de iusto Psalmista: *In lege Domini meditabitur die ac nocte: Et in mādātis eius volet nimis.* Et de prudente Sapiens: *Bona & mala in hominibus tentabit.* Non sufficit videre aut leuiter tangere, tentare oportet, versare, premere, probare diligenter. Quæ ad hanc vitam tantum pertinet, leuia sunt; si quis in his fallatur, non magnū est dispendium; At verò quæ ad Deū pertinent, magni momenti sunt, vel bona valdè, vel impensè mala; ac proinde illa scrutari oportet omni studio & sedulitate. Hinc Dauid: *Mirabilia testimonia tua, ideò scrutata est ea anima mea.*

Ideò Ieremias ad portam templi vidit **19.** ficus; ficus bonas, bonas valde: & malas, malas valde: quæ quidem figurabāt duas partes populi, & bona & mala euentura vtiliq; vt merito figurent omnia, quæ ad Deum pertinent, siue bona, siue mala, quæ quidē Deus vult à nobis diligentissimè considerari. Ita n. scribit Propheta: *Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficis positis ante templū Domini, calathus vnus ficus habebat bonas nimis, vt solent ficus esse primi temporis: & calathus vnus*

Tit. 1.16.
Matt. 7.22.
Heb. 12.5.
Eccl. 28.6.
Prou. 31.38.
Psal. 1.2.
Psa. 109.1.
Eccl. 39.5.
Psal. 118.119.

ficus habebat malis nimis, quæ comedi nõ poterat, eo quod essent malæ. Et dixit Dominus ad me. Quid tu vides Ieremia? Et dixi, ficus bonas, bonas valde; & malas, malas valde, quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ. Attendis quomodo vult ista cognosci? Non satis Deo fuit ostendere illa Prophetæ; interrogauit illum quoque super hoc, imo & declarauit quid prætenderetur. O homo! si gustares bona Domini, videres immensam eorum bonitatem & dulcedinem. Si è contra gustares mala, quæ impiis deputata sunt, inuenires tã amara, vt comedi non possint, & impij tamen comedere compellentur. Nam dicit de illis Sapientia: *Comedent igitur fructus vitæ suæ.* Hæ erant antè templum vt à fidelibus viderentur. Comedite, ruminare, voluite hæc in cordibus vestris, non perfunctorie, non superficialiter, sedulo, & iterum atque iterum gustate & videte. O quàm dulcis ruminatio. Hoc voluit Deus in figura animalium mundorum, & hoc potissimùm in discretione vitæ, veræ videlicet & falsæ.

20

Sed quod de volatilibus subinfert lex potissimum pertinet ad iustè iudicandum de libertate. Libertas enim maximè in volatilibus designatur, quæ aëra per liquidum volitantes quocunque libet libere absque impedimento feruntur. Eorum autem libertati nihil aduersatur magis, quam rapacitas aliquorũ ex ipsis, cuiusmodi sunt Aquila, Gryphus, Vultur, Accipiter, & huiusmodi. Dum ergo quæ libertati aduersantur, per legem reiciuntur, hanc docemur appetere, idque in iudicio & discretionem. Quod in Ieremia docemur eleganter, vbi quod viderat de ficibus, applicat Dominus ad duo genera hominum populi Iudæ. Sicut ficus hæc bonæ (inquit Dominus) sic cognoscam transmigracionem Iudæ, quam emisi de loco isto in terram Chaldæorum in bonum; & sicut ficus pessimæ, sic dabo Sedeciam Regem Iudæ & principes eius, & reliquos de Ierusalem, qui remanserunt in vrbe hæc, & qui habitant in terra Ægypti. Et dabo eos in vexationem afflictionemque, & in maledictionem in vniuersis locis, ad quæ eieci eos: Hæc ibi. Primifuerunt, qui iubente Deo per Iere-

Præ 1. 31.

Ier. 24. 5.

miam voluntarij abierunt in captiuitatẽ, ita per Dei obedientiam temporali se libertate priuantes. Qui vero nimis cupido libertatis, noluerunt se tradere Nabuchodonosor Regi Chaldaico, hi sunt secundi. Illi ficus bonæ nimis; Hi ficus malæ nimis. Illi denudè reuocati sunt in terram suam, & in libertatẽ reuersi. Hi verò pessimè perierunt. Libertas quidem magnum bonum, quæ non bene pro toto venditur auro. At vera libertas, non quam præterdunt Iudæi, sed quam docet Christus. *Si Filius vos liberauerit, verè liberi eritis.* Heu! quam libertatem habere potest qui seruus est peccati? cui dominatur omnis iustitia? permittit peccatum dominari in animo suo?

Vnde cubicularius Regis Darij extulit super alias, mulierem tanquam Rege ipso fortiolem, nisi quia concupiscentia dominatur dominatoribus aliorum? Rex erat ille & vtique potentissimus, at tamen & eo & omnibus Principibus suis annuentibus potentior illo prolata est mulier, quam concupiscenter diligebat. Ita quidquid diligis, dominatur in vniuersa terra corpori tuo, & in vniuersa potestate animæ tuæ. Si bonus est amor, Regnum tuum Regnum cælorum est, Regnum Dei; quia quem amas ecce dominatur. Si inordinatus est amor, Regnum tuum Regnum est mundi, figuratum, vt habes ex Daniele, in quatuor bestiis, verè bestiale imperium, vbi non ratio dominatur & regit, sed passiones peccatorum quæ per carnem sunt. Ergo Christum in Paulo loquentem audiamus: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiæ eius. Christus nos liberauit de seruitute corruptionis.* Christus nos eripuit de potestate tenebrarũ. Christus eduxit nos spiritualiter de terra Ægypti, vbi in feliciter oppressi, obnoxij per totam vitam eramus seruituti. Christus elegit nos de mundo, vt ultra non seruiamus peccato. Adolescens filius qui se à seruitute Patris exemit, vt secundum suam ipsius voluntatem licenter viueret ac luxuriose, decocta substantia sua adhæsit vni cuium, qui misit illum in villam suam, vt pasceret porcos. O horrendum præcipitium

cum ex tam sublimi gradu diuinæ filiationis in vilissimam ruere acerbissimamque seruitutem, vbi neque ex siliquis porcorum famis cruciatus potest mitigari. O hominum cæcitatem! ô Iudaicam imitationem! ô diabolicam captiuitatem, quam volentes incurrunt, qui Deo obedire detrectant, qui sibi ipsis viuere moliantur, qui amatores voluptatum seruos se constituunt crudelium dominorum. O pessimas ficus, quæ mandî non possunt! O extremam depressionem, qua se nedum permittunt sed committunt, vt deiciantur in furens mare, & in profundum abyssi!

CONCIO SECVNDA

ARGVMENTVM.

Agitur de contentione qua semper fuit inter Hebreos & Deum propter quam eos dereliquit. Admonemur quid faciendum, ne nobis quid simile eueniat. In Morali, contra eos qui Deo obedire renuunt.

SI non vult Salomô, vt quis iurgans de honeste amicum suum, profrens cõtra illum rem aliquam turpem, quam fortè vidit in illo, quanto minus tolerabit, quodiusto viro ac probo falso inferatur contumelia? & adhuc quantominus homini illi, qui simul Deus est, in quo est omnis iusticia & fontorius sanctitatis? *Qua viderunt oculi tui, Pro. 25. 6. ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaueris inimicum tuum.* In necessitatem istam cecidit infelix populus Iudaicus, qui non amicum modò suum dehonestaui, sed fratrem, sed Patrem, sed Principem, sed Saluatorem, sed Creatorem, & Deum ipsum, neque hæc reuelando, quæ apud illum vidisset, sed quæ apud diabolum, calumniöse eidem imponens. Quapropter dicit illis. *Vos qua vidistis apud Patrem vestrum, faciit.* Et explicans quisnam sit hic eorum pater; subdit. *Vos ex patre diabolo estis.* Quam rem ipsimet opere confirmauerunt dicentes. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? & ita verum est, quod ipse illis dixit. Vos inhonorastis me.* Quam dehonestantem iniuriam non emendant, à Deo reprobati sunt atque repulsi, vt non essent vltra populus Dei. Vt ergò aliorum damno cautelam nobis comparemus, historiam hanc, in qua hoc dicitur, diligenter enucleemus.

Nô semel, sed frequenter in sacris apparet litteris, inter Deum & populum suum extitisse contentionem, iam vsque ab eo tempore,

22 Heus Ionas, heu simplex columba, non prudens serpens, quid cogitali fugiens à facie Domini, nolens illius obtemperare præcepto? num vanè reputasti effugere posse manus Domini? fugis à facie Domini, sed non effugies manus eius; tradet te in manus suas, & ipse tradent te ministris, qui te mittent in mare. Amen dico tibi, nõ exies indè, donec reddas quæ sunt Dei Deo, donec te subiicias eius Imperio. Pisces maris te concludit, quem ab obedientia exclusit concupiscentia. Quid, Quid melius fuerat luce frui, & libertate eundi pedibus tuis; & liberè annunciare verbum Dei, quam in tenebris & ventre cæti contineri, exortem lucis & libertatis? Agis penitentiam, doles de commisso, deprecaris remissionem. Exauditum à Deo, euomit cœtus extra mare super aridam terrã. O concupiscentia grandior omni cætu, strictior omni vinculo, acrior omni Domino & omni inimico crudelior. In vexationem, in afflictionem, in maledictionem illos pellis, qui tibi consensum præbent, qui carentes sensu, percussi non dolent, abiecti non lugent, despecti non confunduntur; sed gloriantur in tribulationibus & in miseriis suis, & dicentes, se sapientes esse, diuites, se gloriosos, se potentes, stulti facti sunt, inopes, inglorij, imbecilles, quorum viæ peruersæ sunt, & infames gressus eorum. Veram igitur queramus vitam, veram libertatem, vt viuentes & liberi laudemus Deum nostrum qui viuit & regnat, participes facti eius & vitæ & regni in sæculum sæculi. Amen.

21
E. de 4.
Ionas 1. 3.
Ionas 2. 1.
Dan. 7. 3.
om. 6. 11.
om. 1. 13.
ab. 2. 15.
om. 6. 6.
Rom. 1. 12.
Pro. 2. 15.

tempore, quo erant in Ægypto, vbi per Moysen Deus ex fornace illa ferrea illos liberare contendit, ipsi contra Moysen & Aaron querimoniam facientes dicebant.

Exod. 5. 2. Fatere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & præbuitis ei gladium, vt occideret nos. At in deserto quoties murmurauerunt contra Moysen & contra Deum? Sed aperta contentio est, quando iussu Dei missi exploratores in terram Chanaan re-
tulerunt, quæ viderant. Vbi primum inter exploratores ortum est iurgium, dicente ex vna parte Caleb qui erat vnus ex illis. *Ascendamus, & possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* Alij verò qui fuerant cum eo dicebant: *Nequaquam ad hunc populum valeamus ascendere, quia fortior nobis est. Terra, quam lustrauimus, denorat habitatores suos.* Ecce contentio inter exploratores, quorum pars maior Deo quoque, qui dixerat terram illam lacte & melle manare, camq; se illis daturum repromiserat, contradicebant. Sed ecce iam apertam cum Deo ipso contentionem.

Exod. 3. 17. *Murmurati sunt contra Moysen & Aaron cuncti Israel dicentes: Vinam mortui essemus in Ægypto, & in hac vasta solitudine vinam percamus, & non inducat nos Dominus in terram istam.* Et contra Iosue & Caleb: *Nolite rebelles esse contra Dominum: Et Dominus ipse: Vsq; quò detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi? Feriam igitur eos pestilentia atque consumam.* Taceo interim contentiones, quas in deserto hic idem populus frequenter contra Dominum excitauit: neque mihius quidquam fecerunt iam terram possidentes, de quibus Moyses. *Ego scio contentionem tuam, & cervicem tuam durissimam. Adhuc viuente me & ingrediente vobiscum semper contentiose egestis contra Dominum, quanto magis cum mortuus fuero? Sed hanc vnã consideremus, quæ de ingressu in terram, quæ erat figura terre viuentium, facta est.*

Num. 13. 17. ³ Quis putet facefe mysterio, quòd hic referens Scriptura nomina duodecim exploratorum, qui missi sunt ad explorandam terram dicat. Hæc sunt nomina viro-
rum, quos miser Moyses ad consideran-

dam terram. Et quod recens illa dicat, quod Moyses vocauit Osee filium Nun vnũ de illis Iosue; Iosue in nostra lingua est Iesus, & in lingua Hebræa significat Saluatorem. Sic vocatur in Ecclesiastico, *Et 41. vbi dicitur. Fortis in bello Iesus Naue successor Moysi, & in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, & Caleb prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ.* At hodierna contentio Iudæorum contra Christum, non fuit de vera promissionis terra, vbi libertate fruimur, & mortem non videbimus in æternum. Intrauit Iesus iste figuralis primus in terram illam, vt deinde in eam induceret populum. Et non dicebat Iesus noster, qui est vere Saluator mundi. Si abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum? Respuunt Iudæi libertatem de qua ipse. *Si vos Filius liberauerit, verè libereritis.* Si liberos existimantes, & dicentes. *Nemini seruiuimus vnquam, quomodo tu dicis. Libereritis?* Promittenti vitam respondent. *Nunc cognouimus, quia demonium habes. Abraham mortuus est, & Propheta mortui sunt, & tu dicis. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum.* Propterea & libertate & vita exortes facti sunt. At in contentione illa, quæ fuit facta in deserto, decernens Deus illos consumere dixit ad Moysen. *Te autem faciam Principem super gentem magnam, & fortio rem, quàm hæc est. Quæ gens certè nos sumus. Qui, quasi filius prodigi in domo Patris nostri mansionem habemus, maiore filio in seruum conuerso, in seruum (inquam) illum, de quo dicit Dominus. Qui facit peccatum, seruus est peccati, seruus autem non manet in domo in æternum. Filius autem manet in æternum.* O contentionem, quæ patres prohibiti sunt ingredi in terram promissionis, quæ filiis data est. Si autem pro patribus Iuis Christo nati sunt filij, repulsis patribus nostra erit hæreditas, qui sumus filij.

⁴ Quæ cum ita sint, nostrum est attentius considerare contentionem istam in qua Iudæis repulsis atque consumptis, gens ista magna Christianorum & fortis subrogata est. Vt intelligentes quibusnam de
caulis

causis illi reprobati sunt, ab eisdem nos
 summo opere caueamus, *ut ne in idipsum
 quis nostrum incidat incredulitatis exem-
 plum.* Hæc enim doctrina est Apostoli,
 qui docet per requiem in terra promissio-
 nis, intelligi requiem æternâ, quam olim,
 ut refert Ecclesia, promisit Deus Abraham,
 & semini eius. Et arguens ex illis verbis:
*Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdu-
 rare corda vestra, sicut in exacerbatione in
 deserto, ubi exacerbauerunt me Patres ve-
 stri. Quibus iuravi, si introibunt in re-
 quiem meam, Facit talem rationem. Si re-
 quies adhuc promittitur audientibus vo-
 cem Dei, ergo hæc non est requies terræ
 promissionis, in quam antiquus introiit
 populus. Sed alia, quam Iosue non præsti-
 tit illis, cuius tamen figura fuit terra prom-
 missionis. Et est illa, quam Christus pol-
 licetur dicens: *Et inuenietis requiem ani-
 mabus vestris.* Hanc requiem spiritua-
 lem non est consecutus populus ille, cui
 iuravit Dominus in ira, ut illum nõ introi-
 rent. Iuravit autem quando exploratori-
 bus detrahentibus terræ illi, & populo
 fiente & murmurante dixit: *Viuo ego: Ait
 Dominus. In solitudine hac iacebunt cada-
 uera vestra. Omnes qui numerati estis à
 viginti annis & supra, & murmurastis
 contra me, non intrabitis terram super quam
 leuavi manum meam, ut habitare vos fa-
 cerem.* Quo iuramento significatur, Iu-
 dæos repullos requiem æternam, illâ
 fore priuandos. Cum ergo ille populus
 spiritualement requiem non sit consecutus &
 dicatur. *Hodie si vocem eius audieritis,
 consequens est, ut alij, hi videlicet, qui non
 obdurant corda sua, eandem consequantur.*
 Quos ideo cum Dauide hortatur Aposto-
 lus, ut non obdurent corda. Ex quo etiam
 sequitur, quod rebellio illa populi no-
 lentis ingredi in terram, figurabat con-
 tentionem populi contra Christum, quæ
 hodie maximè apparet. En ergo argu-
 mentum Pauli.
 Quoniam ergo superest introire quosdam
 in illam requiem, & y quibus prioribus an-
 nuntiatum est, non introierunt; iterum ter-
 minat diem quendam: *Hodie, in Dauide
 dicendo, Hodie si vocem eius audieritis, no-**

lite obdurare corda vestra. Nam si eu-
 sus, (id est Iosue) requiem præstitisset, nun-
 quam loqueretur de alia post hæc. Itaque, relin-
 quitur Sabbathismus populo Dei. Summa
 est, quia populus ille antiquus conten-
 tiosè agens contra Dominum non introi-
 uit in requiem, Christo videlicet resistēs,
 & repellens illius promissiones æternæ vi-
 tæ, relinquitur Sabbathismus, requies vi-
 delicet æterna populo Dei. Ibidem Paulus
 causam ostendens cur veteres illi in requie
 Domini non sint ingressi. *Vidimus (inquit) Heb. 3. 19.
 quia non potuerunt ingredi propter incredu-
 litatem.* Id quod in exacerbatione & ten-
 tatione ista, atque contentione apertè mon-
 stratur. Refert enim Ioannes. Hæc illo
 loquente multi crediderunt in eum. *Dice-
 bat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei, Iu-
 dæos; Si vos manseritis in sermone meo, ve-
 re discipuli mei eritis, & cognoscetis verita-
 tem, & veritas liberabit vos.* Crediderant,
 sed non manent in sermone, perseverantes
 in fide. Sermonè magis repellentes, & per-
 sonam blasphemantes.

Ut ergo ne in idipsum quis incidat in-
 credulitatis exemplum, hanc illorum in-
 credulitatem examinemus, quam nobis
 ob oculos ponit nunc Euangelista Ioan-
 nes. Primum ex hac incredulitate promissam à
 Christo respuunt libertatem, se sine
 illa liberos reputantes. Aiunt enim, *Semen
 Abraham sumus, & nemini seruiimus un-
 quam, quomodo ergo tu dicis Liberi eritis?* In
 quibus verbis neque spiritus est neque veritas,
 cum tamen *in spiritu & veritatem Deum* *Iob. 4. 14.
 Patrem oporteat adorare.* Non (inquam)
 est spiritus, quia in carne tantum & non
 in spiritu semen erant Abraham; neque de
 externa secularique libertate loquitur
 Christus, sed de spirituali. Non est veritas
 in verbis illorum, quando neque seculari
 libertate liberi essent, cum dicant ipsimet: *Iob. 19. 16.
 Non habemus Regem, nisi Casarem.* Et ubi
 dicunt: *Nemini seruiimus unquam,* annos
 multos fuerunt in captiuitate. Ad defe-
 ctum veritatis omisit Christus apertam
 responsum & directam, sed ad defectum
 duntaxat spiritualitatis apertè respondit.
 Et primum de libertate: Secundò de filia-
 tione; quæ duo tamen se mutuo comple-
 ctuntur.

Stuntur Illos ergo spiritualiter seruos ostendens ait. *Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.* Ut perfectum esset argumentum addendum erat: Sed vos facitis peccatum, ergo serui estis peccati: Sed hoc supponit illud post expressurum, quando mox agit de filiatione. Vbi dicit: *Scio quia filij Abraha estis, sed quare me interficere,*

6. Hoc primum est, quod oppidò nostra interest. Vniuersalis sententia est. *Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.* Vera est, quia sententia est Veritatis. Ex Paulo autem Apostolo habemus illius declarationem & demonstrationem. Vbi dicit:

Rom. 6. 12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis eius.

Rom. 5. 12. Porro ex peccato Adam, in quo omnes peccauerunt, orta est atque manauit concupiscentia carnis aduersus spiritum, cui si homo obediat, quæ Deo non placent operatur, quæ repugnant legi mentis ac spiritus; quæ lex a Deo est scripta in tabulis cordis nostri, dirigeas ad iustitiam & sanctitatem. Quapropter hæc duo iugiter sibi inuicem aduersantur; ut lex mentis, quæ est a Deo, bonum semper appetat: lex autem membrorum, quæ est a peccato, ad peccatum tanquam ad sui originem continuè inclinatur & inclinet. Nostrium est veluti in medio existentium, huic vel illi obtemperare. Quod dum facimus, huius

Rom. 7. 23. vel illius nos seruos constituimus. *Nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius, cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obediuntis ad iustitiam.* Ergo qui obedit concupiscentiis carnis, quæ in carne sunt propter peccatum, peccatum facit, ac propterea peccati seruus est, quod ideo regnat in nobis ac potissimum in corpore mortis huius, id est mortali corpore, quod est caro corrupta, in qua vigent concupiscentia. Heus homo, discerne inter te, & inter carnem concupiscentem siue carnis concupiscentiam.

Gal. 3. 17. Discreuit Paulus dicens: *Scio quod non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum.* In te quidem est concupiscentia, sed nihil tui est, sed defectus tantummodo, imperfectio, corruptio, malum tuum, tamen in-

felix, quia in te est, & à te, tuum quid immo tu ipse, existimatur. Et propterea dum illi obtemperas, liber tibi videaris, & sponte tua facere quidquid facis. Seruus, seruus es miser, quomodo tu dicis. *Nemini unquam serui:* seruis totam vitam tuam. Peccatum tibi dominatur. Seruus es corruptionis. O miseram seruitutem!

Imperabat Dominus populo, ut ascenderet in promissam terram; contempsit populus præceptum Domini, suæ concupiscentiæ deseruiens. Quid inde consecutus est? Vociferans omnis turba fleuit nocte illà, dicens: *Vtinam morti essemus in Ægypto:* & in hac vasta solitudine vtinam pereamus. Vide in quantam tristitiam deuenit, quam illa creauit domina concupiscentia. En quantum malum tristitia est? *Sicut tinea vestimento, & vermis ligno; ita tristitia viri nocet cordi.* Rursus igitur imperauit Dominus ne ascenderent, dicente Moysè: *Nolite ascendere, ne corrutis; gladio corrueris. eo quod nolueritis acquiescere.* At illi obtenebrati ascenderunt. Descenditque Amalecites & Chanaanæus, & percussit eos atque concidens, persecutus est. Vides fructum seruitutis peccati & concupiscentiæ: Intus tristitia, foris ruina. Eo (inquit) quod nolueritis acquiescere: quia parere imperio Domini nolueritis, ut faceretis voluntatem carnis, & obediretis concupiscentiis eius. Eo quod dicit Dominus. *Seruus non manet in domo in æternum, non significat manifeste illos, ut peccati seruos, expellendos de domo Domini: repellendos a Deo? Nō propterea futuros filios, sed seruos, atque adeo non populum Dei? Sic, sic euenit cuique, qui facit peccatum.*

Heu! quot quantæque ruinæ in mundum incurrunt ex hoc, quod homines peccatum facientes, peccati constituuntur serui; Dic, dic infelix. Nunquid sperauit anima tua in Domino isto? Et ego dico tibi: *Deus putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustia. Et amittit pallium in die frigidis.* Memento Dominum dixisse: *Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.* Sic notantem duo, quæ ad vitam humanam necessaria sunt, victum videlicet & ve-

7. *Nam. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

10. *Prum. 11.*

& vestitum. Motus verò & gressus ad hæc duo paranda, quòd item necessarius sit, exploratissimum est. At si vt hæc assequaris, infideli niteris, nunquid non delectum est? Dens putridus, dum cibū frangit, frangitur. Corpus si pedi lasso nititur, cadit; & frigore cruciatur, qui amittit palium in die frigoris. Ergò qui sperat super infideli, ex omni parte necessariò destitutus auxilio miserè perit. At quis infidelis magis, quàm qui sibi ipsi ficit cū nihil sit, & in Domino non confidit? Quid debilius defectu; quid fragilius corruptione? quid peccato nocentius; *Promittunt*
1 Pet. 2. 19. alius libertatem, cum ipsi serui sint corruptionis: inquit beatus Petrus. Quod corrumpitur, corruptione corrumpitur. Et quid stabile ergò queritur in corruptione? quid firmum? quid subsistens? quid sustentans? *Infixus sum in limo profundi, non est substantia.* Fructus ergo mercesque seruorum peccati, ruina est atque destructio, sicut experimento nos docet Synagoga.

SECUNDA PARS,

9. **EX** eo quòd probatum est falsum dixit se Iudæos: *Nemini seruinimus vnquã.* Cum agatur de seruitute peccati, in qua tunc erant, maxime Christo aduersantes, sequitur manifestè, illos & in hoc decipi, & semetipsos decipere, qui dicunt: *Semen Abrahæ sumus.* Nam ex verbis Apostoli: *1 Pet. 2. 17. Iam non est seruus sed filius:* & ex verbis Domini: *Liberi sunt filij:* aperte concluditur repugnantiam esse inter filios & seruos. Quod etiam ex ipsa lectione & sermone Domini perspicuum est, dicentis: *Seruus non manet in domo in æternũ Filius manet in æternum.* Cum itaq; serui sint, filij porro esse non possunt. Hoc nunc illis expresse demonstrat. Primum respondens obiectioni quam fecerant dicentes: *Semen Abrahæ sumus.* Dicēs: *Scio quia filij Abrahæ estis.* Dixerant illi: *Semen Abrahæ sumus.* Dicit ipse: *Filij Abrahæ estis.* Ita innuens, quòd qui semen Abrahæ sunt, filij sunt promissionis, *quia in Isaac dixit Dominus) vocabitur tibi seruen.* Et Paulus

ait: *Non dixit in seminibus, quasi in multis, Gal. 3. 16. sed quasi in vno, quod est Christus.* Ergò qui Christi sunt, hi semen sunt Abrahæ, & sunt filij promissionis. At inter filios carnis numerantur, & Ismahel, & ceteri *Gen. 25. 2.* Zamram & Geclan & Madan & Madian & Iesboe & Sue; qui omnes sunt filij carnis. Consentit itaque Christus quòd sint quidem secundum carnem filij Abrahæ, non autem secundum spiritum. Quod sic probat: *Filius secundum spiritum patrem imitatur, faciens opera patris sui.* Vos contrarium facitis, nam *queritis me interficere, quod Abraham non fecit.* Ergò non estis illius filij, sed alterius, illius videlicet qui fuit *homicida ab initio.* Quod simili argumento probat, quo etiam illos non esse filios Abrahæ demonstrat, assumens hanc eandem veritatē. *Filius secundum spiritum, similis in spiritu Patris est, sicut & secundum carnem portat imaginē eius in carne.* Vos in spiritu, Diabolo conformamini. *Igitur vos ex patre Diabolo estis!* Quòd autem similes Diabolo sitis; in his duobus manifestum est, quòd ille homicida fuit ab initio, *Et in veritate non stetit.* Quando vos *queritis me interficere, hominē qui veritatem vobis locutus sum, quā audiui à Deo.* Ita & homicidæ existentes, & in veritate non stantes. Vnde *si veritatem dico, non creditis mihi.* Et ita verum est, quod dixi. *Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor, Et vos quæ vidistis apud Patrem vestrū facitis. Vos facitis opera patris vestri: Et desideria patris vestri vultis facere.*

Aduerterunt illi, quòd à carnali generatione ad spirituale transiret, & idēd hanc quoque sibi defendere moliantur, dicentes: *Nos ex fornicatione non sumus nati, vnum patrem habemus Deum.* Quod est dicere: ex Isaac, in quo semen vocatum est Abrahæ, orti sumus, non ex Agar aut Cetura; quarum coniunctionem vocant fornicationem: in hoc etiam Abraham sugillantes, vt se magis commendent. Cum itaq; legitimi simus filij Abrahæ, *vnum Patrem habemus Deum.* Huic falsitati duplicem rationem appohit Christus, quarum prima est hæc: *Si Deus pater vester esset, diligeretis visque me.* Ego enim

ex Deo processit: & veni: neque enim à me ipso veni, sed ille me misit. Quòd verò non diligatis me, per se apertum est, quia quæritis me interficere. Ergò non estis filij Dei. Ratio altera hæc est: Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non audistis, quia ex Deo non estis. Quòd autem neq; Christum diligere, neq; audirent verbu Dei, ex ipsoru verbis rursus aperitur: Dicunt enim. Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demoniu habes? Vbi aduerte, quòd modestè Christus probabat, illos nò esse filios Abrahæ, sed alterius cuius facerent opera; tamen non expresse illum nominaret. At vbi patrem suu Abraham fornicationis criminarentur, & ex hoc concluderent vnum patrem se habere Deum, tum apertè illis dixit: Vos ex patre Diabolo estis, & propterea ut non audistis, quia ex Deo non estis.

11. Qua criminatione in iram & furorem excitati, ipsum culpant tanquam alienum à populo Dei, veluti Samaritanum & tanquam demonio actum; sic quasi notam à se delentes, qua dixerat illis: Vos ex patre Diabolo estis, & eam in illum retorqueres. At Dominus omisso Samaritani nomine, iniuriam hanc pellit dicens: Ego dominum non habeo. Quod duplici probat argumento. Et primò quidem, dicens: Sed honorifico Patrem meum. Cuius argumenti hæc est vis. Diabolus, qui est Rex superbia; dum dixit: Super astra Dei ascendam, similis ero Altissimo: seipsum exaltauit & detraxit gloria Dei, qui cum sit Altissimus, super omnes est: At Christus honorificat Deum, neq; gloriam propriam querit; ergò demonium non habet. Sed ipsi magis, cum Deo aduersentur, illum inhonorantes, quem Deus glorificat. Et vos (inquit) inhonorastis me. Ego autem nõ quero gloriam meam. Est qui quarat, & induet. Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est. Altero argumento sic diluit iniuriã. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Ego autem dico vobis. Si quis sermonem meum seruauerit, mortẽ non videbit in æternum. Veritati vobis locutus sum, quam audiui à Deo. Nam

fermo meus veritas est. Itaq; vbi ille in veritate non stetit, quia veritas non est in eo; & cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. Ego veritatem dixi vobis. Et si manseritis in sermone meo, cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Et vbi ille homicida est, ego vitam inspiro. Etenim Si quis sermonem meum seruauerit, mortẽ non videbit. Adhuc illi, vt reipsa se ostendant ex patre Diabolo esse, resistunt huic veritati dicentes: Nunc cognouimus, quia demonium habes. Abraham mortuus est, & Propheta mortuus sunt, & tu dicis. Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum.

O contentione! quæ epilogus est, & conclusio omnium antiquarum & preteritarum contentionum, cuius ideo finis est eius, quod dixit Christus & quod fecit: Quod dixit, hoc est: Amen, amen dico vobis, antequam fieret, ego sum. Quod fecit, hoc est. Vbi iulerunt ipsi lapides, vt iacerent in eum: Iesus abscondit se, & exiit de templo. Nunquid contentiosos istos atq; prefractos hic tandem arguam, & inuehar contra illos? an non potius ad nos ipsos sermonem conuertam & redargutionem? Videte primum, quòd vbi se Deus amplius manifestat, manifestius illic homo perditus ipsum offendit & inhonorat. At Christus: Antequam Abraham fieret: Ego sum. Tulerunt ergò illi lapides, vt iacerent in eum. Sicut & alibi posteaquam dixisset: Ego & Pater vnum sumus, sustulerunt lapides, vt lapidarent eum.

Nostri, nostra ista culpa est, quibus ap. 11. paruit benignitas & humanitas Saluatoris Exhortatio nostri Dei, vt dicere valeamus cum Ioan. 11. ne: Quod fuit ab initio, quod audiui, Ioh. 16. 13. quod vidimus oculis nostris, quod per se. Tit. 1. 4. ximus, & manus nostra conreclauerunt de verbo vita: & vita manifestata est, & vidimus & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. Quo clarius apparet nobis, eò crudelius offenditur à nobis. Præceter temporibus acerbior erat in Deum Iudæorum offensio; Quia cum cognouissent Nã 17. 21. Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, aut illius mandata seruauerunt.

uauerunt. Amorrhcorum completa est malicia, quando intelligentes manū Dei potentissimam, qua populum suum liberauerat ex Aegypto, & eius non minus clementem quam potestatem prouidentiam, qua in deserto filios suos enutriuit & exaltauit, obdurauerunt tamen corda sua, vt non illius cederent Maieitati, & ad illum conuerterentur. Et quare obmutuit ille, quia ad nuptias ingressus est, non habens vestem nuptialem? quia vidit quia gustauit, quā suauis est Dominus, quia ingressus in thesauros niuis, vidit claritatem Dei, cuius vestimenta alba apparuerunt sicut nix. Tam aperte nobis reuelatus est Christus, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi Heb. 6. 6. Vnigeniti à Patre, & rursus illum crucifigentes, & ostentui habentes, sanguinem testamenti pollutum ducimus, in quo sanctificati sumus.

14. Deus in deserto quadraginta annis, quo Pf. 94. 10. magis populo fuit proximus, ed plus ab illo fuit offensus. Vt simul in Psalmo legimus: *Quadraginta annis proximus fui generationi huic: & quadraginta annis offensus fui.* Nobis adeo propinquus est, vt frater noster sit & caro; *Quia membra sumus corporis eius de carne eius, & de ossibus eius.* Et quales sumus erga hunc proximū nostrum? Heu! gentium referimus ignorantiam. Alioqui cur monet Paulus: *Hac est voluntas Dei sanctificatio vestra, vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderii, sicut & gentes, quae ignorant Deum?* Et quae est vita nostra? qui mores? nonne Heb. 3. 7. & duritiam referimus Iudaeorum? Alioqui Psal. 94. 8. cur ad nos trahit Paulus Davidis verba illa: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione, secundum diem tentationis in deserto, vbi tentauerunt me Patres vestri, probauerunt & viderunt opera mea?* Intelligis quod hi exacerbauerunt & tentauerunt Deum, quando probauerunt & viderunt opera eius. Quis amplius probauit, quis clarius vidit opera Dei, opera Christi, virtutem Altissimi, quā nos Christiani? lucem eius quis frequentius, quis propinquius, quis clarius aspexit? & hortamur tamen

ne obduremus corda nostra, sicut & illi audierunt, & increduli fuerunt. O vocē Pauli! *Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, descendendi à Deo vivo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantia eius vsque ad finem firmum retineamus.* Et obserua vim huius Apostolicę exhortationis. Moyses (inquit) fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in testimonium eorum, quae dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua, quae domus sumus nos; si fiduciam, & gloriam spei vsque ad finem, firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus Sanctus. *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra:* & reliqua vt supra. Sic ergo Paulus arguit. Moyses famulus fidelis fuit, populo annuncians verba Dei. Christus Filius fidelissimus fuit. Ergo si vocem eius audierimus, non obduremus corda; alioqui nostra quam Iudaeorū deteriora erunt scelera. Populus ille visā iam terrā per exploratores durius rebellauit, recusans ascendere ad illam: & propterea Deus cadauera illorum prostrauit in deserto. Vbi clarius videmus, ibi diuinam indignationē ardentius excitamus, vt amplius accipiamus iudicium. Quid mirum si populus ille carnalis carnaliter accipiebat verba Domini, cum de libertate loqueretur, cum de filiatione, cum de vita? At nos qui nati sumus ex spiritu, carnalia quarimus adhuc terrena? corruptibilia? Et quae Christus caelestia repromittit, illa negligimus, spernimus, detrectamus, perdimus, derelinquimus. Heu! qui *Patrem habemus Deum, facti sumus semei Diaboli. Homicidium, mendacium, defideria sunt Diaboli, quae fecit ipse, cupit, & studet, vt eadem faciant homines, vt sint filii eius, & participes suae hereditatis.* Christus se a Iudaeis abscondit, vt se nobis manifestaret, at nos auertimus faciem, vt non ad eū intendamus. Sed declinamus oculos nostros in terrā, vt videat vanitatem. Sed quid tandem? *Exiit de templo Iudaeorū, & facta est habitatio eorum deserta.* Et tu ta-

15
Hebr. 3. 12.

NUM. 14. L.

men Christiane, illum à te repellis: non recipis eum in domo tua? *Nos sumus domus Dei*, dixit Apostolus, *nos templum Spiritus Sancti*, & eiciemus illum extra domum suam? Et *Spiritus Sancto resistemus*? nequaquam. Sed dicamus: *Ingrederere benedictio Domini, cur foris stas: praparaui domum. Veni Domine Iesu. Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus nobis. Amen.*

MORALE.

16 **Q**uod in Iudæis animaduersum est, id si nostra non est instructio, profecto videmus illis esse tardiores, magisque obcæcati, atque propterea maiori quam illi cum reprehensione tum supplicio digni. Loquebatur Dominus ad eos qui crediderant ei Iudæos, quos tamen ad tantam infaniam deuenisse miramur, vt se Christi contradictores statuerunt, & occisores pararent, & blasphemos iactarent, & lapidatores se deniq; facere inchoarent. Num ergo ista non in figura facta sunt nostri, qui iam credidimus, qui non Abraham solummodo, sed gloriamur Patrem habere Deum? Illis dixit. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.* Ergo vt verè Christi sis discipulus, non satis est te credidisse, nisi & in sermone illius maneat. An verò manes tu in sermone eius, qui contra illū omniratione pugnas? Sermo illius veritas est. En quanti apud te Veritas est? quantum illi te honor habetur? quā illius tuenda sollicitus es? quam pugnam suscipis pro illa? An non magis illi repugnas? illam persequeris? illam conaris de medio tollere? illam de sede sua deturbare? Hinc est quod homines in negotio circumueniunt fratrem suum. Hinc est falsa illorum amicitia, qui colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. Vnde & est amicus, qui conuertitur ad inimicitiam, & est amicus, qui odium & rixam & conuitia denudabit. Hinc est simulata conuersatio mundanorū, vt nescias cui credere debeas. *Eccl. 6. 13.* Vt verè necessaria sit admonitio illa: *Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende.* Hinc est quod neq; vxori secreta sunt reuelanda, adeo vt audienda sit diuina illa

vox: *Nolite credere amico, & nolite confidere in duce: ab ea, qua dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. Quia filius contumeliam facit patri, & filia consurgit aduersus matrem, virus aduersus socrum suam, & inimici hominū domestici eius.* Hinc est; quod diuini decepto multi recuperatores: locutus est superba, & iustificauerunt illum. Humilis deceptus est in super & arguitur, locutus est sensatè, & non est datus ei locus Diue. locutus est, & omnes tacuerunt. & verbum illius vsq; ad nubes perducunt. Pauper locutus est; dicunt: *Quis est hic? & si offenderit, subuertent illum.*

Hinc est gloriatio similis huic, quam audimus in Euangelio. *Semen Abrahæ sumus. & nemini seruiuimus unquam. Nos ex fornicatione nati non sumus. Vnum Patrem habemus Deum.* Quam frequens gloriofa iactatio de parentum antiquitate, de sanguinis nobilitate, de diuitiarum abundantia, de dignitatibus atque potestatibus magnificentia; quin & de morum probitate, vt frequens sit auditio: *Non sum sicut ceteri hominum.* Hinc est tanta hominum stultitia, tanta sapientia penuria, tanta mentis alienatio, iuxta quod scribit Sapiens de sapientia. *Homines stulti non videbunt eam, longè enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, & viri voraces inuenientur in illa.* Hinc est, quod *vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum.* Hinc est stultorum iactantia, qui dicunt se esse sapientes. *Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt.* Hinc est confusio illa ædificantium turrim Babel. Vbi confusum est labium vniuersæ terræ, vt non audiret vnusquisque vocem proximi sui. Atq; ita diuisit eos Dominus ex illo loco in vniuersas terras. Non est in hoc solummodo confusum labium, quod diuersæ sunt linguæ; sed quod omnes *quarunt, quæ suæ sunt; omnes quæ sibi conuincunt loquuntur: Et in ore eorum non est veritas: & diminuta sunt veritates à filiis hominum;* vt de duodecim exploratoribus, duo tantum loquantur veritatem, ceteris mentientibus; quæ fuit populi ruina, & abiectio plebis. Sermo Domini erat pretiosus, id est rarus, quo tempore misit Dominus

1. Thes 4. 6

Prou 19. 6

Eccl. 6. 9

Eccl. 6. 13

Mith. 20

Mat. 23

Eccl. 13

Luce 18

Eccl. 10

Psal. 11

Gen. 11

Phil. 2

Psal. 5

Gen. 14

1. Reg. 3

minus

minus Samuelem. O quam rarus nostro tempore sermo Domini; *qui solus verax est. & omnis homo mendax!*

18 Vnus est hic quoque modus manendi in sermone Domini, si veritatem loquamur vniuique cum proximo suo, si vtilia, si coelestia, si fidem confirmemus, si mores instruamus, si nutantes confirmemus, si Domini gloriam predicemus. Sed heu! desideria patris sui homines mendaces etiam in stateris volunt facere, qui homicida mendacio hominem interfecit. Pater mendacii est, quoniam mendacium omne ab illo est, qui vsque ab initio in veritate non stetit. Vt sint omnes mendaces filii Diaboli, ac propterea homicida. *Os enim quod mentitur, occidit animam.* Num vero anima mortua aliud a se potest viuificare? quin mortificat magis: nam, vt ait Apostolus, *corpus mortuum est propter peccatum:* fuit vero anima quae peccauit, quae ideo prima mortua est, simulque corpus occidit: ergo mendaces sunt homicidae.

19 Et quid primum hominem eiecit de loco voluptatis, vbi erat lignum vitae, nisi mendacium, quo serpens decepit mulierem? Et quare ciectus inde est homo? Audi Dominum: *Ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitae, & comedat, & viuat in aeternum.* Vita priuatur, qui mendacium accepit. Et quare Dominus abscondit se, & exiit de templo? Veritas derelinquit eos, qui credunt mendacio, qui mendacium loquuntur, qui faciunt, quod vident apud patrem suum, nempe mendacium, qui occidunt hominem, qui loquitur illis veritatem, quam audiuit a Deo: qui ideo vitam perdunt, nam qui veritas est, ipse & vita est, vt qui sermonem veritatis seruauerint, mortem non videant in aeternum. Nesciebas misera Synagoga, quid mali afferret odium veritatis. *Nunc malum sentis, & quia cecitas contigit in Israel, adhuc velamen est super cor eorum, ut nesciant, se ideo abiectos esse a Deo, propterea quod ipsi primi Deum abiecerunt & Veritatem.* Videte vos fideles ficulneam, aridam, mortuam Synagogam, dispersum populum Domini, non iam populum Domini; & discite quam malum & amarum sit de-

reliquisse Dominum Deum suum, vt si iam eum inueneritis, teneatis illum, & non dimitatis, orantes & postulantes. *Ne derelinquas me Domine Deus meus ne discesseris a me. Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis mea.* Bene hoc deprecatus est Dauid, qui idem sic precatur: *Iustificaciones tuas custodiam, non me derelinquas vsquequaque.* Vis tecum esse Dominum? Custodi iustificaciones eius. *Nam si dereliqueritis eum derelinquet vos.* Dixit Propheta quidam. Sed audiamus illum loquentem ad populum. Dominus vobiscum, quia fuistis in eo: si quaesieritis eum, inuenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Transibunt autem dies multi in Israel absque Deo vero, & absque Sacerdote doctore, & absque lege. In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, sed terrores vndique in cunctis habitatoribus terrarum: pugnabit enim gens contra gentem, & ciuitas contra ciuitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia.

Ecce malum derelinquentium Deum, qui ab eo derelinquuntur. Non est illis pax, id est quies aut bonum quodcunque verum, sed neque huius vitae. Sed terrores erunt vndique, hinc & inde, ante & retro; & hoc non huic aut illi, sed cunctis habitatoribus; non vnus aut alterius terra, sed terrarum. Nam se mutuo praeliis lacerent, non gentes solum aut regna, sed ciuitas pugnabit contra ciuitatem. Hoc autem malum a Domino veniet, qui conturbabit eos in omni angustia. Cur vero? quia dereliquerunt eum. Nunquid non ante oculos nostros apparet ista punitio? En gens Hebraea, quae dies multos manet absque Deo vero, illo in quo dicit Dominus. *Est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est, & non cognouistis eum.* Nam si Deus Pater vester esset, diligeretis utique me. Manet gens ista absque Sacerdote, Doctore: quia exierit Christus de templo, translatus est ab eis Sacerdotium, & Episcopatum eorum accepit alter. Non habent Doctorem, qui veritatem doceat. Legis exortes sunt, tenentes solum occidentem litteram, neque illam etiam quomodo obseruantes. Hoc quid admonet nos? quod vbi Deus a

nobis sit derelictus, nihil boni erit nobis, & mala omnia ex hac derelictione obtineant vniuerso mundo.

21 O homo! si scires quàm malum & amarum est derelinquere Dominum De-

Psal. 118. 8 um, te proculdubio iungeres cum Dauid

& deprecante: *Non me derelinquas usquequaque.* Nihil non faceres, vt esset Dominus tecum. Audi illud verè prouerbij:

Pro. 25. 17 *Subtrahes pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus oderit te.* Et vide si ad Deum hæc referri debeant. Subtraxit pedem suum Deus de domo Israël; quia ipse satiatus odio habuit illum. Mel ipse comedit dulcedinis donorum, qua in manu forti illis concessit *Devs*: Sed satiatus tandem illud euomit, repellens eloquium eius dulce super mel. Ergò & tu si Christum abiicias, qui butyrum & mel comedit, vt nobis dulcis esset, erit amaritudo tua amarissima. Et scias quòd Christus:

Isa. 7. 15.

Sapientia Dei, non introibit in maleuolam animam, nec habitabit in corpore subito peccati. Ergò qui peccat, Christum eicit de domo sua, vt non habitet in corde illius. Et subtrahit Christus ipse pedem suum de domo peccatoris. Et quid est homo sine Christo: corpus sine anima, cœlum sine sole, terra sine germine, populus sine pace, oculus sine luce, paruulus sine patre & sine pane. Christus omne bonum

Sap. 1. 4.

est: qui sine illo est, caret omni bono. Quid durius quam vox illa terribilis: *Discedite à me omnes operarij iniquitatis?* Quid infernus, nisi elongatio a Deo? Ideò se dicit Deus esse in cœlis, procul videlicet ab inferioribus terræ partibus. Heus homo! stude intelligere, quid sit derelinquere Dominum Deum, & vicissim à Deo derelinqui: & decerne & statue tecum, vt iustificationes eius custodias, vt te non derelinquat usquequaque. Ne tu quoque subtrahas pedem de domo Dei. Eò quòd satiatus & offensus tua propinquitate, oderit te. Sed quantum possumus laboremus, vt Dominus nobiscum sit, & nos cum illo nunc & semper.

Luc. 13. 27.

Psal. 118. 8. Amen.

Psal. 118. 8.

Amén.

Amén.

FERIA II. DOMINICÆ DE ABRAHAM.

CONCIO PRIMA.

Orantes nolite multum loqui sicut Ethnici faciunt.

Mat. 6. 7.

ARGUMENTVM.

Opus nostrum erga Deum fieri debet diligenter & bene, præcipue si opus est maximi ponderis, vt Oratio. Tota Dominicalis Oratio optimè exponitur, motiua efficacia tangendo.

Dvo sunt quæ cautelam requirunt in opere nostro, vt sedulo fiant & aptè; ne forte si ineptè fiant, error inde aut dispendium maximum oriatur. Alterum est operis præstantia ex suo genere. Quod enim maximi in se momenti est, id magna mentis applicatione & aduertentia præstandum est. Nam paruus error in huiusmodi maximus est. Quomodo Oratio tangens Arcam errauit, & perit percussus à Deo. Arca enim res reuerenda est, quasi sedes Dei, vbi cum hominibus habitabat, & homines regebat, sceptrum Diuinitatis suæ. Ideò solus eius indeccens tactus lethalem à Deo meretur percussioem. Quin & solus aspectus illegitime factus, stragis maximæ causa fuit in Bethsamitis. Alterum est errandi facilitas, quando videlicet etiam minima actione, quæ leuiter fieri potest & incaute, sic impense peccatur: quemadmodum eadem duo exempla demonstrant. Quid enim leuius fieri potest, quid etiam promptius, etiam sub boni prætextu potuit contingere, quam ad mouere manum plautro terenti arcam ne ex illo pendente caderet? Et aspectus præsentis rei, quam faciliè fit? Quæ tamen duo, Arca

Atque excellentia & maiestas flagitabat, ut animo intento fierent, vel magis nullo pacto fierent. Vnde ista, videlicet operis praestantia & errandi facilitas in oratione concurrunt, quae ratione primi est opus praestantissimum, per quod Deo appropinquamus mente: sicut illi corpore accedebant ad locum etiam corporalem, cui diuina Maiestas assistebat. Ratione secundi; *Quid oremus, sicut oportet, nescimus, ut nullo negotio labamur errore* Propterea monet Sapiens. *Noli esse verbosus in multiloquio presbyterorum, & ne iteres verbum in oratione* Grauitas & multitudo seniorum proculdubio exigit, ut in loquendo coram eis magna sit adhibenda cautela, quae a multiloquio quis caueat. Quanto igitur magis accedentes ad Deum oportet considerare, quid loquamur orantes; quae ratione ibi verba nostra promamus, ne forte Deo quasi hominibus persuadete verbis compositis arbitremur. Recte igitur praebet nobis Dominus hoc sapientissimum documentum. *Orantes nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Quod documentum ut tutius exequamur atque facilius, ipse idem Dominus praecem composuit, eamque nos docuit; quam coram Deo fundere debeamus, dicens: Sic ergo vos orabit. Pater noster, qui es in caelo: sanctificetur nomen tuum.* De hac igitur modo erit sermo noster. Attentos proinde vos volo, & ut sitis rogo.

Pater noster qui es in caelo: Sanctificetur nomen tuum. Adueniat Regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo & in terra. De huius orationis excellentia, ut ad illam frequentandam provocemur, hoc nunc sit satis, quod ex ore Altissimi prodit primogenita. Isque ipse a quo speramus quae petimus obtinere, primitus nos instruit: qualiter in eo exorando nos gerere debeamus. Illudque solum addimus, quod etiam facit ad eius explantationem, nempe quod & mores nos componere, & affectus excitare admonemur in illa. Quod enim petere decet, id in primis appetere licet, & ne dum appetere, verum etiam ut praestetur, tota opera nostra adicienda est: Petimus namque adiuuari ad illud praestandum. Ut au-

tem adiuuemur, vires nostras vniuersas exercere consonum est & oportet. Ita doctrina petendi a Deo, est doctrina viuendi secundum Deum. Putasi petimus. *Sanctificatur nomen tuum.* Quantum possumus, docemur & nos nomen Dei sanctificare, & verbo & opere, & toto mentis affectu ipsum magnificare. Ita Regnum Dei promouere; eiusque adimplere voluntatem.

Inde sequitur, ut mentis ardor inflammetur. Nam quid tu petis, quod non appetis? & si res tanta est, quam appetis, ut pro caete ante Deum listas, qui est immense maiestatis, profecto non leuiter illud tibi apperendum aut exoptandum est. Ad quod, ipsa rei consideratio & narratio ante Deum, etiam prouocat & illicet. Hoc enim intendebat Paulus instruens: *Petitiones vestrae innotescant apud Deum.* Neque enim petita sic exponimas, quasi Deo ostendamus necessitates nostras. *Sicut enim (inquit Christus) Pater noster, quid optatis, antequam petatis eum.* Et rursus. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Et hoc est quod potissimum in oratione requiritur, ut recte fiat. Ideo Paulus illum tribuit spiritui. *Ipsa (inquit) spiritus adiuuat infirmitatem nostram.* Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid verò sunt gemitus hi inenarrabiles, nisi magni affectus, qui verbis explicari non possunt neque verbis indigent ut enarrentur: Sed spiritus cor ipsum dilatat, & praecordia sua flammantia eleuat ante Deum, & ardentem surgit tanquam flammam in mensa sacrificij pinguedine pleni. De quo Propheta in Psalmo: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis. Et holocaustum tuum pingue fiat.* Et de seipso rursus. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultationum laudabit os meum.* Et instantia illa, quam nobis suadet Apostolus scribens: *Oratione instate.* Non nisi ex magno cordis affectu proficiscitur. Inde clamores illi. *Quid clamas ad me? Ad Dominum cum tribularer clamaui.* Et clamauerunt ad Dominum. Inde lachrymae. *Preces cum clamore valido, & lachrymis offerens.*

De

De Christo scribit Paulus. De Iuda autem Machabæo & sociis, sic scriptum est: *Cum fletu & lachrymis rogabant Dominum & omnis turba simul, ut bonum Angelum mitteret ad salutem Israel* Et Sapiens: *Non despicies preces pupilli; nec viduam, si effundat loquelam gemitus.* Nonne lachrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

Excitat etiam & accendit eundem affectum propositus nobis orandi modus ubi

1. Ioan. 3. 1. exordimur. *Pater noster, qui es in cælis.* Vox enim ista, *Pater noster*, quomodo non affectum filialem depromit ex animo nostro, videntes qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur & simus? Videntes quod qui habitat in cælis, homines terrenos & luteas domos habitantes, filios habere dignetur? Videntes, quod si Pater noster in cælis est, potens est omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus? Rursumque videtes quod si Pater est, nihil eorum subtrahet, quæ filijs utilia sunt. Et quomodo miseretur Pater filiorum, sic miserabitur nostri Deus noster. Duo enim hæc audiui, dicit

Psal. 102. 13. Psalmographus: *Quia potestas tibi est, & tibi Domine misericordia.* Misericordia, quia Pater; potestas, quia in cælis. Insuper vox ista, *Qui es in cælis*, ordinat & regular eundem nostrum affectum, docens ab eo qui in cælis est, rogare cælestia. Quod etsi terrena petamus, non ratione alia, quam ut cælestia fiant, videlicet ut deseruiant cælestibus, ut ex his thesaurizemus thesauros in cælis, ut per hæc temporalia transcamus ad æterna, ut horum subsidio corporaliter viuentes, interim non domum manufactam, sed æternam ædificemus in cælis. Huc facit veteris legis mandatum illud: *Decimam partem separabu de cunctis fructibus tuis, & comedas in conspectu Domini Dei, in loco quem elegerit, & primogenita de armentis & ouibus tuis, ut discas timere Dominum Deum tuum omni tempore.* Decima & primitia Domino debebatur, quas sibi ut suas referuauerat, & ideo sibi offerri præcipiebat, concedens tamen, ut iam sibi

Deut. 14. 22. oblatas comederent in templo, latantes & epulantes, ut sic discerent timere illum omni tempore. Comedeabant quidem hæc, sed ut bona Domini non hominum, ut cælestia atque diuina, non quatenus terrenas, ut sic timentes tunc Deum atque colentes discerent timere semper, neimpè ut totam vitam suam Domino consecrarent; non sibi viuentes sed Deo; non sibi comedentes, sed Deo; non in proprios vsus vtres hoc mundo, sed in honorem & cultum Dei, qui est in cælis. O verba plena mysterijs.

Sed iam ad omnia, quæ in hac prece continentur accedamus explananda & intelligenda. Duo principaliter continet oratio ista. Primum, illum ad quem ipsa dirigitur. Secundum, quid ab illo postulemus. Is, ad quem ipsa dirigitur, illis verbis exprimitur. *Pater noster, qui es in cælis.* Nō hominem deprecamur, non Angelum, nō creaturam quamcunque, Deum solū precamur, a quo bona cuncta procedunt; non ad riuos accedimus, sed ad fontem, a quo eodem etiam ipsum nostrum habemus esse, naturam, vitam, corpus, mentem. Est enim *Pater noster*, qui nos genuit, qui etiam nutrit & exultat. *Filios* (inquit) *enutriti & exaltati.* Si filios, ergo ipse Pater, ergo ipse fecit nos, & non ipsi nos. Ad eum verò qui genuit, pertinet enutrire, educare, exaltare. Quæ ergo necessaria sunt, ut nutriamur & exaltemur, ab eo non ab alio expetenda sunt. Ideo Patrem appellamus. Hinc & fiduciam accipimus accedendi. Non enim quasi ad Regem aut Iudicem aut Omnipotentem accedimus, sed ad Patrem habentem viscera misericordiae, amantem animas, & diligentem omnia quæ fecit, & erga filios se ut Patrem gerentem & habentem. Et hinc fiducia magna suffulti fiducialiter agimus, & non timemus. *Quoniam tu Domine* (inquit) *singulariter in spe constituisi me.*

Noster omnino communis, non priuatus affectus. Est enim *Pater* non tuus tantum, aut meus; sed *Pater* omnium: *Pater* (inquam) *familias*, qui etsi conuiuium filio parauit iuniori, ad eum tamen inuitauit & senioem, ut simul epularentur & gauderent.

6
Luc. 15. 29

Exod. 12. 3. derent. Hinc ad esum agni tota familia
conueniebat, quin & vicini. Ita quoque
præcipiebat super oblationem spontaneam.
Deut. 16. 11. Epulaberis coram Domino Deo tuo, tu
& filius tuus, & filia tua, seruus tuus, &
ancilla tua, & leuites, qui est intra portas
tuas, aduena, & pupillus, & uidua, qui morantur
uobiscum in loco quem elegerit Dominus.
Sicut ergo uult ut nos mutuo subueniamus : quoniam æqualis est illi cura
de omnibus, ita tubet ut mutuo adiuuemur in orationibus, aded ut dicat. O
rate pro persequentibus, & calumniantibus uos. Hinc & Iacobus. Orate pro inimicis,
ut saluemini. Multum enim ualeat oratio iusti assidua. Hæc igitur est causa,
quamobrem in hac Dominica oratione communia sunt uerba, non propria uenit
quæ. Unde dicimus. Panem nostrum da nobis. Dimitte nobis debita nostra. Et sic
de aliis.
7 Qui es in caelis. Quod fit Pater, animum eleuat. Quod fit in caelis, animum deprimat.
Hib. 11. 9. Si enim Patres carnis nostra reuerentiamur, quanto magis obtemperabimus Patri spirituum? inquit Apostolus. Sic patris hominibus primum in monte cum terrore apparuit, & hoc tantum semel in monte, quod accedere non licebat, ut terror eius esset in illis. Postmodum uero in sanctuario habitabat inter illos, ut Deo liberè appropinquarent. Etenim & columnarum, quæ erant in atrio Tabernaculi, bases erant ex ære, capitella uero argentea, ut eadem oratio uelut recta & erecta columna, & humilia & sublimia simul temporet sciatque & humiliari & subleuari. Immo etiam considerat : Quod excelsus Dominus. Et in alto habitans humilia respicit; in caelo uidelicet habitans excelsus dignitate, & in terra respiciens paternitate. Incipit autem à paternitate tanquam à basi, & in caelum ascendit tanquam ad summum verticem, ubi regnat; ut iam fidenter contemplerur illius sublimitatem; ut inde humiliores facti, etiam fidentiores simus : quando quidem qui tam excelsus est dignitate, dignatur esse Pater noster. Hinc & in templo loca erant omnibus aperta, ut atria : erant & secreta, quo solis erat Sacerdotibus pa-

tens accessus. Ut sic se Deus omnibus exhiberet; ut summa tamen eius sanctitas omnibus ueneranda esset.
In secundo puncto principali, quod est Res quam petimus, etiam duo continentur; quia duo petenda sunt. Alterum est pertinens ad Deum. Alterum ad nos; ut uerba ipsa declarant, in quibus primo dicimus. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat Regnum tuum. Fiat uoluntas tua. Postmodum uero. Panem nostrum, debita nostra. Quæ ad Deum pertinent, tria sunt, Nomen, Regnum, Voluntas. Vbi Sanctificatio, Dominatio, Subiectio. Ut sit in se sanctus & gloriosus. Ad nos, sit Dominus & Rex regum. Nos denique illi obediētes, subiecti simus.
Sanctificetur nomen tuum. Mirabilis profecto diuina prouidentia est erga suas creaturas. Ipse cui sit bonorum omnium pælagus pariter & fons, nullo horum indiget: nam quod in eo non est, nusquam est, neque ullo pacto esse potest. Dicit ergo ipse primus nobis, Aperiens manum suam, & implens omne animal benedictione & naturam omnem sua propria perfectione. Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei? Verum etiam postquam primus dedit, quid illi potest retribuere creatura. Neque ut nos facimus, se eorum, quæ dat, facit expertem. Et non est locus in eo uacuus, in quo possit aliquid accipere, quod non habeat. Inter bona tamen, quæ confert hominibus, & gratitudo est; unde qui beneficium recipit, gratus sit. Verum quam gratiam referemus omnium Creatori, pleno omni bono? Ecce diuina prouidentia omnia prospiciens & omnibus, sic suam plenitudinem cum nostra retributione temperauit; ut qui intra se nihil admittat, extra se quodammodo recipiat aliquid a nobis. Sicut enim extra se quodammodo emittit bona sua, plenus semper manens. Ita extra se recipit sine præiudicio immensæ suæ perfectionis. Ut & nos grati simus reddentes gratiam pro gratia. Ut & ipse in gloria suæ magnitudinis æternus & immobilis maneat, cui nulla unde quæque fieri possit accessio. Ecce redditio & retributio nostra. Sedit in throno, & agno, benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum.

Apos. 5. 13. colorum. Nos quidem extrabenedicimus, laudamus, magnificamus, honoramus, sanctificamus, glorificamus; & proinde quod in nobis est, facimus ut grati sumus, approbantes quod habet, & in eo complacentes, affectum gratitudinis praefertentes, & quantum nobis licet retribuentes, & ipsi sibi retributum & satis factum reputet. Et quoniam primum, quod nostra interest facere, est illi retribuere quae accepimus. Ideo prima nostra petitio est: *Sanctificetur nomen tuum.* Vbi etiam tacite confitemur, etiam bonum hoc gratitudinis & retributionis, suum esse atque ab ipso proficisci.

10 Dum enim id postulamus ab eo, iam non in manibus nostris esse, sed in thesauro abscondito omnium bonorum suorum fatemur. Et in hoc maxime glorificatur, quando & sua glorificatio, quam illi nos exhibemus, bonum eius ac donum est. Quae in re hoc quoque observandum est, quod hanc nostram gratiarum redditionem docuit nos vocare sanctificationem, non magnificationem, aut glorificationem, aut quid aliud tale, quamvis verè sit quodcunque tale. Nam Virgo beatissima dum magnificat Dominum gratias agens, quod ad eum respexerit humilitatem suam, ut beatam illam dicitur sint omnes generationes, ait: *Et Sanctum Nomen eius.* Sic enim magnificat, dum praedicat sanctitatem nominis eius. Propterea & locum habitationis gloriae suae ubi habitavit in hominibus, a sanctuarium appellari, & b sancta, & c templum sanctum suum, ut reverentiam quandam pietatis & timoris & devotionis illi doceamur exhibere. Etenim quod magnum est, quod gloriosum, quod potens quamvis debeat honorari, non sitamen propterea illicit affectum nostrum ad cultum amoris, devotionis, & pietatis, quemadmodum illud quod sanctum est. Rectè igitur dicit: *Sanctificetur.*

II *Nomen suum.* Nomen potius quam ipsummet rogamus sanctificari, secundum Scripturarum consuetudinè, ut notetur, quod Deum laudamus, quatenus illi cognoscimus tum per creaturas, tum per scripturas & verbum Dei. Ad eum quod nomen Dei, est

Deus ipse quo notus est nobis, & ut sic laudamus & sanctificamus.

Adveniat Regnum tuum. Hæc est secunda petitio, in qua quod proximam est gloriae Dei, deprecamur. Gloria quippe Dei, ut in se considerata, Dei est, ut est Deus, cui per se debetur omnis gloria. At imperium respicit ea, quibus imperat. Ideo Petrus: *Cui est gloria & imperium.* In quo imperio specialiter honoratur, & in quo summa eius potestas declaratur. Sanctitas enim per se Deum & absolute respicit. Est enim sanctitas eius absoluta excellentia: At dominatio attenditur in respectu ad eos, quibus dominatur. Rectè ergo secundoloco ponitur ista petitio. *Adveniat Regnum tuum.*

Quid verò, aut quod sit regnum eius, inde cognoscitur, quod Dominus praedices suam transfigurationem dixit discipulis suis. *Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venturum in regno suo:* quae verba sic posita ab Evangelista Matthæo, sic habentur in Marco. Donec videant Regnum Dei, veniens in virtute sua. At in Luca hoc pacto. Donec videant regnum Dei. Ergo Regnum hoc quod illis videndum pollicitus est venturum, est gloria eius, illaque potissimum, qua regnat super omnes gentes. Quod quia perfectum erit in finali iudicio: ideo et proprie postulamus adventum ipsius ad iudicium, in quo subiecta illi erunt omnia. Quod ex eo confirmatur, tunc, quando discipulis promissionem illam fecit de adventu regni sui ante aliquorum ipsorum mortem, mentionem ipsius iudicij fecit, dicens, ut est in Luca: *Cum venerit in maiestate sua & Patris, & sanctorum Angelorum.* Ut autem in Matthæo: *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis Et tunc reddet unicuique secundum opera sua.* Quam futuram eius gloriam in iudicio praestandam illis in sua transfiguratione monstravit, ut ex hoc gustu fortius animarentur ad eius cum Cruce sequenda vestigia. Appellavit veniens hoc Regnum suum: *Donec* (inquit) *videant Regnum Dei veniens:* quia paulatim in eo acquirendo atque ostendendo progred-

a Exo. 25. 8
b Lev. 10. 17.
c 2. Rs. 12. 7.

Luc. 9. 26.
Mat. 23. 39.

Luc. 1. 8. progreditur. Hinc paruulus primū Eua-
gelizatur ab Angelis, & a Pastoribus ado-
ratur. Deinde stella duce queritur, inueni-
tur, adoratur a Magis, ostenditur a Princi-
pibus Sacerdotū & a Scribis populi, time-
tur ab Herode, & Innocentum sanguine
prædicatur. Inde Ioannes Baptista annun-
tiat appropinquantem regem cœli, dum
clamat; *Regnum appropinquat cœlorū.* De-
mum & Christus ipse, & discipuli eius i-
dem cœlorum Regnum appropinquare te-
stantur. Cuius præludium quoddam in
Transfiguratione monstrauit; apertum
principium in Resurrectione à mortuis, &
ad cœlos Ascensione; possessionem verò
in mundi conuersione; complementum
tandem facturum in generali omnium Re-
surrectione. Quos ut verus constitutus
Rex, & Iudex in gloria Patris sui iudica-
bit, reddens unicuique secundum opera
sua. In quibus omnibus gradibus gradatim
venit ac veniet, donec extremam illi
manum imponat in finali Iudicio. Ideo
1. Tim. 4. 2 Paulus cum ipso Iudicio coniungit Chri-
sti Regnum. *Testificor (inquit) coram Deo
& Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos,
& mortuos, per aduentum ipsius, & Regnum
eius. Tunc enim subiecta illi erunt omnia,
qua nunc tamen necdum videmus, ut idem
testatur Apostolus, subiecta ei. Deinde fi-
nis. Tunc iam plene illud adeptum tradet
Deo Patri, viuens cum illo, & regnans in æ-
ternum.*
14. Quæ omnia ut compleantur, rogamus.
Adueniat Regnum tuum. Cum enim sint
ad magnam Christi & Dei Patris gloriam,
& ad ipsius hominis Christi summam ex-
cellentiam, meritò si diligereamus illum
feruentius ac totis vîribus flagitaremus, ut
ad plenam perueniret ac perfectissime glo-
riofam magnificentiam Regni sui. Hoc e-
nim cupere ac petere indicium est dilectio-
nis; iuxta quod dicebat caris suis: *si dilige-
retis me, gauderetis utique, quia vado ad
Patrem, quia Pater maior me est.* Cuius di-
lectionis præmium Apostolus ostendit,
dicens de corona iustitiæ. *Quam reddet
mihî Dominus iustus Iudex non solum au-
tem mihî sed & iis, qui diligunt aduentum
Domini.* Qui enim diligunt aduentum Do-

mini, saltidiant incolatum suum in hac
terra deserta & maledicta; cupiunt dissol-
ui, & esse cum Christo. *Sacri & lætæ ex-
pectant venientem Iudicem, cum venerit
glorificari in sanctis suis, & admirabili fieri
in omnibus, qui crediderunt.* Vide ergò quid
supponat ista petitio, te videlicet non di-
ligere mundum, nec ea quæ in mundo
sunt; amare cœlestia; desiderare te Chri-
stum, dolentem clamare; *Hæc mihî quia
incolatus meus prolongatus est: multum in-
cola fuit anima mea: productus arbitrari-
ter quo ascendimus de deserto in montana
Iudææ, & cœlestium sublimia mansionum.* O
fœlix, qui conformat appetentiam suam
petitioni suæ, qui quod perit, appetit;
quod postulat, anhelat; quod rogat, qua-
rit, & ad ianuam appropinquans pullat, ut
confestim aperiant illi. Contra quod faci-
ciunt, qui nolunt de hoc mundo vquam
exire: qui flagellis indigent, ut labores
& pœnas Ægypti detestentur, & clament
ad Deum in fortitudine, ut eripiantur de
tribulationibus & necessitatibus. Quo-
rum huiusmodi hæc quot sunt?
Fiat voluntas tua. Hac petitio postu-
lamus voluntariam subiectionem homi-
num Deo, atque Christo regnanti. Debent
quidem subditi suas voluntates cum Prin-
cipis iusti voluntate conformare, quæ
est voluntaria subiectio: sicut primi mobi-
lis motum omnes inferiores cœli sequun-
tur & imitantur. Cuius itaque Regnum
postulamus ut veniat, illi consequens est,
ut voluntates nostras & desideria subii-
ciamus, adeò ut similes simus Angelis
Dei; *qui faciunt voluntatem eius, facien-
tes verbum illius ad audiendam vocem ser-
monum eius.* Quòd si caro infirma legi Dei
non est subiecta, unde quod volumus,
non agimus; desiderare debemus liberari
de corpore mortis eius, ut in terra fiat vo-
luntas Dei, *Sicut in cælo* anobis videlicet
viatoribus, sicut & a beatis & domesticis
Dei, qui vident faciem eius semper. Per-
fectum proponitur exemplum, ut qui non
vident, videant; & insipientes, intelligant,
quoniam dirigant gressus suos, & rectos
eos faciant pedibus suis, quantum fœt
terrena inhabitatio & humana mortalitas.

donec perfectum largiatur plenius, euacuato quod ex parte gerimus. O beatum virum, qui ex corde dicit Deo Patri. *Non recuso laborem. Fiat voluntas tua.* O verum Christi imitatore, qui in laboribus, & angustiis cum clamore valido, & corde perfecto extollens vocem suam dicit illi:

Exhortatio

Non mea voluntas, sed tua fiat. Vt igitur hanc petitionem simplici corde offeramus.

Eccl. 18. 30.

Deo, sit cordi nostro impressum documentum illud Sapientis. *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere.* Si voluntas Dei, & nostra sibi inimicem aduersantur, non possumus utrumque facere,

Luc. 22. 42.

sed aut cum Christo dicendum: *Non mea voluntas, sed tua fiat;* aut propriam sequi, diuina neglecta aut etiam spreta; quæ est summa peruersitas & extremum malum, vnde mala omnia procedunt.

16

Dom. 14. 21.

Quid putas intendebat lex iubens. *Non hoc dum, est cibum præparare, quo delesteris; lac matris est liquor ille idem, quo formatus est hœdus, & educatus. Quid verò sit lac matris nostræ; dicat peccator ille poenitens. In iniquitatibus conceptus sum.*

Psal. 50. 7.

& in peccatis conceptus me mater mea. Hoc lac in concupiscentia ortum habuimus, concupiscentia nutrimur, quæ non resistit illi, in dies vehementior fit ad malumque procliuor. Caue ergò illam quantum per te pores, ne in illa delesteris, ne ex illa tibi cibum pares. Lac concupiscentiæ est via impiorum, qua vadunt concupiscentias suas, facientes voluntatem carnis, & desideriorum secularium. Tu ergò *Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.* Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt. Hi comunt hœdum in lacte matris sue, quia delestantur in male factis, cibus eorum est sequi concupiscentias, in quibus nati, & educati sunt. Concupiscentia fuit eorum radix; concupiscentia truncus, concupiscentia fructus: inde orti, inde erecti, inde passii. Tu ergò quamuis in concupiscentiis natus, quæ te præcedunt, à quibus quasi bos homo trahitur ad vincula, & nescit quo vadat; post illas non eas, quia ducunt te ad supercilium montis, vt inde te valeat

Pro. 4. 14.

præcipitare. Sed à voluntate tua auertere, à concupiscentiis caue; sed intellige, quæ sit voluntas Dei bona & bene placens. Quæ præcepit tibi Deus cogita semper, & in lege Domini voluntas tua iugiter perseueret, permaneat, delectetur. Delectare in ea, & ita delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, vt sicut in celo fit voluntas eius cum gaudio & læticia ac sine labore: Ita & tu, quamuis quasi ad læuam, quia in terra es, sentias tamen delectationes, quæ sunt in dextera eius vsque in finem.

S E C U N D A P A R S.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quæ nos respiciunt & tangunt & quæ nostra sunt, in hac secunda parte Dominicæ precationis consideramus. Sicut verò ista in duplici genere. Etenim vel nostra sunt, vel sumus ipsi nos. Nostra vel bona sunt, vel mala. Bona precamur, mala deprecamur, illa rogantes. *Panem nostrum da nobis.* Illa postulant: *Dimitte nobis debita nostra,* vt pugnemus per arma iustitiæ a dextris & à sinistris.

Panem. Per panem intelligitur quidquid necessarium & vrile est ad vitam, tam corporis quam animæ: *Nam non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit ore Dei.* Nam quod est vita Dei, illud dat vitam & inspirationem. Considera Deum quasi comedentem, fruentem videlicet semetipso, atque ita seipso uiuentē. Considera quòd nos sumus, quia ipse bonus est. Bonitas quippè illius increata & infinita, causa est nostri esse, huiusque bonitatis nostra participatæ, seu participantis de toto ac perfecto immensæ bonitatis; vt quod nos sumus, sit veluti quoddam quod superest; nempe quod Deo necessarium non est, sine quo plenus est atque perfectus; quod sine sui diminutione confert nobis, sed quod illi necessarium est, vnde uiuit, regnat, Beatus est, Deus est; consideres vt cibum ac reliquias mensæ eius, videbis illud quod superest tanquam procedens de ore Dei. Nam & sapientia in suis creaturis cõcreta, quæ est effectus increatæ dicit: *Ego ex ore Altissimi proditi.*

Sicut

18 Sicut enim increata Sapientia ex ore
 Beel 24.5 Altissimi prodit, primogenita ante omnia
 creaturam, per quam videlicet semel locu-
 tus est: *Fiat: & factum est.* Hanc secus sa-
 pientia, quam effudit super omnem crea-
 turam, in qua quæ increata est elucescit,
 dicitur exire ex ore Altissimi: & sicut in-
 creata viuunt ipsæ, sic dedit & nobis in crea-
 ta vitam habere. Vbi nota *Mysterium*, vt
 Gen. 1.7. more humano loquamur, sicut loquitur
 diuina Scriptura, quando Deus formauit
 hominem de limo terræ, veluti manibus
 aptauit illi corpus; at fingens corda ho-
 minum non manibus, dicit Scriptura,
 quod finxit spiritum, sed quod inspira-
 uit in faciem eius spiraculū vitæ, siue quod
 insufflauit. Insufflare autem vel inspirare,
 quod est emitte re spiritum, ore fit: nam
 status, & spiritus de ore procedit sufflan-
 tis & spirantis. Spiritus autem est vita: er-
 go vita & vnde viuimus, procedit ex ore
 Dei. Ideo Paulus cum vita coniunxit in-
 spirationem. *Qui dat omnibus* (inquit) *vi-*
 tam. *& inspirationem.* In hoc igitur ver-
 bo, quod procedit de ore Dei, nos viuimus,
 mouemur, & sumus. Per verbum, &
 Psal. 32. 6. statum idem intelligit Psalmus concinēs.
Verbo Domini caeli firmati sunt, & spiritu
oris eius omnis virtus eorum. Quod prius
 dixit: *Verbo.* Secundo, dicit: *Spiritu oris:*
 quia spiritus sono coniunctus: verbum
 est. Itaque non in solo pane stat vita ho-
 minis, sed in omni verbo, quod procedit
 de ore Dei. Nam & panis ipse proce-
 dit de ore Dei, dicentis ad Adam de herbis
 & lignis, quod illa dederit in escam illi
 & omnibus animantibus. Panis ergo
 quem petimus, est omne illud, quo
 Deus vitam & corporalem & spirita-
 lem præbere disponit & vult. Quo in
 negotio ea petimus, quibus mediantibus
 panem ipsum parare præbereque cogitauit.
 Vt pro pane animæ sunt, sacra
 Eucharistia, vocatio, prædicatio; & hu-
 iusmodi. Pro pane corporis sunt inge-
 nium, artes, vires, sanitas, abundantia, pax,
 humana prouidentia.
 19. Vult autem Deus panem sibi peti, vt
 certo sciamus etiam vitam ipsam corpo-
 ralem ab eo pendere, eiusque illum esse &

authorem & conseruatore. Hinc scri-
 ptum reperimus: *Seuic autem Isaac in ter-*
ra illa, & inuenit in ipso anno centuplum:
benedixitq; ei Dominus, & locupletatus est
homo. Et ibat proficiens atq; succrescens,
donec magnus vehementer effectus est. Hoc
 autem cum illo operabatur Dominus, vt
 à gentibus quoque cognosceretur, quod
 ipse sit Dominus caeli & terræ, & protec-
 tor suorum fidelium. Tanta enim fortili-
 tas aliunde esse non poterat, quam ab eo,
 qui solem suum oriri facit, & dat pluias
 temporibus suis, & dominatur vniuersæ
 terræ totius mundi: qui sua ista potesta-
 te vitur ad utilitatem & laudem bono-
 rum. Vnde ibi refert Scrip. de Rege
 Gerare & amicis eius, vbi tantam colle-
 git frugem, quod accedentes ad Isaac di-
 xerunt ei: *Vidimus tecum esse Dominum: &*
cum pace dimisimus auctum benedictione
Domini. Ita Laban dixit ad Iacob: *Experi-*
mento didici, quia benedixit mihi Domi-
nus propter te. Rursus Iacob ad Laban: *Mo-*
dicum habuisti antequam venirem ad te.
diues effectus es; benedixitq; tibi Dominus
ad introitum meum. Scriptum est quoque:
Benedixit Dominus domui Aegypti propter
Ioseph. Hac ratione innotescebat Deus ap-
 pud Gentiles, & nunc apud fideles etiam
 notus est, qui vel in huiusmodi necessita-
 tibus ad eum confugiunt exorandum.
Nostrum. Vocat, quia iam illum no-
 bis designauit. Inde factò homine & ani-
 mantibus, dixit illis: *Eccedidit vobis omnem*
herbam afferentem semen super terram, &
& vniuersa ligna qua habet in se semen om-
neris sui, vt sint vobis in escam. Et post
 diluuiū: *Omnes pisces maris manus vestra-*
traditi sunt, & omne quod mouetur & vi-
uit, erit vobis in cibum, quæ solera virentia
tradidi vobis omnia. Ne ergo oblitiscamur,
 hæc nobis vsq; ab initio gratis a Deo
 concessa fuisse. Iubet, vt ea perpetuo ab
 illo petamus, tanquam illa quibus indige-
 mus & quæ nobis apta sunt & congruen-
 tia: propterea enim & nostra dicuntur, vt
 hæc sit ratio cur debeantur nobis, quia
 his indigemus & nobis apta sunt. Ideo e-
 nim, & *Aperit manum suam, & implet omne*
animal benedictione.

Nr. 3. Quotidian.

Gen. 1.6.12
 Genes. 26.
 28. & 29.
 Gen 30.
 27.
 Gen 39 5.
 20.
 Gen. 1.29.
 Gen 9.2.
 Ps. 144. 16.

Quotidianum. Indigent & Angeli conseruari, quia ex nihilo creati sunt; sed nos euidentius propter corruptionem, qua quotidie morimur & tanquam aque dilabimur in terram. Imò & in statu innocentie cibus erat nobis necessarius, ut vita perduraret: Poterat etiam homo à gratia excidere, quæ est victus hominis secundum Deum, quantum magis nunc? propterea utrumque simul petimus panem, tanquam quo quotidie indigemus.

22. *Danobis.* Unde omnique veniat panis, Deus est qui dat. Idem & pluit manna de celo: & in lege obedientibus vbertatem pollicetur, inobedientibus sterilitatem. Non petis autem tibi soli, sed cæteris quoque, ut gratior sit petitio, non ex amore proprio surgens, sed ex charitate, qua homo diligit proximum sicut seipsum: propterea & proximi intendit compendium, sicut & suum. Sed heu! quot sunt, qui dicunt. *Panem da nobis.* Et ipsi postulantes à se promptè negant? pro proximo ergo petis verbis, & facto negas Deus dare pauperi per diuitem destinavit. Ergo si diues rogat *Panem nostrum da nobis*, petit, quod ipse det tanquam seruus fidelis, constitutus, ut det illis in tempore tritici mensuram. At si diues dare respuit, contra Deum pugnat precibus suis. Sed audi diues: Pauper rogans. *Da nobis*, pro te rogat; quem Deus exaudit, ut per te & ipse pascat. *Quæ igitur habes*, prece pauperis obtinuit: & tu prece pauperis non audis, quem Deus ad tuam utilitatem audiuit? Caue, ne fortè non audiatur pauper à Deo, quo non audito tu pauper sis, subrahente Deo manum suam, quam ad prece pauperis aperuerat pro te. Nunquid enim Deus audire debet rogantem pro te, quem tu non audis rogantem pro se? Arcam non fecit Noè tantum pro se, sed ut saluaretur semen in ea: propterea enim iussus à Deo illam fabricauit: sed dum alios saluat, seipsum saluat & domum suam. Non enim propter illius iustitiam tantum illum præseruauit, sed ut semen omne, & hominum & animalium præseruaret. Quod ut persuaas-

simus fieret, impium quoque Cham præseruauit. Merito itaque qui charitate in proximos & obedientiam in Deum laborauit, sensit & ipse fructum laborum suorum: in quibus & Cham verisimile est manum adiuuasse, ut quamuis impius cum patre, tamen in labore obedientie fructum referret tempora em. Discamus ergo non quæ nobis tantum utilia sunt petere & querere, sed quæ multis, ut & ipsi salutem tum corporalem tum spirituales consequantur.

Hodie. Non ergo multa bona reposita in anas plurimos petimus, quia *foris hæc nocte animam tuam repetent & te*, & Domini præceptum est: *Nolite solliciti esse in crastinum: Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi: sufficit diei malitia sua.* Hoc docemur instructi, ut petamus tantum *hodie* nobis dari, ne fortè sollicitemur in plures dies de eo, quod per singulos dies à Deo petendum est: & hoc quidem de pane vitæ & intellectus, idcirco pro hodierna die debemus petere, quia nedum per singulos dies, verum etiam per omnes horas omniaque momenta illius egemus auxilio. *Optimum est enim gratia stabilire cor scilicet.* Si enim panis cor hominis confirmat, excellentius id præstat gratia, quæ cor intus protegit, quod non faciunt escæ corporales. Ac proinde quæ de illis à Deo iuebantur in lege, ea ut ad gratiam spectantia interpretamur. Propterea veteribus non licebat edere de morticino, quia quæ mortua sunt, viuificare non possunt. Quamuis autem quod viuum est, non comedamus, viuum tamen animal duntaxat in escam poterat præparari, mortuum non poterat. Ut sic vita eius esset in manu præparantis, quam sic tolleretur ab animali, ut ad hominis vitam ordinaretur, ut ex eo quasi fieret panis vitæ. Unde plurimè ex viuentibus paramus cibos. Nam herba & arborum fructus, quos ab initio Deus dedit in escam, vitam habent vegetatiuam. Et quando à diluuiò etiam animalia concessit, terrestria, natatilia, volatilia, tanquam (inquit) olera, virentia

1 Reg 14.1
24.

Exod 19.14

Deut. 28.
31. & 38.

Gen 6.14

Gen 7.13

Luc 12

Mat 6

Luc 12

Deut 10

Leuit 11

Gen 1

Gen 1

Gen 1

comederis. Diabolus verò ex re mortua cibum suadebat Christo sibi parare, suggerens: *Disce ut lapides isti panes fiant*. At contra Christus aquam nobis viam pollicetur, ut inuit eam spiritualem & potum spirituales nobis esse sumendam, quæ verè sit panis vitæ & intellectus, & aqua sapientie salutaris: De qua Sapientia scriptum est: *Eignum vita est is, qui apprehenderit eam*. Ut ergo vita cordis perseueret ipsumque cor stabilatur, ut in mortem non moriatur, non morticinio vescatur, sed viuentem, cuius vitæ cor viuificetur. *Spiritus autem est qui viuificat: caro non prodest quicquam; nempe ad vitam, cum mortua ipsa sit*. Hic est panis, quem quia de cælo descendit à Deo cæli id est Patre nostro qui in cælis est, petere instruimus, & hoc semper, nequando pereamus.

57 *Et dimitte nobis, debita nostra*. Post ordinem erga bona nostra, nunc quoque erga mala regularum animus noster, quæ debita dicuntur; quo nomine mala omnia depremur, quæ sunt vel culpa vel poenæ. Hæc verò debita nominantur, quoniam nos faciunt debitores, cuiusmodi duo erant debitores Luc. 7. 41. vir prociac & mulier peccatrix. Culpa est causa debiti; debitum poenæ: à culpa enim ad poenam destinamur. Vbi aduerte quod hac peritione non à malis quibuscumque; & tribulationibus & afflictionibus eripi exoramus, sed ab his tantum, quæ debita sunt; nempe ab his malis, ad quæ propter peccata tenemur, & ea sustinere propter culpas sumus debitores. Nam quæ immittit Deus ad amicos suos, & iustos examinandos, & probandos, & perficiendos, sicut debita non sunt, ita non orandum est, ut ab his liberemur. Debita autem deprecamur, ut peccata omnia in se, & in suis effectibus à nobis tollantur. Et hoc per dimissionem. *Dimitte* (inquit) *nobis debita nostra*. Ea enim soluere potes est nemo. *Solus enim est Agnus Dei, qui tollit peccata mundi; & nemo potest peccata dimittere nisi solus Deus: sine cuius dimissione quicquid homo faciat aut patiat, nihil est; quod patet in Inferno, in quo nulla est redemptio, quia nulla est dimissio; Et idem sempiternus horror inhabitat, perpetuus dolor cruciat, quo-*

niam in æternum tenetur debitor reddere vniuersum debitum; cuius nunquam vel scintilla minuitur, quia nunquam vel minimus quadraus dimittitur.

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. O gratiam singularem! ò insigne priuilegium, nobis de cælo concessum, ut in terra nos quoque debitores habeamus, quibus dum debita dimittimus, viam nos nobis paramus, quæ misericordia Dei veniat ad nos, ut misericordia Domini plena sit omnis terra nostra, plena sit anima nostra. *Dimittite creditores, & dimittemini debitores*. Dimittite centum denarios, & dimittentur vobis decem millia talenta. Tu quis es? quantus quantus sis, quod tibi debetur, centum denarios non excedit, quia modicum habuisti, quod tibi subtrahi poterit, etiam si quis totum hominem vacuum fecerit & neci dederit. Inuenimus autem si potestis, quantus sit Deus, & inuenietis, quod quamuis modica sit contra illum offensus, ad debitum accedat decem millium talentorum, & tamen modicum illud, maximum istud tollit. Ne igitur tantam perdamus gratiam: *Non nobis asperum videatur eicere ancillam, & filium eius, ut Isaac potiamur, pro modico amisso semen illud consequi, in quo benedicendæ sunt omnes Nationes terræ, quod semen est Christus, author vitæ & hæres vniuersorum; & omnium bonorum cælestium, & terrestrium largissimus & liberalissimus dispensator*. Non (inquam) tibi asperum videatur pauca dimittere, ut tibi dimittantur peccata multa & scelera multa & maxima: sic enim non minus eius sapiens quam negociator ille, qui venditis omnibus pretiosam comparauit margaritam, & ille qui distractis omnibus suis abiit, & erit agrum illum, in quo thesaurus erat absconditus.

Si sic agis homo, tribuet tibi Deus secundum cor tuum, ut eruaris à tentatione, à diaboli laqueo, à periculis latronum, à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & demonio meridiano. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit malum*. Super aspici-

Psal. 32. 5.
Mat. 18. 24.

Gen. 21. 12.
Gen. 18. 18.

M. 27. 45

28
Psal. 90. 6.

dem &

dem & basilicum ambulabis, & conculcabis
 Psal. 45. 6. leonem & dracōnem. Deus in medio tui, non
 commouebis, neque inducari in tentatio-

nem, latus & securus, dicens Deo. In te eri-
 psal. 17. 30. piar à tentatione, & in Deo meo transgrediar
 murum prosteruens, & superans impedimē-
 ta omnia, obstacula, offendicula. Deus meus
 impolluta via eius, in qua nihil obliet, quo
 minus curram viam mandatorum ipsius.

Sic ergo liberaberis quoque à malo Dia-
 bolo, à malo homine, à malo quocunque,
 siue malo eius, quia non minueris omni

bono. Vide ergo bonitatem Dei, in te (in-
 Rom. 11. 22. quam) bonitatem, qui vult ab omni malo
 eripi te, non minui omni bono, super om-

nia bona sua constitui. *Quam bonus Israel
 Deus! & quam suauis est Dominus! Beatus*

*Psal. 33. 9. vir qui sperat in eo. Ut autem speremus,
 Matt. 7. 7. certiores nos fecit bonitatis suae dicens:*

Petite, & dabitur vobis. Et dat nobis spiri-

Zach. 12. 10. tum gratia, & precum. Qui adiuuat infir-

*Rom. 8. 2. 6. mitatem nostram, & postulat pro nobis gemitibus
 inenarrabilibus. Qui autem scrutatur
 corda Deus, scit quid desideret spiritus;*

quia secundum Deum postulat pro san-

*Rom. 12. 12. ctis. Simus igitur orationi instantes, cum
 gaudio gratias agentes. Et cum gemitu postu-*

Iac. 1. 5. lantes, qua postulare nos iussit, qui dat omni-

Eph. 4. 6. bus affluenter, Deus Pater, & Filius, & Spi-

*ritus: Vnus Deus, & Pater omnipotens, qui
 est super omnes, & per omnia, & in omni-*

bus nobis. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Modus orationis consideratur, & qua ca-
 uenda in modo. Et quid praestare &
 exercere debeamus. In *Morali de At-*
tentione.

MAGNA gratia omnium no-
 strum est, quod ingressuri
 terram viuentium, quae est
 regnum caelorum, & ea om-
 nia adepturi, quae nos illuc
 ducunt, non timemus, ne forte decipia-

mur ab eo exploratoribus: sicut iam olim
 ab eorum pluribus deceptus est populus.

Vnde factum est, ut ab illa repelleretur, qui
 deceptus illam reuocauit. Habemus enim

fidelissimum Iosue Iesum videlicet, qui de
 caelis ad nos descendit, ut caelestia decla-

raret, de quibus ad Nicodemum parum
 credentem dixit: *Si terrena dixi vobis, &*

non creditis: Quomodo si dixero vobis caele-

*stia, creditis? & nemo ascendit in caelum,
 nisi qui descendit de caelo; filius hominis, qui*

*est in caelo: Scit ipse quae sunt in caelis, quae
 ibi est & inde descendit, non iustians qua-*

draginta diebus, sed habitans in aeternitate;

qui idcirco descendit, ut eos illic edu-

*ceret: nemo enim nisi ipse illic ascendit, &
 qui cum illo & in illo vnum sunt. Propter*

*ea ut caelestia illa appetamus atque petamus,
 nos de illis instruit, docens quomodo ora-*

*re debeamus, ita inquit. Orantes nolite
 multum loqui sicut Ethnici faciunt: putant*

enim quod in multiloquio suo exaudiantur.

Vbi de duobus instruumur, de eo videli-

cet quod cauere, & de eo quod studere de-

beamus. Modus orandi Ethnicorum id est

quod cauendum nobis est: Modus oran-

di, quem ipse nobis demonstrat, id est quod

studere debemus & exercere. De illo dicit.

Orantes nolite multum loqui, sicut Ethnici.

Vbi modum illum carpit Ethnicorum, &

sua reprehensionis rationem adiungit di-

cens: *Scit enim Pater vester, qui opus sit*

vobis, antequam petatu eum. Multa sunt

quidem cauenda in oratione, sed illud in

primis, quod de alio quocunque, quam ut

de sola diuina prouidentia atque pietate

confidamus. Idem enim rogauimus Deum,

ut ab ipso, quod nobis expedit, non à no-

bis, vel ab alio quocunque accipiamus: si

enim id nobis praestare possemus, quid op-

us esset Deum precari? A nobis autem

accipere videremur, si aut in viribus, aut

in meritis, aut in verbis fiduciam habere-

mus. In viribus, putantes nos nobis ipsis

sufficere, sicut Goliath in fortitudine sua

confidebat & in armis. Idem David dice-

bat illi: Tu venis ad me cum gladio, & ha-

sta, & clypeo: Ego autem venio ad te in no-

mine Domini exercituum. In meritis fides,

qui suæ virtuti tribuit gratiam & auxilium Dei.

11m. 3. 9. Hæc est Iudaica confidentia, qua ex suis meritis purabant ad se Euangelium pertinere, quos Paulus redarguit scribens ad Romanos, ostendens, quod tam Iudæi quam Græci Gentiles videlicet, omnes erant sub peccato, indigentes gloria Dei, qui illos redimeret ab omnibus peccatis suis. Quapropter ne dum ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Deo. Sed inuentum est quoq; præceptum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit & occidit carnales homines.

11m. 7. 10. Ita, quod per gratiam Domini nostri Iesu Christi (vt in concilio Petrus asseruit) credimus saluari, sicut & illi nempè Gentiles. In verbis autè Ethnicis suam locabant confidentiam, putantes quod in multiloquio suo exaudirentur. Quem errorem Christus hac elidit ratione: Scit enim (inquit) Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum. Non ergo prece nostra notam facimus illi necessitatem nostram, neque veluti composito sermone illum aut mouemus aut suademus sic circumuenimus. Cur ergo petimus? Vt humiliemus illi animas nostras; vt illum nobis præsentem exhibeamus; vt illi gloriam tribuamus; vt illum omnium bonorum nostrorum authororem cognoscamus & confiteamur; vt clarius nostram paupertatem habeamus exploratâ; vt erga illa, quæ petenda sunt, vehementius nostrum accendamus affectum; vt illi deniq; obaudiamus, qui iussit nobis, vt peteremus, qui postulandi rationem ac modum demonstrauit. Propterea ergo paucis verbis cum illo agimus, vt totissimus in illum intenti, accens, atq; transformati; atque hac ratione à riuus ascendamus ad fontem, atque per sua dona gradû nobis faciamus ad Donatorem ipsum. His atq; huiusmodi causis multiloquium Dominus ablegat ab oratione nostra. Sic etiam innuens, vt quidquid à nobis est in quo fidimus, deprecantes amoueamus & repellamus.

4. Multiloquium de se vitiosum est, vnde ait Sapiens. In multiloquio non deerit peccatum. Tom. I. Bellintani.

tum; qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. Ad quod magis redarguendum, illam ponit similitudinè: Sicut vrbs patens, & absque muro; ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Vide quam periculis & incommodis exposita sit vrbs, quæ non muro portis ac seris munita est: vt non immerito hortetur ex aduerso Psalmus. Lauda Ierusalem Dominum, quoniam confortauit seras portarum tuarum. Ergo sibi ipsi noxius est, qui multum loquitur, nec potest in loquendo cohibere spiritum suum. Quanto magis cum Deo multiloquiû crimini subiacebit? Scipsum homo inflat quasi excellens orator; loquelæ suæ ascribit, quæ ex Deo accipere dona meditatur, Deum & ignorantia notat & instabilitatis & minimæ cum prouidentia tum pietatis. Orantes ergo nolite multum loqui, sicut Ethnicis.

Sed modum attendamus nobis à Christo propositum deprecandi. Sic ergo orabitur. Pater noster, qui es in caelis; Sanctificetur nomen tuum. Præambulum habet oratio ista, continens quod nostræ sint dirigendæ preces: & petitiones habet, quas in illa faciamus. Præambulum hoc est. Pater noster, qui es in caelis. Moyses quamuis ad Deum loqueretur, sicut solet amicus ad amicum tamen si fidelissimus in omni domino Dei, non inuenitur tamen in suis precibus Patrè inuocasse Deum: dicebat quidem: Dominator Domine Deus misericors, & clemens patiens, & multa miserationis, & verax, qui custodis misericordiam in millia, qui auferis iniquitatem & scelera, atq; peccata. Non dixit tamen aliquando, Pater noster, qui es in caelis. Hoc facere, quo tempore Filius Dei nomen Patris manifestauit hominibus, & licet, & expedit, & necessarium est; vt filiale præstemus obsequium Deo nostro. Quis vero nostrum sic, nisi Deus ipse præcepisset, auderet orare? Iam se Patrem nostrum Deus manifestat: Pater vult cognosci: Pater à nobis vult nominari. Et idèd Filium suum misit in terram, per quem hominibus dedit potestatem filios Dei fieri. O bonum nuntium de caelo nobis allatum. Aqua frigida anima sitiēti, & bonus nuntius de terra longinqua. Venit

Exod. 34. 6. Ioan. 1. 12. Proh. 25. 25.

nit Desideratus cunctis gentibus tanquā, aqua frigida animā sitienti: Venit(inquā) summē expectatus Christus expectatio gentium, perinde ac si homini ardentē sitienti propines aquam frigidam, afferens videlicet bonum & optimum nuntiū, non modō de terra longinqua, sed de summo cœlorum: Nempē quod *Deus Pater noster est*. Quod Pater ne dignatur modo, verū etiam iubet vt vocetur, & tunc maximē quando accedimus ad eum, vt sicut oportet oremus. Sic apparet quomodo nos deprecatio Deo coniungit, vt illius simus naturæ confortes.

6 Hoc porō si amarum est Dominum reliquisse, dulcedinis plenu est. Et idē melli a Salomone comparatum. *Sicut qui mel multum comedit, non est bonū, sic qui scrutator est Maieſtatis, opprimitur à gloria*. Vides quomā qui memor est Dei, delectatur, sicut mel comedens. Eiusmodi tamē cibus est mel, vt si multū de illo comedatur, non bonum sit, nec vtile, sed noxium magis. Ita dulcedo mellis illius afficit mentem, qui cœlestia meditat, vt si altiora quā decet scrutari audet & conatur, nihil inde hauriat vilitatis, sed opprimatur magis atque cōfundatur. Hoc nos docet Dominus, dicens. *Sic orabitur, Pater noster, quies in cœlu* Pietatem meditari, non maieſtatem scrutari volens ac docens. Hoc pacto mel comeditur ad mensurā, & comedēti bonū est. Sic enim illi Dulcis ac rectus est Dominus. Dicamus ergō. *Pater noster, & c.*

7 Vbi, dum Patrem vocamus, Deum consideramus, non sicut dicebat Sapiens ille factus stultus. *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat; & circa cardines cœli perambulāt*. Pater n. familiam curat, illiusq; attendit indigentiam. Præterea Patris nomen speciale notat curam atq; diligentiam: nam quod nostra consideret, Moyses quoq; confessus est dicens: *Dominator Domine Deus* Nam qui dominator est, curam gerit; sed tanq̄ Dominus super populū sibi subiectum. At Patris nomen filios respicit, quos nutrit & exaltat, nō seruos aut vasallos, quos punit & castigat. Oraturus ergō, ad eum accedis, qui tui curam gerit, eamq; paternam non dominantem. Tem-

peravit Moyses maieſtatis nomen quod expellerat, dicens: *Dominator Domine Deus*; dum subiecit. *Misericors, & clemens*. Sed hanc clementiam in parcendis iniquitatibus applicauit. *Patiens* (inquit) *& verax qui auferens iniquitatem*. At Pater misericordiatū, Deus est totius consolationis. Tunc quidem sic miserus est, vt non tunc orante Moysē deleret populū, adiecit tamen: *Ego autem in die ultionis visitabo, & hoc peccatum eorum*. Non ergō tametsi misericors fuit, Deus fuit totius consolationis, referuans irā in die iræ: At nunc *Quomodo miseretur Pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se* Pater n. noster est atque *factor, qui propterea cognouit figmentum nostrum, quoniam lutum sumus, & puluis*. O quanta nobis creatur confidentia per Filiū accedentibus ad Patrem? Quanta consolatio, dum Altissimum, qui est imense Maieſtatis Patrem habemus, Patrē vocamus, Patrem deprecamur. O vtilissimam necessitatem; quæ nos ad Patrem ire compellit. O suauiſsimam Orationem, cuius primum verbum est. *Pater, Pater* (inquam) *noster, quies in cœlu* In terris stantes, eum qui habitat in cœlis, alloquimur, fiducialiter agentes, haud secus atq; si Patrem nostrum adoriamur, negotiaque nostra cum illo liberè agitemus.

O præcipuam terram sanctæ Ecclesiæ, lacte & melle manantē. Lacte, quia sumus paruuli atq; lactentes; melle, quia gustam⁹ dulcedinem, atq; suauitatem, & benignitatem Saluatoris nostri Dei. Qui terram viderunt, eamq; probauerunt & laudauerunt, hi in illam ingressi sunt, illam possederunt. Vide homo & intellige bona, quæ tibi Deus pollicetur, vide illa diligēter, circui illa, & lustra vniuersa, & bene perpende, vt socius sis duorū, qui soli de tot millibus adepri sunt promissiones. Et ipsi duo constituti à periculo liberati sunt, & ex numero sexcentorum millū peditū inducti in hæreditatem, in terram, quæ manat lac & mel. Si Pater est Deus; ergō nos filii; si autem filii, & hæredes in dicendi in hæreditatem, quæ manat lac & mel. Hoc est, quod potissimum consolatur & certiores facit, nos fore exaudiendos. Quoniam Pater noster

ter noster est, quem rogamus, qui propterea inducet nos in hereditatem, num ergo derelinquet, *Dnec crescamus in virum perfectum, qui possit hereditate potiri?* Num qui cælum daturus est, terrena negabit, modò non impedimento sint ad cœlestia consequenda? *Adeamus ergo cum fiducia ad Abraham gratia eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.*

SECVNDA PARS.

9 Quid summè appetit instanter postulat & gratiose Moyses obtinuit, hoc fuit, ut Deus cum illis ambularet, atq; vnà cum illis terram promissam ingrederetur. *In quo enim, (inquit) scire poterimus ego & populus iste, inuenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi gradiari nobiscum? ut glorificemur ab omnibus populis; qui habitant super terram. Dixit autem Dominus ad Moysen. Et verbum istud quod locutus es, faciam: Inuenisti enim gratiam coram me, & te ipsum noui ex nomine. Hæc est gratia fidelium coram Deo, hæc est gloria nostra, quòd Dominus nobiscum est. Et vbinam? In cœlu. Necessitas populi erat hæc, ut De⁹ ipse in introitu terræ promissæ illis adesset, qui disperderet illi⁹ habitatores. Quapropter secundò requisitus à Moysè ut cū illis graderetur, auferens illorum iniquitates, respondit. *Ego ipsa ciuitatem ante faciem tuam, Amorrhæum & Chanæum.* Totum bonum nostrum in hoc est, omne desiderium nostrum in hoc esse debet, ut terram illam cœlestem ingrediamur & possideamus, q̄ promissit Abraham & semini eius. Ibi habitat pater noster, defensor noster. *Pater noster.* Ergo cum dicimus: *Qui es in cœlis,* nos cœlestia desiderare ac postulare monstramus. Et si quid aliud petimus quòd cumq; illud sit, cœlestia habet spectare ut omnia quæcumq; volumus, ut cælum habeamus, velimus, & postulemus, ut verè beatitudo cœlestis suprem⁹ finis noster sit, in quem omnia referantur, & ad quem dirigatur cœtera, quæ ad nos quoquo modo dignoscantur pertinere. Quoniam verò illam nisi in Deo, qui est summum bonum,*

habere non possumus; hoc autem bonum non aliter habemus, quam si illi coniungamur; coniunctio verò in hoc sita est, ut illi verè, decenter & excellèter hæreamus, quod non est aliud, quam illum videre sicuti est, & diligere ut summum bonum est, videlicet propter se & super omnia; Hinc est, quòd ut beati simus, Deum diligere teneamur in toto corde, anima, mente, & viribus vniuersis: quo modo aliud nihil à nobis diligendum est.

Hoc nos docent petitiones à Domino Iesu nobis expositæ, tres videlicet illæ primæ. *Sanctificetur nomen tuum. Aduentat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.* Quid petis & appetis? summum bonum. Hoc ne ut bonum tuum? si sic, iã non ut summum illud; sed te potius finem constituis supremum, propter quem etiam summum bonum habere laboras: quòd dū facis, illud offendis potius quam assequeris. Quapropter ut sit bonum propter se, à quocunq; diligendum est & adipiscendū. En quare petitiones istæ præcedunt, in quibus, quomodo possumus, ipsius Dei bonum spectamus & intendimus. Duo autem bona in Deo modò consideramus. Alterum illi intrinsecum & essenziale: Alterum extrinsecum & accidentale. Primum illud est essentia Dei, ipsa diuinitas & forma. Hanc Deo neq; petimus neq; desideramus; habet enim illam à se, necessariò, & æternam. Amamus tamen & honoramus, & laudamus lætantes & gaudentes, quòd illam habeat, ut dignum est. Bonum extrinsecum hoc idem est, quòd à creatura illi præstatur, nempe amor, honor, cultus, obedientia, timor, & huiusmodi. Quod, quantum nobis licet, primo illi bono atq; substantiali respondeat; nempe ut ea ratione illud, qua summum bonum est, amemus, honoremus, colamus, timeamus. Ad quòd bonum illi præstandum nos obligat primum illud. Propterea enim quia Deus est Altissimus, Beatus, solus potens, solus bonus, Immortalis, Inuisibilis, illum diligimus, reueremur, benedicimus, illiq; obtemperamus.

Maiestas, qua in seipso magnus est, immensus, infinitus, & bonorū omnium pelagus,

gus, honorem postulat, qui nobis iubetur & à nobis exhibetur, dum dicimus. *Sanctificetur nomen tuum.* Qui sic magnus est, ac bonus, omnia potest, ac propterea creator est omnium; quidcirco omnibus à se creatis dominatur vt Rex. Id q̄ duobus modis præstat: Naturaliter quippe omnia sicut creauit regit, disponit, ordinat, ali- quibus verò ex creaturis omnibus singu- lari ratione dominatur, quomodo populū sibi delegit peculiarem, in quo regiam suā potestatem, atq; prouidentiam demonstrat, cuius regni atq; regiminis excellentia in iustis & electis suis nunc apparet, excel- lentissimeq; apparebit, quando Filius Dei tradiderit regnum Deo & Patri. Quod vt fiat rogamus. *Adueniat regnum tuū.* Huic petitioni proximè, tertia est consequens, videlicet: *Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra.* Qua medium, quo nunc excellē- ter regnat, & in fine excellentissime regna- turus est, postulamus. Solius quippè Dei est, sic liberis volūtatibus dominari, vt eas & regulat & excitet & moueat, ad eò vt rebelles quoq; valeat compellere. Hoc ergò medio ad Regni excellentiam deuenitur, qua Deus homini dominatur, quando hu- mana voluntas diuinæ perfectissime con- formatur: quod quia de se nostra non potest, rogamus, vt illius gratia id præstare valeamus re; præstemus.

12. Dei gloriam zelans Moyses, diuinam populo obtinuit propitiationem. *Volebat*
 Nu. 14. 16. *Deum populum ob duritiam suā perdere. Di-*
 cent *Egyptii, dicent Chananai: Non pote-*
 17. *rat introducere populum in terram, pro qua*
 iurauit, idcirco occidit eos in solitudine. *Ma-*
 19. *gnificetur ergo fortitudo Domini.* Ecce ho-
 20. *nor Dei. Dimitte obsecro peccatū populi hu-*
 25. *ius. Dixitq; Dominus. Dimisi iuxta verbū*
 tuum *Viuo ego. & implebitur gloria Domini*
in uersa terra. En fons salutis nostræ, glo-
 ria Domini. Vt fortitudo Domini magni-
 ficaretur, cognoscereturq; Deus tū potens
 tum patiens ac multæ misericordiæ, tum
 etiā verax fidelisq; in omnibus verbis suis
 populo noxa dimissa est. Sed altissime &
 consilium Dei, & Moysi deprecatio, & in-
 tentio præualuit, quando & populus ille
 tum demum abiectus est à Deo, quo tem-

pore Principem fecit Moysen super gen-
 tem, populo illo maiorem ac fortiorem,
 nempe super Ecclesiā Christi, quæ & Mosi
 credit & Christo, & repleta est gloriā Do-
 mini vniuersa terra. Zelus Dei est contra
 populū. Zelus Moysi est erga honorem
 Dei. Vterq; impletur. Et hoc tandē ad sa-
 lutem omnium gentium. Zelas, o Moyses,
 (veluti dicit Deus) gloriam meam, & pro-
 pterea saluum vis populū. Ego te exau-
 diam excellentissime, saluans terrā, camq;
 implens gloria mea, quod erit tibi gratissi-
 mum, sicut mihi gloriosissimum est. Quia
 sapienter! Ergo in oratione docemur præ
 omnibus postulare, vt *Sanctificetur nomen*
 Dei Patris. Nam ex illius gloria, tanquam
 ex radice fecundissima fructus omnis pro-
 dit & diuinæ potestatis & voluntatis, &
 hominum salutis & felicitatis.

Rectè ergò transfimus ab his, quæ
 Diuina sunt ad nostra, vt petamus panem
 nostrum & debitorum nostrorum dimis-
 sionem, & ad nos ipsos demum dicentes.
Ne nos inducas: sed libera nos. In princi-
 pio ipse, *Pater noster.* In fine, *Nos, Ne*
nos inducas in tentationem, sed libera nos.
 In medio, Diuina & Humana, quæ ad
 illum & quæ ad nos pertinent. Sicut pri-
 mus ipse; sic primum sua. *Nomen tuum,*
Regnum tuum, Voluntas tua. Sicut pos-
 tremi nos, sic posteriora nostra. *Panem*
nostrum, debita nostra. Bonum omne ipse
 est. Sua itaque bona omnia. *Nomen,*
Regnum, Voluntas. Nos cum simus ma-
 li, & bona tenemus & mala. En bona
 panem. En mala debita. Nullo indiget
 ipse cum sit in cælis. Ideo dicimus. *Pa-*
ter noster, qui es in cælis. Nos maximè in-
 digemus, idcirco oramus. *Ne nos inducas*
in tentationem; sed libera nos à malo. Pri-
 mum ergo quæramus gloriam Domini,
 & hæc omnia adiciuntur nobis. Moyses,
 nos scimus, quanto feruore postulabat.
Ostende mihi gloriam tuam. Quid vero
 cum transfret gloria Domini coram eo?
 quid ab eo postulauit? *Obsecro, vt gra-*
diaris nobiscum, & auferas iniquitates
nostras, nosque possideas. Quid vero
 est, quod DEVS nos possideat, nisi quod
 in nobis regnet, quod nos sustentet & pro-
 tegat.

regat. Per hanc possessionem ergo intelligitur & Regnum & Voluntas eius: & nihilominus quod nos pascat, tribuens panem nostrum quotidianum. Quod addit. Auferi iniquitates nostras, hoc est. *Dimittite nobis debita nostra, & ne nos in ducas in tentationem sed libera nos a malo*. Ergo ex gloria Dei nobis adest gratia Dei; Quia gloria Domini colligerte, scriptum est in Isaia. *Vis ergo, o homo, ut regnet Deus in te, reque non derelinquat? sit gloria Domini super te, illam omnibus praeponere, & pone etiam super te. Vis ut in te fiat voluntas eius, sicut & in caelo; ubi in bona voluntate sua beat omnes coelicolas? sit gloria Domini super te; plus zeles gloriam eius quam tuam. Vis ut pascat te & praebeat tibi cibum in tempore? sit gloria Domini super te. Ideo viuas ut in te glorificetur nomen eius. Vis ut tibi tua debita dimittantur? sit gloria Domini super te; quam parcendo maxime ac miserando manifestat, sic exhibens sibi gloriosam Eccelsiam. Vis a tentatione praeseruari, ita ut etiam facias cum tentatione prouentum? sit gloria Domini super te. Leua oculos tuos in montes, unde veniet auxilium tibi, cupiens ante omnia, ut Deus glorificetur in te. Vis liberari a malo, ut eruaris a potestate tenebrarum, & a die mala libereris? sit gloria Domini super te. In omnibus gratias age, hoc solum spectes ut in omnibus & ab omnibus benedicatur Altissimus. O facilem abundantemque prouisionem pro omni bono. O facillimum remedium contra mala omnia, si dicamus; *Gloriam Domino*. Aliud nihil spectat Deus principaliter in operibus suis, nisi ut sanctificetur nomen suum. Unde canitur: *Sanctus in omnibus operibus suis*. Et quoniam super omnia opera sua est salus electorum suorum, nil sibi reputat gloriosum magis, quam illos inducere in gloriam suam, ad gloriam suam ordinat gloriam illorum; ac propterea in his omnibus, quae conducunt eorum saluti gloriam suam intendit. Id ergo & nobis faciendum est. Ita enim sicut in caelo, in terra quoque illius impletur voluntas. Qui duo viri, Dei gloriam sicut & Moyses zelauerunt, intenti prohibere gentem a peccatis, & perfringe-*

re murmur malitiae, hi a periculo liberati sunt a numero sexcentorum millium perditum. Detrahebat gens Deo, non credentes ei etiam tot visis signis, quasi non posset eos inducere in terram, quam illis promiserat. Unde dixit Dominus ad Moysen: *Num. 14. 11* *Vsquequod detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis quae feci coram eu?* E vestigio Iosue & Caleb Deum glorificabant, dicentes: *Terra valde bona est, si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam. Nolite rebelles esse contra Dominum. Dominus nobiscum, nolite metuere*. Propterea populum detrahentem consumere disposuerat: Moysen autem glorificantem illum constituit Principem super omnem terram, & duos fideles induxit in hereditatem, in terram; quae manna lac & mel. Haec est unica via, qua bona omnia consequamur, mala omnia deuitemus. Qui declinat ab illa, percussus a Deo, & praesentia bona perdit, sicut illi morientes in deserto, & a futuris repellitur, sicut illi ingredi non potuerunt in requiem Domini. Appareat ergo nobis gloria Domini, eamque praec oculis nostris iugiter habeamus, ut nos colligat & congreget in vitam aeternam. Amen.

MORALE

MAGNUM & appositum documentum huic rei quam tractamus nobis affert Proverbium illud Salomonis: *Claudus pedibus & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum*. Cur mittis ineptem ad loquendum ac referenda verba tua illi, qui procul sit a resatiis non eras; per te ipsum facere, quod per stultum facies? An claudus es, ut non tu ipse vadas? Claudum profecto te constituis, te declaras: non enim capit ratio, quod per ineptum agas rem quam tu aptius & conuenientius ipse ages. Quin verè tibi pedes succidis (ut legunt Hebraei) quando per stultum agès, ita negotia corrumpis, ut ea postmodum non valeas resarcire. Hoc enim est, iter tibi ipsi interdicare & facultatem auferre, ea componendi & in statum commodum restituenti. Ut merito etiam iniquitatem bibens

Isa. 8. 8.

7. 8. 9.

Ec. 46. 10.

14

Pro. 26. 6.

Ps. 144. 13.

Exod. 11. 11.

Ec. 46. 9.

bens à Sapiente dicaris : hoc est, tibi ipsi
dammum creare. Nam verbum Hebraeum
hic positum, & iniquitatem significat &
dammum: alioqui per peccatum, damna ab
eo surgentia Sacrae litterae intelligere con-
sueverunt. Heus tu, si culpatus est is qui
personam ineptam interponit, ubi de re a-
licuius momenti agitur; quid de te ipso
dixerimus, qui stultè rem tuam agis cum
sapienter possis? O rem praestantissimam,
quam cum Deo in oratione loquentes a-
gitamus! O sublime negotium, omni cir-
cumspeditione curandum! Deum oraturus

Exod. 19. 3. Moyses ascendebat in montem, tu si clau-
dus fueris, si pedibus succisus, id qua ratione praestabis?

Luc. 18. 10 Ascenderat in templum, ut oraret, tamen si à longè stans publicanus.

2913.

Si non quomodo oportet oraueris, iam non ascendis, iam ad Deum non accedis, iam non te statuis in conspectu Dei. Claudus pedibus es, non exiens de domo tua, de cognatione, de patria, tibi ipsi adhaeres, quae tua sunt quarens, non quae Iesu Christi. Cur docuit Iesus nos, ut dicamus orantes. *Pater noster, qui es in caelis?* Ut illum adueantes, qui habitat in caelis, exeamus de terra nostra, obliuiscamur domum Patris nostri, relinquamus & Patrem & matrem, ceterosque cognatos, & res nostras vniuersas, adhuc autem & animas nostras nosque metipsum abnegemus. Vides nos doctos à Deo, ut nostra & nos posthabeamus; quae Dei sunt praeter omnibus spectemus, curemus, petamus, dicentes. *Pater, sancti facit nomen tuum. Adueniat Regnum tuum. Fiat voluntas tua.* Si aliter depreceris, si te ipsum anteponas, plus expectes, quam gloriam Dei; tuam utilitatem, tum verò non exis de terra, non caelum petis, non te ab imis eleuas ad sublimia; sed Altissimū ad abiectionem deprimere atque humiliare conaris. Si ad agis, ut conualescas de infirmitate; ut exuas paupertatem; ut non te coarctent angustiae; ut non ab aduersariis iraperaris; ut ab hominibus non despiciaris, decipiaris, deprimaris; atque haec agens, nequaquam Deum reuereris, sed homines times tantum; tum certe te ipsum quaeris, non Deum. Curigitur dicis. *Pater noster, qui es in caelis:* nihil est, nisi quia pu-

tas ac petis, qui sedet super Cherubim, deponere de sede, & ad te inclinare & trahere; ut illius fruaris emolumentis, non illius lateris praecognitionis & exaltationibus.

Hoc quam indecens sit ut noris, audi Salomonem. *Fons turbatus pede, & vena corrupta, iustus cadens coram impio.* Magna animi offensio, si quis aquam fontis limpissimam, pede lutu excitans turbet; si vena, unde aqua ista fluit, vel obturatione impediatur ut aquam non deriuat, aut iniunctione rei immunda corruptatur ut non effundat aquam mundam Incommodum quoque non modicum affert ista fontis turbatio & venae corruptio, quando quidem apta nec ad bibendum sit aqua illa, nec ad lauandum, nec ad alias etiam curandas necessitates. Est iustus velut aqua clara; Si cadat coram impio, si ab eo conculcetur, si obsecratur, si denigretur, si impediatur, ne sua iustitia aliis prosit, quanta indecentia est quanta peruersitas; quanta pernicies: Et tu impietatem exercens, diuinam pietatem obsecrans, dum non illius claritatem moliris, sed tuam duntaxat utilitatem, quam agis pessime; quam improbe; quam impie; quam supra modum indecenter?

Verum neque hac ratione detestabili tibi prodes, bibis potius iniquitatem tibi noxiam, hostis tibi metipsum. *Christus ascendit super omnes caelos, ut implet omnia:* Inquit Apostolus. Habitat in caelis *Pater noster*, ut panem nobis pluat de caelo, ut det dona hominibus, ut de caelo prospiciens cunctis prospiciat necessitatibus nostris. Ergo si de caelo tu illum denudare coneris, ut sit non communis Pater, non Dominus omnium, non Rex vniuersae terrae: sed ut tibi soli intentus, aliorum obliuiscatur, tuis tantum fauens desideris, ut quem admodum totum mundum post te tu trahere meditaris, ut seruiant tibi omnia. Haud secus ipse te solum exaltet super lydera, excessum praeregibus terrae, impleatque os tuum largissime apertum omni benedictione. Tum verò nulla tibi in illo vel ab illo utilitas, trahes ad te non Patrem sed Iudicem; non Pium sed Iustum, videntem de propinquo iniquitates tuas, non xq; illas punientem. Ut vere stultus sis, non iam

iam mittens verba per nuntium stultam, sed quasi vnus de stultis hominibus loquens ipse, nec verò cum hominibus, sed cum Deo. An putas Deum latere crimina tua, si non tu ipse illa ante illū aperires? si non tumer ante illum produceres, stultè loquens, quod sis male operans? O stultitia magna, sic agere, vt oratio fiat in peccatum; vt præsentia Dei fiat in iudiciū; venenum lateat sub labiis nostris; vt vt bona petentes, mala promereamur; vt bonum male facientes, non bona suscipiamus de manu Domini, sed operetur in malum nobismet ipsis.

16. Sic ergò vos orabitis, vt à Domino docti estis. Bona Domini præponentes: nam si Deum roges, qualis verè est, nempe super omnes & super omnia, accipies benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari tuo. Si verò tibi ipsi Deum finxeris, qui tua commoda potius quam suam gloriam curet: hic erit alienus Deus,

Exod. 32. 4. non potens, non bonus, non pater in cœ-
Dan. 9. 27. lis, sed Phantasma in aquis, sed simula-
Eph. 4. 10. chrum in terris, sed vitulus in deserto, sed abominatio in templo, opus manū tuarum & cogitationum tuarum. Cui tu similis factus, qui illum tibi fecisti, nec ne saluas ipse, neque ab ipso saluaris.

Luc. 7. 17. Adolefcens tibi dico surge, & audi. Vide ne sic viuas iuxta viam tuam, vt etiam cum senueris non recedas ab ea. Corrige viam tuam dum tempus habes, dum vacat, dum adest tibi facultas. Adolescentulus & contempus tu es, si iuxta viam tuam incedis, non ambulans in via Domini. Via tua, via est viri in adolescentia, quam penitus ignorat Sapientissimus. Non enim ambulat per viam rectam & tutam, sed quocumque fert illum concupiscentia, sicut est via aquilæ in coelo, colubri super petra & naus in medio mari. O miseram adolescentiam, si non corrigit viam suam, si non dirigit gressus suos. At in quo corrigi, o Domine, adolescentior viam suam? coriè in custodiendo sermones tuos. At verò qui sunt hi sermones? Audi tu illos. Sic vos orabit. Pater noster, qui es in cœli. Sanctificetur nomen tuum.

Psal. 118. 9. non dirigit gressus suos. At in quo corrigi, o Domine, adolescentior viam suam? coriè in custodiendo sermones tuos. At verò qui sunt hi sermones? Audi tu illos. Sic vos orabit. Pater noster, qui es in cœli. Sanctificetur nomen tuum.

Oratio ista non est ad impetrandum 17. modò verum etiam ad regulandum: quæ enim petenda sunt, hæc nihilominus querenda sunt, exercenda quantum possumus & amplectenda. Etenim est inter dona etiam vocatio Dei, qua excitamur, vt dignè ambulemus vocatione, qua vocati sumus. Hanc si petimus, vt certè petit qui benignè petit, nos ipsos monemus, vt vocem Domini audiamus & illi pareamus; & iis, quæ perimus, nos ipsos accommodemus. Ergo si petis, vt Sanctificetur nomen Dei, vt non ambules in magnis & mirabilibus, sed humiliter sentias, neque exaltes animam tuam, vt veraciter dicere possis. Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Si petis: Adueniat Regnum tuum. Nescis sicut Nemrod, qui cepit esse potēs in terra; & erat robustus venator coram Domino, vnde exiit proverbium. Quasi Nemrod robustus venator coram Domino. Et vt intelligas, quid est robustus venator coram Domino; subdit Scriptura. Fuit autem principium Regni eius Babylon. Venatio ergò illius erat subactio aliorum per vim, qua Regnum instituit. Ergò potius subiecti estote, o viri, omni humana creatura propter Deum. Si petis Fiat voluntas tua. Caue a voluntate gentium consummanda, a voluntate diaboli & desiderii implendis huius principis mundi, a quo multi captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Si sic sanctè petieris, vt Deum anteponas, posthabens te ipsum: tunc quoque exaudieris, petens panem, remissionem peccatorum, victoriam tentationum, malorum omnium euasione. Si petitionibus appetitiones tuas accommodaueris; si verbis mores; si orationi, vitæ tuæ institutionem, statim in fortibus adest protector tuus, Pater tuus, qui te liberet ab omni malo, & augeat omni bono. Inuocabis enim, & Dominus exaudiet. Clamabis, & dicet. Ecce adsum. Quod nobis concedat. Amen.

FERIA

FERIA III. DOMINICA
DE ABRAHAM.

CONCIO PRIMA.

Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.

Matth. 6. 16.

ARGUMENTVM.

De tribus operibus Iusticia. Eleemosyna. Oratione & Ieiunio. De Ieiunio facto ab hominibus ut videantur, quam malum sit, ostenditur. Quorū bona, in hac & alia vita asserat, si recte fiat. Auctor optime & ardentem se gerit in hoc.

1.
Eccles. 12. 1.

DOCUMENTVM illud Sapientis: Si bene feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multo. Benefac iusto & inuenies retributionem magnam, & si non ab ipso, certe à Domino Singularem cautelam, qua in actibus virtutū uti nos oportet, nobis ostendit, ut labor noster non sit inanis in Domino & opus inutile, & falsa iustitia. Quod enim docet de beneficio quod in proximum collocamus hoc generaliter in omni opere bono seruandū est, potissimum verò in fine spectando. Nam verè damus bonum opus illi, ad quem illud dirigimus: & propter quem illud exequimur. Bene itaque aduertit nos Sapiens, ut probè attendamus in beneficio nostro, cuiam benefaciamus. Inde instrumur, ut diligenter spectemus, in cuius gratiam operemur bonū ad omnes. Nam si propter Deum laboremus, Deo offerimus laborem nostrum: si propter homines, illis damus quod facimus; si propter nos ipsos, in nobis collocamus opus nostrum, à quibus leuem duntaxat, vel melius nullam expectare possumus retributionem. Quod enim dicit: Be-

nefac iusto, & inuenies retributionem magnam; intelligit beneficii iusto quā iustus est, dum ad Deum mittimus beneficium nostrum, propter quem, illud in seruum eius. Iuxta quod dicebat Dominus: Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Vnde bene dicit, quod retributionem inueniemus, si non ab ipso iusto, certe à Domino. Idem retribuit magna erit, & gratia multa in bonis nostris, quia magnus Dominus & diues, & dat omnibus affluentia, pro paruis magna, pro terrenis celestia, pro temporalibus sempiterna: quin & centuplum tantum in hac vita. Quod autem docet Sapiens in opere erga proximum, Dominus hodie monet in opere virtutis, quod erga nos ipsos facimus, nempe ieiunium, quo affligimus animas nostras, mortificamus membra nostra, & in seruitutem redigimus corpora nostra, dicens. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.

Si terra, sibi primitus datā per verbum Dei virtute germinandi, non herbam solummodò aut arborē germinauit, verum etiam ipsa sibi hærentia, ut sunt herba, & ab ea erecta, ut sunt arbores, multiplicauit non herbam vnā, aut lignum vnū duntaxat, sed eorum vtrorumque infinitas propè species producens, ut vis verbi dicentis: *Germinet terra, clarior eluceſcet, fieretq; euidentior*: Quid mirum si diuina Sapientia, omnium artifex, omnia prospiciens, & mobilior mobilibus omnibus in vno opere multa bona ostendit atq; distendit: Vnde & dicebat. *Generatōnibus meis implemini*, quod est dicere. Ita fructum multum assero, & nimius est fructus meus, ut eo quisq; quantumlibet magnæ capacitatis, possit expleri. Propterea Dominus Iesus, qui factus est nobis Sapientia à Deo, benefaciendo ac sanando oppressos, nedum curabat corpora, verum & sermonem confirmabat, quo mentes sanabantur & illuminabantur. Honorabat Patrē, turbas ædificabat, Regnum celorū plantabat in terris, & omnium salutem operabatur. Ad idem spectat, quod rem aliquā specialem docens: simul multa docet. Id quod hodie spectat in primis. Proposuit prius

Mat. 6. 1. prius communem illam doctrinam. *At-*
tendite ne iustitiam vestram faciatis coram
hominibus Descendit deinde ad speciales
iustitiæ actus, docens in vnoquoq; eorum
qualiter in illis nostra sit intentio dirigen-
da. Atque ita dum regulat intentionem,
opera ipsa, in quibus ipsa dirigenda est, di-
stinctè proponit, illa & docens, & con-
firmans, & laudans, & exaltans, vt velut
Sol iustitiæ iustitiam longè lateq; disten-
dat & amplificet.

3. Tria verò sunt opera iustitiæ, quæ di-
stinctè proponit, in quibus quodammodo
cætera omnia colliguntur. Eleëmof-
sina videlicet, Oratio & Ieiunium. Quo-
niam tria sunt bona principalia, quæ do-
nat Deus hominibus omnibus. Tempo-
ralia, corporalia, & spiritualia, quæ om-
nia, vt ordo iustitiæ seruetur, Deo à
nobis sunt vt possumus retribuenda atque
reddenda. Non sic autem reddimus, vt
Deus in se recipiat aliquid, sicut omnia
flumina intrans mare, vt iterum fluant: sed
dum ea impendimus & expendimus, vt il-
li placeamus obsequiumq; præstemus, ha-
bet ipse accepta. Vbi apparet cur speciatim
in tribus his Eleëmofyna, Oratione, & Ie-
iunio nostram ad Deum docuit dirigere
intentionem: quia per hæc quæcunque à
Deo accepimus, reddimus illi. Nam per
eleëmofynam reddimus temporalia, per
ieiunium corporalia, spiritualia verò de-
nique per orationem. Ita enim omnia
reddimus, quæ sunt Dei, Deo. Quamuis
autem Deus tum hæc nobis contulit, his
se nullo pacto priuauit, quòd impossibile
sit, cum ipse sit omnia in omnibus: Nos
tamè quantum possumus, illis abdicamus
nos. Verè enim per eleëmofynam aliena-
mus à nobis temporalia, illic ea reponen-
tes, vbi mandauit ipse, nempe in paupe-
ribus. Ita fiebat in sacrificiis, in oblatio-
nibus & decimis. In ieiunio veluti abscin-
dimus manum & pedem, & oculum erui-
mus secundum Domini præceptum, dum
ea mortificamus, vt non carnis post car-
nis concupiscentias; cui mortificationi
impensè subferunt ieiunium, aliæq; cor-
poris nostri afflictiones & macerationes.
Rom. 12. 1. Quocirca Paulus hortatur. *Exhibeatis*
Tom. I. Belliniani.

corpora vestra hostiam viuentem, sanctam,
Deo placentem. At subdens: *Rationabile*
obsequium vestrum: Rationem quoque
ac mentem iubet in Deum eleuare, eam-
que orando in Dei obsequium admouere.
Quæ cum spiritus sit, magis propriè Deo
datur, qui spiritus est, quam res & cor-
pora. Vnitur enim verè Deo, illiq; immè-
diatè spiritualiterq; coniungitur. Verum
quoniam oratio quoq; & exterius sit, &
operatio illa exterior aliò quàm ad De-
um, nisi adhibeatur diligentia, conuer-
titur: Idcirco & in oratione iussit Deum
solum spectare non homines, confide-
rantes ea, quæ patent.

Cum ergò iuxta ordinem à Domino
seruatum de Eleëmofyna dictum sit, & de
Oratione, nunc tandem ad Ieiunium ser-
monem conuertamus. De quo duo nobis
in Domini iussione proposita sunt: opus
videlicet & merces. De opere considero
duo, originem & vsum. Circa originem,
inuenio primam mentionem de illo in sa-
cris litteris factam tunc fuisse, quando
lata est lex de celebrando die decimo men-
sis septimi, qui dies, dies expiationis vo-
cabatur. *Mense septimo, decima die mensis* *Leu. 16. 29.*
affligetis animas vestras, nullumq; opus fa-
cieta in eo. In hac die expiatio erit vestri,
atque mundatio ab omnibus peccatis vestris.
Coram Domino mundabimini. Sabbatum
enim requietionis est, & affligetis animas
vestras religione perpetua. Expiabit au-
tem Sacerdos, qui vnctus fuerit, & cu-
ius manus initiate sunt. Induetque stolâ
lincè & vestibus sanctis: & expiabit san-
ctuarium, & tabernaculum testimonij,
atque altare, Sacerdotesque, & vniuer-
sum populum semel in anno. Hoc præ-
ceptum lex iterum repetens, ait. *Deci-* *Leu. 23. 27.*
mo die mensis septimi dies expiationum
erit celeberrimus, & vocabitur sanctus,
affligetisq; animas vestras in eo, & offe-
retis holocaustum Domino. Omne opus
seruile non facietis in tempore diei huius,
quia dies propitiationis est; vt propit-
tur vobis Dominus vester. Omnis ani-
ma, quæ afflicta non fuerit die hac, peri-
bit de populis suis: Sabbatum requietio-
nis est, & affligetis animas vestras die no-
men-

no mensis. A vespera vsque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra. Hæc statuit lex. Quod autem illud affligere animas sit ieiunare, habetur ex eadem lege, **Nũ. 30. 14.** quæ alibi sic decernit. Si vouerit & iuramento se constriaxerit, vt per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, &c. Et in Isaiã scriptum est: Nunquid tale est ieiunium, quod e-
Isa. 58. 5. legi per diem affligere hominem animam suam: Anima intelligitur persona, phrasi Scripturæ, & proinde affligere animam suam, est seipsum ieiunio macerare. Quod iustum fuit, fieri die illa decima mensis septimi, quæ erat deputata ad expiationem, quæ faciebat semel in anno summus Pontifex ingrediens Sancta Sanctorum, vt expressè habes **Leuit. 16.** Quo potissimum figurabatur Passio Domini nostri Iesu Christi, vt expressè docet Apollolus ad **Heb. 9. 11.** Hebræos. Quæ passione expiatio totius mundi ab omnibus iniquitatibus suis celebrata est & peracta. Tunc ergo primum indicta est abstinentia ieiunij, vt per illud dispositus esset vnusquisque ad excipiendam purgationem peccatorum. Ecce quam sanctè atque sapienter institutum est hoc Quadragesimale ieiunium, quando videlicet etiam Passio Domini commemoratur, & expectamus Pascha suæ Resurrectionis, videlicet vt simus socij passionis & compotes expiationis. Nil sanctius, quoad ceremonias, in lege institutum fuit, quæ expiatio ista, quæ per ingressum summi Sacerdotis in Sancta Sanctorum semel celebrabatur in anno, ad cuius complementum exigebatur à populo sub interminatione exterrinij, vt ieiunium celebraret. Vt sicut per ieiunium vnusquisque nostrum Christo confixus est cruci, ita munderetur ab omni inquinamento carnis & spiritus.

5. Quamuis autem tunc tantum inueniatur indictum fuisse ieiunium, non ideo tamen exploratum est, illud tunc tantum à populis inchoatum fuisse. Nam cum ex eadem lege appareat, quod aliqui voto se ieiunio astringebant, consequens est illud iam apud homines tanquam opus virtutis, & Deo gratum fuisse peruulgatum,

Nũ. 30. 14.

& propterea apud sanctos viros immò & reliques in vsu fuisse. Vnde etiam sequitur, Deum quoque ante tempora illa, ipsam ieiunij abstinentiam vel docuisse vel præcepisse. Sicut enim in lege tantum iustum videtur expressè sacrificium, quod tamen ab ipso mundi exordio vsurpatum fuit: vnde colligimus ab ipso mundi initio illud à Deo ordinatum fuisse: nam non consonum est, hoc inueniunt humanum fuisse sed Dei mandatum. Ita probabile est, ieiunium quoque prius temporibus fuisse in vsu vt opus virtutis à Deo institutum. Vt sicut in solemnissimo omnium sacrificio aperte institutum est, ita quoque sacrificijs præcedentibus copularetur. Vt cum occasione animalium proprij corporis afflictio coniungeretur. Cum enim sacrificia omnia figurarent Christi passionem: Cui passioni, vt in solemnissimo illo sacrificio & ex vsu institutioneque Ecclesiæ apparet, sic ieiunium expressè coniunctum, persuasum esse debet, prima illa quoque sacrificia cum adiuncto ieiunio fuisse celebrata; idque ex Dei documento atque mandato, quo & sacrificij vsus inductus est.

Quæ res inde videtur confirmari, primo ex hoc, quod à lege non eo tempore solum, quo communis illa expiatio celebrabatur, fideles in populo ieiunabant, vt in Sacris litteris patentissimum est, cuius rei ante Annam Prophetissam, de qua Euangelista scribit, quod erat ieiunij & obseruationibus seruans nocte ac die, exemplum sufficiat Iudith, de qua scriptum est: *Habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vite sue. præter Sabbata, & Neomenias, & festa domus Israel.* Id verò potissimum communitè fiebat ad peccatorum remissionem impetrandam, & ad indignationem Domini extinguendam. Vnde in eodem libro Iudith, Sacerdos Domini magnus Elachim hortabatur populum in magna tribulatione positum, dicens: *Scitote quoniam exaudivit Dominus preces vestras, si manentes permaneritis in ieiunio, & orationibus in conspectu Domini.* Et Dominus ipse per Ioc-

per Ioslem : *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu.* Cum ergo Adam peccasset, atq; ad impetrandam Dei misericordiam de sacrificio instructus fuisset, vidissetq; se iram Dei & mortem propter esum ligni vetiti incurrisse, atque à loco voluptatis expulsum, ne ederet de ligno vitæ, in terram maledictam; vbi sudore vultus sui panem sibi parare cogeretur, remanet persuasissimum, ciborum abstinentia cum poenitentia obtinuisse, vt à sapientia educeretur à delicto suo: *Quem boni filii, cuiusmodi fuerunt Abel & Seth fuerunt imitati, & hoc non sine numinis Diuini illuminatione.* Secundo, cum ex Dei sententia per peccatum mors inducta sit, qua Deus inobedientiam castigat humanam, potuit homo intelligere, quòd voluntaria afflictione à peccato amissionem acciperet delictorum: *Quod inde probatur, quòd vt iam dictum est in die expiationis & mundationis à peccato afflictio indiceretur.* Cum autem quæ lege præcipiuntur in speciali, inueniantur primitus cognita atque generaliter instituta: conuincit ratio primitus homines intellexisse Dei instinctu ac lumine, afflictionem viam esse ad Dei propitiationem obtinendam, veramque scelerum suorum emendationem.

Tertio, difficultas ieiunandi ostendit feruentiorem affectum erga Deum; sicut vires fortiores adhibendæ sunt ad opus arduum & laboriosum, vt quo grauior est petra, eò ad illam leuandam vires maiores intendendæ sint. Ita & vehementior animi conatus queritur, vbi actionis operositas retrahit ab agendo. Inde lassus populus in deserto ob longioris viæ asperitatem retrocedere, & in Ægyptum redire meditabatur. Vnde noua calcaria adhibita sunt illi, siue beneficiorum, siue flagellorum, siue præceptorum, vt non vltra illum cederet itineris. Sic deficiente aquâ, sic deficiente pane populus murmurabat. Sponsitè itaque sibi subtrahere victualia operosum est; vt nisi animi feruore ardenti non fiat. Et hæc vna causa est, quamobrem Deus quadraginta annis populum retinuit

in deserto & tentauit. Abraham iubens, *Deut. 49.5* vt filium vnigenitum atque prædilectum *Gen. 22.1.* immolaret. Sic a illum, & b Isaac, & c Iacob fecit peregrinari in terra aliena; sic in *b Gen. 26.5* tribulationibus probati sunt Iob, Tobias, & *Gen. 31.* Elias, ceterique Propheta. Ergo iure *4. & 3. 2. 7.* merito indictum est ieiunium, vt ad illud *Iob. 1.* homo toto animi conatu accingeretur: & *Tob. 1.* dum carnem macerat, mentem accendit, vt ex corpore & spiritu oblatum holocaustum pingue fiat; *vt propensius atque la-*
tantius cor & caro exultent in Deum viu-
uum. Deus igitur, qui ex toto corde vult diligi, ieiunium indicit; quòd vt fiat, animi conatum flagitat vehementer. Propterea canit in Psalmo Regius Propheta: *Pro-*
pter verba labiorum tuorum ego custodiui
vias duras. Diuinumque postulat auxili-
 um, dicens: *Perfice gressus meos, vt non*
moveantur vestigia mea. Vt ita manifestum sit, ieiunii abstinentiam Deo placitam esse. Id quod tandem hac quoque ratione confirmatur; quia carnis afflictionem mentis delectatione compensat. Nã sicut Iacob finxit laborem in præcepto, cum tamen sine labore ex armentis cibum parasset. Id quod re ita euenit etiam nobis, quibus laboriosa videntur imponi, quæ tamen attenda charitate, & facilia & suauiterperiuntur, Christi præsertim aduentu complanata. Esto, fuerit graue pondus legis grauesque manus Moyfi; *Exod. 17.* in Christi tamen aduentu, *omnis vallis*
impletur, & omnis mons & collis humili-
tur, & sunt praua in directa, & aspera
in vias planas. Vt ne dum in vincti-
 onem, quæ artus reddit expeditos, sed etiam in odorem curramus vnguentorum suorum, adiuti videlicet & gratiã suã nobis collatã & vitã suã nobis demonstratã. Id quod potissimum euenit in ieiunio. Fac quidem quod caro illud detrectet infirma, id si spiritus promptus aggrediatur, quod carni subtrahatur, menti admouetur, quæ vegetior sit atque robustior in carnis infirmitate. Nam virtus, quæ fortitudo est, in infirmitate perfcitur. Virtus videlicet mē-
 tis in carnis infirmitate. Si enim corpus aggrauat animum; dum illud diminuitur, deorsum, alluciat per nutrimento-

Quarta ratio.

Gen. 27.19

Exod. 17. 12.

Isai. 40. 4.

Luc. 3. 5.

1. Cor. 12. 9

rum abstinentiam, illa proculdubio assumit pennas vt Aquilæ: & ideò volabit, & non deficiet: adeò quòd vna sola Aquila in animali Ezechielitico ferat per aëra bouem, leonem, hominẽ. Et hæc est quarta causa, cur ieiunandum sit: quia videlicet corporale ieiunium mentem eleuat.

Ezec. 1. 10. Hinc est quòd ieiunus Moyses legem accepit à Deo, quæ semel fracta per repetitum ieiunium reparatur. Sic & Elias ieiunans iter perfecit, quoad montem Oreb perductus, vbi fuerat lata lex, dignatur Dei præsentia atque colloquio. Et Saulus tribus diebus non manducans neque bibens raptus est in Paradisum, vbi audiuit arcana verba. Et Anna Prophetissa ieiuniis & obsecrationibus seruiens est filia Phanuel, id est mulier videns Deum, quæ propterea confitebatur Domino.

Exod. 24. 18. Propterea, cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua. Intendit quidem Dominus his verbis nos instruere, vt mentem rectâ intentione ieiunantes ad Deum erigamus, non hominibus placentes sed Deo. Verum pariter docet, vt læti atque hilares obsequium ieiunij nostri Domino offeramus. Qui tristis ieiunat, inuitus ostendit quid spectet, nempe terrenam mercedem. Nam qui sperant cœlestia, hi sunt spe gaudentes, etiã tribulationes patientes. Vt iam intelligas, quare immundum sit animal, quod raprat & pennulas habet. Pennas habet, qui per bona opera erigitur à terra, & ambulat super pennas ventorum. Idem autem quoque reptat, si terram spectat, si bona operando, miserando, orando, ieiunando, non Deum habet præ oculis atque cœlestia, sed homines & terrestria; Vt appareant (inquit) hominibus ieiunantes. Volant hi, non vt ad Deum accedant, cœlestibus appropinquent, sed vt sublimè eleuari appareant hominibus, & quasi Diaboli honorentur & adorentur. Semel Diabolus extulit Christum super pinnam Templi. Nos verò erigit sæpè, vt quasi sacra opera perficientes aspiciamur ab hominibus. Quando terrenâ Chestro monstrauit & promisit, in montem locum vi-

delicet prophatum leuauit, vt mundana esset & terrena tentatio, in qua nihil nisi terrenum proponebatur: At leuatus in Templo, in phano videlicet non prophano, tentatur de re spiritali: Si Filius Dei es, mitte te deorsum, quem custodient Angeli, ne offendaris. Tentat Diabolus in deserto sive in monte, quibus temporalia repromittit, si temporalia agentes recedant à Deo. Tentat supra Templi pinnaculum, quos veluti sacra perficientes eleuat in vanam ac fallam gloriam, vt quasi Filij Dei ab hominibus honorentur. Ideò non in Templo, vbi Deus est & nõ vident homines, & vbi ventus gyrat pinnam in summitate Templi collocatam, quos tamen vult, vt cernant terram de longè, vt quantumuis in altum euecti, nil nisi terrenum spectent, corpore quasi per ieiunium ad sublimia erecti, adhæreat anima pauimento.

Ecce animal quod reptat & habet pennulas? pennulas (inquam) nõ pennas; quia modica quoque illa est eius eleuatio, quia pars tantum exaltatur, caro videlicet & exterior apparentia parte potiore, quæ est cor, terrenis apposita. Hi tristes sunt, quoniam quod dant non hilariter dant: contra præceptum Sapientis: *Fili, in bonis non des querelam. & in omni dato non des tristitiam verbi mali.* Eos carpit, qui amico vel pauperi beneficientes conquirentur se grauari, illos reprehendunt, quibus benefaciunt, quasi indigni sint, quibus subueniatur. Ita ergò Deo per ieiunium exhibentes corpora sua, fiunt sicut hypocrita tristes. At tu ieiunans, unge caput tuum, & faciem tuam laua. Hoc est quod docet Sapiens: *In omni dato hilarem fac vultum tuum; & in exultatione sanctifica decimas tuas.* Siue homini detur siue Deo, lætanter tribuendum est. Vnde & de dato hominibus docet Apostolus. *Non ex tristitia aut ex necessitate: Hilarem enim datorem diligit Deus.* Quomodo autè hilariter Deo ille dat, qui quod facit, facit vt hominibus appareat beneficiens, corde ad terrena depresso? At qui proponit Deum ante conspectum suum, vt illi placeat, cui se pro-

se probauit vel se probandum exhibuit, dicens illi: *Proba me Deus, & scito cor meum, interroga me, & cognosce semitas meas*: Iste hilarem faciat vultum suum necesse est. Nam *videns Deus in abscondito, signat super nos lumen vultus sui, & ex hoc dat letitiam in corde nostro*.

O igitur qui benefacitis, attendite vobis, ne forte grauentur corda vestra dum diligitis vanitatem: Deum quærite; Deum spectate; & erit merces operi vestro. Sanctificate ieiunium, illud celebrantes secundum voluntatem Dei.

SECUNDA PARS.

7 **N**unc de mercede tractemus huius operis. Vbi primò supponimus, opus huius virtutis dignum de sui natura esse mercede. Inde orta fuit querela populi erga Deum, dicens vt haberetur in Italia: *Quare ieiunauimus, & non aspexisti? humiliauimus animas nostras, & nescisti?* Aspiciere atq; scire Dei, est rem approbare. Vidit enim lucem quòd esset bona, & respexit ad Abel & ad munera eius. Approbatio autè cognoscitur ab effectibus. Quos obseruâs Cain quicumque illi fuissent, inuidit fratri. Quia ergò populus non videbat effectus approbantes ieiunia, idè lamentabatur intendens, quòd ieiunium mereatur à Deo approbari. Quod & Deus acceptat respondens: *Ecce in die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra*: Quasi dicat. Admitto ieiunio deberi mercedem: Sed si bene fiat. Ego quidem remunerabo, si id fiat secundum beneplacitum meum, vt mihi seruiatur. Sed si ieiunatis secundum voluntatem vestram, vos ipsi mercedem vobis redditis. Stat ergò quòd ieiunium mercedem expectat.

Ex quo etiam sequitur, quòd duplex sit illius merces, secundum quòd bene aut male ieiunatur. De vna dicit Dominus. *Amen dico vobis receperunt mercedem suam*. De altera idem ipse. *Et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. Bene ieiunare dicit, quando id fit in abscondito, male quando fit in conspectu hominum. Erratio est intentio. Quia cuius finis bonus est, ipsum

quoq; bonum est: Et cuius finis malus est, ipsum quoq; malum est. Et quia qd fit in conspectu hominum vt illis placeatur, habet malum finem; bonum vero quando fit tantum in oculis Dei: Ideo hic recta est intentio, ibi mala. Vnde oritur bonitas aut malitia operis, etiam si illud fit bonum in genere suo. Vide quæso quàm graphicè illud fit figuratum in lege, vbi de his, quæ morantur in aquis ita decernitur. *Qua habent pennulas & squammas, comedite, qua absque pennula & squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt*. Per hoc enim ostendit, quæ sint opera munda & quæ immunda; & quæ agendo, Deo placemus vel displicemus. Mare magnum nullam habet per se certam viam, sed vbiq; & vndiq; periuum est: vt Natantia sibi viam determinent, ambulancia iuxta naturam & voluntatem suam. Pifces habentes pennulas rectè gradiuntur: Non habentes vero tortuose incedentes, se ipsos impellunt. Rursus squammati suam quasi nuditatem squammis operiunt. Qui sine squammis sunt, semetipsos ostentant: & hi pariter se plicantes in tortis moribus gradiuntur. Ergo qui apparent hominibus ieiunantes, in flexis gressibus proficiscentes, recta carent intentione. Qui autem squammis cooperiti in abscondito, vbi non vident homines sed Deus tantum, hi rectos gressus faciunt semitis suis, soli Deo placere contententes. Itaque diuersam mercedem sortiuntur, & hi & illi.

De illis ergo ait Dominus. *Amen dico vobis receperunt mercedem suam*. Iam (inquam) receperunt, vt non præterea merces alia sit illis expectanda. Ergo temporalis est merces eorum, ergo breuis, ergo transiens, quæ cum labore illam expectente cõfessim euanescit. Quidquid enim ex mundo est, mox præterit cū figura mundi. Heu! quid incassum laborant homines, mundo seruietes? Quid mercedis expectatis ab illo? gloriam & hõnorem? Audite Salomonem de hac mercede loquentem: *Vt prou. 2. 12. eruaris à via mala, & ab homine, qui peruersa loquitur. Sapientiamq; rectè ordinans, eruit sapientem à via mala, qua incedit homo, qui peruersa loquitur, id est operatur.*

tatur: loqui enim etiam pro operari sumitur. Vnde sapiens subdit: *Quorum via peruersa sunt, & infames gressus eorum.* Audite hæc verba homines gloriosi, qui gloriam mundi expetitis. Quorum viae sunt peruersae, horum gressus infames sunt. Peruersa sunt viae omnes, in quibus non recta itur ad Deum finem omnium, qualescunque sit opus in exteriori apparentia, etiam si bonum videatur. Si autem sit de suo genere peruersum, eò magis in eo impletur quod dictum est: *Et infames gressus eorum.* Quid magis contra gloriam quam infamia? si peruersè, si prauè, si obliquè, si distortè incedis; Si a lege Dei recedis; quocunque vadas, quemcunque prætextum præferas, infames sunt gressus tui. Quanta infamia Cain, qui occidit fratrem suum? Et si fortè dicas; Occultè faciam: Quis videt me? aut quis audit me? Neque propterea euades infamiam. Putauit Cain scelus suum, ne dum homines sed Deum quoque latere. Sed vox sanguinis fratris occisum clamauit vsque ad caelum. Quod est dicere: Quod peccata clamant, exaltant vocem suam, produnt se, nullam vnquam possunt ratione latere. Dixit hoc quoque Salomon: *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Qui autem deprauat viam suam, manifestus erit.* Ambulare simpliciter, est rectè ambulare; non duplici via; non huc illucque; non claudicare in duas partes; non duobus Dominis seruire; non reptare & volare; non vnâ parte corporis vt serpens ad vnâ partem, aliâ ad aliam gradi; Nô ire ad nuptias imparatum; non sedere ad mensam in loco indebito; non offerre incensum igne alieno, non quarere quæ sua sunt. Vt tandè omnia vno verbo complectas: *ambulat simpliciter, qui in simplicitate cordis Deum querit.* Iste ambulat confidenter, quoniam ab expectatione sua non confunditur. *Non enim* (inquit Paulus) *iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* At contra, qui deprauat vias suas, manifestus erit. De huiusmodi dicitur. Intenderunt arcum rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. Firmauerunt sibi sermonem nequam narrauerunt, vt absconderent laqueos: dixerunt. Quis videbit eos? Sed au-

diant Dominum: *Nihil opertum quod non reueletur; neque absconditum, quod non sciatur.* Audiant Sapientem: *Qui deprauat vias suas, manifestus erit.* Quid putas causa fuit, quod morticinum neque tangere licebat neque illo velci? *Animam in sanguine est.* Caro est opus apprensus exteriorius; sanguis latet in venis. Si Deo offerre velis situm in cibum sumere; effundatur sanguis; appareat extra, quod intra latet; non aliud pateat, aliud lateat: quia hoc non est ambulare simpliciter, sed duplici corde. In morticino sanguis latet coagulatus; Intentio abscondita est; anima non apparet; cor absconditum est. *In corde eorum locuti sunt.* In corde verè latente, & in corde falsò apparente. Sed tandem qui deprauat vias suas, manifestus erit. Ergo quorum praua atque peruersa viae sunt, horum erunt infames gressus. Hæc est merces impiorum. Honorè appetierunt. Esto, acceperint, accipiendo perdidit, quia fumus non videtur vnquam, nisi fugiens & euanesceus. Euaporato fumo gloriæ mundanæ quid remanet? illa absorpta in infamia, sola remanet infamia, confunduntur in tempore malo. *In diebus famis non erit, qui panem illis frangat.* Non proderunt thesauri impietatis. Tunc dicitur illis: *Iam receperis bona in vita tua,* dum malè ageres, quærens gloriam mundi: *Nunc igitur meritis cruciaris.* Et nomen impiorum putrescet forebit, erit abominabile.

De mercede verò iustorum quid dicemus? *Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Quid reddet? Innumerabilia bona, ineffabilia bona, bona incomprehensibilia. Pater est, paternam dabit hereditatem. Super omnia bona sua constituet eum, vt cum primogenito dicere possit. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Sit tot tantorumque bonorum signum fructus ieiunii, de quo agimus. Quantum possit contra imminetia mala ostenditur in libro Esther. Iam mors deputata toti erat populo per sententiam Afluere Regis potentissimi. Huic tanto malo occurrit ieiunium. Regina Esther Regis vxor dilectissima non hidit suæ dignitati & authoritati apud Regem: A Deo petendum adiutorium proficitur. Vnde dixit

Esth. 4. 16 dixit Mardocheo: *Et congrega omnes Iudaeos qui sunt in Susan, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, tradamque me morti & periculo.* Hac via & ipsa liberata est à morte totiusque populus. Ieiuna accessit ad Regem contra legem, quam Rex statuerat, ut si quis ad eum non vocatus accederet, interiret. Placatus Rex ad spectum ieiunantis Reginae, petitionem illius admittit, iturus videlicet ad conuiuium sibi ab illa paratum. Ieiuna inuitat ad regale conuiuium, in quo de hoste suo pessimo sumit vltionem, & liberat omnem populum. Ieiunio saluat suos, conuiuio hostes debellat; ut pereat in conuiuio, qui contra ieiunantes saeuiebat. Similem inuit rationem contra hostes ieiunans Iudith. In periculo communis exterminij clamauit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliauerunt animas suas in ieiuniis & orationibus ipsi & mulieres eorum. Exhortante Eliachim Sacerdote magno, ut in his perseuerent, certi quod exaudirentur: Ecce Iudith ieiunans eligitur à Deo pro liberatione totius populi ieiunantis, quae se ab efcis hostium praeseruans, caput incredulorum interficit, Holophernem videlicet ebrium & temulentum. Vt aperte ostendatur quanta sit ieiunij fortitudo, quod per sexum debilem foemineum videlicet, tantam operatur salutem. Quid dicemus quando & Niniuitis hominibus infidelibus & omnibus peccatorum sceleribus oneratis, nota erat vis eximia abstinentiae? Intentato sibi incerto à Propheta sibi incognito, ut illum euaderent, praedicauerunt ieiunium. Et Rex cum Principibus edictum posuit: Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur nec aquam bibant. Quibus idcirco pepercit Dominus, ut quasi Deum teneat abstinentia, illiusque extinguat indignationem.

Præualeat denique ieiunium daemoniis quoque, dicente Domino Iesu. *Hoc genus daemionum non sicitur, nisi per orationem, & ieiunium.* Daniel reuelationes postulat ut à Deo ieiunio se muniret. Et

posui (inquit) faciem ad Dominum Deum meum rogare, & deprecari in ieiuniis, sacco, & cinere. Rursusque. Ego Daniel ieiunabam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedens, & caro & vinum non introierunt in os meum: Et ecce effectus ieiunij. Apparuit illi Archangelus Gabriel, dicens illi. Noli metueri Daniel, quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affigeres in conspectu Dei, exaudita sunt verba tua. Verbum Dei, quod per se tantae virtutis est, ut dicatur à Paulo, quod Euangelium Dei virtus est, comitem tamen vult habere ieiunium ad expugnandum Principem mundi, & ad captiuandum omnem intellectum in obsequium Christi. Idem in primis praedicatoribus scilicet Apostolis impletum est, quod Dominus respondens discipulis Ioannis interrogantibus. Cur nos & Pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Dixit. Veniet tempus cum auferetur ab eis sponfus, & tunc ieiunabunt. Hinc Apostolus & se & alios Apostolos asserit laborare in Euangelizando in vigiliis, & ieiuniis, in castitate Et rursus. *In ieiuniis multis, & frigore, & nuditate.* Inde & eliguntur ad hoc opus Paulus & Barnabas à Spiritu Sancto virtute ieiuniorum. Ita enim in Actibus Apostolorum à sancto Luca scriptum est. Ministrantibus autem illis & ieiunantibus dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes imponentesque manus dimiserunt eos. O quanta vis Ieiunij! Si in hac vita tantum speramus à Ieiunio, quid sperandum in futura vita? Ibi promittitur pingue conuiuium, ibi panis inuisibilis, qui Deus ipse est. Deus ipse se fecit panem nostrum quotidianum, descendens de caelo, & donans vitam mundo, praedicans omnibus: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam.* Si in terris positi panem caelestem manducamus. Quid deum? quid expectamus in caelis? Faciet inquit illos discumbere, & transiens ministrabit illis. *Carnabo cum illo, & ipse mecum.* Tunc multi

Dan. 10. 2.

Rom. 1. 16.

Mat. 9. 14.

2. Cor. 6. 5.

Act. 13. 2.

Isa. 25. 6.

Ioan. 6. 56.

Tuc. 9. 14.

Apo. 3. 20.

multi

multi venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Ia ob in Regno cœlorum. Et esurientes implebit bonis. O mensam, o panem, o vitulum saginatum, o medullam tritici, o adipem fumenti! Beatus qui manducabit panem in Regno cœlorum. O lignum vite, o manna nunc absconditum ab oculis nostris! Tunc videbis & afflues, tunc comedes, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, ut adipe & pinguedine repleatur. Hoc sicut in terrestri paradiso figurabatur per lignum vite, in deserto per manna; ita post desertum in epulis, quæ in lætitia celebrabant in conspectu Domini.

10 Heu! cur ad hanc cœnam inuitati reculamus, causantes huius mundi curas? modica modici subtractio cibi, satietatem boni immensi nobis meretur. Num iturus ad opiparam cœnam vêtrem prius impleverunt? O Ieiunium quanta est merces tua.

Gen. 2. 16. Et Pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi. In terrestri Paradiso vnus tantum ligni esca prohibita est; de reliquis omnibus licitum erat comedere. Quid hoc? modicum prohibitum est nobis, esca infinita cœlestis. Ergo pro tam modico immensam abiiciemus satietatem? Cur eiectus Adam de loco voluptatis? quia comedit de ligno mortis, & ne comederet de ligno vite. Vna parua esca Esau vendidit primogenitã suam, qua exors factus est paternę benedictionis, quæ cœlestia comprehendebat. Modicum, modicum huius mundi, sortis cœlestis vos facit exortes. Panis huius mundi panis doloris est, panis mendacij in sudore vultus acquiritur, & non præstat tamen quod pollicetur, non delectat, non satiat, non impinguat, non confirmat, vitam non tuetur. Quin potius in qua hora comederis ex eo, morte morieris. Hæc est conditio bonorum secularium, mensæ paratę a concupiscentia. Mementote quod dictum est. Quo die semel in anno sumimus Pontifex ingrediebatur intra velum, quod, ut explicat aperte Paulus, notat introitum in tabernaculum non manu factum id est in ipsum cœlum, tunc indicta erat afflictio animæ ob sanctum Ieiunium, quo expiabantur & mūdabantur. Quid hoc nisi quia

carnis afflictio dat cœli possessionem? Qui ieiunio mundatur, sequitur ubi præcurator pro nobis introiuit Iesus parare nobis locum, ubi coram Domino epulemur.

Quid igitur ieiunium detestamur? Quid carnem fouemus? Esca ventri, & venter esca: Deus autem, & hunc & has destruit. Quos veniens diluuium tulit omnes, edebant, & bibebant. Aman in conuiuio damnatus est ad mortem. Holopherus temulentus interfectus est a muliere. Balthazar Rex manducans & bibens, sententiam intellexit necis suæ. Sedens populus manducare & bibere, iram Domini commertus est. Omnium malorum in hunc mundum inuectio, ex edulio profecta est. Esca enim nos non commendat Deo, sed exosos reddit: & adhuc viuunt homines in commestationibus & ebrietatibus?

Num quia Deus præcipit nobis ieiunare, vult mortem peccatoris? vult interitum carnis? tentat nos plus quã possumus? Diabolus docuit præcipitum; iussit immolari filios & filias, plures occidit esca. At Dominus dat benignitatem; qui illi obtemperat, vita viuet & non morietur; vult corpora nostra hostiam viuentem, non mortuã; ieiunio probat, vtrum illum timeamus. Elias orans super sacrificio, facile exauditus est: At Propheta Baal, cultores se incidebant, clamantes à mane vsq; ad meridiem. Mundus imponit onera grauia & importabilia. Diabolus habens mortis imperium, funesta imperat, homicida est, sicut & fuit ab initio, tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. At Christus Iesus author vite, ad homines venit, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Ieiunium itaque præcipiens, vitam potius nostram intēdit quam mortem. Nam quod subtrahitur gulæ, vitæ deseruit longiori, & idē in Sapientie dextera est longiturnitas vitę. Vnde Salomon: Longitudo dierum in dextera eius. O vitam esse nos obedientes & experimento disceremus, quod ieiunium, quod videtur esse ad mortem, esset ad vitam. Nonne benè dicimus nos, quod si Adam abstinisset a ligno scientiæ boni & mali, vixisset in æternum? Heu pro tam modico, tam magnum bonum fuisset coniecius!

fecutus; nullus labor, nullus defectus, nulla subtractio voluptatis. Neque enim credibile est, lignum illud ceteris fuisse dulcius aut suavius, immo tot ac tantis licitis & concessis, illud unum non poterat comparari. Sicut ergo non laborem aut dolorem vllum status ille compatiebatur secum; ita neque resistentia huic tentationi onerosa fuisset aut iniucunda. Age; lapsus est homo sine voluptate. Surgat modò, & ster aliquantisper laborans, & vim sibi faciens: Ieiunet, resistente sensu. Sit Ieiunium nostrum afflictio: sed quanta afflictio? Eius breuitatem notat figura, quia vna die tantum affligebant animas suas. At è vestigio quantus fructus? Expiatio tabernaculi, altaris, populi vniuersi; solemnitas, quæ semel tantum celebrabatur in anno. Introitus ad Deum, summa cum Deo coniunctio, & approximatio, figura & spes introeundi in æternam requiem. Adde, quod eodem mense erat solemnitas tabernaculorù, cuius tempus determinatur, dum præcipit Lex: *A quindecimo die mensis septimi, quando congregaueritis omnes fructus terra vestra. Ut sic notetur copiosus fructus afflictionis ieiunantis. Post ieiunium seriatim celebrabantur collectionis fructuum omnium, ut sciremus copiosum fructum ex ieiunio proficisci. Figura erant illa: quantum copiosior veritas? quantum ieiunium nostrum fructuosius? quam maior, ampliorque merces ieiunantium.*

Mat. 9. 15. Quando Apostolus ablatus fuit sponsus, tunc ieiunauerunt: sed quò abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Christus à sponsa sua, quæ erat pulcherrima in Apostolis & in sanctis primis fidelibus, recedens, quò quæso abiit! Si abiero (inquit) preparabo vobis locum. Ieiunantibus illis, ipse ingreditur cælum, vbi paret mansiones, quæ multe sunt. Ieiunas tu, & Christus tibi locum in cælis parat: abstinens à terra, ut cælo fruaris: corpus ieiunio facis spirituale, ut faciat sibi pennas, & volet in cælum. Non homines sed Angeli, ad Deum ascendebant per scalam Iacob. In resurrectione erunt sicut Angeli Dei. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.

1 Cor. 15. 44. 36. Quomodo verò resurget? Insuper, tu quod

seminatur non viuificatur, nisi prius moriatur. Sic ait Paulus. Ergo quod seminatur corpus animale, mori habet, ut surgat spirituale. Moriat, moriatur caro, crucifigatur, mortificetur: sicut in cruce; esuriat in ieiunio: affigatur in abstinentia, & surgat spiritualis tanquam Angelus, & sic per scalam ascendet ad Deum. O quanta vis ieiunij: Ita expiatur caro infecta, ut munda sit & sancta, quæ possit Deo appropinquare. Mundatæ carnes & ablutæ à sanguine, incendebantur super altare, quarum pars in flammam conuersa alta petebat, pars altera in cineres remanebat resoluta. Vis corpus tuum quasi spirituale ad cælestia ascendere? Ieiunio munderetur, incendatur, & fiat cinis, agens poenitentiam in cinere & ieiunio. In figura pars altera ascendit in flamma, in cinere iacet altera. At in veritate eadem profus & rota caro, & ascendit & iacet; & quò plus iacet, eò magis ascendit: & ideo ascendit, quoniam iacet. Cinis fit cum mortificatur, siccat, resoluitur, redacta in puluerem mortis, ut vltra non viuat, tamen si caro sit secundum carnem, tunc verè secundum spiritum viuens, facta corpus spirituale ascendit in altum, captiuam ducens carnalitatem, ut iam sit non carnalis sed spiritualis, digna Deo, ut Deo ipsi offeratur immaculata, beneplacens, & accepta. O merces multa, o fructus nimius! Iam sic nostra non erit caro nostra, Dei erit, Deo oblata, in Deo abscondita, quam beatus nobis reddet in illa die iustus Iudex, misericors Pater, redditor largus & liberalis. Non pigeat ergo ieiunare, ut cum Agno coram Deo in loco pascuæ læti epulemur in sæcula. Amen.

L. 11. 12.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Quàm laudabile opus sit ieiunium. Ostenditur voluptatem mentis superare voluptatem carnis. Querenda voluptas quæ solidum habet fundamentum. In morali, vitam esse in ore ieiunantis,

nantis, & mortem in ore comedentis, demonstratur.

FREQVENS Diuina docet Scriptura humilitatem, monens ne quis exaltare se velit, & hac eadem in primis ratione, qua se putat glorificari. Propterea cum monuisset

Pro. 25. 6.

Salomon: *Ne gloriosus appareas coram Rege; Mox hanc rationem huius sui documenti subiicit: Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc quam ut humiliaris coram Principe.* Sic innuens, quod qui per se ascendit in altum, deicitur ab aliis, & ubi gloriam affectat, inuenit ignominiam: ac propterea ab aliis expectandum est exaltari, qui dicant: *Ascende huc.* Quæ res sicuti in omnibus aduertenda est, ea potissimum in iis, quæ ad virtutem pertinent, sedulo attendenda est, ne videlicet quis per illa velit glorificari, quæ in Dei gloriam tantummodo sunt assumenda. Quod hodie docet Dominus dicens. *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam.* Quasi dicat. Sciant qui gloriam per ieiunium ab hominibus expiscantur, ea mox vacuos ipsos reperiri. Vanæ enim cum sit, mox euanescit, & illius perit cum sonitum memoria tum substantia tum etiam apparentia. Hanc autem monitionem nobis dum facit Dominus Iesus, alia quoque illius occasione nobis profert grauiæ & vtilia documenta.

Dimiso.

3 Quorum nos tria speciatim attendimus. Primum est, quod Ieiunium opus est laudabile. Secundum est, quod mentis voluptas, carnis admodum superat voluptatem. Tertium est, quod delectatio ea in primis querenda est, quæ solidum habet ac permanens fundamentum. Primum probat communis hominum concepcio generalisque consensus. Neque enim, si homines ieiunium non haberent in pretio, quicquam ieiunio sibi ad gloriam apud homines viam munitaret. Quod tamen faciebant, qui præ aliis sapientes ac prudentes & videbantur & existimabantur, nempe Scribæ & Pharisei hypocritæ. Quæ in con-

sideratione duo facimus. Primam ab vniuersali hominum sententia ad veram ascendentes rationem, demonstramus verè ac iure dignum commendatione esse ieiunium. Secundum inde trahimus documentum, quod ad ieiunandum homines excitentur.

Prima autem ratio ieiunij commendandi atque extollendæ abstinentiæ sit ista, quam ipsius Domini verba afferunt. Quod videlicet ieiunare iustitia sit. Mones quippe in generali, ne iustitiam nostram faciamus coram hominibus, & ad particularia descendens illic, Eleemosynam, Orationem, & Ieiunium aperte facitur hæc tria, & eorum singula iustitiam esse. Atque ita constat, Ieiunium nostrum nostram esse iustitiam, quam cauere debemus, ne faciamus coram hominibus, alioqui eius mercedem non habebimus apud Patrem nostrum. *At iustitia perpetua est & immortalis* Sap. 1. 16. *ut ait Sapiens. Immortalis quippe est, eum in essentia sua; nam Iusti in perpetuum Sap. 1. 16. viuunt: tum in mercede; quo sensu dicitur, Psal. 113. Gloria, & diuitia in domo eius, & iustitia eius manet in saculum saculi: tum tandem in laude atque memoria gloriosa: Nam memoria iusti cum laudibus. Et in memoria eterna erit iustus, ab auditione mala non timebit. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in saculum saculi. Ita ieiunantes* Iudith. 8. *formina illa, Iudith & Elther ieiunioque munitæ, hostes populi perimentes, gloriose sunt apud Deum & homines. Quapropter omnis populus in laudes vnus illarum, que est Iudith, cum lætitia magna surrexit, dicente Scriptura. Benedixerunt eam omnes vna voce dicentes. Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri. Et id eod eris benedicta in æternum. Si autem populus ille antiquus gloriabatur in lege, ut scribit Apostolus. Unde canitur: Qui annuntiat verbum suum Iacob, iustitias & iudicia sua Israel Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis Per Ieiunium verò Moyse à Deo data lex est: quis dubitabit Ieiunium, à quo tanta populo accersit gloria, non esse gloriosum, clarum, laudabile & dignum, quod præconiis extollatur in cælum? Et si etiam aliunde*

aliunde hæc illius nõ appareret commen-
 datio, non satis est, quod Dominus virtum,
 qui est Rex gloriæ, ieiunavit 40. die-
 bus & 40. noctibus; & eo potissimum
 tempore, ubi gloriâ, & honore coronatus
 est, facta de cælo super eum voce: *Hic est*
Filius meus dilectus; in quo mihi complacui.
 Et hoc Ieiunio certe Filius Patrem hono-
 rificavit. Pater enim & Filius se mutuo
 glorificant incessanter: quapropter ubi
 dicebat Filius: *Honorifico Patrem meum,*
 49. ibidem etiam dicit: *Est Pater meus, qui*
glorificat me. Cum ergo apertis cælis
 glorificatus est à Patre suo Dominus Ie-
 sus, ut vicissim Patrem ipse glorificaret,
 in desertum se dedit & in ieiunium; ma-
 nifestum est, quod Iesus ieiunio Patrem
 glorificavit. Et non erit res gloriosa, quæ
 Deum glorificat? Ergo vocabimus ieiunium
 gloriosum.

3. Quod figurâ legali confirmatur & ex-
 plicatur. Duo erant sacrificiorum sue ob-
 lationum genera, quæ propriè atq; præci-
 pue spectabant gloriâ Dei: Holocau-
 stum, & pacifica victima: quæ propterea
 accepta maximè erant illi, quod notatur
 per odorem suavissimum Domino, qui nõ
 sic explicatur in sacrificiis pro peccato, nisi
 quatenus & in ipsis fiebat & holocaustum.

3. Sic enim decernit lex: Cum feceritis ob-
 lationem Domino in holocaustum aut vi-
 ctimam, vota soluentes, vel spontè offe-
 rentes munera, aut in solemnitatibus ve-
 stris adolentes odorem suavitatis Domi-
 no. Per agnos singulos & arietes erit
 sacrificium similitæ duarum decimarum E-
 phi, quæ conspersa sit oleo tertiarum partis
 Hin, & vinum ad libamentum tertiarum partis
 eiusdem mensuræ, qui immolaverit,
 offeret in odorem suavitatis Domino.

8. Quando verò de bobus feceris holocau-
 stum aut hostiam, ut impleas votum, vel
 pacificas victimas, dabis per singulos bo-
 ves similitæ tres decimas conspersæ oleo,
 quod habeat medium mensuræ Hin, & vi-
 num ad liba fundenda eiusdem mensuræ
 in oblationem suavissimi odoris Domino.
 Quid hoc sacrificio designatur? certe hæc
 erat mensa Dei, quasi Deus his vesceretur.
 Quod ne carnaliter intelligeretur, dicebat

in Psalmo: *Nunquid manducabo carnes Psal. 49. 13.*
taurorum, aut sanguinem hircorum pota-
bo? Quapropter iam denique respiciens sa-
 crificia illa vetusta, dicebat per Isaiam:
Quo mihi multitudinem victimarum vo-
strarum? plenus sum. Unde & iubebat of-
 ferentibus, ut manducarent coram Do-
 mino, quasi ipsemet in illis manducaret.
 Sic enim Deo illi, non sibi manducant. Et
 consequenter quando ieiunabant, etiam
 ipsi Deo ieiunabant. Quod quia in capti-
 vitate non fecerant conqueritur de illis
 per Zachariam. *Cum ieiunaretis & plan-*
geretis per hos septuaginta annos, nunquid
ieiunium ieiunastis mihi? & cum comedi-
stis & bibistis, nunquid non vobis comedi-
stis & vobismetipsis bibistis? In captivi-
 tate quidem sacrificia offerre non poterant,
 ut Deo manducarent, sed ieiunantes non
 Deum ieiunio suo glorificabant. Cum er-
 go sacrificium sit veluti comestio quæ
 Deo fit, mensuram adhibuit, ut esset con-
 cinna proportio carni, similitæ ac vini.
 Hoc quæso nobis ieiunium non propo-
 nit? Mina illa facta populo per Ezechie-
 lem quod tendunt, nisi ad afflictionem ieiunij;
 comedent panem in pondere in soli-
 tudine: & aquam in mensura in angu-
 stia bibent. Obsidionem quidè illis inten-
 tat, in qua panis datur ad mensuram: &
 aqua ipsa. Quod ergo ex necessitate ibi fit,
 voluntariè in sacrificio ieiunij perficiend-
 dum est, quod Deus honoratur, & quod illi
 gratissimum est.

Hinc ergo sumamus argumentum, quàm
 nobis abstinentia debeat esse cara; quàm
 utilis sit, quàm in ieiunio solliciti esse debeamus.
 Caro sacrificij Deo nõ offerebatur,
 nisi cū similitæ & vino adhibitis ad mensu-
 rā. Etenon exhibemus corpora nostra
 hostiæ viventem? quare viventem? membra
 quidem mortificamus, quæ sunt super terrā
 fornicationē, immunditiam, libidinem, con-
 cupiscentiā malam, avaritiā. Caro quate-
 nus peccatrix est mortificanda est, crucifi-
 genda, perimēda: sed quatenus caro nostra
 nutrienda est & fovenda, ita q̄ vivat. Ideo
 in sacrificio & similitæ, ex qua fit panis vn-
 de vivim⁹, adhibetur. At verò ut hostia sit,
 adhibēda est tritici mensura, panis videli-
 cet ar-

Zach. 7. 6.

Eze. 4. 16.

Num. 15.
 1. & 9.
 Rom. 12. 1.
 Coloss. 3. 9.

Rom. 12. 1.

cet arctus & aqua breuis, cibanda viuens arctè hostia Tum hac ratione exhibemus corpora nostra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem Omnia nobis Deus in manibus dedit, vt illa eadem ipsi offerentes, maiora indies gratiarum suscipiamus. Sic & anima nostra in manibus nostris est, vt in leuanda puras manus & nosmet, munus acceptum offerendo & rationem maximè, rationale sit obsequium nostrum. O Deus quotidie per verba consecrationis nobis datur corpus Christi & sanguis, ad quid nisi vt acceptabile sit sacrificium nostrum? Si noster est

1/a. 9. 6.

Christus: *Paruulus enim natus est nobis, & Filius datus est nobis.* Ergo corpus Christi corpus nostrum est. Hoc ergo vna cum nostris offerentes exhibeamus corpora nostra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem.

4. Actu Christi corpus offerens, corpus tuum apud te retinebis? simul atq; Sacerdos habet in manib; Corpus Christi, quod mox ante panis erat, eleuat ad Deum in Sacrificium. Et carnem nostram numquã offeremus, aut tardè aut rarò? Carnes prius mundabantur, lauabantur, vt mundæ Altissimo offerrentur. Et nos prius inquinamento carnis, pollutum Deo eleuabimus Sacrificium? Carnes sanctæ Deo offerebantur. Ergo ieiunio sanctificemus corpora nostra, vt acceptabile fiat sacrificium nostrum. Ieiunus offert Sacerdos Corpus Christi, vt nos ieiunio offeramus cum Corpore Christi, corpora nostra. Placet quidè Deo oblata caro nostra, quia & ipsa opus est manuum suarum, & spiritum in primis spectat Creator noster: ac propterea vult nos exhibere corpora nostra hostiam viuentem, vt rationale sit obsequium nostrum. Vult corpus quod de se irrationabile est, vt rationale partem quæ eminentior est accipiat de manibus nostris. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, vt non possit ad Deum eleuari grauis corde: Cur verò corpus aggrauat animã? quia pondere premittur ipsamet, sibi metipsum graue, detrahatur à corpore grauitas, non impleatur venter cibo & potu, vt fiat corpus spirituale, leue,

Sap. 9. 15.

ad volandum facile; tunc leuis corde erit & anima & renouabitur vt aquila, ponens in cælo nidum suum. Ergo ieiunium soluit vinculum, quo à corpore tenebatur & aggrauabatur anima, ne accedere posset ad Patrem qui in cælis est. Vides quare Apostolus hostiæ corporum, adiecit rationale obsequium vestrum? Vides quare Deus expetit corpora, quia videlicet amat animas? Vides quare ieiunandum sit frequenter, nempe vt à secularibus delictis expediti ad perfectiora feramur? Vides quare castigandum sit corpus, nempe vt in seruitutem illo redacto libera mens omnibus dominetur, soli Deo seruiens. O sanctum, ô vtile, ô necessarium ieiunium! Non ergo refugiat illud mens, caro non aspernetur. Sitat anima nostra, esuriat caro nostra, vt Deus sitientem & esurentem repleat bonis suis.

SECUNDA PARS.

SI filij huius sæculi prudentiores filijs lucis sunt, ex eo, quod dicit Dominus in Euangelio, videtur quod animalis homo diligentius percipiat quæ sunt mundi, quam homo spiritualis quæ sunt Dei. Secundum quod erat videndum, hoc est quod maior est delectatio mentis quam carnis, hoc si nescis, illud discè à filijs huius sæculi, qui *exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes.* Qui sic delectantur in vanitate, vt propter illam assequendam, carnem suam propriam ieiunio macerent & abstinentia; vt in sordibus sordescant adhuc. Piger qui corpori suo parcat, ne comedat panem doloris & laboris, delectatur quidem in carne sua, delectatur nihilominus & in mente quasi cæteris sapientior, qui incassum fatigantur, & vt videtur illi, sine causa laboribus se subdunt & sudoribus. Vnde Salomon: *Sapientior sibi piger videtur, se- ptem viris loquentibus sententias.* At qui etiam ex carnis afflictione mentis delectationem haurit: iste tanti facit animi voluptatem, vt eam arbitretur iustè posse corporis tribulatione comparari. Delectatur quidem pigri mens & ratio, sibi que placet,

placet, quod rationem inuenerit consequenda felicitatis in corporis ignauia atque socordiae; ex qua mens hilarior facta, requie sibi creauerit voluptatis plenam. At hypocrita in corporis quoque labore & ærumna voluptatē sibi fabricat, qua mens delectata, pro nihilo habet austeritatem carnis atque asperitates, per quas ad eam suam, quam putat sublimiorem, contendit cōplacentiam. Vbi error est quidem in hoc, quod verā afflictioni falsæ antepōnitur delectatio. Sed in huius erroris tenebris vera lux lucet, splendentque ac vtilissima veritas, nempe quod voluptas spiritualis mentisque gaudium longissimè antecellit corporis quietem & pacem. Et hoc aded, vt corporalis omnis gustus & commodorum sensus sperni iure debeat; vt valeat mens suarum suauitatum mensa delectabiliter frui, ac pacificè gaudere. Si enim ieiunat quis, animamque suam id est seipsum affligit in carne, laudis amore & honoris captus; vbi non paruam sibi videtur voluptatem concipere & haurire, atque propterea ex industria carnem punit ac tribulat, vt spiritus delectetur. Haud dubiè sapientissimus est, qui veram sibi mentis comparat læticiam corporis quacunque afflictatione. Num ergo non splendet veritas hæc? Num exploratissimum non est, animi bona & in primis prosperitatem felicitatemque, bonis omnibus corporis, etiam in cubilibus & impudicitis, in commellationibus & ebrietatibus, maximè excellere? Et cur putas iustum, vt oleo aspergeretur simila sacrificij, qua diximus ieiunium figurari, nisi quia verè oleo lætitiæ aspergitur & imbuitur, qui in corpore nutriendo non excedit mensuram? Qui non ad libitum comedit, sed ad præscriptum diuinæ iustionis, quæ abstinentiam & laudauit & proposuit & mandauit: Eiusdem mensuræ erant & oleum & vinum; quoniam utroque mentis lætitiæ designatur. Nam & illud oleum lætitiæ appellatur; & de hoc scriptum est: *vinum lætificat cor hominis*. Et iubens Dominus ieiunandi, vt exhiberet faciem in oleo, dicens: *Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem*

tuā laua. Nedum intendit, quod ieiunium stola candida apertæ consolationis operiamus, vt sic latitet ab oculis hominum, verum innuit quoque ieiunium, si Deo sit celebratum, hilarem veraciter facere ieiunantem. Ergo corporis labor & dolor, nedum mentis lætitiæ non obstat, sed eam magis creat & comparat. Vt non immeritò, quo die intrabat per singulos annos Summus Pontifex in Sancta Sanctorum, quo figurabatur (authore Apostolo) introitus Domini Iesu in ipsum cælum, animæ afflictio id est ieiunium populo indicebatur; Vt sic intelligeremus, corporis afflictione verum mentis gaudium comparari, cuius plenitudo est quidem in cælis, attramen & in terris ad simile quantitatem, id est ieiunij, oleum lætitiæ ex diuina ordinatione ieiunantibus communicatur.

Hinc igitur ad tertiam considerationē transeamus, quæ nostra potius instructio est & exhortatio, vt solidam læticiam firmamque voluptatem amplectamur. Nam & hoc in hodierna lectione à Christo Domino apertè docemur, qui dum fugacem atque fugientem gloriam asperratur & arguit, vult nos instrui & suaderi, vt permanentia bona adipiscamur & gaudium planum, quod nemo tollet à nobis. Gaudium à vanitate cōceptum, nihil est quod timeamus, ne nobis ab aliquo surripiatur, per seipsum mox euanciscit, vix conceptum extinguitur. Amen dico vobis, (inquit) *receperunt mercedem suam*. Quæ merces solidum quid cum non sit, sed aura leuis, dum recipitur, consumitur: dum sumitur, transit. Si iubet Salomon: *Ne gloriaris in crasino, ignorans quid superuentura pariat dies*. Quantò minus in eo gloriandum est, quod certi sumus à nobis, dum accedit, recedere? dum capitur, perditur? dum habetur, nos derelinquit? Obserua itaque verba Domini, vt ex vno oppositorum intelligas alterum. De hypocritis, dicit: *Receperunt mercedem*. De fidei seruo dicit: *Pater tuus reddet tibi*. Ibi notatur actio tua, qui recipis; hic Dei operatio, qui reddit. Illic agens es, hic patiens siue passiuè recipiens.

Leu. 16. 29.
Eph. 23. 27.
Heb. 9. 24.

Ioh. 16. 22.

Pro. 27. 1.

Acceptio illa hypocritarū significat bonū illud quod accipiunt, non esse à se, sed ab aliis recipi; & propterea non solidum esse, nec permanens. Quid putas, dixit Salomon: *Subtrahere pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus oderit te.* Dum quod tibi commodat, venaris ab aliis; te periculo exponis, id cito perdis: Homo nunquam in eodem statu permanet: si te nunc recipit in domum suam, cras eiciet; diligat te nunc, mox oderit: tu ipse tibi malum creas, dum tui satiatarem tua importunitate in proximo generas; mundus ipse contemnit, qui te sequuntur. Bona ipsius, siue diuitiæ siue pax, siue delectationes siue sæcularis amicitia, transeuntia sunt. Lingua susurrionis non valet mox dissoluere amicitiam? *Cum defecerint ligna, extinguatur ignis: & susurrione subtracto, iurgia conquiescunt.* Potes ne à dolo impiorum te protegere: ut non laesus interdum sis ab eis? Sicut noxius est, qui mittit sagittas & lanceas in mortem; ita vir qui fraudulenter nocet amico. Et cum fuerit deprehensus, dicit: *Ludens feci.* Potes euitare, ne quis falsum testimonium dicat contra te? Et quanta hæc est læsio? Iaculum & gladius & sagitta acuta homo, qui loquitur contra proximum falsum testimonium. Potes ne te ab iracundis hominibus elongare; ut non aliquando iacidas in flammam ab illis excitatam? *Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitabit rixas.* Et vnde tot mala tot pericula proficiuntur, inde arbitaris tu voluptatem tibi atque fœlicitatem haurire? Et hoc eò magis, quod & tu es vnus ex illis. Ergo *subtrahere pedem tuum de domo proximi tui: ne quando satiatus oderit te.* Ad quid frequentas domum eius? Ad quid palpas proximorum ostia? Ad quid gradus ostiorum illorum exerit pes tuus? ut faceris de panibus illius? Vide, vide, ne quando satiatus ipse oderit te, improbiū te reputans, imprudentem, otiosum. Quid ergo? à te tua bona expiscare. Si ieiunas, hoc facito, ut peccata tua tibi dimittantur; ut Deo offeras, quæ ab illo tibi concessa sunt; ut te ipsum purifices, ut

Deum promeraris. *Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui sedatur oliuam, replebitur egestate.* Operans terram suam in sudore vultus sui, vescetur pane suo, non dicit aliis. Date de oleo vestros sibi ipsi sufficiens est. Quapropter illius delectatio perseverat & crescit. Audi Sapientem; *Vita sibi sufficientis operari condulcabitur: & in ea inuenies thesaurum.* Colit ipse terram, & terra præbet illi fructum suum. In laboribus ipse est in inuenture sua, & labores manuum suarum manducans beatus est. Hæc ergo via est repudianda firmæ voluptatis.

Tunc Deus iustus Iudex reddet mercedem operarijs. Nostrum non est accipere mercedem eam; venari, sed mereri. Esto tu fidelis seruus & prudens; age fideliter negotia Domini tui, & constituet ipse te super omnia bona sua. Quis verò magis terram suam operatur, quam qui ieiunat? qui fodit eam sarculo vigiliarum? qui arat vomere mortificationum? qui seminat operatione virtutum? qui mentis sedulitate custodit? qui vigil aduersus tentationes sæpè illam circumdat? Arat, ferit, fodit, plantat, rigat expectans à Deo incrementum ut non aliud inde recipiat, ac sperauit, ac meruit, & à Deo constitutum est à constitutione mundi. O quam stabilis voluptas sic operantis! *Vita sibi sufficientis operari condulcabitur.* Si vitam explores hominis rustici, qui viuit de labore manuum suarum operans terram suam, dulcem illam reperies & pretiosiorum omni thesauro: quanto magis qui seipso contentus, à quoquam nihil querit, eleuans oculos suos non ad aliū quemcumque quam ad Deum. Ideo populi in deserto Dominus solus dux fuit, ab alio quocumque noluit illum euitari, defendi, saluari, & duci in terram promissionis. Si quando in necessitatibus suis auxilium postulabat, siue ab Assyrijs, siue ab Egyptijs, hoc torum illi fuit in ruinam & confusionem. *Et ab Egypto confunderis sicut Ier. 2. 36. confusa es ab Assur: quia obrutus Dominus confidentiam tuam.* Confidebat populus in Deus suis, confidebat in regnis alienarum gentium, sed nihil inde habebat prosperum

perum, ne alium quam Deum protectorem agnoscerent: & tu insipiens quæris gloriam ab hominibus, felicitatem à mundo, à mendacibus veritatem. Imitare Davidem, qui dicebat: *In toto corde meo exquisiuit Nam qui in toto corde exquisiunt eum, verè beati sunt* Quod nobis cõcedat.

M O R A L E.

Quantum Deo debemus, qui tot vias nobis ad virtutem muniuit & ad salutem æternam! Quis inops operarius nõ cupiat inuenire, apud quem operã suã victum sibi quareret & familiã suã? Eriam partem illam corporis nostri Dominus voluit sanctificari, quam in principio iniquitas & inobediencia contaminauit. Ore se homo primus suamque progeniem omnem de statu illo nobilissimo deturbauit; ore comedens venenum aspidum in ventre recepit. Per os eius patens mors ingressa est vsq; ad animam, vt vxor eius nõ minus mater esset omnium morientium quã viuentium; vt non minus enixa mortuos pareret, quã viuentes. Os contaminatũ cibo ad vocem mulieris & serpentis, longè deterius infectum est verbo ad vocẽ Creatoris. Quod exhibitum est telam peccato comestionis, iaculum factum est peccato excusationis. O mala vniuersa! quæ mundum ingressa sunt per guttur patens hominis inobedientis. Ecce iam pius Dominus misericordiã motus antidotum profert contra venenum, tam mortiferum, tam pestiferum, tam perniciosum. Hoc est ieiunium & abstinentia salutaris. Contraria contrariis curantur. Comedisti? abstine. Esus qui deputatus est ad vitam, mortem asciuit. Iam abstinentia, quæ si perpetua esset, occideret, moderata vitam tribuit: quam comestio creauit, eam mortem pellic abstinencia. Os stulti ad mortem. Os iusti ad vitam. Pars illa, quã spirantes viuimus, cibo infecta morti aditum aperuerat. Nunc cibo identidem purificata & sanctificata, facta est porta vitæ. Quanta gratia ista est: quale priuilegium, vt ieiunio tot tantaque mala excludere possimus à nobis, curare, ablegare?

Qui dedit inspirationem & vitam, an non videretur os nobis constituisse instrumentum ad vitam? an si comederet homo de ligno vitæ non viueret in æternum? An non dixit Dominus post peccatum illius. *Ne forte sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum?* Quod ergo datum erat ad vitam, factum est mihi mors? Ita profectò. Lata lege illa: *In quacunque die comederis, ex eo morte morieris.* Ori propterea interdictus est locus deliciarum, qui præambulum quoddam erat & signum vitæ æternæ. Ne comedat & viuat in æternum. Os in exilium eiecctum est terra: huius maledictæ. *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Interdictus vitæ cibus, addictus mortis panis doloris & laboris. At verò labor & dolor, vt miseriæ sunt temporales huius vitæ, ita mortis sunt prænuncii, atq; ad eò sodales. Audi psallentem in cithara: *Dies annorum nostrorum septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni, & eorum amplius labor & dolor. Quod superest de vita ista, labor est & dolor.* Vis videre hæc duo ad mortem pertinere? Num comedentibus de ligno scientiæ boni & mali, non est à Deo intentata mors? *Si comederis, morieris.* Comederunt. Vbi mors? *In dolore paries filios. Maledicta terra in opere suo. In laboribus comedes ex ea:* Ergò qui comedit, sub lingua eius labor & dolor est, mors videlicet venenum aspidum sub labiis erus. Iustum ergò iuxta acpium fuit, vt os quod erat ad vitam, de morte ereptum, rursus deputaretur ad vitam. Incensum à Deo ordinatum fuit ad ipsum Deum placandum, quod notatur per odorem suauissimum Domino. Fuit aliquando ad iram, quando videlicet Core & socii eius obrulerunt illud, sed rursus illud offerente Aaron factum est ad reconciliationem. Hand secus de ore factum est, quò ad officium comestionis. Comendo viuatur, & si de ligno vitæ facta fuisset comestio, vita fuisset æterna: per vitæ comestionem accedit mors, eademq; recedit si de nõ iusta præceptum Dei comestio fiat, nempe si parcè comedatur, si ieiunantes comedamus. Propterea qui in captiuitate & afflictione Ægyptiaca sedebant super

Gen. 3. 22.

Gen. 2. 17.

Gen. 3. 12.

Ps. 89. 10.

Gen. 2. 17.

Gen. 3. 16.

Num. 16.

31.

Num. 16.

46.

Gen. 12. 2.

super ollas carniū, dum ab ea liberantur, ad panem azimum & ad lactucas agrestes obligantur. Et si agnum comedunt, id festinanter iubentur facere, quasi fugientes persecutores suos. Ergo ieiunium extinctio est mortis, renouatio vitæ, à malis ereptio, ad bona reductio.

Psal. 116. 2 Eia ergo, surgite qui manducatis panem

Exod. 12. 6 doloris, panem laboris, panem mortis. Sedit populus manducare & bibere, quando derelicto Deo vero adhæsit vni ciuium habitantium super terram, immò rectorum tenebrarum harum. An non huic adhæsit Adam qui serpenti obtemperauit?

Gen. 3. 6 tunc ledit ad mensam Principis huius mudi, non attendens quæ illi apposta erant. Quapropter ne & nos decipiamur, monet

Prov. 23. 1 Salomon: *Quando sederis, vt comedas cum principe, diligenter attende quæ apposta sunt ante faciem tuam. Et statue culturum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibo eius, in quo est panis mendacii.* An non panis est mendacii cibus appositus à serpente, qui mendax est

Ioan. 8. 44 & pater mendacii? Quis panis mendacii, si non ille est, quo promittitur similitudo Dei, & habetur iumentorum similitudo? qui proponitur ad vitam, & mortem inducit & panis, quem dedit muadus ad voluptatem, ad comestationes, & ebrietates prætextu vitæ felicitis & voluptuosæ, nunquid ad mortem non est? nunquid non vitæ aduersatur? Audiamus Sapientem aliū:

Ecc. 37. 32 *Ni si auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam: In multo enim esu erit infirmitas, & auiditas appropinquabit usq; ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adiciet vitam.* Ecce mors in ore comedentis: Ecce vita in ore ieiunantis. Ecce panis doloris, vnde cholera, mali humores, & infirmitas, & mors denique. Ecce panis vitæ, sanitatis & pacis. Ille sumptus cum auiditate, cum multitudine, cum varietate, cum voluptate: Ille sumptus, cum parcitate, cum austeritate, & abstinentia, & obedientia. Quid ergo? propter modicam voluptatem, voluptate omni te priuabis? comedes, vt moriaris? statue culturum in gutture tuo, si tamen habes in potestate

animam tuam. O Salomon quid vis? Culter potius in gutture, quam cibus? tanta est abstinentiæ necessitas, vt si non aliter possis, cultro infixio in gutture, temperare te ipsum expediat. O viri ad vos clamito. Cur non hanc monitionem auditis & custoditis? *Serui enim estis eius cui obeditis* vt Rom. 6. ait Paulus. Carni obeditis, gutturi, ventri, concupiscentiæ, voluptati. O miseram hominum conditionem, qui gula indulgent; qui eam sibi dominam constituunt; qui mortem potius amplectuntur, quam à gula separentur. Heus! iam surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris & mortis. Satis sedistis: surgite. Satis comedistis: abstinete. *Qui abstinens est, adiciet vitam.* Vitam (inquam) corporalem, sed spirituales magis.

Mors quidem corporalis à cibo processit, sed spiritualis in primis. Prima inobediencia in cibo fuit; mors animæ in esca carnis. O Adam in morsu pomi deglutienti mortem, quos filios genuisti? ad imaginem & similitudinem tuam? in similitudinem præuaricationis tuæ? filios genuisti, qui comedentes moriuntur. Non satis est illis, quòd te vnam acerbam comedente eorum dentes obstupescant, & ipsi comedere volunt non pomum vnum, sed escas multas, epulantes quotidie splendide, abstinentiam abhorrentes, ieiunium fugientes. De cibo erat sermo Domini (literaliter de cibo Sacramentali, moraliter tamen de ieiunio) quando aliqui dixerunt: *Durus est hic sermo; & quis potest eum audire?* Panem vitæ tunc Dominus proponebat, panis ieiunii, panis est vitæ; nam *qui abstinens est, adiciet ad vitam.* Sed dicunt insipientes: *Durus est hic sermo.* An non durus sermo mendacis, qui dicebat: *Dicite lapides isti panes fiant?* an non durior lapidibus, quos vult sermone molliri, vt panes fiant? quam durus panis ex lapidibus confectus, panis indigestibilis & mortiferus. At panis, qui de caelo descendit, caro est pro sæculi vita, mollis est, digestusq; vitam tuetur. Eiusmodi est panis ieiunii, cibus abstinentiæ, qui dat vitam mundo. Hoc scientes, etiamne indigetis, vt vos moneamini & ad ieiunium excitemini? Etiamne monitio quoque

quoque casta erit: etiamne morte corporali, spiritualem quoque obibitis spontaneè? Etiamne tanta erit gula potestas, vt vos à potestate super vos ipsos longè ablegget? Core, Dathan & Abiron à terra deglutitis ob illorum scelus, ausus est populus culpam Moysen & Aaron, dicens: *Vos interfecistis populum Domini.* Vos quem aut quos culpabitis, dētibus & labiis mortem vobis accersentes? Terra deglutiuit illos. Tu ipse mortem deglutiuit, clama quantumuis Ventrem meum doleo: quis tibi dolorem hunc creauit? quis mortem infudit? *Mors in olla, mors in olla.* Sedes super ollas carniū, crapulam diligens & exerecens. Tu, tu ipse amans animam tuam, fouens carnem tuam, delectans gulam tuam, implens ventrem tuum, teipsum perdis, teipsum interficis. Non pigeat ergo ieiunare, vt viuatis. Amen.

proponitur, vt solis, hominis, etiam leonis, aliarumque huiusmodi rerum. Haud secus statuit de rebus spiritualibus atque cœlestibus, quas scire nos oportet. Nam vt non cadunt sub sensibus carnis nostræ, vestiuntur rerum materialium indumentis, quæ intuentes cœlestia ipsa perspiciunt. Hinc Salomon: *Est aurum & multitudo gemmarum, & vas pretiosum labia scientia.* Vt per pretiosa nota, ad ignota pretiosissima ascendat mens & affectus noster. Ac proinde voluit Deus templum sibi ex rebus pretiosis ædificari & fabre fieri, vt ex illius pretiosa materia & nobili forma, surgerent intellectus fideles ad habenda in summo pretio cœlestia. Rectè ergo sub typo thesauri summum bonum, quod expectamus in Regno cœlorum, nobis hodiè proponit Christus, dicens. *Thesaurizate vobis thesauros in cœlis.* Nostrum est igitur satagere, vt ea quantum licet probè dispiciamus, vt cognita solerter queramus adipisci. Vnde & Salomon sapientiam rem certò pretiosissimam & studio vult inquiri, quo pecuniam thesaurosque solent homines expetere & ardentè exoptare. *Si quaesieris (inquit) eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam.*

FERIA IV. DOMINICÆ DE ABRAHAM.

CONCIO PRIMA.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. *Matt. 6. 19.*

ARGUMENTVM.

Quàm pretiosum thesaurizare in Cœlis, quàm æternum, quàm inamissibile. Modus sic thesaurizandi non difficilis ostenditur.

QVONIAM aperta visio Dei creatoris in cœlis tantummodo expectatur, cuius tamen cognitio etiam in terris necessaria est, vt illum colamus & amemus, & quæ nobis præcipit sedulo exequamur: propterea per similitudines notat, se nobis tradidit cognoscendum. Vnde in Sacris litteris frequenter nobis sub spectis rerum etiam corporalium, nobis

Duo igitur in verbis Domini nobis veniunt proposita, Præceptum videlicet thesaurizandi in cœlis; vbi audimus. *Thesaurizate vobis thesauros in cœlis.* Et ratio ad hoc excitans; vbi subinfertur. *Vbi neque arugo, neque tinea demolitur.* A ratione incipientes, tripliciter à Domino illam videmus expositam. In eo enim, quod thesauros vocat, illorum innuit pretiositatem, dicens: *quod neque corrumpuntur, neque surripiuntur,* notat illorum perpetuitatem. Concludens autem. *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum:* intimos nobis illos esse declarat. Primam itaque rationem considerantes, pretiositatem thesauri cœlestis conicere possumus ex laudibus, quas Scriptura in primisque libri Sapientiales illi tribuunt. Triplex est enim bonum, quo fruimur in hac vitâ. Temporale, Corporale, Spirituale: & perspicuum est bonum Spirituale cetera antecellere. Nam homo ipse bonis omnibus huius

mundi à Deo prælatus est atq; præpositus. Deus autem qui ordinatissime disponit omnia, non præponeret vnquam superioribus inferiora. Vnde ex hoc, quòd homo ab ipso super totum mundum locatus est, manifestum fit, hominem solum toti præstare mundo, nihilque huius mundi posse homini comparari sue æquiparari. In homine autem duo sunt, corpus videlicet & anima: & quoniam secundum animam factus est ad imaginem & similitudinem Dei; planum est ac persuasissimum, Animam corpore bonum esse præstantius:

Gen. 2. 7. Quod volens innuere Scriptura, dicit corpus hominis Deum ex limo terræ formasse, spiritum verò ex ore Altissimi proditisse: quia videlicet inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ: spiritus autem oris est, quia ex ore procedit: præterquam quòd spiritus est, qui viuificat; caro autem, quæ viuificatur. Ex quo aperte conuincitur, animam carne superiorē esse. Cum igitur homo excellat omnia exteriora sibi, & pars in eo spiritualis superemineat corporali, consequens est; vt bonum spirituale cæteris omnibus præferatur. Habent autem hæc tria bona vnumquodq; suam perfectionē, vt perfectio vniuscuiusq; aliorū perfectionem respiciēs, aut superior sit aut inferior. Ergò quælibet perfectio rerum temporalium inferior est corporis perfectione. Quæ autem inter temporalia perfectiora putantur, vt aurum, argentum, gemmæ, & si quid aliud est huiusmodi, hæc omnia minus valent quàm corpus humanum, & multò minus quàm anima.

Perfectio autem corporis ad duo reducitur, ad interiorē vigorem quem salutem id est sanitatem appellat Sapiens, & ad exteriorē decorem quem idem Sapiens speciem nominat. Animæ autem perfectio vno nomine sæpè in Sacris litteris Sapientia nuncupatur. Ergò Sapientia, quæ est bonum spirituale respiciens spiritum nostrum, pretiosior est cunctis opibus & bonis omnibus corporalibus. Rectè igitur

1. Cor. 2. 15 *Sap. 7. 7.* *Spiritualis, qui iudicat omnia* narrat. Optauit, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus Sapientia; & præposui illam Regnis & sedibus; & diuitias nihil

esse duxi in cōparatione illius. Nec comparauit illi lapidem pretiosum; quoniam omne aurum in cōparatione illius arena est exigua; & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. Non factis fuit Sapienti præponere sapientiam rebus pretiosissimis, sed quàm longè distet ab illis voluit demonstrare dicens; *nihil prorsus duci ab eo diuitias apud illam.* Et explicatius hoc exprimens, colligit omne aurum, non partem duntaxat, quamuis essent diuitiæ Salomonis, sed omne prorsus aurum; & de illo dicit, quòd ad Sapientia arena est exigua; arena, quæ flocci penditur, quæ etiam exigua sit: & lutum argentum æstimabitur, quòd pedibus calcamus. O vtinam clarius intelligeremus valorem Sapientia. Hinc & in libris Iob scriptum inuenitur: *Sapientia vbi inuenitur? Nescit homo pretium eius. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum pro ea. Non conferetur tincliu India coloribus, nec lapidi Sardonicho pretiosissimo vel Saphiro. Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.* Explicatio tot rerum pretiosarum, quæ omnes Sapientia supponuntur, mirum in modum illius extollunt pretiositatem. De bonis verò corporalibus addit Sapiens: *Super salutem & speciem dilaxi eam.* Quod est dicere, eam anteposui bonis omnibus corporalibus. Hæc est prima laus eius.

Secundam laudem exprimit Sapiens, dicens: *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Et ignorabam, quoniam horum omnium mater est.* Amas tu adhuc temporalia atq; corporalia bona, quamuis illa illis excellentior atq; pretiosior? Per hanc laudem quoque ipsam præ illis debes perquirere; quoniam si illam fueris adeptus, hæc omnia adicientur tibi: Nam venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Et ratio est, quia Sapientia ipsa parat etiam ista inferiora. Et *innumerabilis* (inquit) *honestas per manus illius: quoniam horum omnium mater est* Generat enim Sapientia hæc omnia. *Ipsa enim cum Deo erat omnia componens, & omnia ipse in Sapientia fecit.* Si ergò

Si ergo genitrix est omnium, num vbi est
 N. 103. 24 ipsa, non erunt illa? At dices.

Et 9. 11. Quomodo ergo Sapiens dicit; *Quod in
 urbe inuentus est vir pauper, & sapiens, qui
 liberavit urbem per sapientiam suam: &
 nullus deinceps recordatus est hominis illius
 pauperis.* Si veniunt omnia bona cum sa-
 pientia, quomodo pauper inuentus est,
 qui erat sapiens? Ad quod dicendum, quo-
 modo pauper est, qui per sapientiam suam
 urbem liberauit? An non omnia bona cum
 illo erant, quando bono quo tunc opus
 erat prestò fuit, liberans ciuitatem? Diues,
 qui peregrè proficiscitur, non omnia bo-
 na sua secum portat, sed illa solum, quæ i-
 tineri conueniunt, cætera seruat pro aliis
 necessitatibus, & opportuno tempore in
 promptu habet omnia. Sic sapientia ad o-
 mnia valet, sufficiens sibi in omnibus ne-
 cessitatibus, prompta etiã omnibus opi-
 tulari: Nam certissimè bona omnia deser-
 uiunt sapienti, dimisso retro illorum o-
 nere, fructu solum sumpto, sicut granum
 excussa palea, immo panis absque labore.
 Da sapientem, & scit quæ dico. Hic enim
 scit, & abundare & penuriam pati, fructum
 capiens ex vtroque. Alioqui quomodo
 Mat 19. 29. verum dixit Dominus: *Omni, qui relinque-
 rit domum, &c. propter nomen meum, cen-
 tuplum accipiet, & vitam æternam possi-
 det?* Quomodo dixit Dominus discipulis
 suis: *Nolite portare sacculum, neque peram,
 neque pecuniam in zonu vestru:* pondere
 diuitiarum exonerauit, sed honorauit fru-
 ctu. *Dignus est enim* (inquit) *operarius cibo
 suo.* Nunquid enim aliquando aliquid de-
 fuit illis? Esurientes impleuit bonis, quo-
 niam non est inopia timentibus eum. In-
 certa prouidentia nostræ, quibus de cra-
 stino cogitamus. Quis magis omnia possi-
 det, quam si sapienter ea negligit & spernit,
 ut dicere possit. *Eccc nos reliquimus omnia,
 & secuti sumus te?* Veraciter ergo sanctus
 Paulus & de se & de sociis suis scribit: *Ni-
 hil habentes, & omnia possidentes* Possiden-
 tes (inquam) quia actu & re ipsa illis deser-
 uiunt Magnum obsequium præstant, si il-
 la spernis; magnum meritum, si illa sapien-
 ter impartiris; magnam gloriam, si illorum
 inopiam pro Christo fers. Multi multas o-

pes habent, sed pauca possident; quia fru-
 ctum non capiunt ex eis, nisi quòd cernit
 eas oculis suis. Sed qui omnia sunt relin-
 quentes, sunt omnia possidentes. *Est quasi* Pro 13. 7.
diues (inquit Salomò) *cum nihil habeat.* Et
est quasi pauper, cū in multis diuitiis sit. Hic
est enim gloriosus, & indigēs pane. Gloriatur
quidem in diuitiis, sed non saturatur oculus
visu quamuis ea cernat: & si non satiatur,
 ergò indigens. At contra est quasi diues
 cum nihil habeat. Quid ni diuites sint, o-
 mnia possidentes?

At verò quomodo, si nihil habeant, sunt
 omnia possidentes? Non credis Apostolo
 hoc dicenti? Non credis Sapienti, hoc de-
 cernenti? Audi rationem. Sententia Salo-
 monis est: *Qui amat diuitias fructum non* Ec. 5. 9.
capiet ex eis. Hanc docet etiã experien-
 tia: *Qui amat, seruat, custodit, parcat, ser-
 uat.* Nulla enim maior seruitus, quam a-
 moris. Hanc veritas confirmat: *Qui amat* Ioan. 12. 25
(inquit) animam suam, perdet eam. Et qui
odit animam suam in hoc mundo, in vitam
æternam custodit eam. Sicut amare & odif-
 se, contraria sunt; ita perdere & custodire.
 Quare ergò perdit in futuro? quia custodit
 in hoc sæculo; nunc autem custodit, quia
 nunc amat. Amator igitur custos est diui-
 tiarum in hoc sæculo. Qui autem custo-
 dit, non abiicit, non dispendit, non vitur,
 non diminuit, colit potius & veneratur.
 Vnde & ab Apostolo *Auaritia dicta est* Eph. 5. 5.
doloru seruitus Hinc ergò sequitur, Quòd
 qui amat diuitias, fructum non capit ex ei-
 is. Ex hoc fit consequens, ut qui non amat,
 fructum capiat, & quo amat minus, eò
 multum fructum capiat. Quis verò non a-
 mat? qui spernit, qui distrahit, qui abiicit,
 qui relinquit omnia, qui spontè nihil ha-
 bet. Quæ verò maior, amplior, veriorque
 possessio, quam fructu capere: emolumen-
 ta sentire? commodis frui? nihilq; incom-
 modorum participare? Ergò nihil habentes,
 sunt omnia possidentes. Ergo etiã
 quali diues cum nihil habeat. De decimis
 præceperat Deus, ut illas deferrent ad tem-
 plum, ibique eas comederent in conspe-
 ctu Domini. At si adeò multæ essent, ut
 portari non possent, venderent eas, ut ex
 pretio cõpararēt alia comestibilia, & que-
 cunque

cunq̄ue (inquit) desiderat anima tua: quibus epularentur ante Deum. Non ipsis decimis fruebantur, quas distrahebant, sed earum fructum, eo (inquam) quod ex cis comparantur, quamuis non eadem essent in specie. Satis quippe erat, vt eadem essent in fructu, vt sic epularentur in emptis, & epulantes Deum colerent, sicut ex venditis fuissent epulaturi & Deum laudaturi. Hoc pacto cum Sapiencia veniunt omnia bona, non aliqua solummodò, sed omnia; quia docet Sapiencia, vt omnia relinquamus, vt nihil profus habeamus, ac proinde omnia possideamus. Quæ vniuersitas omnia comprehendens, quanta sit, innuit, adiciens: *Et innumerabilis honestas per manus illius.* Honestatem vocat diuitiarum substantiam; quia diues gloriosus est, & à gentibus habetur in honore. Vadunt quippe pariter gloria & diuitiæ. Vnde alibi ipsa Sapiencia: *Mecum sunt diuitiæ, & gloria.* Honestas autem hæc innumerabilis est, inestimabilis est, quia nihil deest. Modum verò, quem modo explicuimus, ipse declarat. *Et letatus sum in omnibus, quoniam antecedit me ista Sapiencia.* In omnibus letari, fructum est capere ex omnibus, omnia possidere, verè diuitem esse. Hoc euenit sequenti Sapienciam, quæ dicit. *In omnibus requiem quasi sui.* Audi vocem, requiem querentis in bonis suis. *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, epulare.* Sed requiem nõ inuenit, qui omnia inuitus dereliquit. At Sapiencia querens requiem, illam inuenit. *Et in hereditate (inquit) Domini morabor; & usque ad futurum seculum non desinam. Et in ciuitate sanctificata similiter requiesci.* Tunc autem antecedit Sapiencia, quando sapienter omnia disponuntur, & in iudicio; cum diligenda diligimus, vt diligenda sunt; cum vimur vtendis, fruimur fruendis; vtimur hoc mundo quasi non vtamur, aliò spectantes & suspirantes. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Et gaudia os nostrum replentes in spe, dicentes Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: in demum Domini ibimus.* Sed heu! hæc sunt abscondita ab oculis insipientium, quos non antecedit ista Sapiencia sed re-

cedit. Sic Sapiens de se quando insipiens erat dicit: *Et ignorabam, quoniam horum omnium mater est.* Si ignorabat, non erat sapiens, & non antecedit lumen illi præbens ista Sapiencia. O quot ignorantibus! O infinitam stultorum multitudinem; qui videntes non vident; & audientes non intelligunt, qui his rebus præterfluentibus adherent, vt querentes requiem nunquam inueniant, qui dicentes: Anima mea requiesce, non introierunt in requiem; auulsi ab his, in quibus suam constituerant requiem & pacem.

Tertiam laudem subinfert Sapiens. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui visi sunt, participes facti sunt amicitie Dei. Dixit in prima laude, quod Sapiencia sit pretiosior cunctis opibus, Dixit in secunda, quod cum illa sunt opes superbae, id est omnia bona. Nunc in tertia dicit, quod ipsa infinitus est thesaurus hominibus; cum adiuncta ratione, nempe quod qui visi sunt illa, participes facti sunt amicitie Dei. Si enim amicorũ comũia sunt inter se omnia, Deus autem omne bonum fit, quia amicus Dei constituitur, securus illi dicit: *Mea omnia tua sunt, & tua mea sunt.* Quæ est conclusio illa Domini Iesu: *Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audisti à Patre meo, nota feci vobis.* Quæ Filius audiuit à Patre, accepit à Patre. Ergo quæ ostendit ipse discipulis, illa communicat eisdem. Sed omnia accipit à Patre, qui dedit illi, quod maius omnibus est. Quomodo non ergo omnia illis donauit? Si itaque Sapiencia præditus particeps est amicitie Dei, aperte conuincitur, quod Sapiencia infinitus thesaurus est hominibus. Estò, Sapiencia nihil in se valeret; estò, nullum bonũ secum ferret. Hoc solo, infinitus thesaurus est, quod amicos Dei constituit. Sed tanti valoris est in se, vt omnia quæ desiderantur, illi non valeant comparari; tanti valoris est, vt omnium sit artifex, omnia prospiciens hominibus id est protidens, vt veniat illis omnia bona pariter cum illa. Sed postremò attingit vsque ad finem omnium, amicitia cõiungens cum illo, qui est omne bonũ. O igitur verissima Sapiencie verba: *In viuisustitia ambulo, & in medio semi-*

Sap. 7. 11.

Sap. 7. 12.

Ec. 2. 4. 11.

Luc. 12. 1.

Ec. 2. 4. 11.

Psal. 119. 5.

Psal. 121. 1.

Sap. 7. 11.

Sap. 4. 14.

Iona. 1. 11.

Iona. 1. 11.

Iona. 1. 11.

Sap. 7. 17.

Pro. 8. 11.

Sap. 7. 11.

Pro. 8. 10.

Semi-

feminarum iudicij, ut ditem diligentes me, thesauros eorum repleam. O cur non auditur ab omnibus Sapia, que foris clamat, que in plateis dat vocem suam, que clara est, vt ab omnibus inspicit valeat, ab omnibus intelligi, ab omnibus percipi? En prima ratio.

Ad alias duas rationes accedere volentes, consideramus, quod de his thesauris caelestibus, qui sunt thesauri Sapientiae, duo decernit Dominus Iesus qui est Sapia Dei. Alterum quod inamissibiles sunt, *Vbi neque arugo, neque rinea demolitur* (inquit) *neque fures effodiunt nec furantur.* Alterum quod intra nos sunt. *Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Et vnum sequitur ad aliud. Nam si intra nos sunt, ad nullum nisi ad Deum pertinent. Quis ergo nos separabit ab illis, aut quis auferet a nobis Regnum Dei, quod intra nos est?

Hoc igitur primum consideremus, videlicet quod thesaurus iste, est bonus thesaurus cordis nostri, nobis videlicet intimus & coniunctus. Probat hoc Christus experimento hominum, qui thesaurizantes cor apponunt thesauro abscondito: non enim thesaurizarent nisi diligenter. Est verò cor nostrum in re, quam amat; quoniam amor est vis vnitiva, tendens in rem dilectam, illique amantem vinculo coniungens perfectionis, id est perfecte stringente. Hoc apertum experto est, qui ante mentis oculos iugiter tenet quod diligit, in quod toto tendit mentis affectu. Vnde qui thesaurum suum deputauerat legem Dei, suauiter canebat. *Quomodo dilexi legem tuam Domine tota die meditatio mea est. In corda mea abscondi eloquia tua.* Sed speciali modo. Vbi est thesaurus Sapientiae, ibi est & cor nostrum: quia Sapientia nostra non est quid per se stans, sed est animi nostri cordisque perfectio. Ea enim est cor sapiens & intelligens; ac proinde Sapientia facit animum pretiosorem, quam prius esset. Vilis quippe anima est, quae concupiscentiae subiecta est. Mulier enim per concupiscentiam animam viri pretiosam capit; dum illam exiit sua pretiositate ac vilem reddit. O quam vilis facta est nimis anima imprudens & stulta, facta steruus &

vermis. *Quam pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, qua animas suas profuderunt pro Domino, illas Deo offerentes?* Quando Sapiens dixit: *Super salutem & Sap. 7.10. speciem dilexi eam; & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius.* Ostendit, quid proprie Sapientia sit. *Est enim lux vera, qua illuminat hominem venientem in hunc mundum: qui mundus Deum non cognouit.*

Hac luce oculus mentis videt, quod quae fecit Deus, sunt omnia bona valde. Et quod, quae sine ipso facta sunt, mala sunt & mala valde. Et bona omnia facta, idem & in tantum bona sunt, quod ad Factorem referuntur & ordinata sunt: quo ordine sublato, in mala conuertuntur. *Hec omnia sanctis sunt bona* (inquit Sapiens) *impis autem & peccatoribus in mala conuertuntur.* Non malum aurum quo confectus est vitulus in deserto, sed populo malus vitulus cui dicebant: *Hi sunt dii Israel qui e- duxerunt te de terra Aegypti.* Non mala arbores, quas plantabant gigantes; non mala domus, quas aedificabant; non mala filiae hominum quoad substantiam, quas sibi accipiebant uxores; non mali cibi, quos comedebant: At haec omnia illis in mala conuersa sunt: quia mali ipsi & impii facti sunt his abutentes. Idem delicti sunt cetera: Idem vitulum Moyses combussit & proiecit in flumem. Haec est ratio, cur Deus haec temporalia quoque tollit & exterminat. Ita & lex praecipiebat, vt si quando habitatores urbis alicuius recessissent a Deo, & seruiret diis alienis, simul omnia destruerentur. *Statim* (inquit) *percuties habitatores illius in ore gladij, & delebis eam, ac omnia, quae in illa sunt usque ad pecora, quidquid etiam suppellectilis fuerit, ita vt vniuersa consumas Domino Deo tuo.* Sic vbi cum iumento peccabatur, illud etiam interfici iubebatur. Quis sapiens & intelliget haec? vt non obliuiscatur operum Domini; vt intelligat, quae faciunt homines; vt separet pretiosum a vili; vt sciat reprobare malum & eligere bonum; vt nouerit quod omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione recipitur. Illud, quod est muscipula pedibus

- Exod. 22. 8.** bus insipientium, quod infirmis est scandalum, quod est mors in olla, abiicienda omnia: nam ne quidem tangere licet aliquid de furto. Inter bona quoque lux antecedit Sapientia, ut ordine congruo diligantur & assumantur. Solam virginem poterat Summus Pontifex uxorem accipere; repudiata Sacerdotibus alijs prohibebatur. *a* Quaedam oblata, licebat offerentibus manducare. *b* Quaedam Sacerdoti tantum. *c* Quaedam vniuersa ignis consumebat. Quaedam mundis tantum. *c* **Leuit. 1.** Quaedam etiam immundis in escam concedebantur. Sapiens decernit, quae licet, quae non licent; quae expediunt, quae non expediunt. Denique erigit animam ad caelestia, ut ea speretis ceteris omnibus summo expectamus studio, summo exoptemus desiderio, labore etiam summo quaramus. Haec est vera Sapientia, cuius initium id est caput & summa est timor Domini, pietas erga Deum, verus cultus, sancta religio, charitas perfecta, perfectaque obedientia. Thesaurus iste replet cordis intima verorum fidelium, perficit mentem, exornat animam; dicitur cor, animam ipsam reddit pretiosam; ut omnia quae desiderantur, ipsi non valeant comparari, sed demum etiam diuinam consortes reddat naturam, ut sit plena Spiritu Sancto, ut ad eam Pater & Filius veniant, & apud eam faciat caelestem mansionem. Ergo thesaurus infinitus.
- 6.** Quidquid aliud est, nostra perfectio non est. Temporalia, corporalia sunt: neque nisi cibi aut aer corpus ingrediuntur. Extra nos sunt, videri possunt, audiri possunt, tangi possunt, sed in sanctuarium cordis intrare non possunt. Mittunt intra nos similitudines quasdam, phantasmata, non veram substantiam: si tu cor apponas, contra naturam & ipsorum & tuam facis. Chaos enim magnum firmatum est inter hoc & illa, ut non sibi valeant propinquare neque commisceri. *a* Immundum nolite tangere; *b* fugite fornicationem; *c* separamini a tabernaculis impiorum, dextere de Babylone, et nihil adhuc: *vobis de anathemate*; exteriora omnia ad seruitutem nostram creata sunt, *c* **Deut. 13.** non ad concilianam nostram dilectionem. **17.** Cibus ipse, qui intrat per os, in ventrem

vadit & per fecellum emittitur, & qualis sterco vilissimum & fatens. Hec homo, hanc accipe documentum; quae recipis & non deseruunt, in sterco rediguntur; quidquid appetis, quae quæris, omnia tibi non proficiunt, deficiunt & egeruntur. Paulus de his, quae videbantur vtilia sed non erant illa decernit. *Hac omnia arbitratus sum ut sterco, ut Christum lucrifaciam.* Quid de his vilibus terrenis? luto histeralecuntibus? Si sapiens fueris, dices cum Apostolo: *Hac omnia arbitratus sum ut sterco, ut Christum lucrifaciam.* Quid putas precipiebat Deus, ut ad requisita naturae exirent extra castra? *Dominus enim Deus tuus* **17.** *inquit* *ambulat per medium castrorum tuorum. Ne forte derelinquat te.* Si sterco sint apud te, Deus derelinquet te. Si adhaeres mundo: factor mundi recedet a te. Ergo illa omnia sperne, abiice, reice, separa, elonga a te, arbitrare ut sterco; ut Dominus sit in corde tuo: ut Christum lucrifacias; ne ipse elongetur a te. O lucem Sapientiae! o thesaurum pietatis!

Quoniam extinguiibile est lumen illius. *Vbi neque arugo, neque tineae demolitur, ubi fures non effodiunt, nec furantur.* Haec est alia conditio Sapientiae & bonorum eius, quod inamissibile est: qua ad illa acquirenda accendimur. Lumen hoc est in templo, in laterna latens, quod non irruit venti, oleum non deficit vnaquam, etiam si de saxo durissimo profluat, imò quia est de saxo durissimo & infrangibili, ideo non deficit, quoniam videlicet origo illius firma est stabilis & permanens. Lumen ergo perpetuum, neque exterioribus impulsis patens, inextinguiibile est. *Sapientia de iur.* **17.** *sum est, descendens à Patre luminum apud quem non est transmutatio neque visus* *diuis obumbratio;* ex parte suae originis deficere non potest. *Omnis enim Sapientia à* **17.** *Domino Deo est,* qui non mutatur, ut modo luceat, modo obtenebrascat. Est enim lux, & tenebrae in eo non sunt vlla. Neque flantes venti ad hoc interius bonum, possunt pertinere, ut illius possint extinguere claritatem. Ergo vnde quaque inextinguiibile est lumen illius. Sic thesaurus in se incorruptibilis est, quem neque arugo neque

neque tinea demolitur; neque a quoquam potest exteriori exterminari aut diripi. neque fures effodiunt nec furantur. Quia qui illam colligit in abscondito ponit & in tuto, confortans seras portarum suarum. Ergo iustitia perpetua est, & immortalis: ut dicit Sapiens. Ergo ut dicit Spiritus Sanctus per os David: *Iustitia manet in seculum seculi.* Ratio huius suae permanentiae & immortalitatis est, quia est perfectio partis immortalis, portio superioris animae immortalis, quam penetrat, & fit unum cum illa: & quia mentem coniungit Regi saeculorum immortalis, qui suas illi communicat proprietates, atque adeo permanentiam & immortalitatem: ac denique quia nullum habens illi praeualens. Confortat enim & confirmat libertatem nostram, ut nisi ipsa sponte cedat, non accedat illi malum. Velit ergo mens, stabile est cor, spiritus promptus, voluntas deliberata, & inextinguibile est lumen illius.

Superueniat nox tenebrarum & caliginis, non extinguetur in nocte lucerna eius: nam lux eius ut splendor firmamenti: quod non accedunt aëreae potestates. At exteriora bona thesaurus terrestris, & corrumpitur & surripitur. *Omni gloria eius, quasi flos & i Petri. feni. qui orto iam Sole mox decidit; Et semina omnia auari, animas possidentium rapiunt.* *Erugo argentum & aurum, tinea vestimenta demoliuntur, & vtraque furantur fures, effodientes & inuenientes thesauros absconditos in agro, larentes in terra, positos sub petra in perditionem.* Si Regnum est, de gente in gentem transferetur. Si diuitiae, fallacia diuitiarum diuites fallit. Ideo Iacobus: *Agite nunc diuites, plorate in miseris vestris. Diuitiae vestrae putrefactae sunt: aurum & argentum aruginantur.* Si est fructus terrae: *Regionem vestram coram vobis alieni deuorant.* Omnia quae generantur in terra, fugiunt velut umbra. *Terra quidem in aeternum stat; sed generatio praeterit, generatio aduenit; & certum est nihil permanere sub Sole, quin & ipse Sol oritur & occidit, & fit quotidie vespere & mane.* *Etcum illis diebus terra semetu: frigus & aestus: aestas & hyems nox & dies non requiescunt.* Quomodo ergo tu

dicis: *In pace in id ipsum dormiam, & requiescam?* Vbi nullam requiem habet caro nostra; ibi sensus multa cogitans, diuersa & peruersa machinatur; & somnia ipsa extollunt, perturbant, inquietant insipienter. Ergo *Nolite thesaurizare thesauros in terra, sed in caelo.*

SECVNDA PARS.

Praeceptum Domini, quo iubemur thesaurizare, habet duo, facilitatem & modum, qui consistit in diligendo & querendo. Magna nimirum facilitas est in illo. Tanta huius thesauri pretiositas atque praestantia, iure merito ad eius sanctam concupiscentiam animum nostrum accendit. Sed forte labor & diuina generat, sicut populum coepit tædere itinetis, quamuis ad praemissam terram suspiraret. Verum & hoc nobis tollitur offendiculum a Sapiente, qui duo simul necit, videlicet utilitatem & facilitatem. *Clara (inquit) est, & quia nunquam marcescit Sapientia; & facile inuenitur ab his, qui diligunt illam; & videtur ab his, qui querunt illam.* Multi patres laborant, ut filij thesaurizent, & plurimum in caelum laborauerunt, manducantes panem doloris: At thesaurus iste ut durans est, & immarcescibilis; ut pretiosus est, & permanens: facilitatem exaggerat pluribus verbis Sapiens: *Praoccupat, qui se concupiscunt; ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam; non laborabit, assident enim illam foribus suis inueniet. Quoniam dignos se ipsa circuit quarens; & in visu ostendit se illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.* Per prosopopoeiam inducit Sapientiam quasi personam, quam alius Sapiens matrem vocat honorificatam. De qua primum dicit, quod facile inuenitur. Secundo, quod ipsa praenit quærentes: ut illis se prior ostendat. Tertio, quod assidet foribus, ut exeuntes de domo ad illam querendam mox illam inueniamus. Quarto, quod ipsa nedum assidet foribus nostris, sed circuit quærens dignos se. Quinto, quod si inuenit, ostendet se illis hilariter. Sexto, quod in omni providentia, id est nullum non mouet la-

Nũ. 21. 4.

Sap. 6. 13.

Sap. 6. 14.

17.

Eccl. 15. 2.

uetla-

uet lapidem, vt illi occurrat. Quæ omnia ostendunt, quam liberalis sit Deus erga homines, quam promptus illis benefacere, quam diligens atq; industrius. Quod si quid à nobis postulat, non ob aliud est, quam vt locum in nobis faciat donis suis & repleat bonis. Nec alia est difficultas nisi illa, quam nobis ipsi creamus & comparamus. Clara est demonstratio.

- Data lege in deserto, populum accingit ad introitum terræ, ipsi & suis patribus promissæ: sed populus exterritus ab exploratoribus ingredi detrectat, & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem pertinaciter resistentes. Inde tempus & iter longum, in quo rebelles omnes interierunt, vt filij eorum demum introirent in requiem ante promissam: Mittò, quod in constitutione mundi, viam parauerat nobis planam, latam, impollutam, id est sine impedimentis, atq; iucundam; à qua homo declinans, se in vepres, in saxa, in denia deduxit atque laboriosa. De nobis loquor, qui ad malum sumus ab ipsa nostra adolescentia proni & inclinati. Estò in nobis ex peccato protoparentis sint exortæ spinæ concupiscentiarum ac tribuli necessitatum, vt nō nisi in sudore vultus nostri pane vescamur, tum corporis tum animæ, vt verè sit panis doloris atque laboris. Tamen *quantum miseretur pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrum, recordatus est quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum* Onera enim leuia imponit, quasi paruulus suis Iacob, quos in itinere laborare non permittit, ne deficient in via. Si quem laborem imponit, vires illius sustinendi antea impertitur. Languenti & iacenti in lectulo suo iussit: *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula*. Sed dedit, quod iussit. Sanitatem contulit, & facultatem surgendi, tollendi, ambulandi.
- Exo. 14. 13.** Si mare obstabat populo egredienti de Ægypto, ipse virga virtutis suæ aperuit mare, qua hostes submersi sunt in aquis multus, ipsi autem securi mare transierunt. Si panis defuit, pluit illis manna ad manducandum, vt neque terram colere, neq; aut ferere aut metere, aut panem ipsum vel con-

ficere vel coquere opus haberent. Sed legem audiamus, vt appareat quam facilis sit via Domini. Facto de decimis præcepto, quæ portarentur & manducarentur in conspectu Domini adiicit. *Cum autem longior fuerit via & locus, quem elegerit Dominus Deus tuus, tibiq; benedixerit, nec posueris ad eum hæc cuncta portare, vendes omnia, & in pretium rediges, portabisque manu tua, & proficietis ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus; & emes ex eadem pecunia, quicquid tibi placuerit, siue ex armentis, siue ex ouibus, vinum quoque & ficeram, & omne quod desiderat anima tua; & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis.* Ex hac lege manifestum est, quod vbi maior difficultas, ibi maior conceditur facilitas. Ista concessio non fit, vbi breuis est via, vbi pauca sunt quæ portantur. Attamen non nullus est labor, hæc quoq; ad templum deserre. Neque tunc licet in alia commutare, sed ea ipsa delata comedenda, quamuis non prorsus grata. At si prolixum sit iter, si onus graue, quia multa sint deserenda, venduntur, pretium portatur, quod facile est, ex eo emitur quicquid placet & desideratur; iucundiora & gratiora possunt comparari; quod per amplificationem expressum, Deus voluit probe cognosci.

Attendè, considera, quidquid tibi plaueverit (inquit) siue ex armentis, siue ex ouibus, vinum quoque & ficeram, & omne quod desiderat anima tua. *Quis putasset his declarari facilitatem in mandatis Domini? Quod erat ad pondus, ad leuitatem facit ad iucunditatem.* Si, qui erat languens ad piscinam, languens non fuisset, sed imbecillis modò, egre forsan grabbarum detulisset, sed sic infirmus, vt neq; exoneratus ambulare, neque se mittere posset in piscinam, visitatur à Domino, sanatur, conualidatur, confortatur, vt leuiter pondus asportaret. *Quin totum hominem sanum fecit.* Si totum, vires omnes restituit; & virtus ex infirmitate perfecta est. Si non tanta fuisset multitudo sequentium Dominum in solitudine, non tanta fuisset difficultas subueniendi illi. *Ducento denariorum panes non sufficiunt eis, vt 9.*

11. *unusquisq; modicum quid accipiat*, inquit Philippus. Andreas vero: *Est puer unus hic qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces; sed hac quid sunt inter tantos?* En magna difficultas. Et ecce maior quoq; facilitas & fecunditas. Comederunt, & impleti sunt; & impleuerunt duodecim Cophinos fragmentorum ex quinque panibus, quæ superferunt. Recordare etiam, quod quando satiavit quatuor millia, tulerunt septem sportas plenas de fragmentis. Vbi enim abundauit inopia, abundauit & copia. Sicut *vbi abundauit delictum, abundauit & gratia*. Mundus in profundum venerat peccatorum, abierat in regionem longinquam, recedens à Deo: tunc Pater misericordia motus est super gentes, quæ erant sicut oves non habentes pastorem, & misit illis pastorem ouium; qui bonus pastor, animam suam pro ouibus posuit. Et nos igitur causamur difficultatem exhibendi Deo obsequium virtutis, & dicimus: *Non possum surgere, & dare tibi*. Sciat ergo plebs vniuersa, quod *mandata eius gratia non sunt; quod omnis eius leue est, quod iugum est suauis*. Rectè ergè Sapiens de Sapiencia: *Facile inuenitur ab his, qui diligunt illam: & videtur ab his, qui quarunt eam*. Duo peruntur à nobis, in quibus stat acquirendi modus, ut illius compotes esse possimus. Dilectio & quæsitio; motus animi diligendo, motus corporis quærendo: qui diligunt illam, qui quærunt eam. Sub nomine thesauri, vtrumque Dominus sub ostendit. *Theaurus diligitur, quia vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*. Theaurus colligitur *Theaurizate vobis thesauros*. Ideo simile est Regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

9. Hoc primum est, ut diligamus, ut appetamus, ut concupiscentia Sapiencie quasi ignis exardescat in nobis. Hic est ignis missus in terram a Domino, quem accendi vult & ardere. Ignis est de cælo, ut calore cælesti nos inflammet. Et rejicit ignem alienum, qui non de altari sumptus est sed de focus dæmonum, quo inflammavit inimicos eius. Ignis verò cælestis super

Tom. 1. Bellintani.

amicos copiosè descendit, ut baptizaret eos Spiritu Sancto & igni, quo totum incenderent mundum. Ut sicut aquis aliquando perijt mundus ipse, ita nunc igne restitatur. Ignis iste in spinis illas consumens est. Spinas diximus esse concupiscentias, quæ ex carne oriuntur, sicut terra maledicta spinas protulit & tribulos. Ardens quippe virtutis & cælestium amor consumit concupiscentias & spinas. Nō facile singulas spinas aut euellis aut pccidis; non facile singulis concupiscentiis, obstitis aut dominaris, hoc enim est opus immensum propter multitudinem illarum, propter diuersitatem, propter obscuritatē, propter importunitatem, propter interinitatem: ignis deuorans, absumens, propè eradicans aptum remedium est. Concupiscentia Sapiencie ad cælestia conuertens animum, quæ retrò sunt obliuiscens, ad anteriora extendens animum, concupiscentias extenuat, exterminat, earum insurgentes motus inanes reddit, quin & impedit ne surgant & se exerant: caro enim, nisi aduertat cor, inanis est & vacua: Nisi spiritus feratur super aquas, mare non surgit, fluctus eius non concutiunt; & inde facta est tranquillitas magna; ac proinde si cor & caro quoque exultat in Deum viuum, facile itaque inuenitur Sapiencia ab his, qui diligunt illam.

Tota quippe difficultas nos premens prodit ex carnis corruptione, quæ spinas & tribulos germinat motuum atq; passionum peccatorum. Inde sudor vultus pro pane vitæ & intellectus, qui mortificat membra ista peccatorum, viuunt spiritu, Spiritu Dei agitur, Dei gratia liberatur a corpore mortis huius. Sensit Apostolus pugnam hanc, qua gemens dicit: *Sic, quod non habuit in me, hoc est in carne mea, bonum*. Vnde non, *quod volo bonum, hoc facio. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortu huius? Gratia Dei per Iesum Christum*. Dum dicit: *Quod volo bonum, bonam in se profiteretur voluntatem, qua bonum vult, cui caro resistit, in qua bonum non est*. Assumit igitur personam hominis iusti, in quo corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem viuunt

Rom. 7. 18.
19.
24.
Rom. 8. 1K

virtutem colas. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inuenerit.*

1. Cor. 15.
26.

virtutem colas. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inuenerit.*
Esse, esse vanum surgere ante lucem. Tu de luce vigila; mane surgens, diluculo vadens quaerere illam, egrediens de domo, illam assidentem foribus tuis inuenies. Quantum terrena despicias, tantum caelestia inspicias; quantum illa derelinquis, tantum ista consequeris. Non datur medium, nullum est interuallum. *Obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui: Et concupiscet Rex decorem tuum.* Relinque munus tuum, quod erat in obsequio uxoris, filiorum, diuitiarum mundi & sapientia ostendit se tibi hilariter, & delectabitur in crassitudine anima tua: *preoccupat enim; qui se concupiscunt, ut se illis prior ostendat.* Num laborauit Adam quaerens locum desiderium? num fatigatus ex itinere indiguit requie & cibo recreari? Tulit, tulit Dominus Deus hominem, & posuit in Paradiso voluptatis. Nullus labor, nullus dolor. Nunquid obliuiscetur misereri Deus? Iuste cecit, quem iniecerat misericorditer. Sed nunquid continebit in ira sua misericordias suas: Irasci, cecere, flagellare, alienum est opus ab eo: illi proprium est misereri. O vitiam conuerteremur ad cor! *Id vitiam dignos per poenitentiam nos redderemus, quos inuideret Sapia!* nam *dignos se ipsa circuit quaerens.* Nihil dimittit intactum, ut sit nobis donet. Et in omni prouidentia occurrit illis: omnia molitur Deus, ut nobis sua dona largitur. Quid est quod debuit ultra facere, & non fecit? Nescit homo vias eius. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ait Apostolus, ut refert sanctus Lucas. Creditum erat illi Euangelium: Ministerium tamen suum honorificabat, ea etiam faciens, ad qua non erat ex sua dispensatione legatus. Apostolus erat gentium: Verum & optabat anathema esse a Christo pro fratribus suis, pro iis videlicet qui erant ex circumcisione. Poterat ex Euangelio viuere, *Tamen mihi* (inquit) *qui mecum sunt ministraverunt manus istae.* O Paule! signum & argumentum Diuinae prouidentiae.

Deut. 14.
21.

virtutem colas. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inuenerit.*
Esse, esse vanum surgere ante lucem. Tu de luce vigila; mane surgens, diluculo vadens quaerere illam, egrediens de domo, illam assidentem foribus tuis inuenies. Quantum terrena despicias, tantum caelestia inspicias; quantum illa derelinquis, tantum ista consequeris. Non datur medium, nullum est interuallum. *Obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui: Et concupiscet Rex decorem tuum.* Relinque munus tuum, quod erat in obsequio uxoris, filiorum, diuitiarum mundi & sapientia ostendit se tibi hilariter, & delectabitur in crassitudine anima tua: *preoccupat enim; qui se concupiscunt, ut se illis prior ostendat.* Num laborauit Adam quaerens locum desiderium? num fatigatus ex itinere indiguit requie & cibo recreari? Tulit, tulit Dominus Deus hominem, & posuit in Paradiso voluptatis. Nullus labor, nullus dolor. Nunquid obliuiscetur misereri Deus? Iuste cecit, quem iniecerat misericorditer. Sed nunquid continebit in ira sua misericordias suas: Irasci, cecere, flagellare, alienum est opus ab eo: illi proprium est misereri. O vitiam conuerteremur ad cor! *Id vitiam dignos per poenitentiam nos redderemus, quos inuideret Sapia!* nam *dignos se ipsa circuit quaerens.* Nihil dimittit intactum, ut sit nobis donet. Et in omni prouidentia occurrit illis: omnia molitur Deus, ut nobis sua dona largitur. Quid est quod debuit ultra facere, & non fecit? Nescit homo vias eius. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ait Apostolus, ut refert sanctus Lucas. Creditum erat illi Euangelium: Ministerium tamen suum honorificabat, ea etiam faciens, ad qua non erat ex sua dispensatione legatus. Apostolus erat gentium: Verum & optabat anathema esse a Christo pro fratribus suis, pro iis videlicet qui erant ex circumcisione. Poterat ex Euangelio viuere, *Tamen mihi* (inquit) *qui mecum sunt ministraverunt manus istae.* O Paule! signum & argumentum Diuinae prouidentiae.

Prou. 12.
23.

virtutem colas. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inuenerit.*
Esse, esse vanum surgere ante lucem. Tu de luce vigila; mane surgens, diluculo vadens quaerere illam, egrediens de domo, illam assidentem foribus tuis inuenies. Quantum terrena despicias, tantum caelestia inspicias; quantum illa derelinquis, tantum ista consequeris. Non datur medium, nullum est interuallum. *Obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui: Et concupiscet Rex decorem tuum.* Relinque munus tuum, quod erat in obsequio uxoris, filiorum, diuitiarum mundi & sapientia ostendit se tibi hilariter, & delectabitur in crassitudine anima tua: *preoccupat enim; qui se concupiscunt, ut se illis prior ostendat.* Num laborauit Adam quaerens locum desiderium? num fatigatus ex itinere indiguit requie & cibo recreari? Tulit, tulit Dominus Deus hominem, & posuit in Paradiso voluptatis. Nullus labor, nullus dolor. Nunquid obliuiscetur misereri Deus? Iuste cecit, quem iniecerat misericorditer. Sed nunquid continebit in ira sua misericordias suas: Irasci, cecere, flagellare, alienum est opus ab eo: illi proprium est misereri. O vitiam conuerteremur ad cor! *Id vitiam dignos per poenitentiam nos redderemus, quos inuideret Sapia!* nam *dignos se ipsa circuit quaerens.* Nihil dimittit intactum, ut sit nobis donet. Et in omni prouidentia occurrit illis: omnia molitur Deus, ut nobis sua dona largitur. Quid est quod debuit ultra facere, & non fecit? Nescit homo vias eius. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ait Apostolus, ut refert sanctus Lucas. Creditum erat illi Euangelium: Ministerium tamen suum honorificabat, ea etiam faciens, ad qua non erat ex sua dispensatione legatus. Apostolus erat gentium: Verum & optabat anathema esse a Christo pro fratribus suis, pro iis videlicet qui erant ex circumcisione. Poterat ex Euangelio viuere, *Tamen mihi* (inquit) *qui mecum sunt ministraverunt manus istae.* O Paule! signum & argumentum Diuinae prouidentiae.

10.
Cant. 3.2.

virtutem colas. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inuenerit.*
Esse, esse vanum surgere ante lucem. Tu de luce vigila; mane surgens, diluculo vadens quaerere illam, egrediens de domo, illam assidentem foribus tuis inuenies. Quantum terrena despicias, tantum caelestia inspicias; quantum illa derelinquis, tantum ista consequeris. Non datur medium, nullum est interuallum. *Obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui: Et concupiscet Rex decorem tuum.* Relinque munus tuum, quod erat in obsequio uxoris, filiorum, diuitiarum mundi & sapientia ostendit se tibi hilariter, & delectabitur in crassitudine anima tua: *preoccupat enim; qui se concupiscunt, ut se illis prior ostendat.* Num laborauit Adam quaerens locum desiderium? num fatigatus ex itinere indiguit requie & cibo recreari? Tulit, tulit Dominus Deus hominem, & posuit in Paradiso voluptatis. Nullus labor, nullus dolor. Nunquid obliuiscetur misereri Deus? Iuste cecit, quem iniecerat misericorditer. Sed nunquid continebit in ira sua misericordias suas: Irasci, cecere, flagellare, alienum est opus ab eo: illi proprium est misereri. O vitiam conuerteremur ad cor! *Id vitiam dignos per poenitentiam nos redderemus, quos inuideret Sapia!* nam *dignos se ipsa circuit quaerens.* Nihil dimittit intactum, ut sit nobis donet. Et in omni prouidentia occurrit illis: omnia molitur Deus, ut nobis sua dona largitur. Quid est quod debuit ultra facere, & non fecit? Nescit homo vias eius. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ait Apostolus, ut refert sanctus Lucas. Creditum erat illi Euangelium: Ministerium tamen suum honorificabat, ea etiam faciens, ad qua non erat ex sua dispensatione legatus. Apostolus erat gentium: Verum & optabat anathema esse a Christo pro fratribus suis, pro iis videlicet qui erant ex circumcisione. Poterat ex Euangelio viuere, *Tamen mihi* (inquit) *qui mecum sunt ministraverunt manus istae.* O Paule! signum & argumentum Diuinae prouidentiae.

Prou. 16.
21.

virtutem colas. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inuenerit.*
Esse, esse vanum surgere ante lucem. Tu de luce vigila; mane surgens, diluculo vadens quaerere illam, egrediens de domo, illam assidentem foribus tuis inuenies. Quantum terrena despicias, tantum caelestia inspicias; quantum illa derelinquis, tantum ista consequeris. Non datur medium, nullum est interuallum. *Obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui: Et concupiscet Rex decorem tuum.* Relinque munus tuum, quod erat in obsequio uxoris, filiorum, diuitiarum mundi & sapientia ostendit se tibi hilariter, & delectabitur in crassitudine anima tua: *preoccupat enim; qui se concupiscunt, ut se illis prior ostendat.* Num laborauit Adam quaerens locum desiderium? num fatigatus ex itinere indiguit requie & cibo recreari? Tulit, tulit Dominus Deus hominem, & posuit in Paradiso voluptatis. Nullus labor, nullus dolor. Nunquid obliuiscetur misereri Deus? Iuste cecit, quem iniecerat misericorditer. Sed nunquid continebit in ira sua misericordias suas: Irasci, cecere, flagellare, alienum est opus ab eo: illi proprium est misereri. O vitiam conuerteremur ad cor! *Id vitiam dignos per poenitentiam nos redderemus, quos inuideret Sapia!* nam *dignos se ipsa circuit quaerens.* Nihil dimittit intactum, ut sit nobis donet. Et in omni prouidentia occurrit illis: omnia molitur Deus, ut nobis sua dona largitur. Quid est quod debuit ultra facere, & non fecit? Nescit homo vias eius. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ait Apostolus, ut refert sanctus Lucas. Creditum erat illi Euangelium: Ministerium tamen suum honorificabat, ea etiam faciens, ad qua non erat ex sua dispensatione legatus. Apostolus erat gentium: Verum & optabat anathema esse a Christo pro fratribus suis, pro iis videlicet qui erant ex circumcisione. Poterat ex Euangelio viuere, *Tamen mihi* (inquit) *qui mecum sunt ministraverunt manus istae.* O Paule! signum & argumentum Diuinae prouidentiae.

1. Cor. 3.7

providentia. In omni providentia occur-
ret illis: cui timorem, timorem; cui amo-
rem, amorem; cui minas, minas; cui pro-
missa, promissa; cui virgam, virgam; cui
spiritum lenitatis, spiritum lenitatis. No-
uit Dominus figmentum nostrum, intue-
tur cor, pertingens vsq; ad interiora vela-
minis, scit omnia quae sciunt homines, o-
culi eius lucidiores sunt sole. Scit omnia,
quibus indigemus, quae vitia, quae com-
modiora; & occurrit nobis in omni provi-
dentia. Heu ergo cur amantē despiciamus?
cur quarentem contemnimus? cur anhel-
lantem illudimus? cur fugimus insequen-
tem? *Quaerit* cum dolore, inuentam cum
labore portat quem in humeros suos, gau-
dens non viget eam ante se; non virga cadit;
non pede impellit; non obiurgatione
confundit; non indignans proicit intra
gregem aut interficit, ut comedat, ne rursus
erret; bonus pastor animam suam posuit
pro ouibus suis, & factus est pastoratus
eius super humerum eius. Tantum ergo
bonum, quod tam facile comparatur, no-
bis thesaurizemus, secundum diuitias gra-
tiae eius, quae superabundauit in nobis, ut
in aeternum viuat anima nostra. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

*Theaurizatio ista a nobis a Christo suade-
tur. Modus theaurizandi assignatur.
Additur ratio, quare hunc modum
obseruare debeamus. In Morali, inue-
ctio contra auaros, qui thesaurizare
in caelis suadentur.*

CVM haec duo nobis data sint à
conditionis nostrae principio,
Lumen & Desiderium; lumen
veri scilicet, & desiderium bo-
ni: Quibus duobus quasi pe-
dibus viam vitae perambulemus, vtilius ni-
hil nobis potest contingere, quam ut haec
nobis in corrupta sint atq; perfecta. Contra

verò noxium nihil magis, quam corrupta
illa esse atque obliqua. Quod malum est
maximum, quando errantes putamus vir-
tute pollere atq; sapientiā. Quapropter di-
cit Salomon: *Vidisti hominem sapientē sibi* *Prou. 26*
videri? magis illo spem habebit insipiens *Er- 12.*
rans, qui se errare vel nouit vel timet ad-
minus, aut dubitat, nō proflus lucis ac ve-
ritatis expers est. At qui errorem suū laudat
veluti opus sapientis, hic desperata languet
infirmirate. Nam si insipiens ita sit, ut non
se sapientem arbitretur, iam spes est aliqua
quod ad lumen redeat. Error ille tum ma-
ximè perniciosus est, quando circa prima
versatur & optima; & quae meritò maximi
à sapientibus fiunt. Paulus Apostolus scri-
bens Corinthijs, *Scitu gratiā Domini no-* *2. Cor. 8. 9.*
stri Iesu Christi, quoniam propter vos genus
factus est cum esset diues, ut illius inopia vos
diuites essetis: Ostendit veras diuitias re-
bus omnibus praefert, quando Dominus
Iesus ad hoc venit in mundum, ut suis nos
ditaret diuitus repleretq; thesauris, quod
ut perficeret, se vacuum bonis omnibus
huius mundi proflus constituit, egenus
factus cum esset diues. Sicut enim semet-
ipsum exinaniuit veluti scriptum vacans,
non aliter se bonis suis omnibus expolia-
uit, ut cum omnibus bonis suis noster es-
set. Error itaque circa diuitias, quae tanti
sunt & fiunt, pessimus iuxta est & pernicio-
sus. Quem ut a nobis excludat Christus
Dominus, hodie sic hortatur & iubet. *No-*
lite thesaurizare vobis thesauros in terra,
vbi arugo & tinea demolitur. Thesaurizare
autem vobis thesauros in caelo.

Vbi tria facit. Primum est, quod non
modo thesaurizare non verat, sed hortatur
magis aut iubet. Secundum, est modus, se-
cundū quem nos docet thesaurizare. Ter-
tium, est ratio, quare eiusmodi sit a nobis
obseruandus modus. Hortatio in illis ver-
bis apparet: *Nolite thesaurizare. Thesauri-*
zate autem vobis thesauros. Modus in illis:
In terra, in caelo. Ratio autem in illis *Vbi a-*
rugio & tinea demolitur, & fures effodiunt &
furantur. Et, *vbi neq; arugo neq; tinea demo-*
litur, neq; fures effodiunt, neq; furantur. Quā
rationem consequitur alia principalis. *Vbi*
est enim thesaurus tuus, ibi est & corrumpit.

Quæ ratio addita, potest & ad thesaurum ipsum referri, & ad modum quo ille cogendus sit, sicut mox videbimus.

2 Circa primum, quod thesaurizandum sit ex verbis Domini, inde trahitur, quod *vbi est thesaurus, ibi est et cor.* Cor verò alicubi esse, est rem illam amare; vbi esse dicitur, amore tamen non vulgari sed admodum vehementi, qui quidem animum secum portet in rem amatam, & propterea totum hominem. Quæ res sic supremè amata, thesaurus merito dicitur, quando quidem in illa, maximum suū homo bonū constituit atq; in illa requiescit. Naturale verò est homini, summum bonum suum maximè diligere. In quo etiam a Diuina gratia summi opere adiuuatur. Si autem opera nostra sit necessaria, vt thesaurum istum congregemus bonumque istud maximum consequamur; nulli dubiū, quod quemadmodum in nobis illius desiderium accendit tum natura tum gratia, modo eodem & a natura prouocamur & a gratia ad opus thesaurizandi. Et docet experientia quam quisq; naturali instinctu diuitiarum fit auidus, & quam vehementer incendat gratia ad diuitias gratia nobis comparandas.

Duas ex verbis Apostoli rationes ad hoc probandum haurimus. Altera est, quod Christus diues est. Altera, quod negotium magnum subiit, vt & nos diuites esse mus. De prima dixit: *Cum esset diues.* De secunda: *Pro nobis factus est pauper, vt illius inopia nos diuites essemus.* Ratio profectò & euidentis est & efficax, quæ ad thesaurizandum vigeat, quod Christus ipse, cui nos quantum possumus conuenit conformari, diues sit, locuples, bonis omnibus plenus: Et quod ista sit eius perfectio singularissima: Perfectus enim est, cui nihil deest: nam vbi defectus est, ille perfectus non est. Sic itaq; diues est Christus, quod in eo omnis boni ipsiusque diuinitatis plenitudo habitat excellenter. Quis ergo ad hanc diuitiarum abundantiam aspirare non studeat? Quis non plenus esse desideret, quando ab eo, cuius est perfectissima bonorum omnium plenitudo, deriuamus oportet? Cherubim, super quos sedebat

Deus, erant ex auro purissimo; vt intelligeres Deo nihil ultra posse perfectionis accedere. Si aurea sedes eius est, qui sedens & quietus fruatur omni bono, quod per aurum inter metalla eminentissimum designatur: Nunquid, qui approximare Deo volunt, non illam summam plenitudinem ac perfectionem debent desiderare?

Arca propterea scabellum pedum erat sedentis super Cherubim. Arca locus est, vbi bonum aliquod recondendum est: hoc enim arca proprium est munus, vt sit locus vbi custodienda reponantur. Vnde & in arca ista quædam sunt reposita, quæ erant in posterum conseruanda. Erat autem lignea; vt ea sciamus non esse perfectæ, quæ Deo subduntur; non esse perfecte pretiosam creaturam, sed capere posse quod perfectum est atq; pretiosum; atque propterea fabricatam esse. Inaurata verò erat, vt intelligamus non vilem arcam esse, non ignobile lignum, ad quauis recipienda atque custodienda destinatum, sed ad pretiosa quæq; ad excellentia, ad sublimia atq; perfectæ, ne pretiosior esset locus quam locatum. Plus æstimatur Dominus domus, quæ domus ipsa; plus Deus, quam domus Dei; plus Sanctus Deus, quam Sanctuarium eius; plus homo, quam mundus; plus anima, quam corpus; plus cælestes ciues, quam cæli celorum. Hinc & vna, vbi erat manna absconditū, aurea erat; nam aurum de terra est, manna de celo. Quicumq; ergo ad arcam pertinebat, ac Deo coniuncta erat, quantum in terra licet, quæ terra scabellum pedum Dei est, ad perfectionem feramur, plenitudinem exoptemus, & pro viribus nostris aspiremus ad summum bonum; vt Deo, qui solus est vere diues, non loco duntaxat sed reali similitudine appropinquemus.

Id autem (vt secundam rationem expendamus) à nobis Deus prærendit. Vasa constituit in quibus thesauros suos reconderet. *Habemus* (inquit Apostolus) *thesaurum istum in vasis fictilibus*; vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Nos vasa sumus lutea, qui secundum spiritum luteas domos habitamus. Nunquid ex luteo thesau-

thesaurus constatur? Sublimitas atq; ideò pretiositas huius thesauri, non ex nobis est sed ex virtute Dei; qui vt nos bonis suis implet, finxit corda & corpora nostra, vasa nos fictilia fabricauit. Arcam locauit sub pedibus suis, non solidum, quid ac in se plenum, vt lapidem, vt lignum, vt metallum, sed quid vacuum & ad recipiendū capax. Sic docens nos esse vasa apta ad influxum bonorum, non ex nobis proficiscientium sed aliunde. Neq; hoc solum fecit, alioqui essemus vasa vacua: Sed replet quoque, si per nos non stet. Paret mulier vasa vacua non pauca, offerat illa filius, & oleo lætitiæ illa replebit diuina potentia atq; clementia. Non prius stat oleum definens fluere, quam cessent vasa. Id quod eleganter Scriptura significauit dicens: Cumque plena fuissent vasa, dixit mihi adhuc vas. Et ille respondit. Non habeo. Stetitq; oleum. Ecce ad vasorum defectus, sistit oleum. Christus ergò, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, vt similes ei simus, nos vult de plenitudine eius accipere Atq; ita vult, vt cum esset diues, pro nobis factus pauper, vt illius inopia nos diuites essemus. Debent quidē parentes filius thesaurizare: vt ait Apostolus; sed quis vnquam pater tanto negotio tantāq; abundantia filius thesaurizauit, vt Christus? Cum esset diues, factus est pro nobis pauper, non rapinam arbitratus est facere, non furtum, non fraudem, non aliunde colligit thesaurum, quo nos ditauit, ex visceribus suis haustillam, venalem habuit animam, vt de illius pretio ager emeretur in subuentionem peregrinorum: vberes fructus attulit ager iste; vnde collectus est thesaurus absconditus, quo thesauro abscondito in agro diuites facti sumus in ipso. De Achab impio illo Rege scriptum est: *Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est, vt faceret malum in conspectu Domini* An non multò verius dicere nos possumus. Igitur non fuit alter talis, sicut Christus, qui venundatus est, vt pateretur malum in conspectu Altissimi, & in conspectu filiorum hominum? Num plus potuit in Rege illo Peccatum, vt venundatus esset

sub peccato, seruus peccati, ad obediendum peccato, quam in Christo Charitas, vt sub illa venundatus esset, captiuus, ligatus, ad operiendum magnitudinem dolorum suorum, multitudinem peccatorum nostrorum?

De avaro scribit Sapiens: *Hic enim & Eccl. 10. 10 animam suam venalem habet: quoniam in vita sua proiecit intima sua.* Sed quis tam auri cupidus vnquam fuit, quam Christus salutis nostræ? Auarus & corpus impendit & animam pro pecunia, se laboribus exponens, periculis, incommòdis, vt perinde se habeat, ac si animam iam efflaret, viscera proiiceret; vt verè fecit Iudas, omnium auarorum princeps, qui crepuit medius, & effusa sunt omnia viscera eius. At Christus num verè non dedit semetipsum pro nobis? Non dedit dilectam animam suam in manus inimicorum suorum? Non dedit de carnibus suis, quā totam carnem suam & totum sanguinem suum, vt ex illis saturarentur, qui famem patiebantur vt canes? de quibus in Psalmo ipse conqueritur: *Circumdederunt me canes multi.* Etiam in vita sua non proiecit intima sua, propter nimiam charitatem suam, quā nos dilexit, quam ostendit nobis, quasi esset in manibus eius, & diceret ipse: *Anima mea in manibus meū. Videte manus meas; palpate & videte: Attendite, & videte dolorem meum, amorem meum, zelum meum, qui comedit me, amulationem pro vobis, desiderium stecum, miseri ordie viscera, & intimum diligentis cordis affectum?* Ecce in manibus meis descripsi hæc: ex his qua feci intelligite, qua sunt abundantia cordis mei. Et quando inclinato capite emisit spiritum, nunquid non in vita sua proiecit intima sua? Viuens, viuēs adhuc tota anima existente in illo, factus obediens, inclinato capite in manus Patris commendauit animam suam; & reuersus est spiritus ad Deum, qui fecit illum. Sic se totum tradidit, sic se bonis omnibus, quantum licuit, expoliavit, sic se exmanuit, factus pauper, & mendicus, & inops, vt illius inopia nos diuites essemus.

O desiderium pauperum! vide desiderium Christi, quanto concupiuit affectu, vt diuites essemus, quando pro nobis factus

Hebr. 4. 6.

1. Reg. 4. 6.

Coloss. 2. 9.

1. Cor. 12. 14.

Matt. 27. 2.

1. Reg. 21. 49.

Cyr. 41.

Eccl. 10. 10

AB. 1. 18.

Gal. 6. 4.

Psal. 21. 17.

Eph. 2. 4.

Psal. 118.

119.

Luc. 24. 39

Thren. 1. 12

Psal. 68. 10

1. Cor. 19. 30

Luc. 23. 49

Exhortatio.

It pau er; vt e sent plena horrea nostra; vt haberemus multa bona reposita in annos pluri nes vt iupquam deficeremus omni bono. Quid pusilliano, estis misera forte ac paupere vita contenti, in terra quies-

Num. 13. 31 centes, qua donorat habitatores suos? *A-*

1. Ti. 6. 20. scendamus ad terram lacte & melle manantem; vbi auri est plurimū, vbi fruamur bonis, quæ sunt & quæ ventura sunt. Nō sint filij huius sæculi filij lucis prudentiores, auidiores, sollicitiores. Non sit cupiditas, quæ radix omnium malorum est, cupiditate ardentior, quæ bonoū omnium mater est. Define esse auri thesauri falsi, vt

Pro. 8. 8. verum thesaurum congregetis. *Nam qui conuertat diuitias vsurus & fenore liberali; in pauperes congregat eas.* Nō mansuræ sunt diuitiæ male paratæ. Nō tibi congreges illas, quia ad manus tandem deuenient hominis liberalis, qui disperget & dabit pauperibus. Natura enim diuitiarum conditio fluentis est aquæ, quæ locū mutat continuè. Ergo veras diuitias atque permanentes amemus & congregemus, vt mox instruemur.

SECUNDA PARS.

MODVS colligendi thesaurum, qui multa complectitur, in colligenda re illa totus restringitur, quæ pro thesauro nobis congregando proponitur. Quæ res, vbi & quæ sit, hac vna proprietate sua manifestatur, quæ proprietate in primis a thesaurizante spectatur. Quod ita declaramus. Intentio thesaurizantis, præsens non respicit sed futurum, cogitans videlicet de crastino, & in multos prospiciens annos, vt omnibus diebus vitæ suæ utque filiorum vel nepotum quoque, quæ necessaria sunt, quæ commoda, quæ utilia, semper suppeditentur. Ac propterea in thesaurizando hæc duo maxime attenduntur, videlicet vt sufficientes abundantisque diuitiæ vna cogantur, & loco securo conseruentur: Vtrumque ad sufficientem pro futuro tempore provisionem videntur requiri. Ergo præcipua quæ in thesauro desideratur proprietate est, vt duret in longum tempus, ne tempore necessitatis dehecat

quæ proprietate si desit, frustra thesaurizatur. Hanc considerat Christus, & thesaurizare vetans, & thesaurizare præcipiens: vetans, si fiat sine hac proprietate; iubens, si cum illa fiat. Nam proprie thesaurizare, non est corruptibilia & defecibilia congregare, quæ in necessitatibus hisque veris & maximis non præstō sint: sed permanentia iuuantia semper, & in omni opportunitate subuenientia colligere. Hoc est verè thesaurizare, quod ideo Christus iubet, vetans oppositum.

Quia verò locus maxime obseruatur in condendis thesauris, qui plurimum debet esse occultus, vt sit tutus; adeo vt loca occulta thesauri dicantur, sicut in Psalmo. *Psal. 134. 7.* Qui educit ventos de thesauris suis. Propterea a locorum conditione Dominus verum falsumque thesaurum designauit, id est indeficientem & deficientem, dicens. *Nolite thesaurizare in terra. Thesaurizate autem in caelo.* Quibus in locis ipsa indeficientia vel ad est vel abest. Ad est in terra, vbi arugo & rinea demolitur, & vbi fures infodunt & furantur. Neque propterea solū specialis designatur locus, vbi sit thesaurus reponendus, verum etiam vnde sumendus. Terra quippe, eò quod corruptibilis sit, nihil potest incorruptibile vel seruare vel dare: & ideo thesaurus tum illi commendatus tum ab ea cōcreditus, corruptibilis sit necesse est. At e contra cœlum eò quod incorruptibile sit, corruptionem non admittit intra se, vt quæ illis sunt ab eo sicut data siue accepta, prorsus corrupti non possint aut vlla ratione deficere. Mannam plures dies seruata in domibus Hebræorum, vermibus scaturiebat; locata in arca Domini, erat incorruptibilis. Sic habetur ratio, quam obrem modus iste thesaurizandi ostensus sit, nempe in caelo, non autem in terra. Quæ ratio est, quæ valde est, rei que in qua modus iste seruandus est impense appositus. Et enim in principio creans Deus cœlum & terram, scire nos voluit, creata omnia tempore siue successione mensurari, vt quanta in hac dimensione sint, fiat ex hac mensura manifestum; secundum quam eorum quantitatem æstimantur vel minoris vel plus. Propte-

Gen. 1. Propterea in principio temporis, quod primos sex dies continet, creauit omnia, vt sic ea tempore ostenderet mensurari; vt sicut corruptibilia esse omnia, quæ ante tempus non erant, ita pretiosiora viderentur, quæ diutius in esse perfecto permanerent. Vnde vt magni aestimetur sapientia, dicitur, quod longitudo dierum in dextera eius est: vt, quam vilis sit vita præsens, dignoscatur, vapor esse dicitur ad modicum patens. Ergo quæ duos dies manet, duplum plus valet, quam si vno tantum die permaneret; cuius valor semper crescit, quantum sua duratio crescit. Ergo quæ sine fine manet, in infinitum illa excedit, quæ finiunt aliquando. Hoc quotidie docet humanus conuictus, vbi maius exigitur rei locata pretium, quo ad productus tempus fuerit locata; temporis enim non parua consideratio est atque aestimatio. Ex quo apparet, sicut prudentia in cælo thesaurizantium, non secus in terra thesaurizantium imprudentia. Hac ratione populus ad obseruandam legem excitabatur, dicente Moysse. *Testes inuoco hodie cæli & terram, cito perituros vos esse de terra, quam transiit lordane possessurus estis; nõ habebitis in ea longo tempore.* Vnde & propter eorum perfidiam, vbi post tres menses ab exitu de Egypto, in promissionis terram ingressuri erant, dilata est commoratio in deserto in annos quadraginta, ita vt & commoda citius perderent, & incommoda diutius sustinerent. Et quid vltra dicendum est, quando impiis deputatur supplicium æternum, iustus autem vita æterna? Magna itaque ratio modi huius thesaurizandi nobis proponitur à Domino ostendete, vel longam atque ad æternam veri thesauri durationem, & è contrario falsi breuissimam extensionem atque ad æd nullam.

7. Quis sapiens & custodierit hæc? At quotusquisque est inter fideles, qui non studeat auaritiæ? Qui omnem sollicitudinem non inferat in fallacibus diuitiis congregandis? In his coaceruandis, quæ vix acquirita perduntur? Temporalia ista diu non valent consistere. Si male diuitias patas, in penam tuæ iniquitatis tibi subtra-

huntur; si bene partæ fuerint, non eas, qui bene acquisiuit aut possidet, sibi retinebit auarè. Nunquid non audistis? Qui coaceruat diuitias vsuris & fœnore liberali, in pauperes congregat eas. Si iniustus, eas perdit iniustus; si iustus, eas volens dissipat. Qui auarè congregat, qui retinet auarè, qui in illis acquiescit, in ipsis ponens cor suum, iste eatenus iniustus est, eatenus derelinquit eas & iniustus & irascens. Certa est sententia illa: *Diuitias, quas deuorauit, euomet.* An diues qui epulabatur quotidie splendide, aliquid secum tulit vel guram aquæ, quæ cruciatus in flammis refrigerarentur? Nedum de cibo eius aliquid non remansit ad refocillandum pauperem ac mendicum; sed neque illi dabatur de micis, quæ cadebant de mensa domus illius. Quid ergo? Ecce Sopherameus Iob: *Non remansit de cibo eius.* Et propterea *nihil permanebit de bonis eius.* Communis est omnibus auaris ista sententia, propterea quod quilibet nudus egressus est de utero matris suæ, & illuc nudus pariter reuertetur: quod reuersus auarus, nihil inueniet in manibus suis; nihil in manibus pauperum, qui nihil ab eo dum viuerent acceperunt; nihil in manibus Dei ad retribuendum sibi; quoniam quamdiu pauperibus non fecit, sed nec Christo fecit Creatori suo. Atamen quam sæpè transeunt diuitiæ ex hoc in hoc? quanta mutatio in vniuerso? Quid labilius atque fugacius bonis his temporalibus? Aquæ fluminum quod affluunt magis, magis fluunt: velocius transit fluuius, quod plus in aquas plurimas abundauit.

In lordane quæ ad Deam recedebant Aream relinquentes, illæ aquæ in mare solitudinis (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt quocumque deficerent: superiores verò, quæ ad Aream accedebant, descenderunt in locum vnum, & ad instar montis intumescerent apparuerunt procul. Sic est profectò: Diuitiæ, quæ Deo non offeruntur, quæ ventri deseruiunt, quæ in vanitates & iniquitates expenduntur, quæ in perditionem absconduntur, istæ descendent in mare mortuum. Ibi que submerguntur, vt non appareant vltra; euanescent ad ni-

Pro. 23. B.

Iob. 20. 17. Luc. 16. 19.

Iob. 20. 27. Iob. 1. 21.

Mat. 25. 45.

Ios. 3. 16.

1ac. 5. 3.

ad nihilum rediguntur, ad mortem proficiunt & ultionem. *Theſauriſtaſtu enim* (inquit Iacobus) *vobis iram in nouiſſimis diebus.* Interim tamen alieus ſiccatur, diuitiæ putrefiunt, & animam eſurientem derelinquunt. At que Dei Arcæ appropinquant, vt ex his nihil fiat aliud quam volũtas Dei, iſtæ ſubſiſtunt in loco vno, non ſic præterfluunt ab hoc ad illum locum, augeſcunt, eleuantur vt appareant.

8 Sed ſtultitia hominum eos vrget, vt non propterea ceſſent à diuitiis coaceruandis, quòd ſæpè illos derelinquant; quin magis hinc argumētum ſumunt illas auidius exquirendi, quò plus diuitiæ fugiunt, eas magis ac magis cupidi perſequuntur, ſiciterantes atq; continuantes ſtultitias ſuas; in quos benè quadrat Proverbium illud:

Pro. 26. 11. Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum ſuũ: ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam. Stultè egifti, quòd vt ditareris laboraſti: iam experimento didiſti, quam ſtultè egeris confidens in nihilo, in vanitate, in iniquitate, neque propter hoc ſtultitiam dereliquiſti, ſed ad eum vt canis ad vomitum ſuum accedis iterum. Dictum eſt ex

Iob. 20. 15. libro Iob! Diuitias, quas deuorauit, euomet. Si ad eas poſtquam illas euomit, iterum cupidè rapitur homo, non eſt æquè ac canis reuertens ad vomitum ſuum. O rem horroſis & abominationis plenam, quam tamen frequentant filij huius ſæculi, qui dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.

Rom. 1. 12. Sapientes ergò monet Chriſtus: N licet theſaurizare vobis in terra, vbi arugo & tineæ demolitur, & vbi ſures effodiunt & furantur. Quod eſt dicere, vt ait ſapientis. *Noli*

Et 5. 10. anxius eſſe in diuitiis inuolu: Non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ: Id eſt, ne animum adicias ad diuitias, acquirendas, quæ verè ſunt mammona iniquitatis, theſauri impietatis propter iniquitatem ex qua oriuntur; & quæ oritur ab illis, eaſdemque plurimum comitantur. Cur verò anxietatem hanc pellere debeamus, docet inquit: Non enim proderunt

Et 5. 10. tibi in die obductionis & vindictæ. Obductio hic ex Græco intelligitur omne malum, cui inferitur. Fortè quia nebula inſtarmenta obnubilat. Non ergò diuitiæ in

die mala liberabunt, non quòd malum quodeunque tibi contigerit, ex illo eripiant. Quoniam non ſtant, ſed fugiunt & derelinquunt.

Theſaurizemus itaque in cœlis, faciamus nobis theſaurum non deficientem in cœlis, quòd ſur no appropriat, neque tineæ corrumpit. Bona permanentia congregemus. Sicut enim peccatores theſaurizant ſibi iram; itaque gratiam & gloriam dabit Dominus iis, qui cœleſtia meditantur, quorum iuſtitia manet in ſæculum ſeculi: Qui ſibi Sacerdotium rapere atque uſurpare voluerunt, ne ab eo ſolummodo reſpuſi ſunt, verum etiam miſerè perierunt. Qui verò à Deo aſſumptus eſt Aaron, in illo confirmatus eſt, vt eſſet illi & ſemini eius Sacordotij dignitas in æternum. Diuitias mundi, quas communes fecit Deus, ne velis uſurpare, ne tu pariter percas. Ad illas aſpira, ad quas te vocat Dominus: ad virtutes, ad ſancitatem, ad meritum, ad diuitias gratiæ eius, quibus fit homo diues in fide, in virtute, in omni verbo, & omni ſcientia; vt ait Apoſtolus.

Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt corruptum. Nihil à nobis poteſt excellentius proficiſci, quam amor; hic tantus eſt tantæque virtutis, vt dicere debeamus: *Amor meus, pondus meum. Ed feror, quocunq; feror* Ponderi aſſimulatur amor, quod rem grauem portat ad ima atque trahit. Amor pondus eſt, non ad ima deferens modo, ſed quaqua verſum; imò ad ſublimia potius nos eleuat. Ergò vbi amor eſt, ibi homo eſt. Et quis eſt, qui velit in luto magis eſſe, quam in luce? domos luteas habitare, quam domum non manufactam & æternam in cœlis? Veteres etiam ſancti, dicebant morituri, ſe deſcendere ad inferos: At ſancti noſtri vident cœlum apertum: *Mecum eris in paradiso.* Rationem taceo, quòd verè ad inferora loca deſcenderent nondum apertis cœlis: Hoc nunc dico: illis promittebantur temporalia, nobis æterna. Temporalia ſunt inferiores partes terre, vel tota ipſa terra ceteris creatis omnibus inferior. Cœlum autem ſuſum, vbi eſt promiſſio Dei, vbi eſt ſanctorum etiam nunc cõuerſatio. Si theſaurum poſtrum

nostrum terrena computamus, descendimus ad inferos; si caelestia, & quæ sursum sunt querimus, iam amor noster nos erigit ad sublimia, facit nos non iam hospites & aduenas, sed ciues sanctorum & domesticos Dei; vt simus in domo Dei, stantes in conspectu eius. Num oculos quisque libenter ad faculenta conuertit atque factentia? & cor tu, & mentem, & oculum quo Deus videri potest, & vilia ista despectes, ad turpia, ad horribilia? & tenebras amabis magis, quam lucem? Thesaurizemus itaque in caelis, vt ibi existente corde nostro, ex quo vita procedit, viuamus in æternum. Amen.

M O R A L E.

9 **R**es ista tam per se clara atque euidentis est, vt de illa superuacanea videatur esse monitio aut hortatio. Sed ò vtinam etiam monitione audirent homines, hortationi obtemperarent. Docet Salomon: *Iudicium determinat causas, & quod imponit stulto silentium, iras mitigat.* Dum causa agitatur, manet quaestio, quæ pars rationi adhæreat atque iustitiæ; lata sententia & per eam iam cognita veritate dubium soluitur, quaestio quiescit. Ità iudicium partibus altercantibus silentium imponens quietem creat, quo modo, & qui stulto interdicit ne loquatur, iras mitigat, quæ ex hominum altercatione suscitantur & accenduntur: qui non ratione ducti, sed ignorantia & libidine mentum exaccantibus mouentur, agitantur & exardescunt. O vtinam iudicium causas terminaret. O vtinam silentium iras mitigaret, ò vtinam ratio vanitates excluderet, iniquitates exterminaret. Iam lata sententia est; iam factum iudicium. Quod non sit in terra thesaurizandum sed in caelo, alioqui frustra laboratur in thesaurizando. Quid stulti faciunt, quid loquuntur? manibus loquuntur, operibus clamant, sceleribus vocem suam vsque ad caelorum exaltant sublimia. An non clamor Sodomorum, qui ad Deum ascendit, erat eorum summa scelerum? cumulus facinorum? nefandorum peccatorum plenitudo? Ecce vox Domini

Tom. I. Bellinsani.

ad Abraham: *Clamor Sodomorum & Gomorraha multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis.* Descendam & videbo, vtrum elaiorem qui venit ad me, opere compleuerint. Vides per clamorem & peccatum idem intelligi: clamor multiplicatur, peccatum aggrauatur. Hoc vt sciret Deus & videret, num audiuit quemquam loquentem? an non potius eorum scelera, quasi in Angelis Deum representantibus expertus est? Vtrum (inquit) opere compleuerint clamorem. Quapropter silentium stulto imponere, est illum compescere ne inique agat. Qui clamor magis multiplicatus? Quod opus atque peccatum magis commune, quam illud, de quo Salomon ait. *Pecunia obediunt omnia:* hic est clamor; hæc est vox; hoc tonitru potius quam sonus, quod omnes auaritiæ student, argentum thesaurizant & aurum, in quo cõfidunt homines. En diuina Sapiëntia, cuius thronus est in columna nubis, vt sedens super thronum iudicij sui iudicet omnem terram & omnes habitantes in ea, & silentium imponat stultorum numero qui infinitus est, ferens sententiam & dicens. *Non lite thesaurizare vobis in terra; Cauete ab omni auaritia.* Sed heu Deus iste iudicij descendit aliquando, vt videret, si clamor iste completus esset, si verum esset, quod à maiori vsque ad minorem omnes auaritiæ student, si à Sacerdote vsque ad Prophetam cuncti faciunt dolum. Et quid euenit illi? Angelos appetierunt Sodomite à maiore vsque ad minorem; sic enim scriptum est: *Viri ciuitatis vallauerunt domum à puero vsque ad senem, omnis populus simul, uocaueruntque Loth, & dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui introierunt ad te nocte? Educ illos huc, ut cognoscamus eos.* Hoc conati sunt, sed percussi cæcitate in vanum laborauerunt, neque aditum ad nefanda atque sacrilega eorum facinora inuenerunt. Heu Domine, Sapiëntia Dei Patris, Iudex ab eo omnium constitutus, non satis audisti clamorem hunc multiplicatum & aggrauatum nimis peccatum auaritiæ? Num & descendere vis vt videas, si clamorem hunc opere compleuerint?

Vidisti, sensisti, experientia didicisti, En

T t opus

Gen 18. 20

Ec. 10. 19.

Ec. 2. 4. 7.

Ec. 7. 13.

Luc. 12. 15.

Jer. 6. 13.

Gen. 19. 4.

10

opus auaritiæ. Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? En dolus sanctus à Sacerdote vsq; ad Prophetam: ab Episcopo, cuius postea Episcoporum alter accepit, à Iuda, à Principibus Sacerdotum vsq; ad Scribas & legis Doctores. Percussi quidem sunt cæcitate, sed tamen manus iniecerunt in Iesum, ligauerunt eum, duxerunt, traxerunt, ac morti adiudicauerunt ac tradiderunt. Angeli erant illi in Sodomis. Homo tu es in Ierosolymis. Spiritus carnem & ossa non habent, quibus teneri possent, sicut eum videmus habere, qui propterea funibus ligatus est clavis crucifixus. Quid putamus, quod vox Domini ad hos Princeps & ad hunc populum Iudeorum facta est per Isaiam ad hunc modum? *Audite Principes Sodomorum & percipite auribus populus Gomorraha?* Quia iustificata est ab eis Sodoma, quia si appenderentur in statera iniquitates Sodomorum & Ierosolymorum, quasi arena maris hæc grauior appareret. Dicit Moyses in cantico: De vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorraha; Propter aliquam similitudinem iniquitatum & cupiditatum. Certum est tamen, quod horum iniquitas maior est illa. Et propterea terra Sodomorum in die iudicij remissius erit quam illi ciuitati, in qua Dominus eorum crucifixus est. Videtis nunc factum iudicium? Iam sententiam determinatam causam? sed adhuc tamen stulto non est impositum silentium, clamor adhuc auarorum ascendit in aures Domini Sabaoth, intentis hominibus ad congregandum sibi auaritiæ malam, quæ nihil illis proderit, quia verus est cantus ille. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Abundantes paupertate, diuites in felle amaritudinis, onerati peccatis, & thesauro pleni indignationis Altissimi.

Eia ergo clamor iste quemadmodum ascendit in aures Domini Sabaoth, ita quoque repleat auditum nostrum, vt discamus à Villico iniquitatis. Cur hæc communis omnium pronitas ad thesaurizandum, nostrum quoque cor non inclinatur? Cur flamma totum incendens Orbem, interiora quoque nostra non inflamat? Si

filii huius sæculi ad sunt sæcularia desideria, quare filios lucis non adurunt desideria lucis? veritatis cupido? amores veri thesauri, qui nunquam deficiet? Desiderium impiorum quid est? vanitas, mendacium, honor, potestas, atque iubilatio, bonum huc & bonum illuc, ferax fundus, Domus fegia, pecunia copiosa, splendendum conuiuium, gloria magnificentia. At vero desiderium iustorum omne bonum est. Non hoc aut illud bonum, omne bonum est. Infinitus thesaurus, innumerabilis honestas; desiderium, quod complebitur. Quoniam desiderium suum iustus dabitur. Heu quare non huiusmodi est desiderium nostrum? Voluit Deus in templo illo suo materiali thesauros reponi materiales. Sic enim scriptum est: *Perfecit omnes opus, quod faciebat Salomon in domo Domini, & inuis, quæ sanctificauerat David pater suus: argentum, & aurum & vasa, repositusque in thesauro domus Domini. An non Ecclesia Christi domus Domini est & templum Spiritus Sancti? An non magna gloria domus istius nouissima, plus quam prima? Ergo non in illa quoque erunt thesauri pretiosiores? abundantiores? securiores? gloriosiores? Domus spiritualis, spirituales continet thesauros, diuitias gratiæ, charismata meliora, abundantiam charitatis, pacis multitudinem, plenitudinem veritatis, omniumque donorum atque bonorum complementum. Moyses de Zabulon & Issachar sic prophetauit: *Letari Zabulon in exitu tuo, & Issachar in tabernaculo tuo. Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas iustitiæ. Quis inundationem maris, quasi lac sugent, & thesauros absconditos arenarum.* Per terram Zabulon, vbi Christus Euangelium prædicauit, scimus ex Isaiâ & Euangelista intelligi gentes, quæ fidem receperunt. Per Principes Zabulon & Nephthalim, scimus Apostolos designari, qui ex terra illa orti sunt. Annunciat ergo à Moysæ abundantia diuitiarum Ecclesiæ Dei per Euangelium. Vocauerunt Apostoli gentes ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, vbi inundationem maris sugent quasi lac. O dulcedo verbi Dei. O lac sub lingua Christi & Apolto-*

Apostolorum eius. O mel afficiens corda credentium. Abundantia hæc est internæ consolationis, quæ fruuntur qui delectantur in Domino. Hæc eadem thesaurus noster est infinitus, & thesaurus (inquit) absconditus arenarum. Magna est velut mare consolatio nostra; abundant thesauri nostri, sicut arena maris; simul implentes, & latificantes: non sicut terreni onerantes & molestantes. Sed hi nostri absconditi sunt ab oculis insipientium. Et thesauros (inquit) absconditos arenarum. Sed nunquid non aperientur aliquando oculi nostri, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis? magna videlicet & pretiosa dono. O thesaurus absconditus, repositus in domo Domini!

**FERIA V. DOMINICÆ
DE ABRAHAM.**

CONCIO PRIMÆ.

**Lucerna corporis tui est oculus
tuus. Matt. 6. 22.**

ARGUMENTVM.

*Cur intentio nostra in operibus à Christo
appelletur oculus. Effectus intentionis
istius est illuminare. Pravi effectus nimia
solicitudinis & auaritiæ sunt
manifesti.*

MAGNA ratio, quamobrem Christo credere debeamus, illiusque Sapientiæ nostras cogitationes nostrasque operationes accommodare, vna est hæc, quæ momenti est maximi, quam ipsemet innuebat, dicens de Patre suo: *Ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.* Si enim, qui misit illum, verax est, ut Filius ipse missus, & stabatur, verax oportet sit Filius, qui nõ alia, quam quæ audiuit ab eo, loquitur in mundo. Magna quidem, & quæ multum certitudinis habet, est experientia, sed quid illa ad infinitam Sapiëntiam, quam non acquisiuit Christus, sed cum essentia, quæ eadem est Sapiëntia, accepit in æterna sua generatione? Quod eni dicit: *Sicut docuit me Pater, sic loquor,* idem est ac sic diceret: *Quæ loquor, sunt verba Sapiëntiæ, quam mihi me generando contulit Pater.* Verum ut maiorem illi fidem præbeamus feruentiori; affectu illius excipiamus doctrinam, etiam ad experientiam nos mittit Sciebat à Sapiente dictum esse: *Qui nõ est tentus, quid scit? Vir in multu expertus, cogitabit multa: Et qui multa didicit, enarrabit intellectu.* Tentatù vocat expertu, qui multa per experientia doctus, potest ea ceteris exponere deceter atq; vfaciter. Ided & ipse quasi expertus dicit. *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus*

I: 2 **IIII**

11 Nominè Sapiëntiæ nuncupantur à Sapiente thesauri isti: propterea quod simul vtrumque coniunxit dicens: *Theaurus inuisus, & Sapiëntia abscondita.* Tantus est thesaurus iste Sapiëntiæ, ut omnia quæ desiderantur, huic non valeant comparari. Heu saltem diligentia illa & labor huic adhiberetur, quem subeunt homines pro pecunia materiali & thesauro corruptibili! *Si qua seris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies.* Maius quid meritò flagigaretur, sed humanum dico propter infirmitatem carnis vestra. Sicut exhibetis diligentiam vestram ad quærendum pecuniam, ita eandem saltem exhibete sedulitatem ad quærendum gratiam. Sicut laboratis in effodiendis thesauris latentibus in visceribus terre; Idem, idem quæso labor impendatur, ut abundantiam gratiæ accipiatis. Heu vox Domini; *Veni in virtute, veni in magnificentia, ut confringas Cedros Libani, ut concutias desertum, ut moueantur vestigia hominum, & exeant de deserto Libani, de monte pingui rerum temporalium, ut veniant in domum Domini, ubi videant voluptatem Domini, & delicias assument atque diuitiis, quæ eorum replent thesauros in loco pascuæ collocent eos; ubi nihil illis desit in vlla gratia, sed sempiterna fruatur gloria. Amen.*

zusus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit Quod idē volens facere de solitudine temporalium, quam à mentibus nostris fatagit amouere, ad eandem nos mittit experientiam dicens: *Nemo potest duobus Dominis seruire. Respicite volatilia cæli.* Doctrina tam utilis tantæque auctoritate firmata, à nobis hodie apertis est brachiis amplectenda: Quod vos rogo.

In superioribus agens de recta intentione habenda in operibus, illam potissimum obliquitatem ab illa conatus est arcere, qua operantes fauores expetunt humanos, idque explicauit in opera trium virtutum, videlicet Eleemosynæ, Orationis & Ieiunij. Addiditque rationem mercedis, quam perdunt, qui homines respiciunt; recipiunt, qui Deum. Quæ ratio, vt fortius imprimeretur, regulâ subdidit generalē de thesaurizando non in terra sed in cælis, quod in terra perdat thesaurus, in cælis asseruetur. Modò generalius loquitur de intentione, quomodocunque recta siue obliqua. Vbi primò, ipsam intentionem oculum vocat. Secundò inde trahit effectum illius tum rectæ tum obliquæ, qui est illuminare siue obscurare. Tertiò innuit aliū quendam effectum, qui est seruitus, cui intentio addicit hominem operantem. Ibi.

Diuisio.

Nemo potest duobus Dominis seruire. Circa primum, cur intentionem vocet oculum, satis est apertū. Quod enim maximè spectamus operantes, illud idem est, quod intendimus: Vnde & spectare, intendere dicimus, & sermone vulgari, dum exprimere volumus intentionem, dicimus habere oculum. Et ad id oculum habere dicimus, quod principaliter spectamus, videlicet quod potissimum intendimus. Rem (inquam) illam, quæ menti nostræ in primis obicitur. Arans & colēs terrâ quid spectat? id quod expectat, id quod in primis cupit querit, intendit. *Arat autem* (inquit Apostolus) *in spe fructus percipiendi.* Ad fructum igitur habet oculum, & aciem mentis in illum tendit, atque ita illum intendit. Vnde etiam apud Sapiētes sæculi, intentiones dicuntur species illæ, quibus oculus dirigitur in obiectum: quia in ipsum per illas tendit. Sapiēter igitur Dominus per o-

1. Cor. 9. 10

culum intelligit intentionem. Oculum autem simplicem vocat illum, qui purus est, cui nihil extraneum mixtum est. Vnde alibi notabat habentes in eo siue trabem siue festucam, quod siue mulum siue parum sit in oculo præter oculum impedit officium eius, quod est videre. Et tunc oculus non est simplex, sed nequam id est malus: malus (inquam) priuatus bono sibi congruente, quod est puritas, simplicitas, impermixtio.

Ex hac appellatione oculi & distinctione simplicis & nequam, consonanter depromit distinctionem intensionis rectæ vel obliquæ; simplicem quippè rectam vocat, quæ autem obliqua est nequam appellat. Simplex enim recta est quasi linea recta, quæ nihil nisi rectum habet, tota à principio ad finem vniformis, nihil profusus habens permixtionis, ac proinde inter duo puncta vna tantum est recta, obliqua autem possunt esse infinitæ, propter varias compositiones partium diuersarum, quæ deformes sunt. Quæ autem maximè recedit à simplicitate, illa est, quæ obliquè reflectitur super idem punctum vnde exorta est, & procedendo recedit; nam hæc ex veluti contrariis partibus mista est. Vna enim parte recedit à puncto, altera reuertitur ad eundem, accedēs vnde recedit. Rectè igitur recta simplex dicitur, obliqua verò nequam.

Hinc mox apparet illarum effectus primus. Nam sicut oculus simplex totum corpus illuminat, nequam verò totum corpus efficit tenebrosum, haud secus operantur intentiones, siue bonæ siue malæ in toto corpore operationis suæ, rectè directæ siue obliquæ atque obtortè tendentes in illud quod spectatur. Totum quippe corpus animalis per solum oculum videt, & totum solum oculus perspicit ac prospicit. Ex quo sequitur, quod si oculus fuerit simplex ac purus, adeò quod bene videat, huius lucis princeps sit atque consors totū corpus omneque illius partes. Si verò oculus nequam fuerit, vt ex mixtione impediatur ne videat, tunc pars qualibet corporis & omnes simul lucis penitus sunt exortes & expertes: Atque adeò totum corpus sit tenebrosum.

Corpus

Corpus intellige actionem quam operaris, vt Ieiunium, Orationem, Eleemosynam. Si recta intentione horum vel similibus quidquid feceris, totum rectum erit, totum bonum: quia cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Si distortum habeas oculum, si non rectam intentionem, si aliud destinas opus quam praeferbat lex, totum opus obliquum est, totum malum; quia cuius finis malus est, ipsum quoque malum est. Ecce quantum valet intentio operantis! Quanta est illius efficacitas super opus, vt bona bonum perficiat, mala malum. Ideo Paulus tam magnificat, vt dicat: *Oramus Deum, vt nihil malefaciat: non vt nos probati appareamus, sed vt vos quod bonum est faciat: nos autem vt reprobi simus.* Cupit fideles a malo abstinere. Absq; dubio si id fecerint, inde erit Apostolus commendatus, qui filios sic bonos genuerit, sic sapientes, sic eruditos. Nam gloria patris est filius sapiens. Sed gloriam hanc suam non spectabat Apostolus; nam quod in se erat, potius ab hominibus reprobari exoptat, vt reprobis videlicet reputari; sed fidelium intendebat utilitate. Recte intentionis virtute Moyses furentem Deum placauit, qui totum populum illum pernicem de terra tollere meditabatur. *Ne quos orat Moyses dicant Aegyptij; callide eduxit eos, vt deleterent in montibus. Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus est eis, & oderat eas. Idcirco eduxit; vt interficeret eos in solitudine.* Diuinum allegauit honorem, quem spectabat oculo simplici, recta intentione, proinde tantum valuit oratio iusti, vt tantam gentem a tanta strage vnica eximeret oratione. O si opera nostra talem haberent oculum simplicem, quam lucida essent, quam splendentia, quam vigoris ac potestatis plena! Pessima e contra est & obliqua intentio, quae totum corpus tenebrosum facit, quae etiam domum Dei facit speluncam latronum, vt eius prauitate etiam oratio fiat in peccato, vt incensum & sacrificium sit abominatio ante Deum, vt per seruos Dei nomen eius blasphemetur inter gentes. Hac pater mendacij aulus est etiam Deum ipsum notare,

qui idem phibuerit primos homines, edere de ligno illo, ne fierent illi similes: *Scit enim Deus, quod in quocumq; die comederitis, eritis sicut dii, scientes bonum, & malum;* pessima ipse Satan actus intentione, vt morti addiceret patrem & matrem omnium viuentium. Quod & fecit primus & pessimus homicida.

Effectum autem istum intentionis penitus considerantes attendimus, quod merito Dominus *lucidum* nuncupat bonum opus, malum autem *tenebrosum*, vt iter in metaphora: sed maxime *quoniam Deus lux est, & tenebra in eo non sunt ulla*, ac proinde omnia quae Dei sunt, luci comparata sunt: tenebris vero, quae Deo aduersantur. Sic Filius Dei dicebat de se: *Ego sum lux mundi*: de Apostolis: *Vos estis lux mundi*: de eorum operibus: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona.* Contra vero quae Deo displicent, nomine tenebrarum significari solent. Hinc de demonijs: *Rectores mundi tenebrarum harum.* *Hac est hora vestra & potestas tenebrarum.* Hinc homines mali: *Eratis aliquando tenebra.* Hinc opera peccatorum: *Abiciamus opera tenebrarum.* Sic & mala eorum intentio: *Si lumen quod in te est, tenebra sunt, ipsa tenebra quantae erunt?* Lux res est spectabilis, delectabilis, desiderabilis. Tenebrae e contra despicabiles, iniustae, odiosae, molestae. Vnde Tobias: *Quale mihi gaudium est, qui in tenebris sedeo & lumen caeli non video.*

Hac ratione atque nuncupatione Paulus monet, hortaturq; fideles ad opera lucis atq; virtutis. *Eratis (inquit) aliquando tenebra; nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate.* Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iusticia, & veritate. Quae lucis sunt, bona sunt, iusta sunt, vera sunt: Quae tenebrarum, mala, iniusta, falsa. Tanta est autem obliqua intentionis peruersitas, vt bona in mala conuertat, iusta iniusta faciat esse; & vera obruat falsitate. Fructus autem lucis, qui est opus bonum, est in omni bonitate & iusticia, & veritate. Filius lucis est homo illuminatus, sicut filius huius saeculi est homo saecularis; & filius perditionis est homo perditus.

Ergo filius lucis est arbor bona, bonos faciens fructus; in quibus est bonitas omnis, iustitia, veritas. Bonitas est in rectitudine intentionis; Iustitia in opere bono de natura sua; veritas in vera existētia vniuersae; ut non appareant solum, sed verē ita sint. Bonitati autem tribuitur recta intentio: quia bonum omne creatum non ob aliud bonum est, nisi quia refertur ad increatum & ad summum bonum. Bonitas enim eius stat in hoc, quod sit res appetibilis; non autem propter se, quia hoc est solius boni infiniti. Et quoniam nihil est appetibile, quod non sit propter aliquid appetibile est, necesse est, ex eo quod appetibile est, habeat talem appetibilitatem, quae est rei bonitas; quae appetitum ad se trahat, vel propter seipsum, vel propter aliud, quae pluris pendatur. Ergo quoniam bonitas rerum creatarum non propter se appetibilis est, sed propter summam bonitatem, quae omnium est prima bonorum causa: Hinc est, quod bonum in creatura ordinem dicitur ad Deum, qui solus est bonus ex se. Ex quo sequitur, quod res creatae semper de natura sua bonae sunt, quia sic appetibiles sunt in ordine ad eum, qui fecit illas. Si autem aliud quam ad Deum referantur, mala fiunt; quia relatio ista actualis distorta, mala est; & malitiam suam in rem illam, ut sic relatum effundit. Si autem res, quae de sui natura propter Deum appetibilis est, etiam actu propter Deum appetatur; tunc res illa, quae de se bona est, etiam volenti & recte ordinanti & referenti bona est; ut verē dici possit bona valde. Vides nunc, quam obrem vidit Deus cuncta quae fecerat, & erant valde bona. Visio illa Dei est gloriatio Dei & complacentia (ut more hominum loquamur, sicut loquitur Scriptura) de qua in

Gen. 1. 31.

Prou. 8. 30.

Sapientis libro. *Et delectabat per singulos dies ludens in orbe terrarum.* Delectatio autem ista notat quietem animi, qui propter seipsum amabat bona sua. Nam in ipsis videbat bonitatem suam infinitam, in creatura diffusam. Et videns complacent sibi, & letabatur in operibus suis. Ergo & nos si dispiciamus quod fecimus, & videamus quod bonum sit; &

complaceamus nobis in illo, eod quod bonum sit, id ad infinitam referimus bonitatem, qua bonum est; quia per ordinem illum bonum sit. Haec fructus est lucis, quae videmus, & quam videmus, & propter quam videmus, quod opus nostrum & vniuersa quae fecimus, bona sunt & bona valde: quia in se iusta sunt, atque ad eod bona; & quia propter Deum facta, ideo bona valde. Vbi verò lux non est, qui etiam bona fecit, is non videt quod bonum sit quod fecit; quia quod non est, non videtur. Non est autem bonum; quia lux non est in eo: quia non ordo ad Deum, non relatio ad summam bonitatem. Ergo qui fecit quod fecit, non videt quod sit bonum.

Quaeso attendamus, si forsan hic sit, mysterium quod primū, quod verbo exprimitur distincte factum, sit lux, de qua scribit primus scriptor. *Et vidit lucem, quod esset bona.* Deus quidem lux est, & alia a se luce non indiget, ut videat, quae facit. Sed propter nos haec scripta sunt, ut i. Ioh. 1. creata luce nobisq; donata, cetera videamus quae bona sunt, ut simus filij lucis; & tunc luce ad lucem videntes, videmus in bono opere Diuinam bonitatem, ut videntes illam letemur & gloriemur in illa, quod est in Domino gloriari; quia bonitas Dei Deus est. Vides autem in bono opere tuo Diuinam bonitatem, quando illud ad ipsam relatum est. Fructus ergo lucis est in omni bonitate: quia quod a luce procedit, omne bonum est. Est verò fructus hic etiam in iustitia: quoniam opus, quod iustum non est, in Deum referri non potest, quia damnantur dicentes: *Faciamus mala, ut veniant bona.* Non patitur Deus, ut panis pollutus ponatur super mensam suam, ut super altare suum offeratur caecus aut claudus. Ita enim despicitur Deus, non honoratur, prophanatur altare, & mensa non sanctificatur. Audi illum in Malachia: *Ad vos o Sacerdotes, qui despicit nomen meum. Et dixistis: In quo despicimus nomen tuum? Offeritis super altare meum panem pollutum. Et dicitis. In quo polluumus te? In eo quod dicitis. Mensa Domini despecta est. Si offeratis caecum ad immolandum.*

*molandum, nonne malum est? Et si offerat
 claudum, & languidum, nonne malum
 est? Quomodo potest videri bonum, quod
 malum est; Malum est offerre cæcū, clau-
 dum, languidum, panem pollutum. Qui
 lucem videns videt hæc, videt non quod
 sit bonum, sed quod sit malum. Qui autē
 hoc Deo offert, ille est, qui malè agens &
 odians lucem, vult blasphemis honorare
 Deum; legis suæ transgressione quasi Deo
 blandiri; quasi in gratiam Dei facere, quod
 repugnat gratiæ eius; quasi iusto qui est
 ipsa iustitia, possit, quod iniustum est, aliqua
 ratione placere. Panis pollutus, animal ma-
 culatum & defectuosum, iniusta sunt ope-
 ra, quæ qui Deo offert, despiciunt nomē eius,
 illum exhonorat. Nam, ut dicit Apostolus,
 per transgressionem legis Deus inhonoratur.
 Non ergo fructus est lucis, nisi quod iustum est.
 Additur tertio loco, & veritate; quoniam
 tam bonitas quæ iustitia, ut sint fructus lucis,
 vera sint oportet, non ficta, non vana, non
 falsa, non apparentia solum. Sint verè iusta
 opera, sint verè propter Deum facta. Con-
 tra primū peccabant sacerdotes, offerentes
 quæ erant prohibita secundum legem. Et
 huiusmodi sunt omnes, qui malè agunt;
 qui faciunt de rapina elcemosynā, qui mi-
 serentur viduæ & pupillæ quam violant; qui
 tuentur pupillos, quos deuorant; qui vili-
 tant Ecclesiam, quam pollutunt; qui filios
 enutriunt, quos scandalizant; qui blandiū-
 tur amico, cui insidiantur; qui sacramenta
 suscipiunt, quæ conculcant; qui Deum ro-
 gant, quem blasphemant; qui in fide glo-
 riantur, quam mortificant; qui Christo di-
 cunt: Domine, Domine, & non faciunt, qua
 dicit; qui iudicant secundum faciem; qui
 persequentes iustum, arbitrantur obsequium
 se præstare Deo; qui dicentes: Da gloriam
 Deo: De illo dicunt: Quia peccator est.
 Summa, huiusmodi sunt omnes mala a-
 gentes. Contra secundum peccabat Pha-
 risæus orans; Deus, gratias ago tibi, quia
 non sum sicut ceteri hominum; raptores,
 adulteri. Populus item, cui per Zachariam
 obiicit Dominus: Cum ieiunaretis, &
 plangeretis; nunquid ieiunium ieiunastis
 mihi? Et cum comedistis, & bibistis; nun-
 quid non vobis comedistis, & vobis ipsis bibi-*

*stis? Deo comedebant, qui in honorem
 Domini in festiuitatibus coram illo latan-
 tes epulabantur: Sibi autem comedebant,
 quando immundi & scelesti, & Deo odi-*

Malac. 2. 3.

*biles celebrabant festiuitates, quas vocat
 idē Dominus stercus. Ita huiusmodi
 sunt, qui bona quidem aliqua operantur
 in carū fidelium; sed pleni sceleribus sunt,
 & mundo deseruiunt; cuiusmodi plurimi
 sunt.*

*O quantæ tenebræ sunt in regione lu-
 cis? Si lumen, quod in te est, tenebra sunt;
 ipsa tenebra quanta erunt? Si ex defectu
 bonæ intentionis etiam bona opera luce
 carent, quid de malis operibus dicendum
 est? O tenebræ operientes terram! O tene-
 bræ insidentes super faciem abyssi! O ini-
 quitates grauatae super homines, & super-
 gressæ etiam super caput eorum. Omnes
 declinauerunt. Nemo ex eis facit legem.*

*Sed quæso fiat lux, & diuidat Deus lu-
 cem à tenebris. Nemo potest duobus Dominis
 seruire: aut enim unum odio habebit, & al-
 terum diliget: aut unum sustinebit, & al-
 terū contēnet. Hic Dominus occasione mō-
 strandi has duas intentiones sic sibi inuicē
 aduersari, ut in vnū conuenire non possint,
 transiit ad alium illarū effectum, qui est ser-
 uitus, quam intentio causat. Vbi prius dat
 regulam generalem, postmodum verò ad
 nos conuertens sermonē, ab ea ad seruitu-
 tem descendit specialē, dicens. Non potestis
 Deo seruire & Mammona. Circa primū in-
 dagemus in primis, quomodo intentio ge-
 neret seruitutē, pro quo tria consideramus.
 Primum, quod intentionem facit dilectio. Se-
 cundum, quod dilectio amantē facit seruum.
 Vnde tertium sequitur, quod seruus hono-
 rat Dominum suum. Itaque primo loco di-
 cimus, quod intentionem facit dilectio.
 Quod diligitur propter seipsum; istud est
 finis operis nostri; Huc intentio dirigitur.
 Quod propter aliud diligitur, in hoc non
 firmatur intentio, veluti per viam transit
 vltra progrediens. Hæc est ratio potissima,
 cur totæ tantæ tenebræ operiunt terram,
 & caligo populos: quia omnes quarunt
 quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, & so-
 la charitas non quarit quæ sua sunt. Ho-
 mines autem seiplos amantes, quarunt
 quæ*

Luc. 11. 35.

Gen. 1. 2.

Psal. 37. 5.

6

Psal. 13. 3.

Ioan. 7. 20.

Gen. 1. 3.

Isai. 60. 2.

Phil. 2. 12.

1. Cor. 13. 5.

Rom. 1. 2.

Gen. 1. 4.

Iob. 1. 3.

Eph. 5. 9.

Mat. 7. 22.

Rom. 3. 1.

Luc. 18. 11.

Zach. 7. 5.

quæ sua sunt. Quomodo ergo est charitas Dei in ipsis? statue hoc apud te, quantus est amor tuimet, tantæ tenebræ sunt in te. Amor tuus pondus est horologii, quo omnes circumaguntur rotæ tuarum operationum, etiam si fortè in conspectu hominum & fortè etiam in oculis tuis directæ videantur in Deum. Abner Dei decretum præterevidetur, sed si penitus consideretur, non rectè ad Deum ambulare perspicietur. Princeps militia Regis Isboseth filii Saul pugnavit contra David, sed occasione quadam indignatus contra Isboseth

1. Reg 3.17

dixit ad seniores Israël: *Tam heri, quam nudius tertius quarebatis David, ut regnaret super vos. Nunc ergo facite. Quoniam Dominus locutus est ad David, dicens. In manu servi mei David saluabo populum meum.* Quis non putasset rectam hunc habuisse intentionem, quando verè Dei statutum erat, ut regnaret David? attamen historia declarat, unde motus esset. Heu cum venerit ille, cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, quantas inueniet paleas? quantum puluerem?

Matt 3.12.

& Luc 3.

16.

& in operibus bonis quam modicum triticum? quam pauca pura grana? ut interim taceam de zizaniis iniquitatum permistis frumento. Quam multi sunt fallentes semetipsos, lucis expertes, qui ambulant per vias tenebrosas, derelinquentes iter rectum, quòd itur ad ciuitatem habitationis; qui putant & volunt Deo appropinquare, cum longè admodum sint? Heu! in morte aperientur oculi nunc clausi.

7

Secundum hic considerandum est, quòd dilectio seruorum facit diligentem eius rei, quam propter seipsam diligit. *Aut enim unum Dominum odio habebis, & alterum diliges.* Et ita quem diligit, Dominum habebit. Intentio ergo sequens dilectionem, subicit amantem & tendentem dominationi illius, in quem ut prædilectum tendit, tanquam in finem vltimum. Hoc prænoscens David rogabat: *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia.* Quasi dicat. Si non rectè incedam via, seruus seruorum ero iniustitiæ, ad quam declinauero. Ut ergo non dominetur mei iniustitia, gressus

Pf. 118. 133

meos dirige secundum legem tuam, ut ambulem per viam mandatorum tuorum, & proinde tibi soli seruiam, cuius præcepta amans seruiabo. O seruitutem felicem, filialem, liberam, & nobilem! At si te ipsum diligis, tui ipsius seruus efficiaris, seruus peccati, seruus Principis huius mundi. Sed pondera seruitutem tuimet. Non seruus tibi libero, sed tibi seruituti addicto. Dum enim exhibes membra & animam seruire iniustitiæ & iniquitati, seruus es peccati, & ita tui dominatur iniustitia, quam quia tu operaris, seruus es tui ipsius iniqui & iniusti. Ergo seruus seruus factus es. Et quid vilius? quid durius? quid laboriosius? Expedias te, si vales ab hac misera seruitute. Seruitus quòd maior est, eò magis premit, strictius vincitur, ligatius dissolubilius. Seruus seruorum ille est, qui ad extremum seruitutis deiectus est. Tu, tu huiusmodi es. Qui quòd diligis te, amoris vinculo teneris ligatus; quod quia amor est, dissoluere aut disrumpere non curas. Et quæ merces tam misera seruitutis?

Non te extollas in cogitatione anima tua velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua per sultitiam: Et solia tua comedat, & fructus suos perdat, & relinquantur velut lignum aridum in Eremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet, & in gaudium inimici dat illum, & deducet in sortem impiorum. Attende quomodo sapiens in his verbis suis diuidit hominem in duos, quorum vnus sit velut agens, alter velut patiens. Non te extollas Extollit agens, patiens extollitur. Si extollis te, tu ipse agis, & pateris. Item, anima nequam disperdit, qui se habet, quis est habens animam? quæ est anima habita? tu ipse solus, qui habes te, & à te habetis. Anima ista habita disperdet habentem illam, dat illum in gaudium inimicis, & deducit in sortem id est hereditatem impiorum. Qui illum dat? qui illum deducit? certè tu ipse te disperdis, tu ipse te das, tu ipse te deducis. Sic ergo tibi seruiens, tibi ipsi das præmium seruitutis. Quomodo seruus? te Dominum tuimet constituit, extollens te super te, velut taurus indomitus, domitus & dominatur tu o subiectus. Dum liberè, licenter, ac petulantè

Extollit

Præ

Et

Pf.

lanti r

lanter excurris, nullum timens, alios terrens, quid tu facis? Elidis virtutem tuam, quam subdis dominatui serui seruatorum, & hoc per stultitiam, reputans te Deum, qui seruus seruatorum es. Perdis folia & fructus; neque habes neque pares: existentiam & apparentiam destruis. Et velut lignum aridum relinqueris. Hoc est perdere, & bona apparentia, ut folia; & bona existentia, ut fructus; & bona huius vitæ, & bona futuræ: te ipsum perdis, te ipsum spoliâs, te ipsum damnas. Hæc fors & hæreditas impiorum. Hæc merces tantæ virtutis, tanti laboris. O Domine seruus seruatorum! Hi sunt, qui ambulant in magnis & mirabilibus super se; qui ventri suo deferunt; qui appetitui obsequuntur.

transiens atque progrediens bene faciendo, & retributionem in dies accipiens exaltatus dextera Dei. Ut merito dicat Sa-
Pror. 3. 35.
Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia.

Ecce jam contrarietas intentionum, rectæ & obliquæ, quando nemo potest duobus Dominis seruire: quia etiam secundum Philosophos in vna prima causa statur, siue illa efficiens sit siue finalis. Et idem duo primi fines esse non possunt. Et quia finis operantem mouet, ut amatus: amor verò seruum rei amatæ facit amantem; duos Dominos simul habere nemo potest: sicut duabus vijs, quæ ad diuersa, & eò magis si ad contraria tendunt, nemo pariter potest incedere. Quanta igitur sedulitas adhibenda, ut recte incedamus ad Deum? Appre-

Pror. 3. 35.

Exhorta-

io.

Psal. 2. 12.

Isai. 14. 14.

hendite itaque, apprehendite disciplinam, ne quando pereatis de via iusta. Quod quâdo fit, indignatur Deus. Nam quid est hoc aliquid, quàm Deum priuare sua dominatione? Quàm illum deturbare velle de suo Principatu? Quàm quæ sua sunt, quæque illi subiecta sunt, omnia surripere atque distrahere velle? Quàm hominem se supra Deum velle extollere & eleuare? Quàm Diabolum ipsum superbiam & extollentiam velle superare? Dixit ille: *Similis ero Altissimo.* Tu verò cū homo sis, facis te ipsum Deum; neque alium Deum esse vis, quàm te ipsum, quem summum finem constituis. Causa verò finalis prima est omnium; ergò dum propter te ipsum facis quidquid facis, Altissimum te constituis, cui omnia, & Deum ipsum vis esse subiectum. Vide quantum malum, quantum scelus, quantum facinus ille committit, qui non dirigit gressus suos in viam rectam; qui relinquit iter rectum; cuius viæ peruersæ sunt; cuius oculus nequam est. Num iste non mittetur in tenebras exteriores, qui tantas patitur interiores? *Totum eius corpus tenebrosum erit* proculdubio. Si intra tenebrosum est, & extra tenebrosum sit oportet, ut sit totum tenebrosum; si oculus nequam, si mens cæca, si ratio errans, si deceptus intellectus, si anima interius versatur in tenebris, non aliò quàm in tenebras exteriores exterior est pars quoque detrudenda, ut

8 Hinc tertium habemus, quod est honor qui debetur Domino. *Aut enim vnum* (inquit) *sustinebit, & alterum contemnet.* Sic ut contraria sunt diligere & odio habere; sic sustinere & contemnere. Contemnit qui spernit, qui despicit, qui deprimat, qui ad nihilum deducit in conspectu suo, id est, qui pro nihilo habet. Ergò sustinet, qui tenet supra, qui leuat, qui eleuat, qui extollit. Qui se ipsum diligit, se extollit.
Pror. 3. 35. Sed quid demum? quod dictum est: *Et folia perdit, & honorem, & apparentiam: Et hoc per stultitiam suam.* Scriptum est autem: *Stultorum exaltatio, ignominia.* Cedit enim gloria eorum in confusione ipsorum. At contra. *Sapiens cor & intelligibile, abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit.* Hic videlicet intendit prosperè, procedit, & regnat. Si stultus extollit se, sapiens humiliat se. Qui autem verè se humiliat, non sub alio se humiliat, quàm sub potenti manu Dei, quæ cum potens sit, de stercore erigit pauperem; ut colloquet eum cum Principibus; de stercore (inquam) in quod ille ipse se deiecerat, omnia sua, in quibus poterat gloriari, ut stercorea arbitratus. Ab his exaltat illum Deus in die visitationis, quando venit mercedem retribuere. Sic se humilians, abstinet à peccatis: nil enim magis præualet peccatis, quàm vera humilitas. Et idem bene illi succedunt omnia ac prosperè, & in operibus iustitiæ successus habebit, per-

da, vt totus sit homo tenebrosus & in tenebris conticescat.

SECUNDA PARS.

9 **N**on potestis Deo seruire & Mammona. *Ideo dico vobis. Ne solliciti sitis* A regula generali ad particularia descendit, vt perspicue illa intelligatur quasi exemplificans, in casu particulari veritatem ostendens regulæ generalis. Huic casui & enunciato particulari, exhortationem adiicit siue iussionem dicens: *Ideo dico vobis. Ne solliciti sitis* Ad hanc verò specialem regulam doctrinam descendit Dominus, propter vniuersalem corruptionem & transgressionem; Quoniam omnes auaritia student, omnes auaritiam sequuntur. Vnusquisque declinauit ad auaritiam suam à summo usque ad nouissimum; inquit Propheta. Quo fit, vt auaritia sit in capite omnium, tanquam Regina mundi & Princeps vniuersæ terre; vt verè dicat Sapiens. *Pecunia obediunt omnia.* Eleganter itaque à doctrina comuni, qua docet ne iustitiam nostram faciamus coram hominibus, paulatim gradatimque nos duxit ad tantum nefas dignoscendum, quo mundus totus in maligno positus, relicto Deo viuo, Idolum sibi fabricauit, quod vt Deum colit, atque in eo suam spem collocat omnem. Vt sicut oculus nequam totum corpus reddit tenebrosum; ita concupiscentia oculorum facit, vt tenebræ sint super faciem abyssi, omnisque huius mundi moles tenebrosa sit. Non enim frustra Angelos tenebrarum, vocauit Apostolus Rectores mundi tenebrarum harum. Sic exponens, quod per mundum intelligat, nempe tenebras istas, quibus totus, sicut pannis infantia, obuolutus est mundus. Dicit ergo propterea Dominus. *Non potestis Deo seruire & Mammona.* Puto autem, quod etiam hac ratione descenderit ad tractatum de auaritia, cuius seruitus maximè Diuinæ opponitur seruituti: Quoniam quauis omnis, qui à Deo recedit, seipsum finem supremum & extremum præstituat, tamen seruire diuitiis videatur etiam hominem ipsum, qui illas diligit propter seipsum, illis se subicere, vt sui oblitus, eas

supra se quoque erigere & constituere videatur. Quod fit, vt homo laborans in illis acquirendis & colligendis, non audeat tamen in suis etiam necessitatibus illas contingere aut imminuere, ne fortè Dagon suus remaneat truncus. Ita quod nihil apparens, ab homine colitur euentius, quàm diuitiæ: quas colens, & pro Deo habens, cultum abiicit veri Dei; & propterea aptè decernit Dominus. *Non potestis Deo seruire & Mammona.* Vbi & hoc nota, quod etiam in abstracto dixisset; *Nemo potest duobus Dominis seruire.* Nunc veluti in concreto ad homines conuersus, dicit. *Non potestis.* Sic notans, hac in falsa & iniqua religione potissimum delinquere.

Tanto facinori obuians, prodit hoc saluberrimum documentum. *Ideo dico vobis. Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.* Vt destruat Templum istud Baal, fundamentum euerit; vt succidat lucum vbi erat altare Baal, securim ponit ad radices; vt molem hanc demoliat & atrium, vbi foris regnat armatus, ab ipso primario lapide incipit solutionem. Claudat apertas cataractas cœli, obstruit fontes abyssi magnos, ne diluuii aquæ inundent, & operiant terram vniuersam. Prima radix, origo & fons auaritiæ est sollicitudo rei necessariæ, à qua gradatim ascendendo tandem peruenitur ad simulachrorum seruitutem, quæ ipsius veri Dei tollit seruitutem. Quod vt efficacius perficiat, addit rationes quoque, cur à nobis sit abiicienda sollicitudo. Subdens. *Nonne anima plus est, quàm esca; & corpus, plus quàm vestimentum?*

Incipientes à primo gradu, consideramus progressum hunc, quod ad apicem auaritiæ deuenitur, quæ est Idolorum seruitus. Culpa minima, quæ erga facultates committitur, est sollicitudo eorum, quæ nobis necessaria sunt. Hæc ad duo reducuntur, de quibus Apostolus. *Habentes alimētum, & quibus tegamur, his contenti sumus.* Indumentum Dominus tribuit corpori. Nam corpus illo operitur, quia corpus est, siue viuens sit siue nō viuens. Vnde & Idola vestiebantur, quod obseruari præcepit Ieremias, ne ornamentis Idolorum de-

Ier. 6. 13.
Ez. 8. 10.
Isai. 6. 11.

Ecl. 10. 19
Matt. 6. 1.

1. Ioan. 5.
19.

Eph. 6. 12.

cepei, illa quasi Deos venerarentur. Cibus anima tribuit, quia viutorum tantum est. Hæc quamvis necessaria sint ad communem vitam peragendam, illorum tamen sollicitudo merito reprehenditur, per rationes quas Dominus subiicit. *Nonne anima plus est, quam esca; & corpus, plus quam vestimentum?* Est hæc necessaria sint: Nos erga illa non plus facere debemus, quam quod necessarium est animæ & corpori. Sollicitudo non est necessaria, quoniam sine illa nobis prospicitur. Si laborandum sit, si arandum, si ferendum, si metendum, aliaque huiusmodi sint perficienda; Bene: Hæc fiant. *Sed volo vos, sine sollicitudine esse;* Inquit Apostolus. Vtere creatura, quia hoc tibi conceditur: *omnia enim creatura Dei bona est;* quæ ad nostros versus a Creatore deputata est. *Sed qui vultur hoc mundo, sint quasi non utantur,* videlicet absq; sollicitudine atq; affectione; vt ne pars vel minima cordis his tradatur; vt toto corde ad Deum conuertamur, illumq; toto corde diligamus. Huius sollicitudinis expertem se Dominus declarauit, Sathana illi suggerente: *Dic, vt lapides isti panes fiant.* Respondens: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Facile est Deo, qui verbo fecit omnia, verbo filios suos enutrire; omni (inquã) verbo, vel minimo. Semel loquitur: non opus est replicare. Dicat. Fiat. Et factum erit. Vbi ergo tanta facilitas apud Patrem, quid sollicitamur? omnem ergo sollicitudinem proiciamus in eum, quia ipsi cura est de nobis. Culpabilis ergo sollicitudo, quæ modicæ fidei argumentum est.

II Primus iste gradus habet latitudinem, & quod ad intensionem, & quod ad extensionem; quando videlicet cor vehementius inclinatur & apponitur rei necessariæ, illam amando, curando, cogitando feruentius atq; diligentius; Vbi curam omnem, omnem sollicitudinem in Deum proicere iubemur, vt nihil illius profus rei necessariæ tribuatur. Ideo enim monet Sapiens. *Habe fiduciam in Domino extoto corde tuo; & ne innitaris prudentiæ tuæ.* Quod profectò non facit, qui vel minimam curam

in se retinet, & non omnem in Deum proicit, vt in toto corde illi soli fidat; qui autem multam per se retinet, peius peccat, at pessimè qui omnem. Hic enim maledictus est ille, de quo scriptum est: *Maledictus est homo, qui confisit in homine, & ponit carnem brachium suum.* Carnem (inquam) quæ iafirma est, & seipsam sustentare non potest, si non osse fulciatur. Omnes enim homines infirmi sunt & imbecilles. Solus Deus fortis, Beatus, & solus potens, qui propterea solus habet immortalitatem, quia solus deficere non potest. Omnes autem nos quasi aqua dilabimur in terram, & nulla est fortitudo. *Quandò minus in diuitiis, quæ vt Idola indigent portari, abstergi, defendi, vt scripsit Ieremias. Extensionem habet sollicitudo, quando in tempus futurum extenditur; & quo in longius eò damnabilior. Ideo ille, qui dicebat: Habes multa bona posita in annos plurimos: Repentè sublatu est, vt apertius videretur, quàm vana esset spes eius.*

Secundus gradus est sollicitudo de superfluis; quando videlicet ea quoque quæ necessaria nõ sunt, curamus, procuramus, cogitam⁹, cogimur, habere sollicitamur. Et in hoc dupliciter peccatur: videlicet quãdo vehementior est mentis sollicitudo, & quando in ampliora superflua distenditur, sicut est omnis qui sibi thesaurizat. O quã vanum laborare de re, à qua non aliud, quàm laborem licet haurire! Sic sunt superflua omnia, quæ ad nihilũ valent vltra, nisi vt mittantur foras. Vas aquam nõ continet superfluam, plenum mittit foras, quã capere non potest. Tu õ homo solum necessaria capis. Quod superest, da alteri, nõ cõtinere non potes; nisi per magnos labores: nam superflua superfluunt, & per se fluunt & effluunt. *Quantus labor niti contra fluxum? tenere fluentem? labenti resistere? precipiti obistere?* Sed quid, quando labor iste superfluus & inutilis est? qui certè huiusmodi est, quando de rebus superfluis est. Quia tunc diuitiæ conseruantur in malum domini sui. Quare sal ad seruandas res adhibetur, nisi quia humor superfluus eas corrumpit? sic diuitiæ superflue corrumpunt,

rumpunt, qui ipsas habent: & propterea in malum domini sui conseruatae sunt. Quārum damnū attulerunt Anania & Saphira diuitiā seruatae?

13 Tertiū gradus est de vanis, quando non necessitatem vel superfluitatem intēdit homo, sed vanitatem; vt gloriofus appareat; vt ceteris emineat; vt alios despiciat; vt infirmiores deprimat & conculcet. Sic Salomon in vanum laborauit querens, & diligens vanitatem. Vnde ipsemet de se dicit. *Magnificauit opera mea, adificauit mihi domos, & plantauit vineas, & feci hortos, & pomaria, &c.* Et hæc, quanta stultitia? quæ magis enitet in tam sapiente viro, qui sapientiam suam applicauit ad vana inuestiganda & perficienda; vt ex eo discerent homines veram sapientiam; & attenderent quod vir tanta sapientia præditus, experientia edoctus nouit ea, quæ tanti vt sapiens faciebat, vana fuisse ac prorsus inutilia, & aliud nihil præter laborem illi creasse atq; animi afflictionem.

Eccl. 2. 4.

Quartus gradus est, huic sollicitudini nullum modum statuere, sed in immensum curas extendere, vt in hoc solo finis sollicitudinis videatur statui, vt sine fine laboretur, & finis vllus nunquam statuatur. De his Baruch Propheta: *Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum.* Infinitas porro pessima, vilissima, & abiectissima seruitus. Vbi incipit damnabilis sollicitudo, ibi & seruitus initium sumit; & progressus vnus, aliam quoque perficit: vt cum ventum fuerit ad summā sollicitudinem, ibi inueniat homo extremam seruitutem, qua fit, vt totus Mammonæ deditus, dominium Domini penitus abiiciat, quia *Nemo potest duobus Dominis seruire; Deo, & Mammonæ.* Hinc Ieremia non satis fuit dicere. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Sed addidit quoque. Et à Domino recedit cor eius.

Baruch. 3.

18.

Ier. 17. 5.

Rationes apposuit ad primum gradum, quibus exueret animum nostrum sollicitudine. *Nonne anima plus est quam esca? & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neq;*

*metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluri estis illi? Inutilem sic ostendens esse sollicitudinem nostram, cum Patrem habeamus, in omnibus quæ necessaria sunt nobis, prospicientem. Sed id quod caput est, summopere nobis attendendum est, quod sollicitudo incipit nos in seruitutem generare, nec cessat donec nos faciat extremè seruos, seruos (inquam) seruorum. Scriptura volens, Regionis circa Iordanem pinguedinem ac fertilitatem declarare, dicit. *Sicut Paradisus Dei, & sicut Ægyptus.* Agar in seruitutem generans erat Ægyptia. Pinguedo abundantia, diuitiarū copia in seruitutem generat. Eā verò quæ nos de domo patris eicit. *Seruus non manet in domo in æternū. Filius manet in æternū.* Eūce ancillam & filium eius, quæ eū in seruitutem generet, serūū generat, seruum (inquam) qui eicitur de domo, vt à Domino recedat cor eius. Quoniam *Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.* Si seruus factus es Mammonæ, si pecuniæ obedias, Deo seruire non potes. Domine Domine, licet ore perstrepas, tamen à Domino recedit cor tuum. Licet ore confitearis Dominum Iesum, factis tamen negas, si Mammonæ obsequaris.*

Cur quædā Mammonæ seruiunt homines? dixit Baruch. In quo confidunt homines; quoniam qui habent pecuniā, omnia habent. Quoniam omnia, quæ desiderantur, per illam valent comparari. Sed heu quantus error! O Paule reuēla errorem hunc. *Diuitibus huius saculi præcipio, non sublimē sapere, nec sperare in incerto diuitiarum suarum, sed in Deo viuō, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum.* Diuitiæ si tibi Deus sunt; Deus certè mortuus sunt; quæ non profunt in necessitatibus, quarū sunt incertæ prouidentia: ne igitur spes in incerto diuitiarum, sed in Deo viuō. Deus noster viuēs est & immortalis, qui author vitæ præstat necessaria vitæ, præstat nobis omnia abundè ad fruendum. Deus solus, Deus solus est, qui dat vitam & inspirationem; & omnia. Ipse liberator atque saluator. Spiritus timentium Deum queritur (inquit Sapiens) & in respectu illius benedice-

nedicetur. Quid est spiritus timentium Deum, nisi vita illorum? Hæc quaeritur a Deo. Quia ab illo custoditur & seruetur. Hæc vita in conspectu Dei benedicetur: quia oculi Domini super iustos. Respicit enim in seruos suos, vt repleat benedictione, dans omnia abundanter ad fruendum. Sicut enim iustus intentos habet oculos ad Deum; Vnde ait: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos*. Ita oculi Domini nō palpitant, aperti iugiter sunt super timentes, ac diligentes se, vt de necessitatibus eorum eripiat eos. Propterea subdit Sapiens: *Qui timet Dominum nihil trucidabit, & non pauebit, quoniam ipse est spes eius*. At contra, Amos 6.14. *Amos Propheta. Latamini in nihilo. Qui dicitis: Nunquid non in fortitudine nostrā assumpsimus nobis cornua? Ecce enim suscitabo super vos gentem, & conteret vos*. Heu qui facitis vobis cornua, sicut Sedechus pseudopropheta; qui confidit in fortitudine vestra; qui speratis in multitudine diuitiarum vestrarum: Latamini in nihilo; Pro. 11. 28. *speratis in incerto; adhæretis cadenti. Qui confidit in diuitiis suis, corruet*; inquit Salomon. Non est in eis firmitas, non fortitudo, non certitudo. Fallacia est diuitiarum fallentium quoscunque sibi fidentes, quæ derelinquunt se diligentes. Cornua sibi ipse fabricauerat Sedechus, actus spiritu mædaci; dicens Regi Achab. His ventilabis Syriam. Sed euentus mendacium declarauit; nam occisus fuit Achab, & Propheta perit. Non sunt ista cornua salutis; sunt cornua peccatorum constringenda; sunt dormientium somnia, quæ apertis oculis euanescent: qui his lætatur, lætatur in nihilo. Dominus iste, Princeps iste Mammō dignam suis subiectis tribuit mercedem, vt veniant extranei, qui conterant eos. Ecce suscitabo super vos gentem, & conteret vos. Infortunia, infirmitates, aduersitates persecutiones, lites, & huiusmodi multa superuenientia ad nihilum deducunt confidentes in diuitiis suis. O verba. *Qui confidit in diuitiis suis corruet*, si confides in ruinis Regum, quomodo non ruēs? quomodo non corrues? Rachel furata est idola patris sui Laban. Quomodo non se salua-

runt, non se defenderunt Idola? Dij illi cur dereliquerunt illum, qui ea sibi fecerat, qui eos colebat? cum illa ambulauerunt, quæ abscondit illos sub stramento camelorum, quæ sedit super eos. Hi, hi sunt, quibuscum diuitiæ vadunt: qui illas spernunt; qui non iactant illas; qui arbitrantur vt stercora; & ponūt subter stramenta iumentorum; qui nihil illas reputant. *Qui confidit in diuitiis suis, corruet: Iusti autem quasi viri, solum germinabunt*. Semper proficient; semper crescent; semper fient validiores: qui verum suscipiunt Dominum, qui sperant in Deum viuum; qui dicunt. *In Domino confido, quomodo dicitis anima mea: Transmigrā in mortem. sicut passer? Non necesse habeo fugere à conspectu hominum, non timebo millia populi circumdantia me; quia Domini est salus, & requies*. Seruiamus igitur Domino sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

In operibus nostris honor Dei spectandus est. Multipliciter probatur quā vilis & indigna sit seruitus quæ diuitiis exhibetur. In Morali, suasio, vt homines se abstineant à vanitatibus seculi huius.

PROVERBIUM illud Salomonis. *Quomodo pulchras habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola*. Aptè conuenit doctrinæ Domini Iesu; quam nobis ex bono thesauro cordis sui profert sapientissimè; dicens: *Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebra sint*. Ita ostendens quod non satis est oculos habere, nisi & rectè videatur; sicut non satis est pulchras habere tibias, nisi vt rectè ambuletur; & os aptum ad loquendum, nisi & rectus sit & appositus sermo. Ex quo tandem sequitur, quod Dominus intendit; quod satis non

Vu 3 sit ope-

fit operari, nisi rectū sit opus; & illud maximē, quod, cum quasi oculus sit, ex eo, quod bonum moraliter est, in primis debet esse clarum & lucidum, per rectam intentionem ad Deum. Alioqui gressus eius, vt pulchræ essent tibiar, obliqui essent ac deuij, ad interitum progredientes. Doctrinam ergo, quam nobis profert Dominus audiamus; qui vt habet pulchras tibias, & eloquentem linguam, ita rectē incedens loquitur sapientissimē.

Duo nobis enuntiata proponit Dominus, quasi præmissas, ex quarum vtraque educit aptas & congruas cōclusiones, quibus mores nostri admodum congruenter possunt componi & ordinari. Primum est illud. *Lucerna corpori tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuū lucidum erit; si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Conclusio inde collecta ab alio Euangelista Luca sic habetur. Vide ergo hē lumen, quod in te est, tenebrę sint. Secundū enun-

Luc. II. 35.

tiatū illud est. *Nemo potest duobus Dominis seruire. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.* Conclusio inde consequens est. *Idē dico vobis: Ne solliciti sitis anima vestra, quid manducetis; neq; corpori vestro quid induamini.* Vtrumq; ex natura ductum est. Naturā quippe per oculum totū corpus illuminatur, vt videat; & ipsa docet experientia, quod nemo duorū potest, vt duo sunt, seruus esse. Sed primum per similitudinem proposito coaptatur; Secundū per immediatam apertamque veritatem. In primo enim per similitudinem illam oculi intelligitur, quod oculus mentis finem spectās operū suorū, illa vel claritate illustrat, vel obscuritate offuscat. At verō quod duob. Dominis nemo seruire possit, atque propterea Domino simul & Mammonæ seruire impossibile sit, per se manifestum est. *Aut enim vnum odio habebit & alterum diliget, aut vnum sustinebit & alterum contemnet.*

Diuisio.

2.

His enim duobus modis potissimū a Deo docemur omnem veritatem, patenter videlicet per apertam veritatem, vt veritas omnibus obuia sit & cunctis clara; & latenter per similitudines, vt simul delectet docens; atque ita ad veritatem illam

contuendam mentem illiciat. Præterquam quod hac ratione clarior fit ipsa doctrina, & fortius imprimitur cordi. Id quod vt plurimum in lege Moyse Deus facit, id speciatim dum iubens Leuitis, quod ex decimis sumptis a populo, decimas ipsi etiam separarent Sacerdotibus; id in primis admonet illos. Omnia, quę offeretis ex decimis, & in donaria Domini separabitis, *Nū. 18. 14.* optima & electa erunt. Idē enim & primitias instituerat, quæ præcipuæ esse debebant, & consueuerant. Iuxta quod ad Leuitas ait. Si præclara & meliora quæq; obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis, quasi de area & torculari dederitis primitias. Hoc quidem per se & aperte consonum est, vt Deo omnium bonorum largitori excellentiora offerantur; & eō magis quod Princeps noster est. Sicut & Principibus non quæquæ vulgaria offeruntur, sed quæ præclaritatem quandam habent & ceteram. Vnde per Malachiam queritur se a Sacerdotibus esse despectum, quod indigna quæquæ offerrent illi. Subdens: *Si Malach. offeratis claudum & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperis faciem tuam, dicit Dominus exercituum.* Quapropter sicut Deo altissimo meliora offerebantur; haud secus ministris eius, iisque supremis, quasi domesticis Dei, & de illius familia, quæ pretiosiora erant, congruē deputabantur. Hęc est aperta veritas. Qua demum per similitudinem significabatur, vt actiones nostrę ad Deum veluti ad summum finem eleuantur atq; dirigerentur: alioqui perirent omnes, & vanæ essent & frustratorię. Ad quod facit, quod in lege eadem facta Leuitis adicitur. *Et non peccabitur super hoc, e-* *Nū. 18. 17.* *gregia vobis & pingua reseruantur, ne polluatia oblationes sitorum Israel, & moriamini.* Peccatum quidem fuisset, sibi pretiosa retinere, Deo autem vilia, aut defectum patientia offerre. Sed quod lex spiritualiter intendebat.

Hoc est, quod in hac lectione primum considerandum est, nempe quod Dei honorem in primis spectarent; sed ad propriam ipsi utilitatem, eamq; temporalem, ipsamet Dei sacrificia & oblationes retorquebant,

quebant, quod multorum malorum ipsiusque mortis causa est. Duo intendebat lex, quod de facultatibus suis Deo facerent oblationes, soluerentque primitias ac decimas: Et quod in iis offerendis, optima darent Deo: Offerentes autem infirmiora & indigna: primum quidem implebant preceptum; ac secundum violabant: quæ violatio erat in causa, quod neque primi observatio esset Deo grata, quin magis molesta & displicens. Unde per Isaiam dicit de illorum sacrificiis. *Facta sunt mihi molesta*. Præterea si hoc fieret à Leuitis, polluta etiam populi oblationes redderentur. Nam populus Leuitis dabat decimas, quarum decimarum decimas Leuitæ Sacerdotibus tribuebant, quod erat perniciosa ac si Deo immediate traderentur. Itaque quasi per gradus ad Deum ascendebarur, ut ex his, quæ populus Leuitis, & Leuitæ Sacerdotibus, una quædam fieret oblatio: quæ si vel ab his, vel ab illis ad propriam retorqueretur utilitatem, esse Deo grata non poterat. Si populus ignobilia impartiret, non poterat nisi & Leuita, cum ex sibi datis daret, tradere ignobilia. Si nobilia populus, Leuita verò ex his, quæ minus excellentiora foret, sibi pinguioribus referuatis, daret oblationem ipsam totam, tam populi quam suam polluebat. Quapropter callæ fiebant populi oblationes. Hac offerendi ratione nos instrui-mur, quod si in operibus bonis non Deum constituimus finem, illius gloriam solummodo querentes, sed commodum nostrum spectamus, nos in ipsis non Deum querentes, ipsa opera quantumlibet bona polluimus, ut non Deo placeant, sed displiceant magis. In his enim Deus ipse despicitur, quando quidem querit homo gloriam suam magis ac commodum, quam Dei honorem; & quod ad Dei gloriam constitutum est, id homo conuertit in suam utilitatem. Claram de hoc habemus querimoniam. *Ad vos* (inquit) *ô Sacerdotes, qui despicitis nomen meum. Et dixistis. In quo despeximus nomen tuum? offerimus super altare meum panem pollutum, & dicitis. In quo polluimus te? In eo quod dicitis. Mensa Domini despecta est.*

Ad Sacerdotes pertinebat ponere in mensa panes propositionis calidos. Si hos non ex legis præscripto offerrent, dolet se Deus esse despectum, dolet despectam mensam suam. O si scires, quam Deum inhonoras, quando opera nostra bona, quæ sunt sacrificia iustitiæ, non Dei honorem affectant, sed hominis operantis emolumentum temporale! Ille est oculus, qui totum corpus vel clarum reddit vel tenebrosum. Quod dicit lex de oblationibus populi, quod polluerentur per Leuitas, sibi egregia referuantes; & quod dicit Christus de toto corpore, quod fiat tenebrosum, si oculus fuerit nequam; tu dic de omnibus operibus, quæ non ad Deum eiusque gloriam subleuantur, quod sunt polluta, quod sunt tenebrosa, quod etiam perniciosa. Nam in his Deus despicitur, eiusque nomen blasphematur. Sed in lege non audistis additum in fine: *Et mortamini?* callæ erant oblationes quoad utilitatem; sed, quod longè nocentius est, necis erant causa. Mortiferum est enim, gloriam Dei nobis ipsis tribuere. Numquid non stultus est, qui sibi diuinos arrogat honores? Stulto autem ac insipienti quid deberur? Audi Sapientissimum: *Flagellum equo, & chamus asino, & virga in dorso imprudentium.* Homini sic imprudenti æquæ ac iumentis insipientibus virga congruit. Num satis sunt verba, cum sit similis iumentis insipientibus, quibus non est intellectus ad intelligenda verba prudentiæ, flagellis utendum est; ut sic respiscant, ut via recta procedant; & aliò non diuertant.

Audiamus ergò Dominicam conclusionem. *Vide ergò ne lumen quod in te est, tenebra sint.* Cum qua illam coniungemus, quæ in textu expressa est. *Si ergò lumen, quod in te est, tenebra sunt; ipsa tenebra quæta erunt?* Sicut omni diligentia cauendum est, ne perdamus lumē oculorum, quibus solis videre possumus: non aliter studium est adhibendum, ut opera nostra recta intentionis claritate illuminentur, ut sint opera lucis & Dei digna conspectu. Alioquin si bona obscura sunt, quid mala? certè tenebræ ipsæ erunt. Quasi oculus, est opus bonum, quod lucis capax est.

Num. 4. 72

Num. 18. 32.

Num. 18. 32.

Prou. 26. 3.

4.

Luc. 11. 33.

At

At opus iniquitatis nullum admittit splendorem, nullam claritatem, in tenebris est & tenebræ ipsæ. Si itaq; opera bona tenebrosa sunt, quantis sunt tenebris obruta opera mala? Sanctuarium oculus quidam erat totius populi, in quo propterea erant septem lucernæ semper lucentes, & omnia illius splendida erant, ornata, pretiosa. Opera quæ in illo fiebant, cum essent erga Deum & modo singulari fiebant ante Deum, erant præcipua inter cæteras omnes populi operationes, quæ omnia potissimum in Dei gloriam consummabantur: ita quod hic maximè Deus glorificabatur. Hinc Dauid profuga in desertis cupidus canit: *In terra deserta, & inuisa, & iniquosa. Sic in sancto apparuit tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.*

Num. 8. 2. Quasi dicat: Tamesti vivo in solitudine, cogitatione tamen me statuo in Sanctuario ante te, ut tibi videam maiestatem & gloriam tuam.

Num. 18. 1. Iubet autem lex Aaroni dicens: *Tu & filij tui, & domus patris tui tecum portabitis iniquitatem Sanctuarij: & tu, & filij tui simul sustinebitis peccata Sacerdotis vestri.* At quid est peccata portare Sanctuarij & Sacerdotij? Id videtur Scriptura significare, dum illic subdit, quomodo à Sacer-

Num. 18. 4. dotibus & à Levitis deberet in loco illo sancto ministrari, ut sic sanctus haberetur locus ille, ne quouis modo pollueretur. Ideo Sacerdotibus imperat. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia Sanctuarij, & in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israël. Ergo locus ubi peccata remittebantur, à peccatis maximè seruandus erat. Qui erat oculus populi, ubi videbatur & manifestabatur gloria Domini. Sic mundus seruari videbatur, ut nihil iniquitatum introiret in illum. Quid hoc est, nisi quod iubet Dominus: *Vide ergo, ne lumen quod in te est, tenebræ sint?* Corpus per se tenebrosus est, si abest oculus. Populus in peccatis est totus, nisi per diuinâ præsentia in sanctuario emundetur. Sicut itaq; custodienda est pupilla oculi, ut corpus illuminetur: Ita locus Sanctuarij sanctus seruandus erat, ut eius sanctitas, qua crimina purgabatur,

in totum effunderetur populū. Quapropter sicut iniquitas Sanctuarij erat hæc ratione portanda, ut prorsus ab illo ablegaretur: Ita oculus intentionis nostræ, simplex; mundus, & rectus esse debet, ad eodē vt nihil in illo sit aliud, quàm gloria Dei. Alioqui quid prodest homini, si bonum operetur, quando bonū illud suum, ex defectu intentionis rectæ conuertitur in malum? Vides quanto studio dirigenda sit intentio? quam cautè ambulandum, vtinam via Dei non declinemus, neq; ad dexteram neq; ad sinistram; sed rectos faciamus gressus pedibus nostris?

Ad quod verbis illis Domini vehementius prouocamur: *Si ergo lumen, quod in te est; tenebræ sunt; ipsa tenebræ quanta erunt?* Si bonū malè facis, quid erit de malo ipso quod per se malum est? si ieiunas, si Sabbathum custodis, si facis eleemosynas, si preces fundis, & in his oculus tuus nequā est, & distorta intentio, & lumen euasit in tenebras; quid tenebræ ipsæ? Ad gloriam mundi diuitias paras. Ad gloriam mundi splendide coniuuatis. Ad gloriam mundi magnificas tibi domos, hortos, pomaria, piscinas, familias seruatorum & ancillarum, vestium ornamenta pretiosa. Ad gloriam mundi, si hominum consilia prætercerent, magnam operum nostrorū partem videremus respicere. Hæc omnia tenebræ sunt. At quantæ? si opera etiam bona propter distortam intentionē obtenebrescent, quid de malis operibus dicendū erit, quæ per se ipsa tenebræ sunt. Lucis gratia nedum expertes sed hostes?

Ab his nos Dominus studuit euocare nominibus lucis & tenebrarum. Sicut enim dulce est lumen, ita tenebræ sunt molestæ. Lauat lux, offendunt tenebræ. Paulus ut pariter euocaret, infructuosa dixit esse opera tenebrarum. Vbi è vestigio lucis fructus exprimit, dicens: *Fructus lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate, Eplos. 5. 9.* probantes, quod sit beneplacitum Deo, & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem redarguite. Sed o vitiam non essent nocua opera tenebrarum. Tam malum est cuiquam nocere, ut qui id facit, semper, si facultas est, se excuset. Vnde

Vnde Salomon: *Sicut noxius est, qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo. Et cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.* Fraudulenter hic nocet, occultè, absconditè, vt non sciatur; & si fuerit deprehensus, vt opus negare non possit, excusat intentionem dicens. Ludens feci. Sed quam exculationem afferes, si tu ipse tibi noceas? Noces autem si insipiens sis; sonante Pro-

1. Tim. 2.6.

11.

1. Tim. 2.6.9.

Luc. 8.14.

uercbio. *Quomodo si nascatur spina in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.*

Volens Dominus Iesus amoris diuitiarum in nobis ignem extinguere, spinas illas comparauit, ostendens quòd vbi placent, ibi pungunt: & ne pungatur homo, ab illis se studeat elongare. Sic opera omnia, quæ mundi sunt, spinosa sunt, manus lacerant. Sed in manu ebrij nascitur spina, qui vino sepultus prauarum affectionum, quidquam velit facere, nata inuenitur spina in manu illius, qui punctiorem ipsemet sibi facit, se cruciat, se lacerat, se affligit, interimit semetipsum. Parabola est dictum sapiens: quod si ab insipiente dicatur, illum redarguit, pungit, criminatur.

Tit. 1.11.

In hoc enim sensu Paulus dicit, quòd hæreticus proprio sit iudicio condemnatus. Habet enim in ore Scripturam veritatis, quæ arguit illius falsitatem, quæ mendacem illum indicat, iudicat & condemnat. Hæreticus si habeat in ore Scripturam, quæ illum suæ falsitatis condemnat, nonne seipsum veluti spina cruciat? Sic, sic

Psal. 7.10.

Exod. 2.2.

33.

Num. 21.6.

sunt mala omnia, peccata omnia. Vnde vbi habemus nos in Psalmo: Consumetur nequitia peccatorum: habent Hebræa: Consumet nequitia peccatores. Populus in deserto testis est, quem sæpè peccata sua flagellauerunt. Heu ergò lucem diligamus, & tenebras à cordibus excutamus, & ab operibus nostris.

SECUNDA PARS.

Secundum enunciatum duplex est, continens propositiones duas, alteram generalem, videlicet. *Nemo potest duobus Dominis seruire.* Alteram specialem. *Non potestis Deo seruire, & Mammona.* Et prima quidem satis per se aperta videtur. Se-

Tom. 1. Belliniani.

cuada non parua gignit illa considerantibus admiratione. Prima si ample accipiat, vt se ad hominum vniuersitatè extendit, duabus causis innititur atque fundamentis. Vnum ex conditione serui oritur, alterum ex conditione Domini seu dominorum. Illud quidem, quia non potis est homo vnus duobus seruire: Non enim facultas est illi, huic & illi operam nauare sufficienter: illum sequi in via, huic in domo ministrare. Ex parte dominorum hæc est causa, quia possunt contraria imperare, quæ nullo se pacto simul in eodem homine compatiuntur. Primum ponit difficultatem. Secundum impossibilitatem. Hoc secundum Dominus spectasse videtur, dicens: *Aut enim vnus odio habebit, & alterum diliget. Aut vnus sustinebit: & alterum contemnet.* Vbi apparet contrarietas eorum, quæ sunt dominis exhibenda, propter quæ impossibile est, eorum vtriq; eisdem pariter inservire.

Vbi traditur ex verbis istis Domini Iesu, quòd ipse loquitur de perfecta, atq; ex omni parte completa seruitute. Seruitus enim ista, non corpus tantum admouet in obsequium Domini sui, verum etiam animum, atque idè totum hominem; de qua seruitute loquebatur Paulus, dicens: *In 2. Cor. 10. 5. captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Non enim sola corporis seruitute Christus contentus est, rationale postulat obsequium, rationem petit, intellectum, mentem: quia totum hominem sicut creauit, ita addixit suæ seruituti. Hinc Moyses: *Et nunc Israel quid*

In 2. Cor. 10. 5.

Deut. 10.

12.

Dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum, ac seruias Domino Deo tuo in toto corde tuo & in tota anima tua, custodiasque mandata Domini. Si autem illi seruiatur in toto corde & anima, non aberit obsequium etiam corporale; atque ita seruus seruorum erit homo Domini Dei sui. Propterea Christus partes interiores exprimit. *Odio habebit, aut diliget. Sustinebit, aut contemnet.* Et in duas illarum distribuit rationale obsequium, sicut in Domino duo sunt, quæ perfecta seruitus respicit. Si Dominus est,

- reuerentiam exigit. Hinc in Malachia: *Si ego Dominus, ubi est timor meus?* Seruitus autem in hoc stat, quod fiat voluntas Domini. Inde alibi Christus: *Quid autem dicitis mihi: Domine, Domine, & non facitis, quae dico?* Domine, Domine, forte dixit propter Maiestatem & voluntatē, cui propterea debetur & timor & amor: quae duo etiam Moyses hic supra tetigit: *Vi timeas, (inquit) Dominum Deum tuum ac diligas eum.* Quae duo, seruitus plena complectitur. Quod innuit addens: *Ac seruias Domino Deo tuo.* Et vide si non haec duo sunt illa, quibus Christus declarat seruitutem contineri. *Vnum diligit: Vnum sustinebit. Alterum odio habebit: Alterum contemnet.* Vbi nota, quod sicut contraria sunt amor & odium, ita sustinentia & contemptus. Quid autem proprie contemptui contrariatur, nisi reuerentia & existimatio? Ergo haec est sustinentia, de qua loquitur, nempe reuerentia, quae debetur Maiestati. Timor itaque & amor veram perficiunt seruitutem. Amor autem comitem habet obedientiam, dicente Domino: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Ergo plena seruitus atque perfecta, stat in reuerentia & obedientia ex charitate, quae toto corde exhibetur atque omnibus viribus; quam impossibile est duobus Dominis exhibere. Nam summus amor & timor vni soli conuenit: quia vnus solus Altissimus est, qui est super omnes & super omnia. Et ita vera est sententia Domini. *Nemo potest duobus Dominis seruire.*
7. Hae si ad speciale enunciatum applicentur & clariora fiunt, & vtilius considerantur. Quod est. *Nemo potest Deo seruire, & Mammona.* Ad cuius considerationem maxime modus loquendi Dominus inuenit, quo ad nos sermonem suū conuertit: Non enim dicit: *Nemo potest seruire Deo & Mammona*, quemadmodum dixerat: *Nemo potest duobus Dominis seruire.* Sed praesentes cōpellans, nosque omnes ad intentam audientiam excitans, ait: *Nemo potest Deo seruire & Mammona.* Vbi primum aduerte, quod duos inter se diuersos, sibi que aduersos proponit Dominos: Deum videlicet & Diuitias. Quod Do-

minus sit Deus confitentur omnes. Quod & Diuitiae dominentur, habet Salomon, dicens: *Pecunia obediunt omnia.* Secundō aduerte, quod duo illa, in quibus est seruitus, & quae in Dei seruitute existere demonstratam est, in diuitiis identidem inueniuntur. Primum est existimatio, vnde oritur reuerentia & confidentia; de qua sic Propheta: *Argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines.* Magnum quid reputantur diuitiae: quod multum valeant & possint; propter quod & adorantur: sicut Apostolus auaritiam vocat idolorum cultum, quae est Maiestas quaedam illarum, ob quam exhibetur illi & reuerentia & cultus, vnde oritur & confidentia; ut qui diuitijs pollet, se posse multum fidat. Hinc amor proficiscitur & obedientia, vnde sollicitē quaruntur, ac diligenter custodiuntur & asseruantur. Atque hoc pacto illis homo seruit, tanquam Domino suo. Quae seruitus sic diuinæ seruituti contraria est, ut vna alteram excludat, & vera sit sententia. *Non potestis Deo seruire & Mammona.*

Consona ergo hinc sequitur conclusio, s. ut à diuitiarum seruitute abstinemus, atque ab ea tantum elongemur, ut ne infimum minimumque gradum tam vtilis atque indignae seruitutis attingamus. De quo propterea gradu statuit Dominus ista conclusionem. *Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis anima vestra, quia manducatis; neque corpori vestro, quia induamini.* Quam denique conclusionem rationibus alijs confirmat, ita pergens. *Nōne anima plus est, quam esca? & corpus plus, quam vestimentum? Respicite volatilia caeli, &c.* Sollicitudo etiam necessarium, speciem habet quandam partemque vel minimam huius vilissimae seruitutis, quae se homo diuitiis subdit: à qua etiam parte, ut minima sit, decernit, ac iubet Dominus, ut longē recedamus. Quae iussio plena proculdubio est Diuinæ Sapientiae. Quam Sapientiam ut intelligas, aduerte haec tria, dominorum differentiam; serui excellentiam; atque ipsius seruitutis miseriae omnis experientiam.

Et a primo exordiens, considera amabote, quam

te, quam longè distent, Deus & Diuitia. Ipse Altissimus, ista Inferiores, quæ pedibus proceruntur. Ipse viuens ac vita ipsa; ista quid mortuum vitæ carens. Ipse intelligens, ipsissimaque Sapientia; ista vt mortuæ sunt, ita intelligentia sunt vacuæ. Quæ duo mala Idolis tribuuntur, *qua non intelligunt, quia aures habent, & non audiunt; oculos, & non vident; nares, & non odorant, neque viuunt; quia manus habent, & non palpant; pedes & non ambulant, neque spiritus est in ore ipsarum. At viuo ego: Dicit Dominus.* Si dicit, verbo dicit. Verbum autem est sapientia eius: ergò viuunt, & sapit viuens, & sapiens. Deus magnus est & immensus: Diuitiæ quid modicum sunt, & multò minus ab hominibus possidentur. Vnde vnus Deus, idemque prorsus bonum omnibus, et si infiniti essent, sufficientissimum est, cunctorum plenè desiderium satians. At illa vt angustæ in se sunt, per partes possidentur, & ne vnum quidem hominem, illas amantem, vim habent satians. Manet ille æternus; transeunt ista; fugiunt & euanescent. Et quid illa sint, quod sunt, à Deo sunt, in manu illius sunt, & cui vult datillas, & ab eo tollit. Et quid opus est cum Deo conferte terrenæ: cum immortalis caduca: cum manente pereuntia? cum saluatore perentia? cum potente debilia? atque inania & vacua cum illo, qui est omne bonum? *Non est similis tuis in Diis, Domine; & non est secundum operatua.* Dij non ditantes; diuitiæ non locupletantes; statuae, non statuente; nunquid Deo componitur, qui dirat & subleuat? suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem?

Quantum laborat Ieremias, monens populum, ne cum captiuus fuerit in Babylonia, putet Idolagenticum Deos esse? annuntiat illis ex Dei præcepto futuram captiuitatem & monet, ne ab illa Deorum apparentia gloriosa seducantur, existimantes illos esse Deos. *Videbitis* (inquit) *in Babylonia Deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, obstantes: matrum gentibus. Videte ergo, ne & vos similes effectamini factus alienus, &*

metuatis. Visa itaque turba de retrò, & ab antè adorantes dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari, Domine. Et ad longum facta de illis mentione, sæpè concludit. *Vnde vobis notum sit quod non sunt Dii, id plurimis demonstrans, apertisque rationibus.* Hoc Christianis, qui Christo dicunt: *Domine, Domine;* vehementibus ac fortioribus rationibus ingerendum esset, ne diuitias venerarentur, ne in illis fiderent, ne diligenter illas, non sperarent in incerto illarum, non illis obedirent, sed dicerent in cordibus suis, idque operibus patefacerent: *Te oportet adorari, Domine: & clamarent cum populo: Dominus ipse est; Reg. 18. Deus. Dominus ipse est Deus.* Num igitur sic aurum Deo comparabimus, vt Deo antepoamus? vt Deum qui fecit nos, derelinquamus; vt adoremus opera manuum nostrarum? vt lutum factori suo, omniumque, quæ facta sunt, auctori præponamus? Ergò Deo viuo & vero derelicto, adorabimus vitulum, quod aureus sit? dicemus cum perfidis? *Hi sunt Dii tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti? Diuitijs diuinos tribuemus honores? quasi per illas viuamus, ab illis proregamur, ob illas honoremur, in illis beatificemur, cum illis iucudemur & consolemur? Vobis notum sit, quod non sunt Di, non Domini, non dignæ quibus honor tribuatur aut amor.*

Consideret iam homo suam excellentiam, si dignum aut iustum est, vt ea colat, quæ sensu carent & vita; vt ea diligat, quorum amor ea ipsi inutilia reddit; & iis seruiat, quarum seruitus præmium non accipit aliud, quàm labores, quàm molestias, quàm rixas, quàm ærumnas; vt lutum veneretur; vt quæ illi inferiora sunt, ea sibi eleuet supra caput, usque tanquam Domino suo vero subdatur. Qui facit hæc, non monebitur à Sapiente? Non cognoscat stultitiam suam? Non reuertetur ad mentem? Piger ab omnibus vituperatur, & sibi tamè cæteris sapientior esse videtur. Sapientior sibi piger videtur septem viris; loquentibus sententias. An nō sapientior sibi videtur & cæteris, qui congregat sibi diuitias? Nam & in laudibus mulieris fortis

Reg. 18.

Exod. 32. 4

Bar. 6. 14.

Pro. 26. 16

Prov. 37.
29.

dicitur: *Multa filia congregaverunt divitias, tu supergressa est univ[er]sas*. Et tamen quoniam huiusmodi in vanum laboraverunt, stulti facti sunt, se infinitis rascientes questionibus. Vnde enim bella, lites, discordiæ, rixæ, nisi ex divitiis, quas volūt omnes, quas ut habeant ipsi ab aliis auferunt, vnde bella, & lites? stultus est piger, qui natus ad laborem otio marcescit; stultus est cupidus, qui bonis, factis ad commodum, vitur ad damnum. Mulier illa de sollicitudine rationabili laudatur, non de affectu erga divitias.

Iam tandem de incongrua atque molesta hac servitute dicamus, quod indecens est, quod nocens est. Num fiducia aut reverentia divitiis exhibenda est? quoniam etsi essent ad adiuvandū valentes, & præstō desiderantibus essent, fallaces sunt, incerta sunt, lutum sunt, cui si innitaris, cedit, & recedit. Cur putas monet Apostolus Timothæum, ut divitiis huius sæculi præcipiat, non sperare in incerto divitiarum suarum? vana est spes in divitiis sita; ergo indecenter quis fide in illis. At verò etiam cum detrimento id facit, multorum enim malorum radix est cupiditas. Arguit Salomon eum, qui videns inter se litigantes & rixantes, se illorum rixis immiscet, ita contra sese illos prouocans, & hac similitudine illum Sapiens criminatur. *Sicut qui apprehendit auribus canem: sic qui transiit impatiens, & commiscetur rixa alterius*. Quomodo impatiens, aliorum te existimas impatientiā compelescere? Vide, ne dum aliis pacem putas dari, illam tu ipse perdas. Sed ò quam cupidus congruit ista similitudo? canis animal est irritabile, & maxime si auribus teneatur: quod faciens, molestiæ se tradit, magnoq; periculo: tenere non potes, sine molestia, canem se excutiente & conante liberari. Si laxas, num morsum illius poteris euitare, qui illius ori propinquas habes manus? Divitiæ, diuitiæ sunt canis iste; tenere non potes sine labore & molestia, relinquere sine miseria. Auribus tenes, quasi te sint audituræ tibi; blandituræ: Sed nō audient: laborabunt autem, ut se de manibus tuis excutiant, tibi ipsi laborem crean-

1. Tim. 6.
17.

1. Tim. 6.
10.

Prov. 26.
17.

tes: quas si dimiseris, perinde eris ac si à cane mortus sis. Dimissa igitur misera ista servitute, Deo seruiamus, cui soli seruitus debetur, honor, & gloria. Amen.

MORALE.

O Veritas! quæ tam potens es, cur te dimittis à vanitate luperari? vinci à fallitate? cur ibi obscuraris, vbi tu magis splendes? cur vbi dominaris, ibi fugaris? Quid clarius apparet, quam quod omnia *vanitas sunt, & vanitas vanitatum?* Mundus transiens per sese suam ostendit instabilitatem. Bona illius iugiter locum mutantia, atque hinc inde transeuntia, se transitoria esse clamant voce propria: rerum omnium temporalium incomprehensibilis confusio, alta veluti præconis voce loquitur, in his nullam quietem posse reperiri: veritas in vanitate se manifestat, dum vanitatem ipsam omnibus manifestat. Quando iussit Deus, ut ex vacca rufa fieret cinis, qui aqua lustrationis misceretur, id fieri præcepit palam & coram omnibus. *Elazar (inquit) educam extra castra, immolabis eam coram omnibus, comburetq; eam cinis videntibus.* Cinis quid notat, nisi finem rei, & illius consumptionem? Qui vaccam immolauerit, Sacerdos videlicet, qui combusserit eam, qui cineres effuderit in loco deputato, omnes isti erant, per hoc quod fecerant, immundi: qui autem ex aqua, in quam cineres immitebantur, lotus fuisset, mundabatur. Ut sint nempè cineres, multitudini (inquit) filiorum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est. Vnde cinis? vnde consumptio? vnde interitus? ex peccato. Quia peccauit homo, in puluerem mortis reductus est. *Quoniam omnes dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus: posuisti enim iniquitates nostras in conspectu tuo.* Propterea illi immundi omnes. At si aqua cum cineribus aspergamur, inde mundamur. Vnde rerū est vanitas, transitus, corruptio? ex iniquitate. Vanitatem hanc, corruptionem, cineres, applica tibi cum aqua ex fonte lacrymarum procedente, qui est

qui est oculus, & ecce omnia muuda sunt tibi. Quare ergo iacet Deus, vt hæc resolutio in cineres fiat, cunctis videntibus; quia ipsa est omnibus manifesta; nullum mortalium latet nos esse mortales; testatissima est omnibus rerum vanitas; exploratissima est omnium mundanarum rerum consumptio. Id restat, vt quod scimus, testemur; quod nouimus, consideremus; quod manibus iugiter atrectamus, oculis ac mente cautè attendamus. Ecce veritatis claritas, potestas, dominatio. Nihil enim manifestius in hac vita, sicut morte nihil est certius. Et in nulla tamen re alia sic aberrant homines, sicut à vanitate irriuntur, à falsitate decipiuntur, adeò vt torus sit mundus in maligno positus; vt sit omnis homo mendax, & deficiat sanctus, & diminuta sint veritates à filiis hominum. Non enim solum vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum, sed ipsi sibi diligunt vanitatem, ipsi sibi quaerunt mendacium, tenebras diligentes, veritatem odio habentes, neque illam in domum suam recipientes.

II Heu! curabi ipsa veritate non recepta excutiendus est puluis de pedibus? Pedes quid sunt, nisi finis vite, sicut vltima sunt corporis pars? quid ergo puluis iste est, nisi cinis & puluis mortis? Veritas dum reicitur, ipsa mortem obicit se repellentibus, sciant se propter hoc morituros. Acceptet in hoc veritatem, quæ vnde reicitur, illuc regreditur. Adam quia veritati assensus non est, veritatem expertus est, quæ ab oculis est fugata, ad manus reuerfa est, & ad totum hominem, qui quod fide non accepit, hoc re ipsa recipit. Vocem illam non audisti? *Morte morieris*; Rem sentis, quod morte moriaris. Vanitas & veritas obuierunt sibi, vt vbi vana est veritas, vera ibi sit vanitas. *Verè enim* (inquit Propheta) *mendacium possederunt Patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit.* Si verè mendacium, veritas mendacio coniuncta est, vt ostendat mendacium verè mendacium esse, atque vanitatem nihil prodesse. Ecce mendacium sine veritate. *Audite verbum Domini viri illusores, dixisti enim: Percus-*

simus fidem cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium, spem nostram, & mendacio protecti sumus. Putabant isti non tangi à tribulationibus, quas mortis & inferni nomine notat Propheta, quasi ipsi conuenerint cum illis, vt ab eis non tangerentur; Quod quia falsum erat: neq; enim, vt putabant ipsi; ab ipsis tribulationibus fuerunt immunes: Propterea dicit Propheta, quod in mendacio sperauerunt; quod ipsi tamen non mendacium reputabant. Intellige namq; quod sperabant in re, quæ mendacium erat, id est non erat eos saluatura & protectura. Sic est omnis, qui sperat in rebus vanis, quæ non profunt in tempore necessitatis. Et propterea dicuntur confidere in nihilo: sed tunc vanitas apparet cum veritate, quando in necessitate homo constitutus, ab iis, in quibus confidebat, derelinquitur. Quod Isaias notat, subdens: *Subuertet grando spem mendacii, & protectionem aqua inundabunt; & delebitur fides vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans, cum transierit, eritis ei in conculcationem. Quando cunq; pertransierit tollet vos.* Hoc clarum est; hoc manifestat experientia; hic veritas radios suos effundit clarissime; nemo est, qui non experiatur, qui non confiteatur, se à mundo deceptum, delusum, confusum. Sed verius dicite, & viri illusores; Nos, nos ipsi sumus illusores nostri; ipsi nos nobis illudimus, decipimus nosmetipsos, nobis ipsis persuademus, quod falsum esse quotidie experimur. Si dicebant veteres illi: *Verè mendacium possederunt Patres nostri.* Dicite vos: Verè mendacium possedimus, vanitatem, quæ nobis non profuit. Hoc verè dixeritis.

Sed veritas ista quæ præualet, vt vanitatem cognoscatis, non præualebit, vt eam derelinquatis? & vltra eam spem mendacii non ponatis? Verba hæc Ieremia: *Verè mendacium possederunt Patres nostri; quæ diximus esse antiquorum, nostra magis sunt, de nobis prædicta sunt.* Postquam enim Iudæis illorum exterminium com-

Jer. 16. 19. *innatus est; subditillico: Domine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis: ad te gentes venient ab extremis terra; & dicent: Verè mendacium possederunt Patres nostri. Nos hæc dicimus, confitentes, quòd Patres nostri Idola adorantes & gentilitèr viuentes, longè erant à veritate, mendacio nitentur. Cur illuminatos habentes oculos cordis nostri ad cognoscendam vanitatem Patrum nostrorum, ad cognoscendam nostram cæci sumus? Si fides antiquorum errorem nobis reuelauit, quare fides, cum tibi coniuncta experientia, nostrum nobis non reuelat errorem? nos nostra non admonet vanitatis, deceptionis, illusionis, damnationis?*

Jer. 16. 20. *Nunquid factus sibi homo Deos, & non sunt Dii? Iam ultra quod fecerant Patres nostri, non facimus nos, vt adoremus Deos illos veteres; sed alii loco eorum surrexerunt. Quid verò aut qui? Id, quod colimus, quod diligimus, quod quærimus, in quo confidimus, congregantes nobis auaritiã malam, Mammona seruientes, quòd est Idolorum seruitus. Hos, hos Deos nobis facimus, & non sunt Dii tamen. Si Dii sunt; surgent, & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant. Sed neque dare diuitias possunt. Hominem à morte non liberant, neque firmum à potentiore Homine: cum ad usum non restituunt, de necessitate hominem non liberabunt. Vidua non miserabuntur, neque orphanis beneficient. Sicut enim vas hominis confectum inutile efficitur, ita sunt & Dii illorum. Clara est, & quæ nunquam marcescit veritas, ipsa de bonis istis temporalibus decernens ita clamat. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo, quo laborat sub sole? Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole: Et ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Quod de lingua dicitur, & de ore, de manibus verum est, quia per verbum sæpè intelligitur opus in Scriptura. Audi ergò. Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas.*

Deut. 32.

Bar. 6. 34.

Eccles. 1. 2.

Prou. 26.

28.

Pro 31. 30.

Fallax gratia, & vana est pulchritudo. Fal-

lacia est diuitiarum, opus fallax omne illud est, quod fallacis intendit, & non sequitur veritatem. Quid igitur expectandum? operatur ruinas. Vnde tot tantæque ruinae in vniuerso, nisi ex eo, quod non amat veritas, diligitur vanitas? Vnum opus fecit Achan, diuitias diligendo & furtim subtrahendo, & percussus est populus, pertimuitque cor populi, & instar aquæ liquefactum est. Aduersitas, quam primum populus ingressus in terram promissionis passus est, ex auaritia processit. Vt sit signum quòd illa minus operatur. Cauete ergò ab omni auaritia, & in tantum ab ea recedite, vt ne sollicita sit tu anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Tanta est Deo cura, vt auaritiã abiciãt, vt ipse se nostrum constituerit curatorem & tutorem, vt id velit nobis persuasissimum esse. Quapropter id ratione demonstrat, atque conuincit hoc argumento: quod qui maiora suppeditat, in minoribus non deerit, qui minora curat diligenter, maiora non deseret. O documentum nostrum, quod ex diuino argumento sumendum est. Tu cur minora tantum attendis? Non ob aliud Deus infima considerat, nisi vt superioribus prouideatur. Alimenta, & quibus tegamur, cur in mundo sunt? vt iis aliamur nos, tegamur nos. Tu insipiens, te neglecto, mente ac sollicitudine ad ima descendis? plus tua inferiora curas, quàm reipsum? quàm celestia? quàm Deum? Volucibus prospicit Deus, vt tibi sint in obsequium, in exemplum, in stimulum: & tu tantum prouisorem tuum oblitus, tu tibi vis prouidere? Volucres sunt, volantes, veloces ii, quibus à Deo prospicitur de transeuntibus, & fugientibus, & tui, qui manes, qui immortalitati dedicatus es, obliuiscitur Deus? Tui recordatur ipse, ergò & tu in mente habeto Deum, qui p. l. i. te à iuuentute tua, pasturus in aeternum, modo non adhaereas terræ. Quod nobis concedat. Amen.

FERIA VI. DOMI-
NICÆ DE ABRAHAM.

CONCIO PRIMA.

Scio quia Messias venit, qui di-
citur Christus. Ego sum qui lo-
quor. &c. *IOH. 4. 25.*

ARGUMENTUM.

Christus est verè Saluator. Salus nostra
duo exegit in Christo; Videm, qua no-
bis veritatem & Euangelium fideliter
annuntiaret; & Lenitatem, qua vt
agnus mansuetus portaretur ad vi-
ctimam.

QUANDO tam solemnibus confes-
sio, tam manifesta prædicatio
fit de Salvatore nostro, vt pu-
blice dicatur in Civitate Sa-
maritæ. *Ipsi audiuimus; & sci-
mus; quia hoc est verè Saluator Mundi.* Di-
gnum & iustum est, vt tantum beneficium
cõsideremus, gratias agentes Deo, qui di-
gnos nos fecit hac perfecta salute; *De qua
salute (inquit Petrus) exquisierunt, atque
scrutati sunt Propheta, qui de futura in no-
bis gratia prophetauerunt.* Atque eò magis
quod videmus, quam leniter ac suaviter sit
nobis propositum, reuelante illud Domi-
no Iesu mulieri peccatrici, cum qua tam
affabiliter loquitur, vt inde quoque disci-
puli admirati sint quod eum muliere lo-
queretur.

Dulcissima & clarissima ista verba; *Ipsi
audiuimus & scimus quia est verè Saluator
mundi;* profectò apertis auribus, cordeque
intentiſſimo à nobis excipienda sunt. Quid
enim dulcius esse potest? quid nobis gra-
tius? quid vtilius quam quod adfit, qui ve-
rè saluare possit? cuius proprium munus sit
saluare, adeò vt nomine sibi proprio rectè
appellatur Saluator? Cuius sit tanta saluan-
di vis, vt terminis cuiuscunque regionis
non determinetur aut claudatur, sed sit sa-
lus eius vsq; ad extremum terræ? qui per-

sonarum non sit acceptor? qui non sit In-
dæorum tantum Saluator, quamuis olim
dicebatur Saluator Israël, sed & gentium,
& Saluator omnium hominum, vt aptè, &
sanctè, & verè dicatur: *Saluator mundi?* 10.

Qui præterea non habet munus tantum
saluandi, verum & potestatem; neq; hanc
quoque duntaxat, verum & voluntatem
& promptitudinem præstandi, quod iustus
est facere, munusque obeundi suum, quod
illi mandatū est; adeò vt verè dicat: *Meus
cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit
me, vt perficiam opus eius:* Quod opus quin-
nam sit, expressit ipse dicens: *Veni filius
hominis, querere, & saluum facere quod perierat.* Vt merito scripserit Apostolus: *Fidelis
sermo, & omni acceptione dignus, quod Chri-
stus Iesus venit in hunc mundum peccatores
saluos facere.* Id denique, quod nos vehe-
mentius ad illum obuiis brachiis Spiritus

excipiendum moueat, hoc est, quoniam
cum sit *Saluator mundi*, plenè affert ab om-
nibus malis, miserisq; liberationem at-
que salutem. Si enim ab vno aut altero malo
nos saluos faceret; si corpora curaret tan-
tum; si rem perditam restitueret; si in thro-
no gloriæ huius mundi reponeret abie-
ctos; si de stercore erigeret pauperes; si af-
fectos consolaretur; postremò si animam
saluam faceret, neque totum hominem sa-
num faceret, non verè esset *Saluator mun-
di*: quia non ab omnibus malis, que in mū-
do sunt, eriperet homines huius mūdi, at-
que adeò ipsum mundū. Nunc autem libe-
rat in omni malo, replet omni bono. Ergò
hic est verè Saluator mūdi. Vt nemo sit, qui

se abscōdat à calore eius, à splendore eius,
à vigore eius, ab amore eius, ac demum à
salute eius. Adde; quod verba ista prolata
sunt ab hominibus, qui audientes mox
crediderunt, mox prædicauerunt; & ad po-
pulum illū pertinent, de quo ipse iam olim
dixerat in Psalmo: *Populus quem non cogno-
ni, seruiuit mihi: In auditis auris obediuit
mihi. Filij alieni mētiri sunt mihi; Filij alie-
ni inueterati sunt, & claudicauerūt à semi-
ris suis.* Populus ille promptus ad audiendū
est populus nouus, noua sponsa, sancta vi-
delicet Ecclesia. Filij alieni sunt illi, de qui-
bus dixit. *Filij Regni eiciētur in tenebras ex-
teriores;*

seriores;

teriores; qui videlicet fuerant filij, sed alieni facti sunt, inueterati sunt, non sequentes vestigia patrum suorum, sed ab eis declinantes, & claudicantes. Ergo vox ista potissimum ad nos pertinet, vox Patrum nostrorum, vox matris nostre; vox mundi restituti, vox cœlorum, de quibus scriptum est. *Ecce ego creo cœlos novos, & terram nouam.*

2. Ut autem vocem istam intelligamus, verba ipsa diligentius expendamus. Cum maiorum omnium illuuiis prodierit peccato: nam *per peccatum mors in hunc mundum intrauit*; mortis autem nomē mala omnia comprehendit, vt tam perniciosus effectus tollatur de medio, os obstruatur fontis illius, vnde procedit, necesse est. Ergo salus vt fit, & ordinata & perfecta postulat; vt tollatur peccatum mundi, quod mundum corrupit, damnauit, destruxit. Solus autem tollere, ferre, atque auferre potest peccatum mundi, qui inter mortuos liber est, & inter peccatores sanctus, vt princeps huius mundi nihil sui in illo inueniat, neque mortis, cuius ille habet Imperium; neque peccati, per quod ille idem factus est princeps mundi huius, & Deus huius sæculi. At vbi iste est ita segregatus à peccatoribus, sic a mortuis elongatus, ad eum excellior cœlis factus, vt de hoc mundo non sit, cuius mundi, qui princeps est, homicida est; & propterea omnibus profusus hominibus valeat verè dicere: *Vos de mundo hoc estis; ego non sum de hoc mundo Vos de deo sum estis; ego de supernis sum: Ecce Agnus Dei; ecce qui tollit peccatum mundi!*

Agnes inquam Dei, non mundi; Agnus immaculatus, qui propterea aliena peccata sic ferre potest, vt ab eis non inquinetur, sed perseueret immaculatus, & Agnus Dei. Hic est, de quo dixi: *Hic est verè Saluator mundi.* Sanctus, innocens, impolutus.

Qui autem sanctificauit illum, & misit Saluatorem mundi, vt saluetur mundus per eum; In fide & lenitate ipsius Sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Quid quidem de Moysē scriptum est in figura Christi; Scripsit enim de magno illo Propheta Moysē sapiens. Dilectus Deo &

hominibus, cuius memoria in benedictione est: similem illum fecit in gloria Sanctorum. In fide & lenitate ipsius Sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Proculdubio memoria Moysi in benedictione est, quando quidem de illo tam gloriosa scribantur atque dicantur: Et hæc maximè, quod fuerit dilectus Deo & hominibus, & in fide & lenitate ipsius Sanctum fecit illum. In his maximè factus est similis Sanctorum gloriæ, quin magis Sancti Sanctorum, qui est Christus Dominus; cuius fides & lenitas hodie potissimum toti mundo fit persuasissima. Paulus Apostolus Moysen considerauit secundum id, quod de eo scriptum est, quod *fidelis fuit in omni domo Dei*; & in hoc illum attendit, vt Christo similem, qui tanquam filius fidelissimus fuit in domo sua. Vbi Moyses tanquam seruus fidelis fuit in aliena. Rursus de Moysē scriptum est, quod *missimus fuit super omnes homines, qui morabantur in terra.* At Dominus Iesus dicebat: *Discite à me Quia sum mitis, & humilis corde.* Fidelitas fuit in obtemperando Deo, fideliterque referendo verba Dei ad populum. Quanta ergo fidelitas Christi, qui dicit: *Mens eius est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius.* Et quam fideliter exponat, quæ audiuit à Patre, hinc patet, quod dignatur de iis loqui cum muliere sola, quæ non erat de populo, & erat valde peccatrix, quæ post quinque viros, quos habuerat, tandem cum alio illicitè miscbatur: cum hac (inquam) sic loquitur de cœlestibus, vt tandem illi diceret manifestè. *Ego sum Christus.* Et nunquid non & lenitas ipsius in hoc fit manifesta, cum tali muliere longum suauissimumque miscere sermonem, quo ad altissimis Diuinæ Sapientiæ mysteriis illam instruxit? Postremò, & per eandem & per se ipsum ita gentem illius ciuitatis imbuuit sua doctrina, vt liberè confiterentur. *Audiuimus & scimus quia hic est verè Saluator mundi.* Meritò itaque dilectus est Deo & hominibus, Deo in fide, hominibus in lenitate. Deo quippe fideliter obsequens diuinam meruit dilectionem tanta verò cum hominibus mansuetudine ac leni-

Isa. 65. 17.

Rom. 5. 12.

Psal. 87. 6.

Ioan. 14. 30.

Heb. 1. 14.

Heb. 7. 26.

Ioan. 8. 44.

Ioan. 8. 22.

Ioan. 1. 29.

Heb. 7. 26.

Ec. 4. 5. 4.

Ec. 4. 5. 1.

lenitate, & ad infimos quosque se demit-
tens omnium hominum in se prouocauit
affectum.

3 Cum autem mulier illa Samaritana, fue-
rit & figura & praeambulum Gentilitatis
ac veluti mater nostra, merito nobis Chri-
stus debet esse dilectus. Vnde & sponsa i-
psa vera mater nostra suum illum dilectum
appellat electum ex millibus, nempe quia
elegit eum ex omni carne; sanctificatus a
Patre missus est in mundum, vt illum san-

ctificaret. *Hic solus Filius Dei vnigenitus.
Hic solus Deus & homo Hic solus Saluator
mundi. Hic solus Messias, qui est Christus,*

7 *Sal. 10. 4 Rex, & Sacerdos secundum ordinem Melchi-
sedech, qui fecit redemptionem plebis suae, &
saluum facit populum suum a peccatis eo-
rum* Hic solus, verbum caro ex omni car-

ne, in quo solo, & non in alio aliquo Salus
ex Iudaea est. Non ab re igitur querit illum
sponsa tam diligenter, vt etiam adiuret fil-
ias Ierusalem, vt si illum inuenerint, illi
patefaciant amorem suum, quae se exhibet
socias ad illum queritandum. His aenig-

matibus innuit Salomon quod Salus ex
Iudaea est, & quod Gentiles adiuti a Iudeis,
querunt, & inueniunt Christum, quod est
mysterium hodiernae lectionis. Nam &
Gentiles expectabant Christum, qui est
desideratus cunctis gentibus; quapropter
dicit mulier. Scio quia Messias venit, qui
dicitur Christus. Et venturum Iudeus sciebat,
idedo audito ab illo, cui dixerat ipsa.

4 *Quomodo tu Iudaeus cum sis? Ego sum Chri-
stus: mox credidit, illumque praedicauit.*

Nos ergo de illo consideremus, quod
fatigatus ex itinere, se omniu declarat Sal-
uatorem, quoniam sua fatigatione Salua-
tor factus est mundi. Ad hoc enim missus
est. Salus autem duo requirebat; Fidem &
Lenitatem Christi. Fidem, qua fideliter e-
uangelizans verbu Dei ac voluntatem Pa-

tris; Lenitatem, qua Agnus mansuetus por-
taretur ad victimam, tradens seipsum pro
nobis oblationem & hostiam Deo in odo-
rem suauitatis. Quae duo excellenter in
Moyses figurata sunt. Primu quidem, quia
lex per Moysen data est. Vnde Paulus: *Lex
data est per Angelos in manu Mediatoru Si-
cut autem Moyses, verus illud testamentu*

promulgauit. Ita Christus noui Testameti
mediator est, & missus est euangelizare
Regnum Dei. Vnde Sapiens hoc specialiter
ponit in laudibus Moysi. Et dedit illi
coram praecpta, & legem vitae, & discipli-
nae, docere Iacob testamentu suum, & iu-
dicia sua Israel. Videtur autem, quod lenitas
Moysi, labores, mansuetudo, sufferentia,
qua per quadraginta annos sustinuit duri-
tiam populi illius durae ceruicis, qua sem-
per contentiose egerunt, sufficiens sit figu-
ra patientiae & Passionis Domini nostri Ie-
su Christi. Attamen vt excellentius etiam
in hac parte Saluatorem nostru, qui factus
est obediens vsque ad mortem, figuraret
Moyses, ipse quoque per obedientiam mor-
tuus est. Sic enim de illo Scriptura loqui-
tur: *Locus est Dominus ad Moysen. Ascen-
de in montem istum Abarim, & morere in
monte. Postmodum vero: Mortuus est
ibi Moyses, seruus Domini in terra Moab,
iubente Domino, & sepeliuit eum. Nemi-
nem certe inuenies, ita iubente Deo mor-
tuum esse, cui dixerit Deus: Morere: vt
esset figura insignis Domini nostri, qui
oblatus est, quia ipse voluit Patri obedire.
Vt (inquit) cognoscat mundus, quia sicut
mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Rati-
onem apposuit Deus cur Moyses more-
retur, ne ingrederetur terram promissio-
nis. E contra videbis terram, & non ingre-
dieris eam, quam ego dabo filiis Israel. Et
postmodum: Vidsit eam oculis tuis, & non
transibis ad illam. Mortuusque est ibi. Sed
quando transfiguratus est Iesus, apparuit
cum illo & Moyses in claritate. Ergo ante
mortem ingredi non potuit, terram prom-
issionis. Post mortem apparuit in illa
gloriosus: cur hoc: Quia oportebat Chri-
stum pati, & ita intrare in gloriam suam; vt
nedum mortem Domini sua morte praef-
erret, sed & illius fructum premonstraret.
In fide ergo & lenitate Christi, Pater san-
ctum fecit Filium suum, vt sanctificaret
populu, tum per sermonem, tum per sangui-
nem suum. De sermone quippe dicebat i-
pse ad Patre: Sanctifica eos in veritate. Ser-
mo tuus veritas est. De sanguine Apосто-
lus: Vt sanctificaret per suum sanguinem po-
pulum suum, extra portam passus est.*

Tom. I. Bellinsani.

Y y Vtau-

Heb. 13. 9.

Ioan. 17. 17.

Gal. 3. 19.

1 *Luc. 1. 68. Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

17 *Mat. 1. 21. Can. 1. 8.*

- Mat. 10. 38.** Ut autem hæc duo præstaret, vnxit eum Deus Spiritu Sancto. Vnde dicitur Christus, id est, vnctus. Quod prædixerat Isaias, cuius Prophetiam ipsemet voluit declarare, & hoc statim quando cepit prædicare Euangelium suum. Ingressus quippe in Synagogam surrexit legere, & traditus est illi liber Isaiæ Prophetæ: & vt renouit librum, inuenit locum, vbi scriptum erat: *Spiritus Domini super me: propter quod vnxit me: Euangelizare pauperibus misit me: sanare contritos corda: prædicare captiuis remissionem, & cæca visum: dimittere confractos in remissionem: prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.* Et cum pleuisset librum, cepit dicere ad illos. Quia hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris. De se ergo factam Scripturam & Prophetiam illam voluit esse testatum, & hoc quando cepit mundo manifestari, & quæ in ea prædicta erant, facto implere; vt notum faceret quod sua prædicatio à Spiritu S. erat, à quo futura erat & Passio.
- Isa. 49. 6.** Vt igitur quomodo per prædicationem fidelissimam fuerit salus eius vsque ad extremum terræ, hanc Prophetiam attentius discutiamus; primum videamus, quomodo vnxit eum Spiritus Domini. Primo, fuit in Incarnatione. Si enim Spiritus vnxit illum, quando Deus Spiritus est, dum factus est homo, humanitati vnitus personaliter, ipsum hominem vel humanitatem vnxit mirabiliter & ineffabiliter. Secundo: Vnxit, secundum quod de eo prædictum fuit: *Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientia, & intellectus, Spiritus consilii, & fortitudinis, Spiritus scientia, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.* Hæc est gratia personalis, quia homo ille & anima illius plena fuit, & secundum ipsam animam Verbum caro factum fuit, plenum gratiæ & veritatis. Tertio, fuit plenus gratia capitis, qua caput est omnium electorum, & Princeps super omnes Reges terræ. Ideo repletio supradicta Spiritus timoris Domini ad regendum & iudicandum. *Egredietur (inquit) Virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini.* Ac deinde:
- Non secundum visionem oculorum iudicabit neque secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & in veritate arguet pro mansueti terra.*
- Eratautem lex & mos, vt Reges à Deo constituti vngerentur, quæ vnctione significabatur, dari autoritatē potestatis, quæ est Spiritus principalis ad eum regius, de quo Psalms. *Dauid: Et spiritu principali confirma me.* Sic vnctus est a Saul, sic & Dauid, sic & Salomon, sic & Hazael, sic & Iehu. Et ideo Rex etiam vocabatur Christus. Vnde Dauid: *Non dimittam manum meam in Christum Domini: ne loquebatur de Saul.* Denique & Sacerdotes vngebantur, quæ vnctione sanctificabatur, vt possent ministrare Deo. Vnctio Regum conferbat potestatem, Sacerdotum sanctitatem, qua tamen sanctitate potestatem habebant, ad Pontificium Dei appropinquandi & seruiendi cultu specialis, quo ipsi tantumungebantur. Christus itaque vnctus est vt Rex, & Sacerdos. Et quoniam vnctio illa exterior, sicut erat signum, sic & aliquo modo causa potestatis, quæ Spiritus dicitur. Idcirco ait in Prophetia: *Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me.* Vnctio tamen eius non fuit materialis, sed sine vnctione externa constitutus fuit Rex, & Sacerdos. Sicut & Moyses non inuenitur vnctus materialiter, & fuit tamen Princeps in populo; & Sacerdos. Moyses & Aaron in Sacerdotibus eius. Canit Propheta. Qui Aaron postmodum in Sacerdotem consecrauit. Sic Christus in sufflauit in Apostolos, & dedit illis potestatem ligandi atque soluendi. *Et fecisti Apostoli: (inquiunt) nos Deo nostro Reg. & Sacerdotes: & regnabimus super terram.*
- Secundo, attendamus verba ista. *Euangelizare pauperibus misit me.* Ego (inquit) constitutus sum Rex ab eo super Syon montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. Rex super Syon montem sanctum eius, vt Regnum eius sit Sacerdotale, prædictum non solum potestate, sed sanctitate: quoniam populus eius populus sanctus est, vt dicebatur de populo veteri. Hic est mons sanctus. Ideo Pater sanctificauit Filium, & misit in mundum, vt sanctificaret per suum sanguinem populū. Sanctificauit autem

antem Pater Filium, instituens Sacerdotem, quia Christus non semetipsum glorificauit, vt Pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Vt vngatur Sanctus Sanctorum. Scripsit Daniel. Sed prius dixit: *Vt consumetur prauaricatio, & si nem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia;*

16. *& vngatur Sanctus Sanctorum.* Ac deinde: *Post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est.* Vbi habes quod Christus sit Sanctus Sanctorum, & quod ideo sit ita Sanctus, quia vnctus. Ergo qui vnxit, sanctificauit. Sanctificauit autem mittens in mundum, vt ipse iam Sanctus mundum sanctificaret. Fiebat autem sanctificatio per

Heb. 9. 22. sanguinem, vt patet in lege. Vt ergo Christus sanctificaret per suum sanguinem populum, occisus est.

Perficitur autem sanctificatio per *laurum regenerationis, & renouationis Spiritus Sancti, quem effundit in nos abunde per Iesum Christum.* Nam in baptismo per aquam & sanguinem datur Spiritus Sanctus. *Tria (inquit) dant testimonium in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis.* Aqua videlicet signum, sanguis virtus, spiritus fructus.

Apo. 1. 5. Lauit enim nos in sanguine suo: quia sanguis Ioh. 1. 7. Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. Emundat autem lauacro aquae, nempe baptizans in Spiritu Sancto per aquam. Sed vt baptizentur hi, qui sanctificandi sunt, cedant necesse est. Nam qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Quomodo vero credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Ordo itaque iste est: *Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creaturae. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Ergo Spiritus, qui vnxit me. Euangelizare pauperibus, misit me.* Scribit autem

Dan. 9. 27. Daniel: *Confirmabit pactum hebdomada vna. Et in medio hebdomadae deficiet hostia & sacrificium.* Certum est autem tunc defecisse hostiam secundum Aaron, quando factum est sacrificium secundum ordinem Melchisedech, quod fuit in initio passionis, in qua Christus occisus est & negatus a

populo suo. Ergo antequam occideretur Christus, Euangelizauit predicans regnum Dei, spatio trium annorum cum dimidio, id est media hebdomada, quae erat septem annorum: quia haec est confirmatio pacti id est foederis, quod est testamentum nouum, quod confirmauit testimonio operum. Rursus alia dimidia hebdomada per Apostolos confirmatum est pactum, qui non obstante persecutione, perseuerauerunt ibi praedicantes, & sermonem confirmantes sequentibus signis. Quae confirmatio Christo tribuitur a Daniele, quia illi quidem praedicauerunt vbique, vsq; ad vltimum terrae; sed ibi media hebdomada, antequam diuiderentur in terras, *Domino cooperante, & sermone confirmante sequentibus signis.* Ita vt praedicatio sit quidem Christi & discipulorum; confirmatio autem solius Christi, qui fecit opera. Quid miramini in hoc (inquit Petrus) aut nos quid intuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare: Deus patrum nostrorum suscitauit Filium suum Iesum, & in fide nominis eius, hunc, quem vidistis & nostis, confirmauit nomen eius; & fides, quae per eum est, dedit integram sanitatem istam. Obserua verbum confirmandi, quo vsi sunt Propheta, Euangelista, & Apostolus: vt miraculum primum, quod factum ab Apostolis narrant Acta Apostolorum, fuerit confirmatio corporis infirmi. Quam tribuit Petrus non virtuti propriae, sed nomini Christi ac fidei illius. Hinc & sanaturus idem Petrus Aeneam quendam, dixit illi, *Aenea sanet te Domine Iesu Christus Surge & sternet tibi.* Et surrexit. Similiter suscitaturus Thabitara viduam mortuam, orauit, vt intelligeretur, hoc esse opus Dei non hominum. Hoc dictum sit pro intelligentia verborum Prophetarum. *Euangelizare pauperibus misit.* Quod autem dicit, *pauperibus, intellige humilibus, mansuetis, paruulis, simplicibus.* Hinc superbi illi dicunt: *Nunquid ex principibus, aut ex Pharisaeis, aliquis credit in eum? sed turba haec, quae non nouit legem.* Hinc Apostolus Paulus: *Visite orationem vestram fratres, quia non multi sapientes, secundum carnem, non multi poten-*

Mar. 16. 20.

Act. 3. 12.

Act. 9. 34.

40.

Isa. 61. 1. &

Luc. 4. 18.

Iob. 7. 48.

- potentes, non multi nobiles; sed qua stulti sunt mundi, elegit Deus, ut confundat Sapientes; & qua infirma sunt mundi, ut confundat fortia. Et Iacobus: *Noans Deus obligit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes Regni?* Hinc Dominus ipse: *Luc 6 20. Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei.* *24. Va vobis diuitibus, qui habetis hic consolationem vestram.* Sic etiam seruo dixit paterfamilias: *Pauperes, ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc.* Et Christus ait Patri: *Ab- Mat 21 25. condisti hac à prudentibus, & sapientibus, & reuelasti ea paruulis.* Sic & Regius Propheta: *Declaratio sermonum tuorum illuminat; & intellectum dat paruulis.*
7. *Quod sequitur in Propheta: sanare contritos corde, predicare captiuis remissionem, Luc 4 18. & cæcis visum, dimittere contritos in remissionem:* notat beneficia, & corporalia & spiritualia, quæ Christus mundo attulit. Nam contriti & constriati intelliguntur pœnitentes, habentes cor contritum & humiliatum; intelliguntur & afflicti & tribulati. Sic cæci spiritualiter & corporaliter: ita pariter & captiui: venit enim Christus totum hominem sanum facere; ut per eum sit redemptio animæ; & per eum simus expectantes redemptionem corporis nostri.
- Rom. 8. 23. Predicare annum Domini acceptum, & Isa 61. 1. & diem retributionis.* Annus iste est tempus *Luc 4 18. illud, de quo dicit Apostolus: Ecce nunc 2. Cor. 6. 2. tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* *M. 1. 4. 17. Hunc prædicabat Christus dicens: Appropinquabit Regnum Dei. Hodie impleta est Luc 4 21. hæc Prophecia in auribus vestris. Faciẽ cæli Luc 19 42. diuidi: are nostis, hoc autem tempus quare non probatis? Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, qua ad pacem tibi. Et totus in eo fuit, ut notum faceret, quod istud esset tempus, quo misit Deus Filium suum in mundum, ut omnis, qui credit in illum, non pereat. Prædicauit Iob. 3. 14. denique diem retributionis, ostendens se, Isa 61 1. & qui nunc venit saluare, venturum tandem Iudicare viuos & mortuos; ut volentes exciperent Saluatorem, ne in fine nolentes accipere Iudicem cogerentur.*
- Exhortatio.* Quæ omnia sint nobis documenta. Spiritus vixit eum, & misit, qui id eod dicitur

Christus. Nos igitur, qui ab eo Christiani dicimur illum suscipiamus, qui vnctus venit ad nos; qui misericors est; qui Saluator est omnium hominum, & maxime fidelium; à quo potissimum expectemus, & expectamus salutem animarum nostrarum. Venit vnctus, quia faciliter, quia libenter, quia prompte venit. Vnctio agile reddit corpus; spiritus & dilectio promptum reddit animum. Sic Christus corpus exhibuit aptatum ad opus redemptionis, quod nihil egit aliud, quam portare peccata nostra. Animam pro nobis posuit, totus noster; totus datus nobis; prius & promptus ad saluandum; qui stetit super Ierusalem, nolentẽ ab eo saluari; & protestatur suum cibum esse, facere voluntatem Patris, quæ est bona, & plena misericordiz ad saluandas gentes, & ad trahendas illas ad Christum Saluatorem.

Ioseph singulariter fuit Deo dilectus propter castitatem & patientiam; hominibus, propter prouidentiam & mansuetudinem; & castus cum muliere; b patiens cū hero; e prouidus cum Ægypto; d mansuetus cum fratribus. His virtutibus resplendeat Christianus; ut Deo placeat creatori; creaturæ non hæreat luxuriosè, libidinose, amore inordinato. Ut hominibus placeat, prouideat bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus; adiuuans in necessitatibus, sicut fecit Ioseph: mala quoque sustineat in mansuetudine & in patientia. Mulier Samaritana figura fuit nostri. Locus ubi Christus illam cõuertit, erat iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph, filio suo. Erat Ioseph singulariter dilectus à patre, cui propterea partem hanc contulit extra fratres suos: ergo partem significat & hereditatem, quæ Deus Pater donat electis & dilectis suis. Isti sunt Ioseph castus, patiens; prouidus, mansuetus. Sis Ioseph in virtutibus istis, b vt heres sis selectæ hereditatis. At si in-cestuosus fueris, vt a Ruben; si furiosus, vt Simeon & Leui; si fratri venditor, vt Iudas; si criminiosus, vt cæteri fratres, nõ eris nobili ista dignus hereditate. Benedictio illius, qui apparuit in rubo veniat super caput Ioseph. Sic benedixit Moyses

cit populum suū à pressura flammæ, vt in medio ignis non sit altuatus.

SECUNDA PARS.

Nunc volentes cōsiderare Christi Do-
mini nostri lenitatem, per quam salui
facti sumus; attendamus quod prædicatio
illa de qua dictum est supra. Prædicare ca-
ptiuus remissionem, & cæcis visum, prædi-
care annum Domini acceptum: non ver-
bis tantum facta est, sed factis. Quo modo
dicebat Christus Iudæis: *Multa bona ope-*
ra ostendi vobis, & Patre meo. Et Psalmus: *Psal. 84. 8.*
Ostende nobis Domine misericordiam tuam.
& salutare tuum da nobis. Ideo prædica-
tionem factio miscuit in Prophetia. *Euan-*
gelizare pauperibus misit me; sanare con-
tritos corde; prædicare captiuus remissionem,
& cæcis visum; dimittere contractos in re-
missionem. Vides quomodo, vbi dicit
prædicare, dicit & sanare & dimittere; vt
verba pro factis accipiamus. Vnde & in
Prophetia adiicit: *Vt consolaret omnes lu-*
gente, & darem eis coronam pro cinere, oleū
gaudij pro lacrima. Spiritus ergo vngēs Chri-
stum, sic misit ad prædicandum, vt mitte-
retur ad saluandum, notamq; toti mundo
faceret suam salutem, omnibusq; illā of-
ferret. Vnde alibi in eodem Propheta hæc
duo simul coniungens, verba videlicet &
facta, ait: *Ego, qui loquor iustitiam, & pro-*
pugnator sum ad saluandum. Vt intelliga-
mus, quod loqui iustitiam, sit re ipsa iusti-
ficare, quæ tamen iustitia etiam verbo
prædicanda erat. Sed ibidem modū, quo
saluauit expressit, nam ad illam interroga-
tionem. *Quare ergo rubrum est vestimen-*
tum tuum, & vestimenta tua sicut calcan-
tium in torculari? Respondit. *Torcular*
calcanti solus, & de gentibus non est vir me-
cum: calcanti eos in furore meo, & concu-
caui eos in via mea; & aspersus est sanguis
eorum super vestimenta mea. Modus ergo
saluandi fuit per sanguinis effusionem, qui
dicitur sanguis hostium, quoniam peccata
nostra, cum adhuc inimici essemus, effu-
derunt sanguinem eius. Et sicut peccata
nostra ipse portauit, quasi sua; ita sanguinē
suum donauit nobis, quo quasi nostro la-
uamur

114. moriturus. Et antē. f De benedictione
Exod. 3. 2. Domini terra eius, de pomis cæli. O be-
neditio Domini, o abundantia, o suauitas
huius terræ, & hæreditatis. Terra san-
cta erat, vbi Dominus apparuit in rubo, vt
dixit ipse Dominus. Terra sancta est, à
Domino benedicta, quæ data est Ioseph,
vbi sunt poma cæli, vbi sunt fructus So-
lis & Lunæ, cælestes (inquam) diuitiæ at-
que delitiæ. Heu ergo cur Ioseph non re-
ferimus moribus nostris? cur saltem illius
mansuetudinem non imitatur? propter
iustitiam passus est persecutiones: Virtutes
eius, quibus etiam a factus est dignus
cælesti reuelatione, præmonstrante illi fu-
turum illius principatum, patri singulariter
charū reddiderūt; b patri erat dilectus
c fratribus odiosus. Vnde venditus fuit;
calumniam passus est ab adultera propter
amorem castitatis. Omnia sustinuit pa-
tienter, & quamimter, perseverat, & po-
tens iam factus bona reddidit pro malis.
Dicit. 33. Hunc, hunc imitemur, vt bibamus de a-
qua viua Domini Iesu, vt non sitiamus in
æternum. Sic benedictio illius, qui appa-
ruit in rubo, venit super caput eius. Quo-
modo apparuit in rubo? Rubus ardebat,
& non comburebatur. Quæ esca apposita
magis igni, quam rubus? quid facilius ad
comburendum quam spina? flamma com-
burens montes rubum nō combussit: per-
secutores Ioseph contra eum exarserunt
Psa. 115. 12. sicut ignis in spinis. Expositus ipse, flam-
mæ ignis, non restitit, cessit, sustinuit pa-
tens, mansuetus, humilis, pius, & tamen
Exod. 3. 2. ardebat rubus, & non comburebatur; per-
stitit, duravit, regnavit. Est & tu rubus
facilis ad comburendum, ad patiendum,
ad sufferendum, & nulla tibi nocebit ad-
uersitas; & ambulabis super prunas, & nō
comburentur plantæ tuæ, & abscondes in-
gnem in sinu tuo. Et non ardebunt vesti-
menta tua. Et qui apparuit in rubo, bene-
dicit tibi, dicens. *Cum ipse sum in tribula-*
Psa. 90. 15. *tionem.* O visio magna, & admirationis ple-
na! Vadam, & videbo visionem hanc ma-
gnam: & audiam vocem Domini de rubo,
immo & videbo Dominum ipsum in flā-
ma ignis, & intelligam quomodo per aquā
salutarem & mollem lenitatem, saluū fe-

inuit & redimur. Saluauit igitur opere ac labore suo. Vnde post inferit. Saluauit mihi brachium meum. Et adhuc infra: Et factus est eius Saluator. In dilectione sua, & in indulgentia sua redemit eos. & portauit eos.

Vinctus est ergo Christus, non ad predicandum duntaxat, sed ad saluandum. Vinctus (inquam) vt Rex, quoniam Reges inducti sunt in populum Dei, vt illum saluarent ab inimicis suis. Vnde Samuel vntus est vt dicitur: *Et factus est vnctus in Regem, ait: Ecce vnctus Dominus super hereditate suam in principem; & liberabis populum suum de manibus inimicorum eius.* Et qui contempserunt illum, dicebant: *Num saluare nos poterit iste?* Vinctus est, vt Sacerdos, vt saluaret ab ira Domini: quo modo saluauit Moyses, quando indignatus Dominus voluit torum delere populum suum: & modo, quo saluauit Aaron extinguens incendium, quod populum consumebat, orans, & incensans. Quoniam Christus eripuit nos de potestate tenebrarum. Et expoliatis principibus, & potestates traduxit censi lenter patiam triumphans. *Pariterq; reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: Vt quasi Rex operaretur salutem ex inimicis. & de manu omnium, qui oderunt nos.* Et quasi Sacerdos faceret redemptionem plebi sua, & erigeret cornu salutis nobis. Que vnctio vt dedit illi potestatem ista faciendi, sic per eam promptus fuit ad id opere exequendum. Quae executio quoniam per sanguinem Crucis eius perficienda erat: ideo vnctus est Christus, vt mortem obiret pro nobis. Hinc Daniel praesum dixit: *Vngatur Sanctus Sanctorum: post vero subiunxit: Occidatur Christus.* Vngatur prius, vt vnctus, & Christus occidatur. Christus. n. idem est q̄ vnctus. Oleum enim du linit, lenit, lenere facit, vt lenitate ipse redimat nos a malis. Si Moyses, quando populus virulum confluuit & adorauit, zelo, quo etiam tabulas confregit proiciens ad radicem montis, incensus contra populum, voluisset illum extingui, iam de populo penitus actum fuisset. Sed in lenitate sua saluum fecit illum, quae zelatus est pro Deo suo, vt ne populi extinctio, Domini detractio esset: vt ne populi ipsa delictio, qua fuisset opus

iustitiae, deputaretur ab infidelibus impotentiae. Fuit ergo lenitas necessaria cui zeli ardore vehementi: Et quod plus vehemens ardor, eo plus lenitas clemens atq; ad saluandum propensior. Haud secus Dominus nollet Iesus, vbi dicit: *Zelus domus tua comedit me. ibi etiam dicit: Propter se iussu: 8. nui opprobrium: extraneus factus sum fratribus meis.* Ardens, vt Patrem honorificaret: lenis, vt saluos faceret multos populos. Ipse ergo factus est Christus & vnctus, vt saluaret nos per sanguinem Crucis suae. Propterea secundum legem sacrificium, quod in dies offerebatur mane & vesperis, agnus erat immaculatus. Propterea sacrificium illud caput omnium sacrificiorum, quod Pascha aut Pascha dicebatur, quod tunc fuisset transitus Domini, non aliud erat, quam Agnus immaculatus. Propterea etiam quando necesse erat occidi Pascha, Pascha nostrum immolatus est Christus. ipse enim verus est Agnus, qui abstulit peccata mundi. De quo in figura illius dixerat Ieremias. Ego quasi Agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Lenitas illa naturalis atq; mansuetudo agni irrationalis, voluntariam lenitatem Domini Iesu, mansuetudinem, patientiam, pietatem, humilitatem, benignitatem, humanitatem nobis ob oculos ponit, de qua scriptum legimus: *Ecce puer meus electus, quem elegi, posui super me: et neg, audietur in plateis vox eius.* Quid est, posui super eum spiritum meum? nihil quod ipse dixit: *Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me: vnctionem videlicet misericordiae suae, vt ego per viscera misericordiae visitarem, & facerem redemptionem plebi suae?*

Haec Christi Domini lenitas, & misericordia offensa est, quando captus est in hortu, quam verbis illis ipse testatus est. *Quotidie apud vos eram in Templo, sed haec est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Et quoque illam ostendit, quando prohibuit Petro suam defensionem, quando cohortem protraxit, a qua tamen se teneri permittit atq; ligari. Eadem lenitate ostendit, quando ductus in concilium eorum se tendentibus obmutuit, detrahentibus illis, & blasphemantibus.

Mat. 26. & blasphemantibus, & Caipha insultante. Nihil respondes ad ea, quæ illi aduersum te testificantur? Eandem fecit esse testam, quando post Pilato demonstratam Luc. 23. 9. Diuinam eloquentiam suam, contra calumnias sibi ab inimicis illatas, sic tacuit, vt miraretur Prasfes vehementer. Herodi nihil respondit, vbi facillimè potuisset se à tanta eximere persecutione. Sententiam sustinuit Pilati iudicis inquisitissimi, non resistens, non contradicens, quoniam clamauerat in Cantico. Ego autem tanq̃ surdus non audiebam, & sicut mutus non aperies os suum. Et ne elinguis, aut quasi extra se factus ex doloris vehementia putaretur; Luc. 23. 34. atq; ideo ne obmutiret quidem, mox crucifixus clamauit, & spiritum emittens, vt non nisi patientiæ, atq; lenitati illius silentium tribueretur: sic verus esset Agnus Dei; & mansuetudo eras ac modestia nota esset omnibus hominibus. Hac lenitate semper vsus est in vita sua, Agnum se semper, & vbique demonstrauit.

Hac eadem lenitate vixit ipse spiritu suo discipulos suos, quibus dixit: *Ece ego Luc. 10. 21. mitto vos sicut agnos inter lupos.* Sed quomodo modo misit? *Sicut misit me Pater, & ego Luc. 4. mitto vos.* At quomodo te misit Pater? *Spiritus Domini super me, & ego vixi me, Euangelizare pauperibus misit me.* Ergo & ipse misit illos Euangelizare, Spiritu Sancto misso de celo super eos, quo illos vniuersos fecitq; Christos suos, atq; Agnos vniuersos oleo sancto suo, fortes in bello, mites in prelio, Angelos cum Michaële contra Apr. 11. 11. Draconem & Angelos eius, agnos cum Christo, qui vicerunt Diabolum propter sanguinem Agni, & non dilexerunt Animas suas vsq; ad mortem. Misit autem inter lupos; non dicens sicut olim. Nolite tangere Christos meos. Sed. *Ece ego mitto ad vos sapientes, & prudentes, sicut serpentes, & ex illis occideris; & crucifigeris, & flagellabitur: quia mitto sicut agnos inter lupos.* Qui Spiritu Sancto repleti, in carne ambulantes, non secundum carnem militabunt, sed secundum spiritum; quo vincti erunt, quasi Angeli sine carne, quasi spiritus sine corpore; verè induti virtute

ex alto, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarii. Hoc est quod sub figura messis, dixit illis. *Ego misit vos metere, quod non seminastis. Alii laborauerunt, & vos in labores eorū introistis.* Christus seminauit, Christus laborauit, Christus fecit redemptionem: de se dicit. *Alii laborauerunt.* Quia si vnus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. In Adam non ipse solus Adam, sed omnes peccauerunt. Ergo in Christo non solum ipse laborauit, *Fatigatus ex itinere, sed & alii laborauerunt,* quotquot in Christo sunt. Quia vniuersi illi Deus oleo iustitiæ præ confortibus suis. Tamè & in propria persona vnicuiq; laborandum est, vt in Christi labores possit introire. Neq; n. sit messis sine labore. Misit autè Christus Apostolos suos metere nedū cum labore, sed & cum dolore. Vnde vnus ex illis pro se, & pro omnibus dicit. *Adimpleo ea, qua desunt passionum Christi in carne mea.* Dum videlicet metit, & congregat in horrea. Agnus ergo noster, agnos suos misit in mundū; Christus noster, Christos suos misit vngentes oleo infirmos; vt conualeant de infirmitate; fortes facti in bello, ad expugnandas aëreas potestates; ad castiganda corpora sua, & in feruitutem redigenda; ad calcandas terrenas vanitates; & arbitrandas, vt stercorea; ad spernendas, & abiiciendas sensus animalis voluptates; vniuersaque bona mundi penitus contemnenda. Per istam sanctam Vnctionem, & Spiritus Sancti virtutem, & rationem Domini nostri Iesu Christi, qui vt *Messias venit, qui dicitur Christus.*

Qui ergo Christi sumus, vnde Christiani dicimus, id est vincti, in palestrā descendentes cum Diabolo luctemur, vngamus caput nostrum, id est mentē disponamus, vt promptum sit ad pugnam. Ornemus animam donis Spiritus Sancti; sit intellectus splendoribus sanctorum donorū illustratus sapientiæ & intellectus, scientiæ & consilii. Confirmatum sit cor nostrum spiritu fortitudinis, inclinatum ad faciendam misericordiam cum proximis nostris spiritu pietatis. Et vndique repleat nos spiritus timoris Domini. Christo canitur in Psalmo: *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatē: propterea.*

1. Cor. 5. 14

Rom. 5. 12

Col. 1. 24

to Exhortatio.

Psal. 44. 3

propere d' vixit te Deus, Deus tuus oleo letitiae pra confortibus tuis Vbi est oleum Spiritus Sancti, ibi est dilectio iustitiae, odium iniquitatis; & vbi ista sunt, non deest oleum. Consequentia est iste non causa. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vixit te Deus. Quoniam Spiritus est, qui iustificat iustitiae dilectione; Spiritus est, qui rectificat odio iniquitatis. Ergo diligite iustitiam, qui habitatis terram. Odite iniquitatem, qui exoptatis caelum. Ita enim Spiritus Christi habitat in vobis.

Prou. 3. 3. Sic Salomonis documentum in vobis non erit inane: Misericordia, & veritas non te deserant: circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui: & inuenies gratiam, & disciplinam bonam coram Deo, &

Eccl. 4. 1. hominibus. Moyses dilectus Deo, & hominibus in fide, & lenitate factus est sanctus. Ergo lenitas misericordiae, & fides veritatis non te deserant: vt inuenias gratiam coram Deo & hominibus. In fide & veritate crede Deo, atque illi coniungere, vt placeas in conspectu Principis, qui est ipse. In lenitate, & misericordia hominibus placeamus. Esau pilosus & hispidus

Gen. 25. 23. nec Deo dilectus, nec hominibus, benedictione caelesti priuatur, & persequitur fratrem suum. Iacob lenis, & parentibus gratus, missus est in Haram, & Deo charus vidit in itinere Deum patrum suorum. Lenis fuit, non hispidus pelle & moribus; lenitate cessit fratris indignationi; lenitate parentibus obediuit; lenitate auunculo suo Laban sedulo, diuque seruiuit; lenitate iniuriam tolerauit, qua in matrimonio deceptus fuit; lenitate sustinuit asperitatem Laban in mercede laborum suorum; lenitate leniuit furorem, & persequentis auunculi, & occurrentis fratris; postremo lenitate non exacerbauit habitatores terrae, in qua peregrinabatur, vt sine offensione omnibus eilet. O quanta vis lenitatis, quanta mansuetudinis potentia; quanta patientiae fortitudo. Ideo mansueti hereditabunt terram, & inhabitabunt in saeculum saeculi

Psal. 36. 11 super eam. Nonne scriptum est? Responso molli frangit iram. Nunquid non exprimit adhuc Salomon? Patientia lenietur

Princeps: & lingua molli confringet duritiam

etiam Mollities olei lenitas mansuetudinis, frangit & superat omnes contrarias potestates. Oles confortantur nerui a pugnam. Prou. 4. 11 Iacob lenis ita fortis fuit, vt diceretur illi: Gen. 32. 11 Si fortis fuisti contra Deum, quanto magis Gen. 47. 10 contra homines praeualebit? Ergo misericordia & veritas non te deserant. Cui quaso lenis, aliquando hispidus factus est? quia lenitas profert fortitudinem magnam; quia lenitas adiuuat a fortibus. Vicit Iacob lenis sua lenitate armatum fratrem, sibi cum quadringentis armatis obuiantem. Frater autem fortis, a leni superatus, obtulit se illi comitem & protectorem. Ecce lenem circumdatum, & protectum a forti. Sis tuis, & Angelos prius, quam homines habebis obuia; quibus mandatum est, vt custodiant te in omnibus viis tuis; vt non praeualeat homo. Ergo misericordia, & veritas non te deserant. Habeas in corde, habeas in ore, habeas in opere, & veritate.

Etiam Diabolus nouit mollitie superare virtutem; muliere deiecit virum; mollitie virilitatem. Hoc malum sustulit Dominus, muliere trahens ad se virorum multitudinem. Mulierem leniter aggreditur, veritate conuincit. Vnde illa clamat. Quia dixit mihi omnia, quaecunque feci. Ita mulierem fortem, potentem videlicet lenitatem misit ad ciuitatem Samaritanorum expugnandam, & in captiuitatem redigendam in obsequium Christi. Diabolus mulierem appetit: Christus quoque mulierem. Diabolus ligno, & cibo mortis; Christus aqua & potu vitae. Diabolus mendacio: Christus veritate: Diabolus illam deceptam mittit ad virum: Christus illam edoctam mittit ad homines. Per illam Diabolus, virum prostrauit: Per hanc Christus totam ciuitatem erexit. Ergo o viri ad vos clamito. Nolite molles esse cum Diabolo: sed resstite Diabolo, & fugiet a vobis. Molles estote cum Christo, in vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; mites estote, cedentes, credentes, obediennes. Cedens mollis aqua in mari rubro, illico obduruit, vt eilet illis pro muro. Cedens mollietate, saluans duritie. Sed eadem teneritudine sua fluens obruit persequentes, qui submersi sunt in aquis vehementibus.

bus. O inæstimabilem fortitudinem lenitatis! Num veluti desperans clamat Salomon. *Mulierem fortem quis inueniet?* Inuenta, inuenta certè est. Nam lingua mollis confringit duritiem; & melior est patiens viro forti. Et vir fortissimus Sampson à mulieribus est deiectus. Et de muliere, ad potestatem tenebrarum dictum est. *Ipsa conteret caput tuum.* O Domine Iesu, tenerime sicut vermiculus, & in tione misericordiae tuae factus mollis, vicisti mundum, deiecisti Diabolum, & tunc ut leo vicisti, quando ut agnus occisus es! Pondus, quod totus mundus sustinere non poterat, nempe iniquitates omnium nostrum, tu solus in corpore tuo portasti, in carne videlicet infirma, crucifixus videlicet ex infirmitate, ut in profundum maris proiceret omnia peccata nostra. Da nobis, ut infirmitate vincamus, ut cedendo fortiores enadamus, ut castra verentes exterorum, digni efficiamur gratia tua. Sit lenitas tua virtus nostra, sit Passio tua nostra fortitudo, Sanguis tuus faciat nos potentes ut leones. Dixit nobis Vicarius tuus. *Christo passo in carne, & vobis eadem cogitatione armamini.* Heu! per Passionem tuam armemur, ut te passum cogitantes non deficiamus in laboribus, & in aduersitatibus non cedamus Diabolo, illi resistentes fortes in fide. Tu occisus ut agnus, vicisti ut leo: ergò & nos agni in medio luporum, vincamus in bono malum, in patientia potentiam, in mansuetudine ferocitatem, iracundiam in lenitate, furorem in humilitate, & in sufferentia quaecunque nobis aduersantur. In manibus tuis est fortitudo, quia potentes manus Dei ad delendam omnem carnem, ad ligandum omnem spiritum, ad conuertendam omnem terram, ad concludendos omnes caelos: sed ibi abscondita est fortitudo, dum clavis confixa fuit in Cruce. Sed absconditio in causa, est in effectu aperta manifestatio, destruens mortem, & eum qui habebat mortis imperium. Itaque & nos, quæso, Domine, tibi confixi Crucis mortem superemus, & mortis auctorem, mundum, & omnia, quæ in mundo sunt, ut super excelsa tua deducas nos in

Psalmis canentes. *Vbi est mors victoria tua? 1. Cor. 15. vbi est mors stimulus tuus? Quomodo ceci- disti de caelo Lucifer? Contritus Dominus Isai. 14. 12. baculum impiorum, virgam dominantium. Dominus fortitudo mea, & salus mea. Amen.*

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Consideratur qui sit Saluator & qualis. Quid egerit ut saluaremur. Quid à nobis agendum, ut hanc salutem consequamur. In Morali, Meditatio Passionis Christi suadetur.

RATIONABILE erat, ut qui veniret Saluator mundi, mudo ipsi toti esset manifestus. Propterea quo tempore immolabatur vacca, atque comburebatur, ut ex eius cineribus aqua lustrationis sanctificaretur, ad illos mundandos, qui fuissent polluti, iussit Deus, ut hoc fieret coram omnibus, cunctisque videns: Ita quòd immolatio eius esset manifesta, itidemque combustio. De immolatione quippe sic iubetur: *Trodetis eam Eleazarus Sacerdos, que eductam extra castra immolabit in conspectu omnium. De combustione autem: Combure eam cum visceribus suis, & carnibus eius, quam sanguine & fimo flamma traditis.* Cum itaque populus Samariae, qui nobis gentes mundi refert, Christum confiteatur, mundi Saluatorem, liberè dicens. *Nos audimus, & scimus quia hic est verè Saluator mundi.* Congruum est, ut illius mors, qua operatus est salutem in medio terræ, cunctis appareat, euidenterque manifestetur. Nam cineres illius vacca erant multitudo filiorum Israël in custodiam. Propter hoc enim voluit Deus Filii sui Passionem etiam veteribus aliquo modo manifestam esse, nempe saltem in figuris. Et nos ergò debemus cineres istos custo-

dire, præ oculis tenentes mortem illam, quæ per aquam baptismi ad emundandam conscientiam nostram a peccatis, imponitur & imputatur.

Non abs te mulier illa Samaritana, cuius occasione & operâ Christus Dominus noster ostenditur, & prædicatur Saluator mundi, erat in ciuitate peccatrix, cuius etiam propterea peccatum & a Christo illi reuelatum est, & ab ipsa omnibus declaratum, vt notum esset omnibus, quod ille

1. Tim. 1.15 Saluator mundi venit in hunc mundum peccatores saluos facere a peccatis eorum. De quo, vt intelligamus quam ratione saluet, tria iuxta figuram propositam explicare nobis congruè esse videtur. Figura quippe tangit qualis esset victima illa. Et quid ex ea fieret, nempe quod immolaretur & combureretur. Ac deniq; quis illius esset vsus ad emundationem carnis. Videamus Saluatorem omnium, quis sit aut qualis; quid egerit vt saluemur; quid nobis vt eius salutem consequamur agendum sit. Et hæc omnia in ipsa illius figura speculemur.

Diuiso.

Victima ista præter ceteras, valde erat insignis. Propterea locutus est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens. *Ista est religio victima, quam constituit Dominus.* Nunquid non aliæ omnes a Domino fuerant constitutæ? Ille loquendi modus notat hanc esse singularem, singulariq; Dei præcepto constitutam, quæ cum figura sit, vt ceteræ omnes, in figurando splendorem quandam præ ceteris emittit, & distinctius clariusque figurat veritatem. *Præcipe* (inquit) *filii Israel. vt adducant ad te vacca rufam, ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portauerit iugum.* Hæc est nostri Saluatoris figura. Ad filios Israël pertinebat illam adduci, atq; præsentari, quia salus ex *Iudeis est*, quorum patres sunt, ex quibus est Christus. Sed quare vacca potius quam vitulus, aut bos? si vitulus, iam non fuisset ætatis integræ, vt opus erat: si bos ætatis integræ, iam lasciuiret, quod vacca non euenit, ita mox vt ad ætatem peruenit integram. Hæc est nostri Saluatoris absoluta perfectio. Nam quod per ætatem plenam, perfectio intelligatur mentis, summaque

Num. 9.1.

virtutum, atq; omnis iustitia, testatur Paulus atq; demonstrat, dicens: *O curramus omnes in virum perfectum, in m. n. i. u. r. a. t. u. plenitudinē Christi.* Neq; enim intendit Apostolus, vt simus triginta trium annorum, vt erat Christus: alioqui quomodo simul omnes hac ætate simul conuenirent? Sed *occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis Filii Dei;* vt iam non simus paruuli, fluctuantes omni vento doctrine. Paruuli ergo non ætate infirma, sed fidei debilitate ac modicitate. Ergo sic etiã viri perfecti sunt fide plena, & charitate perfecta. Subdit enim. *Veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus.* Vides augmentum charitatis, omniumq; virtutum? In charitate, per omnia. Si hac ratione ad ætatis Christi mensuram crescere nos vult Apostolus. Ergo ætas integra victimæ notat Verbum caro factum, pleum esse gratiæ & veritatis, quando quidem in illo quoque *habitat plenitudo diuinitatis etiam corporaliter,* absq; vlla imperfectione, aut macula. Quæ omnis perfectio ad aliud nihil, quam ad saluandum impenderetur. Quod Dominus ipse Iesus quando recusaui in discordia fratrum propter temporalem substantiam se immiscere declarauit, dicens. *O homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos?* Inferens non quidem illi non esse facultatem illos iudicandi & diuidendi, sed ad negocia temporalia tractanda non esse missum. *Venit enim filius hominis saluum facere, quod perierat,* quia ad hoc missus fuit. Hoc est iugum non portasse, neque humanis vibus fuisse applicatum. At verò cur rufa? quoniam vacca rufa lacte sunt abundantiores, simulque vt ostenderetur, quod rubicundus futurus esset Dominus sanguinis proprii asperione. Ergo *hic est Filius Dei, super quem venit Spiritus Sanctus, vngens illum oleo sancto, & repleuit eum omnibus donis Spiritus, nempe scientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ, & pietatis, & Spiritus timoris Domini;* quapropter in eo sunt omnes thesauri scientiæ, & scientiæ Dei. *Col. 2.3.*

Vide ergo quem misit Deus Saluatorem.

tem.

rem. Nunquid erit quisquam, qui de illo, sicut de Saül, dicere possit. Nū saluare nos poterit iste? Nūquid, dico ego misit Deus aliquando saluatores ad populū, qui illum nō saluauerint? Erāt illi saluatores populi.

*1. Tim. 2.4. Hic autem est saluator mundi. Sicut illi populum saluauerunt, haud secus istius filius usque ad fines terræ pertinebit; quia vult omnes homines saluos fieri, non gentē solummodò Iudaeorum. An nō verius & excellentius de illo dicitur, quod se Saül dixerit Samuel. Certè videtur, quē elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Corpore ille omnēs antecedebat. Stetit in medio populi, & aliorum fuit vniuerso populo ab humero & sursum. Quid in humero nisi fortitudo maxime ad portandum? In humero Altissimi Domini Iesu; Sint iniquitates nostræ sicut onus graue grauitate super illum, portauit ipse tamen omnes illas infirmitates, dolores nostros. *Omnes, quod neque nos neque Patres nostri portare poterunt, portauit ipse solus; portauit nos vniuersos; neque audita est vox murmuris, qualis in Moysē audita est. Cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam vt dicas mihi. Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram pro qua iuravi patribus eorum? Vnde mihi carnes, vt dem tanta multitudinē? Fleat contra me dicentes. Da nobis carnes, vt comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populū, quia grauis est mihi. Sin aliter tibi videtur, obsecro, vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Videte gratiam Domini nostri Iesu, videte potentiam, videte patientiam; vt cunctis patefceret quod non esset in alio salus. Et Moysen elegit ex omni carne, in fide & lenitate ipsius. Sanctum fecit illum, vt esset mitissimus omnium hominum, qui morabantur in terra. Ducens populi sui constituit per quadraginta annos; & in tanta tamen sua lenitate, & mansuetudine, indignatus detrectat ducatum populi, eligens potius mori quam illius duritiam sustinere. In quo autem grauis aded erat illi**

populus: quia carnes expetebat. Quid ergo Christus Saluator mundi, qui portat orbem totum, & omnia? Non carnes expetentem modò, sed qui in peccato natus sit totus? cuius repleta est terra iniquitate à facie omnium. Neque pondus hoc tantum detrectat, neque deponit, sed aded patienter agit, vt fiducialiter cum eo agat Pater, qui misit illum. Non possum (inquit Num. 11. 14 Moyses) solus sustinere omnem hunc populū. *Isa. 63. 3. Et CHRISTVS. Torcular calauit Num. 11. 13 solus, & de gentibus non est vir meum Ioan. 6. 54. Moyses queritur indignabundus. Vnde Nam. 11. 12 mihi carnes, vt dem tanta multitudinē? At CHRISTVS: Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Negat, se Moyses illos genuisse: N inquit ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam?*

At de Christo, qui verè est Pater futuri sæculi, & multos filios adduxit in gloriam, dicit Isaias. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longeuum. Heb. 2. 10. Generationem eius quis enarrabit? & meri. Isa. 53. 10. ens genuit illos sicut filium Benjamin. Rache. Gen. 33. 18. genuit moribunda. Si posuerit pro peccato animam suam (dixit Propheta) videbit semen longeuum. Nam semen eius in generatione, & generationem. Rogat Moyses. Sin Num. 11. 14 aliter tibi videtur, interfice me, ne tantis afficiar malis. At Christus libens tradidit dilectam animam suam in manibus inimicorum suorum. Et repleta est malis anima sua, quia ipse voluit. In sinu portare non vult Psal. 37. 4. Moyses sicut nutrix infantulum. At Christus tanquam onem insipientem imponit in humeros suos gaudens; & ita factus est principatus super humerum eius; super se suscipiens pondus belli, quo contra ostentiosos habuit semper eorū detere. Quapropter neque in terram illam detulit populū Moyses. Iesus autem Saluator, qui abiit in cælum parare nobis locum, promisit: *Si abiero, & prap ararero vobis locū, iterū veniam, & accipiam vobis ad me ipsum: vt ubi sum ego, & vos sitis. Hic hic est verè Saluator mundi. Nū ergo nos saluare non poterit iste, qui est Saluator omnium hominum? Quantum gratiam fecit nobis**

bis Deus? quantas gratias agere debemus Deo Patri, qui talem ac tantum tribuit Redemptorem? qui tradidit Filium suum pro nobis.

4 Hic duo nobis ostendit, magnam necessitatem, magnam cupiditatem: necessitatem, quam habemus; cupiditatem, quam habere debemus. Si non inuissimus fuisset Moyses, non sustinisset utique. Quare tam minus? Quia populus erat duræ acruicis. Ex remedio cognosce infirmitatem: duris datus est vitis, perditis datus est Saluator; mortuis vita. Omnes peccauerunt.

Rom. 3. 23. Nemo mundus à forde, etiam infans & nitius diei, & immuadi omnes. At lex dicit:

Isai. 64. 6. Mundus lustrabit immundum. Quis gloria i poterit mundum se habere cor? Quid est homo, ut sit immaculatus? Ecce cali non sunt mundi in conspectu eius. Quamò magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit, quasi aquam, iniquitatem? Neque gloria hac est omnibus Sanctis eius. Ecce inter Sanctos nemo immutabilis. Et qui seruiunt ei, non sunt stabiles. Et in Angelis suis reperit prauitatem. Sic, cui dabitur palma cæteros emendandi? quis gloria ista poterit? certe neque in cælo, neque in terra, neque sub terra inueniri potest quisquam, qui sit Saluator mundi, qui velle ipsum saluare possit: quia Domini est salus. Si ergo omnes peccauerunt, & omnes egent gloria Dei, soli Deo honor & gloria. Salus enim eorum est. Ille solus saluabit nos, quia solus hic est verè Saluator mundi. Magna ergo necessitas nostra, cui solus, qui est omnipotens, potest prospicere, quia is solus, qui portat omnia, purgationem facit.

Heb. 1. 3.

I. u. 2. 6.

Ionam in ventre ceti sepultum quis poterat liberare? Circumdederunt me aqua usque ad animam, cum angustaretur in me anima mea. Domini recordatus sum. O quanta necessitas mundi! o quales angustia hominis existentis in peccato! o si cognosceret homo suam istam necessitatem & calamitatem! Hinc cupiditas, desideriumque salutis. Ionas, qui fugere tentauit à facie Domini, illam abiectus cupit & petit. Audi illum: Et ego dixi. Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum: uertit-

tamen uersus uideo Templum sanctum tuum. Videte uosmetipsos, o qui creditis in Deum! Videte infirmitates vestras, vanitates, iniquitates, & leuate capita uestra ad Dominum Deum uestrum, qui eruat uos de necessitatibus uestris, & de lacu miseriæ, & de luto faciès. Præcipe inquit Dominus filiis Israël, ut adducant ad te vaccam rufam. Quare sic præcipendum? quia urget necessitas. Omnis, qui tetigerit humana anima morticinum, & aspersus hac commixtione non fuerit, polluet Tabernaculum Domini, & peribit ex Israël. Quid est, polluet Tabernaculum Domini, nisi Deum offendet, & inhonorabit? Quid est peribit ex Israël, nisi filius erit perditionis, & reus mortis æternæ? Heu quanta necessitas! Cur tanta in tactu cadaveris hominis, non autem in tactu animalium mortuorum? Quia ubi excellentior vita, ibi detestabilior mors. Ergo horribilis animæ mors. Hæc est nostra necessitas quia gladius mortis usque ad animam pertranxit. Cur ergo non maxime desideramus ab hac necessitate liberari? Cur non clamamus cum Iona. De ventre inferi clamauit & exaudisti uocem meam? Videte uos in ventre ceti, in ventre inferi, in domino mortis, in uinculis peccatorum, sub potestate Principis tenebrarum appropinquantes usque ad portas mortis. Vide, uide humilitatem tuam. Et dic, & uere dic: Ego uir uidens paupertatem meam. Tunc clamabis ad Dominum. Recordare paupertatis & transfusionis meæ ab synchij & fellis. Recordare tu, & recordabitur Dominus. Sentis quod pateris; intellige, quod expeuitis; cognosce, quæ te grauant, quæ te molestant, quæ te cruciant, & ora ad Deum, & curabit te. Quod non feceris, tum Deus saluabit inuicem? Volentes Deus saluauit Samaritas. Se salute indigere intelligentes, cognouerunt Saluatorem & tenuerunt, alioqui quomodo esset Saluator mundi, si non & ipsi, qui de mundo erant, ab eo saluarentur? neque suum Saluatorem conclamerent, nisi & nossent se salute uacuos; & cuperent salutem ueram: neque enim temporalem sperabant ab eo, nec sibi nec nullo. Et

do. Et nos ergo socij simus hominū isto-
rum, ut salutem consequamur.

SECUNDA PARS.

NOTAT historia Eūgelica aliquid ex
Nos, quod egit Saluator, ut saluaret
nos, dicens. *Iesus autem fatigatus ex itinere.*
Et haec est secunda res, quam proposui-
mus considerandam. Quam nobis figura
demonstrat in immolatione, & combu-
sione vacca. Fatigatio quippē Passionem
notat, qua redēpti sumus. Vita enim Chri-
sti, & mors iter fuit, quo exiens de hoc
mundo, perrexit ad Patrem, quā in via fa-
tigatus est: quia passus & neci datus fuit.
Id quod immolatio praefigurat. Combu-
stio autem mortem notat fuisse perfectā,
totumque habuisse, quod mortis est illius
quoque omnes habuisse conditiones, quae
summam redderent illam mortem, extre-
mamque omnium. Quo modo cinis, in
quem corpora mortuorum resoluuntur,
plenam ipsam ostendunt mortem, ut nihil
addi ulterius possit; tū quia collit omnem
hominis figuram, ut nihil iam hominis
discernatur; tum quia plene ad id reuertitur,
ex quo factus est, nempe in pulverem,
iuxta quod sententiam audiuit. *In sudore*
ultis tui vesceris pane tuo, donec reuertaris
in terrā, de qua sumptus es: Quia pulvis
es, & in pulverem reverteris. Tum quoque
ut ex cinere posset remedium constitui ad
emundationem immundorum. Duo quip-
pe spectabat Christi mors; Honorem Dei,
& hominum salutem, quae ad mortem va-
dens expressit Christus ipse dicens: *Pater*
venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius
tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem
omnis carnis, ut omne quod dedisti ei det eis
vitam aeternam. In signum honoris Dei,
Sacerdos immolata vacca, tingens digi-
tum in sanguine eius, aspergebat contra
fores tabernaculi septem vicibus. Ad nos-
tram verò salutem seruabantur cineres
pro aqua lustrationis, & emundationis
hominum immundorum. Sanguis pro a-
nima computabatur, ut dicit Deus. Quod
ergo per aspersionem contra fores taber-
naculi septem vicibus mittebatur, ad Deū

veluti transmittitur, figurans Christum
verē iturum ad Patrem, vbi sit semper vi-
uens ad iarepellandum pro nobis. *Et ut Heb. 7. 35.*
saluare possit accedentes per semetipsum ad
Deum, morte sua quasi cinere, reuertit nos Tit. 2. 14.
ab omni iniquitate, & emundauit sibi popu-
lum acceptabilem.
Vide ergo quid pro te fecit, ut te salua-
ret tantus iste Saluator. Ideo enim vacca
immolabatur in conspectu omnium, idē
comburebatur, cunctis videntibus, ut il-
lius passio & mors ab omnibus semper prae-
oculis habeatur. Mirabilia quae fecit, ut
populum suum educeret de Aegypto, vo-
luit ab eo videri maxime, diligenterque
considerari: propter quod etiam extinctū
viderunt exercitum se persequentium Aeg-
yptiorum, opusque mirabile, quo Domi-
nus illos interemit, ut sic timerent Domi-
num. Ecce quod scriptum est: *Viderunt Aeg-*
gyptios mortuos super litus mari. & ma-
num magnam, quam exereuerat Dominus
contra eos timuitque populus Dominum, &
crediderunt Domino & Moysi seruo eius.
Non satis arbitratus est Dominus, ut se
liberatos viderent, voluit & modum videni,
voluit notum esse ex quanto periculo fu-
issent liberati; & quod perfecte ad eū es-
sent eruti de tanto malo, ut ulterius ne-
quaquam illis esset à Pharaone metuendū.
Vade & Moyses in periculo constitutus
dicebat: *Nolite timere, sta e, & videte,*
magnalia Domini, quae facturus est hodie
Aegyptios enim, quos nunc videtis, nequa-
quam ultra videbitis vsque in sempiternū.
Non videbitis (inquam) vos persectores,
extinctos autem videbitis, ut prius ve-
ster esset timor ab eis. Ita ergo magnalia,
quae Christus pro nobis mirabiliter est o-
peratus, vult ut vobis sint conspiciua, sem-
perque considerata, ut ita Dominum ti-
meamus & audiamus. *Quid verò fecit &*
operatus est? Dominus pugnat pro nobis
(inquit Moyses) & vos tacebitis. Opus est
Dei nō hominum, tantum in silentio ipsi
considerent quid ille operetur. Vnde pu-
gnantem: *Et ecce equus albus. & qui sede-*
bat super eū, vestitus erat veste aspersa san-
guine, & vocabitur nomen eius: Verbum Dei.
Sanguine suo vicit, quia morte pugnabit, tulit
ipse.

ipse totum super se pondus belli. Hec est vacca imolatio, quæ rufa erat. Quia vestitus erat veste aspersa sanguine: & ita pugnavit ut se pro nobis totum traderet. Nolite enim factus est totus Christus: *Filius datus nobis. Parvulus natus nobis.*

Iſa. 9. 6. Sed & Rex venit nobis pauper & Saluator, qui cum esset dives, factus est pro nobis pauper, quoniam omnia bona sua tradidit nobis. Si enim semetipsum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quid putabas, prætenderet figura dicens, comburent eam cunctis videntibus tam pelle & carnis eius, quam sanguine & fimo, hæmæ traditis? Nihil est Christi, quod nobis non proficiat ad salutem; & pellis explorum, & carnes meritorum, & sanguis unde vixit, & mortuus est, vivens nobis, moriens pro nobis: & simus ipse, qui non horruit sicut Virginis uterum, ita uteri excrementa, comedens & bibens non sibi sed nobis, eaque sustinens infirmitates humilitatis & abiectionis, quas ubi non ipsum suscipere, nos pudet exprimere, & idcirco ut illas sciremus, per figuram expressit sunt, quæ & vacca limam combultum narrat.

1. Cor. 1. 2. Et hoc cunctis videntibus. Stultum Dei; infimum Dei nominavit Apostolus, num & inhonestum Dei dixisset si res postulasset? De nobis dixit. Quæ inhonestitas non nostra, abundantioris honestatem habent. O gloria immanis Christi, quam sibi sicut morte turpissima, ita & turpi abiectione mirabiliter acquisivit. Non ea opera duntaxat, quæ ab hominibus in magna sunt existimatione, sed vilia quæque, necessaria quæque infirma quæque.

Marc. 7. 7. Quid fecit, bene omnia fecit, sancte, studiosè, vtiliter, gloriose, in omnibus salutem operans electorum suorum. Vide quod adscribit figuræ: lignum quoque cedrinum, & hyssopum, cocenque his tinctum mittet Sacerdos in flammam, quæ vaccam vorat. Sapientiam Salomonis dum narrat Scriptura divina dicit: *Disputavit super ligno à cedro, quæ est in thibno, usque ad hyssopum qui egreditur de pariete.* Perinde ac si dixisset, a summo usque ad minimum. Quid ergo hæc duo cedrus & hyssopus mixta in flammam comburen-

tem vaccam, nisi quæ suprema existimamus, & quæ extrema: magnifica & vilia quia omnia ex perfectissima charitate profecta sunt, qui est cocens bis tinctus, amor duplex in Deum tendens & in homines. Hæc, hæc omnia considerata sunt, quia quod stultum Dei, sapientius est hominibus, & quod abiectum est Dei, excellentius est hominibus.

O si homo candida mente ista consideraret, quomodo valeret emis ille etiam ex fimo ad purificationem cordis nostri? Superinfundebatur his cineribus aqua viva: aqua autem viva clara est, & pro speculo etiam est in usu, dicente Salomone. *Quomodo in aquis respiciunt vultus prospicientium: sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.* O prudentia spiritus, fac ut prospiciamus in aquam istam, ubi cineres apparent mortis, & ex his videamus viscera Christi, & accedat homo ad coralum, ubi exaltatur Deus, qui humiliavit semetipsum factus homo. Aqua ostendit vultu prospicientis Incessus, & mores, prudentiam sunt indicia cordis. Hæc & quale indicium animi Christi est, qui pro nobis in cineres redactus est? Sanguis eius testis est charitatis suæ, quam per suam mortem nobis commendavit & reddidit manifestam. Intuere homo, ad quantam deiectionem se demiserit Altissimus, & manifesta tibi erunt abscondita cordis eius: intelliges bonitatem, iustitiam, sapientiam, misericordiam, summamque providentiam. Intelliges nihilominus, si prudens fueris, abscondita cordis tui. Confer cogitationes tuas & vias tuas cum itinere Christi, in quo ad patrem vadit cum fatigatione, & manifesta fient, quæ versantur in corde tuo: & convertes pedes tuos in testimonia Dei. Tanta pro te passus est Christus, mortem obitus & quid vult, nisi ut cognoscatur, ut attendatur, ut continue videatur? Qui passionem viderit ad remissionem eam, ad remunandam illam atque degustandam, ad concupiscendum fructus eius, & meditatus fuerit eam in corde suo, iste accipet beneficium illius, & fructus eius dulcis erit gutturi suo.

Vsum denique attendamus, qui ordinatus est

19. 13. ture est ad expurgandam spurcitiam nostrā
 Nam qui aqua expiationis non est aspersus
 immundus erit. Et manet in spurcitia eius
 14. super eum. Immundicia quæ expiatione i-
 sta indigebat, contrahebatur per contactū
 hominis mortui, ubi cuncti ille esset, siue
 in tabernaculo, tentorio, ac domo, siue in
 agro, siue etiam per contactum sepulchri
 eius, & per ingressum in domum ubi iace-
 ret; adeo quod ex mortuo homine profici-
 scitur. Ex quo datur intelligi, peccatum,
 per quod mors in hunc mundum intrauit,
 per eiusmodi immunditiā designari. Quā-
 doquidem Apostolus confert expiationē
 istā sanctificationi, quam in Christi san-
 guine fideles consequuntur. Si enim (in-
 quit) *Sanguis hircorum, & taurorum, &
 cinis vitula aspersus inquinatos sanctificat
 ad emundationē carnis: quanto magis san-
 guis Christi, qui per Spiritum Sanctum se-
 metipsum obtulit immaculatum Deo, emun-
 dabit conscientiam nostrā ab operibus mor-
 tua: Purgabant cineres aspersi, a contactu
 mortui hominis. Purgat sanguis Christi
 ab operib⁹ mortuis, quæ sunt peccata. Im-
 munditiam ex contactu aliorum cadaue-
 rum tollebat ablutio sui, & vestimento-
 rum cum aqua communi, facta ab ipso met
 immundo. Hæc verò immunditia lustra-
 tionem postulabat aquæ, si per cineres ius-
 tos sacros effusa, quæ lustratio fieret ab
 homine mundo. Illa immunditia durabat
 per diem vnum; ista diebus septem. An nō
 videtur ista collatione facta; distinctionē
 notari peccatorum, inter mortalia & ve-
 nialia; vel saltem maiora, & minora? Et
 nota quod Paulus æquē ac lex cineribus
 virtutem tribuit emundandi non aquæ.
 17. An enim: *Cinis vitula aspersus, inquina-
 tos sanctificat*: Lex autem de cineribus:
 19. *Sit multitudini filiorum Israel in custodia.*
 Et in aquam aspersionis: quia pro peccato
 vacca combusta est. Ita quod aqua super
 infundebatur, vt cineres aspergi possent.
 Et propterea omnis aqua modo elicit vi-
 na, tamen nullis carceri monijs conferatur,
 huic mysterio erat idonea. Vis ergo erat
 in cineribus. Ecce mysterium vobis dico.
 Iam patet his cineribus mortem Christi
 significari. Ipsa est, qui viuificat, quæ e-*

mundat, quæ saluat. Quid aqua nisi aqua?
 sed his cineribus mixta mundat nos ab om-
 ni inquinamento, quia secum defert
 Christi mortem, in quo est salus, vita,
 & emundatio nostra. Propterea hoc voluit
 aquam, vacuam per se virtute, vt tamen
 signum esset, vitam fore. *Et mittent a-
 quis viuas (inquit) super eos in vas.* Et
 propterea etiam Christi gratiam; quam no-
 bis illius confert mors, aqua viua signifi-
 catur. En vox ipsiusmet ad mulierem. *Si
 scires quis est, qui dicit tibi. Da mihi bibe-
 re; tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi
 aquam viuam.* Vis verò scire quam sit
 aqua ista illius viua? *Qui biberit ex aqua,
 quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed
 aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aqua
 salientis in vitam æternam.* Apostolus ve-
 rō scribit *Gratia Dei vita æterna.* Ergo
 aqua viua vitam tribuit non fluentem, sed
 quæ in æternum manet.
 Quoniam verò per Sacramenta Christi
 potissimum nobis illius gratia donatur,
 statuit propterea Dominus primum sacra-
 mentorum Baptisma, quod aliorum est ia-
 nuæ in aqua celebrari, vt illa omnia per a-
 quam congruenter designarentur, per quæ
 beneficium mortis Christi hominibus app-
 licatur. Hæc vna est via salutis, non est in-
 re aliqua alia salus. Si quis hoc ritu non
 fuerit expiatus, peribit anima illius de me-
 dio Ecclesiæ. *Nisi quis renatus fuerit ex a-
 qua, & Spiritu Sancto, non potest in regnū
 Dei ingredi.* Tantū donū custodit Ecclesiā,
 vt sit sancta, & immaculata, mundata
 lauacro aquæ. Propterea de cineribus il-
 lis veteribus lex, *Vt sint multitudini filio-
 rum Israel in custodia.*
 Heu quam facilis nobis via salutis! aqua
 defert ad nos virtutem Christi, fructum
 Passionis eius, beneficia mortis illius.
 Quidquid facis, tamen arduum esse vi-
 deatur, aqua est, quid vile, quid commu-
 ne, quid abundans. Aquam adhibeas tu,
 Christus apponit cineres, dolores, mortē.
 Et hoc modicum tamē adiuere detreclā-
 mus? respuimus, abhorremus? Quæ mun-
 di sunt, difficile acquiruntur: quoniam purius
 altus est. At quæ sunt Christi sola fidei pe-
 titione obtinentur. *Petisses & dedisset, petire.*
 Dominus

Num. 19. 7

Rom. 6. 23

Num. 19. 20

Ioh. 3. 5

Rom. 19. 9

10. Exhortatio.

Dominus da mihi hanc aquam; obrinuit. *Reliquit ergo hyriam suam mulier*; & venit in civitate predicans Christum. Media fuit inter Christum, & homines illos: per mulierem Christus vocavit civies illos ad se, sicut Nathan sermonem Bethsabee.

5. Reg. 1. 15. qui supplevit postmodum sermones illius; sicut Nathan sermonem Bethsabee.

Liceat mihi hoc in loco linguam tertiam arguere, fallacem, susurrantem, illorum videlicet, qui seminant discordias: ubi mulier ista pacem conciliauit inter Saluatorem & peccatores. *Verba susurrantis, quasi simplia*; & ipsa perveniunt ad intima ventris. Transigunt, videlicet animam, vulnerant cor, inflammant ad discordiam, in eo ignem accendunt iracundiae, rixarum, & rinarum. De ventre bibentis aquas Christi fluunt aquae vitae, & fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam: at de ventre eius, qui linguam susurrantis audierit, exardescet ignis, & euabitur flamma, erumpet furor, discordiae excitabuntur. *Cum defecerint ligna, exinguetur ignis*: & susurrone subtrahit iurgia conquiescunt.

Proh. 26. 12. *Cur dicit ille epulo aquam petit ad linguam refrigerandam*; quia lingua ignis est, ut ait Iacobus, quae inflammata a gehenna. O susurrantes, qui infernalē hunc ignem accenditis inter homines, vorabit vos flamma vestra, vos eritis ligna. Num Salomonem non auditis. *Cum defecerint ligna, si subtrahas susurrantem*. Ergo ligna sunt susurro. Et quid comburet ignis nisi ligna? vos ergo comburet ignis, quem accenditis.

Sed ad rem redeamus: compara opus tuum cum opere Christi, aqua eructuum, illius autem opus mors est, quae in pulvere mortis reduxit eum. *Non tum enim usque ad sanguinem restitisti aduersus peccatum repugnantes*. Aqua est labor vester, aqua viva, aqua decurrens, per se fluens, ad ima descendens, quod si saliat, ideo ascendit, quia prius descendit; quae descendit ipsa est, & quae ascendit; non tuis viribus operaris; Dominus est qui dat virtutem, qui confortat, ut omnia possis. Ne auctariis opus ex viribus tuis, sed ex auxi-

lio Dei, & fiducialiter ages. Coniunge aquam tuam cum cineribus Christi. Vide quid fecerit ipse propter te: quomodo *fatigatus ex itinere*; quomodo sitiens ad fontes aquarum; quomodo extendens manus ad populum contradicentem sibi: quomodo obediens usque ad mortem Crucis; quomodo derelictus non ab amicis modo, & notis in miseria sua, verum & a Patre suo; cum tamen quae placita illi erant, fecisset semper. Et sic derelictus: ut verè ille dicat: *Omnes fluctus tuos induxisti super me*: Et terrores tui conturbauerunt me.

Et tu ergo ubi tantum laboravit anima eius, leuam tuam laborem euitabis? effugies? repelles? *Alij laborauerunt*, & vos in labores eorum introistis. Qui alij? Christus vnus pro omnibus. Nam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, sed solus ipse laborē sensit, calcavit torcular.

Sic Propheta: *Pro eo quod laboravit anima eius, videbitur saturabitur*. Quid videbit? Videte regiones, quia alba sunt iam ad messem. Quomodo saturabitur? *Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui misit me ut perficiam opus eius*. Perficit opus Dei Saluator mundi: quando saluat mundum, tunc saturatur. Heus tu, num panem subtrahas Christo? Num negabis aquam sitienti? num tardus ad vocem illam. *Da mihi biberet* saturatur in salute omnium. Porrige panem, aquam propinam; famē recrea, exingue sitim, & imple desideria eius, qui dicebat: *Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare*.

Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Desiderio desideravi, hoc Pascha manducare. Euntes parate illi Pascha: presbiter sitis, ut illius facientes voluntatem, sitis hoc pacto introeuntes in labores eius, & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

MORALE.

Quanta ergo ingratitude nostra erga tantum piū nostrum Saluatorem? quanta perfidia? ut neque memoria teneamus, magnalia sua, quae fecit, ut fieret salua omnis caro? *Ferrum ferro acuitur*; homo exacuit faciem amici sui. An non ferrum Christus patiens; qui sicut ferrum comminuit & domat omnia; & inuenietis requiem animabus vestris aeternam, sine fine. Amen.

Dan. 2. 40. omnia subiecit sub pedibus suis; & regit
 eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli
 confringit eos. An non ferrum homo, qui
 tam durus est, vt tanta visa bonitate Dei,
 tantam expertus charitatē, tantam veluti
 attrahens Christi patientiam, in sua du-
 rutie perdurat? Ferrum se cum ferro alio
 fricans, & se acuit & illud. Vnius duritas
 limat aliam; alternis se expoliunt eru-
 ditionibus; acuta fit acies vtriusque, dum
 se crassitie mutuo expoliant. Heu cur
 te cum Christo non coniungis? cur per
 suam fortitudinem atque patientiam non
 disceris, fortiterque moueris? Iam ipse
 accessit ad te; processit factus viator, &
 vagus; *& fatigatus ex itinere*. Se tibi ob-
 iicit: Suam tibi constantissimam charita-
 tem ostendit; qua cum dilexisset suos,
 qui erant in mundo, in finem dilexit eos;
 mouetur hæc sua fortis vt mors dilectio
 ante oculos, non æquē modò atque præ-
 cepta illa, de quibus iustum est. *Erunt-
 que & mouebuntur inter oculos suos*, sed
 multò magis, si verba ista: *Diliges Do-
 minum Deum tuum ex toto corde tuo, &
 ex tota animata tua, & ex tota fortitudine
 tua*: præcipiuntur haberi in corde, in ore,
 in manibus, ante oculos, in limine, &
 in ostiis domus; cur non magis opera Dei
 & virtutis Christi sic semper habeamus
 ante nos, & in nobis: vt id opere com-
 pleamus, quod verbis præcipitur, nempe
 vt Deum diligamus ex tota anima, & ex
 tota fortitudine? Num obtusam faciem
 habes? lyppos oculos? crassum obtutum,
 ac obscurum, ed quòd facies huius mun-
 di respiciat? leua oculos tuos, & vide
 lucem magnā, quæ apparuit nobis. Quan-
 do obscuratus est sol, & factæ sunt tene-
 bræ super vniuersam terram? tunc videli-
 cet, quando Christus illuminans mirabi-
 liter, multa bona opera ostendit nobis,
 multā patientiam in aduersariis, multā
 humilitatem in opprobriis, multam man-
 suetudinem in flagellis, multam sapientiā
 in calumniis, multam fortitudinē in vio-
 lentijs, in vinculis obedientiam, in dolori-
 bus charitatem, in clauis, in cruce, in mor-
 te, viscera misericordiae Dei nostri. Ad hos
 radios erige faciem, & Deus factus homo
 Tom. I. Bellintani.

acuet faciem amici sui; acutē videbis, sub-
 tiliter intueberis, profundē considerabis,
 & videbis quantum dilectus sis, quantū
 te diligentē esse oporteat, quantum ama-
 re illum, qui te etiam odientem amaui.
 Sic iste homo acuit faciem amici sui. Sic
 Christus acuet, si fueris amicus, faciem
 tuam. Populus duræ ceruicis, dura fa-
 cie, duro corde, verbo aspero, ferus ope-
 re acuit Christum, auferens ab eo vineā,
 turbas, exultationem, discipulos, cog-
 natos, & nos, libertatem, tunicam,
 pellem, sanguinem, sanitatem, & vitam,
 attenuauit eum, subtiliauit, acuit; vt fe-
 riat acutius. vt vulneret cor nostrum pla-
 ga insanabili; vt scindat corda; vt aperiat
 viscera nostra; vt penetret penetralia no-
 stra, & effundat sanguinem noxiū, & in-
 fundat sanguinem innocentem: emittat
 spiritum nostrum immundum, vt immit-
 tat Spiritum Sanctum suum; auferat cor
 lapideum æneum, ferreum, & carneū det,
 molle, mite, tractabile, & cedens incifio-
 nibus suis. Cur ergò acutus factus Chri-
 stus ab inimicis suis, non acuat faciem a-
 mici sui? amemus, amicitiam ineamus,
 exerceamus, ostendamus, expoliantes ve-
 terem hominem, rudem conuersationem,
 opera superuacanea, negotia, & deside-
 ria secularia, sobrie viuentes, & absti-
 nentes à carnalibus desiderijs, & erit acuta
 acies nostra, superfluis præcisus, cordeque
 abstracto à terrenis omnibus. O vtinam
 mundo diceremus, quod dixit populus
 ad Edom. Obssecramus, vt nobis transire
 liceat per terram tuam. Non ibimus per
 agros, nec per vineas, non bibemus a-
 quas de puteis tuis: sed gradiemur via pu-
 blica, nec ad dexteram, nec ad sinistram
 declinabimus, tantum velociter transe-
 amus. O vtinam sic transiremus per orbem
 terrarum, per viam tritam; huc illucque
 non diuertentes, non tricantes, moraf-
 que trahentes, solum ad Christum spe-
 ctantes & aspirantes.

Dominus amicus noster, hominē ami- 19.
 cum suum constituit, & custodiuit eum Sap. 10. 12.
 ab inimicis, & à seductoribus tutauit illū,
 & dedit illi certamen forte, vt vinceret.
 Quis noster inimicus: De Idumæa dicitur
 Aaa à popu-

- Mich. 7.8.* à populo per Prophetam. Ne lateris inimica mea. Idumæa est Edom: Edom est Esau frater Iacob. Edom & Adam eisdem omnino literis Hebraicè scribuntur. Terra autem, ex qua formatus est Adam, Adama dicitur in Hebræo. Ad quod videtur
- 1. Cor. 15. 47.* Apostolus alluisse, cum dixit, *Primus homo de terra terrenus Secundus homo de celo celestis.* Quid verò nobis infestius, quid perniciosius terra ista, quam pedibus calcamus, & cui cordibus adheremus? Hæc est inimica nostra, quæ ut vtinam, sicut scabellum est pedum corporis nostri, esset & animi nostri, & sederemus cum Christo in throno eius, ponentes hos inimicos nostros scabellum pedum nostrorum spiritaliū. Quantumlibet arideat aliquando, & blandiatur, inimicitias iugiter exercet tamen. Rogauit populus Idumæos semel & iterum, vt transire liceret, sed restiterunt illi. Vnde Scriptura dicit. Statimque egressus est obuius cum infinita multitudine, & manu forti. Apertus fuit inimicus Edom, quia & verbis & factis veruit transitum. At mundus bona verba dat, sed re contrarius est. Hinc Salomon labijs suis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit dolos. *Quando submisserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequitia sunt in corde illius.* Certè
- Nū. 20. 21.* inimicus iste quamuis blandis verbis & promissionibus amicum se gerat, ipsi tamen etiam verbis suis intelligitur esse inimicus, cum promittat semper, & obseruet nunquam: quin & sic loquitur, vt dolus, & fictio sua deprehendatur. Submisce itaq; tametsi loquatur, blandè, per dulces sermones, ne credas ei, quoniam multa ac plurimæ malitiæ (quod per septem notatur) absconditæ sunt in corde eius: quæ ipsa experientia quotidie reuelantur. Quid fecit populus, cuius ductor errat Deus? Diuertit ab eo Israël. Recede, recede & tu à mundo. Et si omnino non potest ab eo elongari? vide quid fecerit populus. Profecti sunt, vt circumirent terram Edom. Ne te in ea, quæ sunt mundi immergas, ne mergaris; ne per medium transeas, fines satis est tangere, necessaria vix accipere.

Hoc facerent fideles, si, quæ passus est Christus pro nobis, cogitarent. Si ex his, quæ passus est, arguentes cognoscerent culpam suam, atq; illius gratitatem; quæ tanta fuit, vt Filium Dei ad illam tollendam mori oportuerit. Necessè fuit, vt summa bonitas ac sanctitas se, quasi peccatricem in eorum manus traderet, qui de illo decernerent. Reus est mortis, summa sanctitas, necessaria erat ad tantam malitiam detergendam. Quam ob causam hoc sacrificium Eleazar fuit demandatum non Aaroni, qui vivebat, eratque ipse solus summus Pontifex. Peccauerat Aaron quando vitulum fecit, quem populus adorauit. Mundus, ac mundissimus, hoc opus fuerat perfecturus. Propterea Eleazar potius eligitur, quam Aaron. Et non inde quoque arguitur iniquitatis nostræ malitia, quod septem diebus durabat macula; & die tertio, & septimo expiandus erat immundus? Per septem, rei magnitudo, longaq; duratio designatur, per septem iniquitas perpetua est: duplex expiatio magnum hoc esse testatur negotium, opus immensum & operosum. Sed quid tertius dies ac septimus? An non per tertium satis exploratum est, Deum trinum significari? Et Gen. 1. si septima die requieuit Deus ab omni opere suo, quod patrarat, & si tempora omnia, quo temporalia percurrunt, per septem continuè repetitos dies circumuoluuntur, certè per septem creatura, sicut per tres Creator, demonstratur. Quid ergo? Vt munderis à peccato, quatenus contra Deum peccasti, primum expiandus es, ac denique quatenus etiam contra creaturam. Ledit enim iniquitas & Deum & homines, & si non alios, at temetipsum.

Hoc vide in Passione Domine, qui Patrem reconciliauit nobis, qui nobis attulit salutem: Tanta fuit offensa Dei, vt non alius, quàm Deus illam delere posset. Tantum fuit malum nostrum, vt non alius, quàm is, qui est omne bonum, restituere potis esset. At quam ratione horum præstitit vtrumque? Passione ac morte. Immolatus pro nobis, sic mortuus, vt quasi

quasi peccator in puluerem mortis redigeretur. Vbi vide mylterium. Quia sanctus non vidit corruptionem, quæ solius est peccatoris. Vnde Psalmes: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Quia venit in similitudinem carnis peccati. In cineres, qui est puluis mortis, redactus est. Non poterat verò vtrumque fieri, & vt incorruptus esset, & incineratus. O diuina Sapiencia! Vbi veritas est, incorruptio est. Vbi similitudo, ibi cinis. Ideò verum Christi Corpus resurrexit tertia die; sic subleuatum de corruptione, quòd Ionas confitetur, qui in hoc fuit illius figu-

ra, vt neque illam videret, tantum abest vt reciperet. At vitula, quæ sua immolatione illum per similitudinem figurabat, combusta est, & in cineres redacta. Quæ in re peccatoribus assimilatus est Christus. Ita monstratum est quid culpa meruerit. Eia ergo, hanc Domini Passionem contemplemur, vbi culpæ malitiam deprehendentes, ab ea abstinemus, longè post nos illam relinquamus. Rogantes omnium Saluatorem, vt sua morte redimat nos à morte, vitamque concedat æternam.

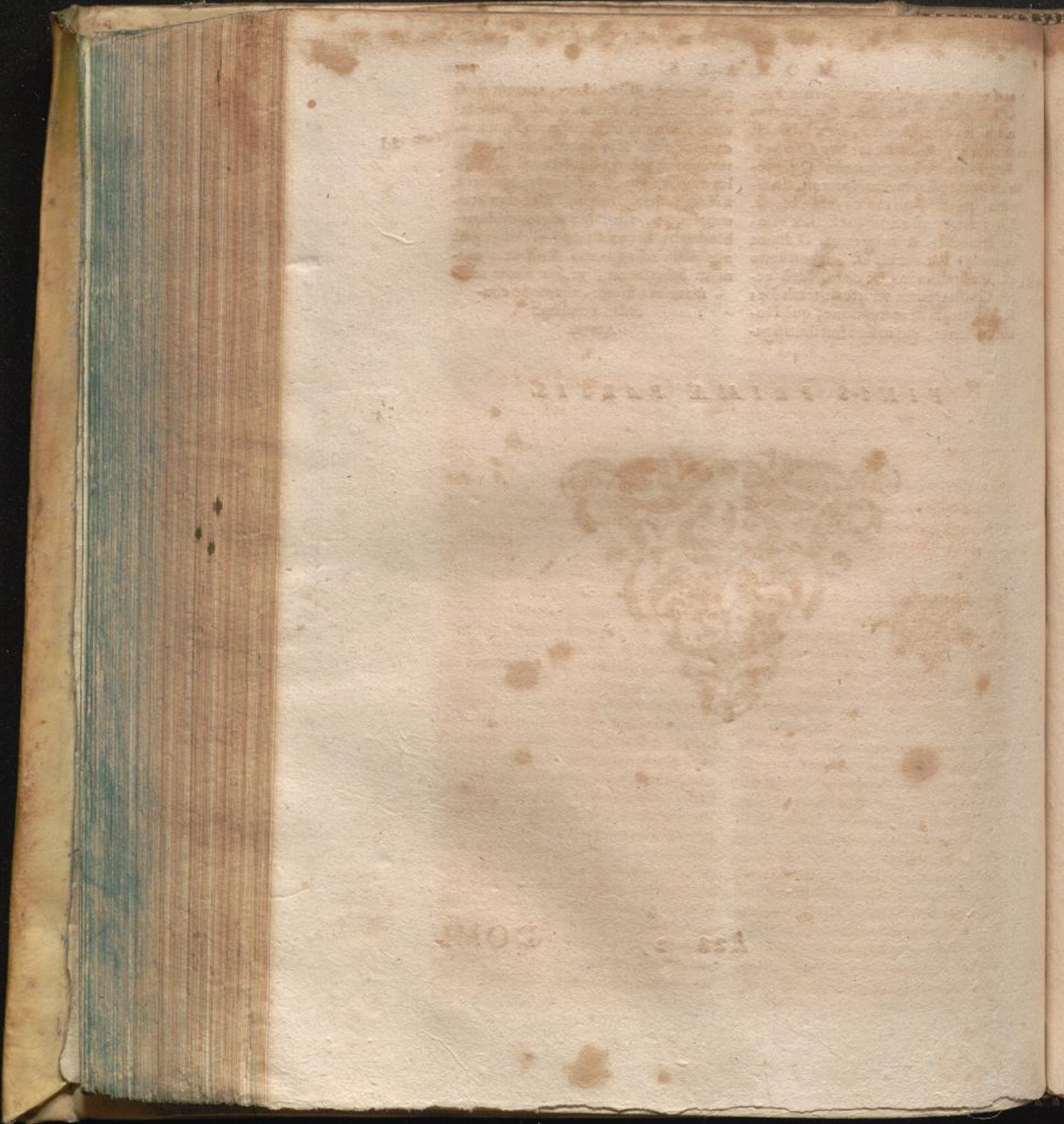
Amen.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

Aaa 2

DOMI-

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.